CONCILIUM ALBANUM

PROVINCIALE SIVE NATIONALE

HABITUM ANNO MDCCIII.

CLEMENTE XI. PONT. MAX.

ALBANO

EDITIO SECUNDA

POSTERIORUM CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM

AD EPIRI ECCLESIAS

SPECTANTIUM

APPENDICE DITATA

ROMAE

TYP. POLYGLOTTA S. C. DE PROPAGANDA FIDE

MDCCCLXVIII.

BKSH

BKSH

CONCILIUM ALBANUM

PROVINCIALE SIVE NATIONALE

HABITUM ANNO MDCCIII.

CLEMENTE XI. PONT. MAX.

ALBANO

EDITIO SECUNDA

POSTERIORUM CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM

AD EPIRI ECCLESIAS

SPECTANTIUM

APPENDICE DITATA

MISSIO · EXCURRENS IHS ALBANIENSIS

ROMAE
TYPIS S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE
SOC. EQ. PETRO MARIETTI ADMINISTRO
MDCCCLXVIII.
1868

BKSH

DECRETUM

S. CONGREGATIONIS GENERALIS DE PROPAGANDA FIDE.
HABITAE DIE 31 IANUARII 1803.

Cum exempla Concilii Provincialis Albani, quod celebratum fuit anno 1703 edita iussu Sacrae huius Congregationis anno 1706 iam pene defecerint, eaque ad Ecclesiasticam disciplinam in Epiri Ecclesiis conservandam, et, si alicubi forte collapsa fuerit, instaurandam, valde conducere videantur, Sac. Congregatio, referente Emo ac Rmo D. Cardinali Borgia Praefecto, censuit ac decrevit, eamdem Albanam Synodum typis ac sumptibus Sacrae Congregationis iterum esse excudendam.

Datum ex Aedibus dictae Sac. Congregationis die 26 Martii 1803.

S. CARD. BORGIA PRAEF.

DOMINICUS ARCHIEP. MYREN. SECRET.

Loco ✠ Sigilli.

BKSH

DECRETUM

SACRAE CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE.

In Congregatione generali habita die 18 Decembris 1703 referente R. P. D. Carolo Augustino Fabrono Secretario instantiam D. Archiepiscopi Antibarensis Visitatoris Apostolici Albaniae pro impressione Concilii Provincialis Albani, in visitatione praefatae Provinciae celebrati, Sacra Congregatio Eminentissimos Colloredum et Rubinum pro eiusdem Concilii revisione deputavit. In Congregatione vero habita die 28 Ianuarii 1704 iisdem Eminentissimis DD. referentibus revisum ab ipsis praefatum Concilium, dignumque inventum, quod typis mandetur, S. Congregatio eorumdem Eminentissimorum Dominorum sententiam probavit, et impressionem eiusdem Concilii fieri iussit in lingua Latina et Albanensi, typis et expensis eiusdem S. Congregationis.

Datum ex Aedibus dictae Sac. Congregationis die 14 Septembris 1705.

C. A. FABRONUS SECRETARIUS.

Loco ✠ Sigilli.

BKSh

BEATISSIMO PATRI

CLEMENTI UNDECIMO

PONTIFICI MAXIMO

VINCENTIUS ZMAJEVICK

ARCHIEPISCOPUS ANTIBARENSIS

DEBITAE SUBIECTIONIS OBSEQUIUM

Iussisti, Beatissime Pater, ut Albanae provinciae meae Apostolica visitatione Ecclesias lustrarem. Iussis parui, circuivi terram, perambulavi
universam, vidi contritiones eius. Vidi, proh dolor! Iob. c. 2.
Principem quondam Provinciarum, factam sub tri- Thren. 1. 1.
buto, oppressam Dominam Gentium doloris amari- Thren. 1. 4.
tudine, abiectum clypeum fortium, murum et an- 2. Reg. 1. 21.
temurale fortitudinis nostrae dissipatum. Vidi Gen- Thren. 2. 8.
tes ingressas Sanctuarium Dei, polluta Templa, Thren. 1. 10.
prophanata Altaria, vix locum, ubi Populus convenire possit ad solemnitatem. Vidi Senes ululantes, Sacerdotes ministros Domini lugentes, percussos Pastores, dispersas Oves in invio errantes, pestem immaniter grassantem in omnes, et lue mortifera longe, lateque debacchantem. Haec vidi, et ingemui, conturbataque viscera mea super afflictionem Populi mei, in ipsis naufragantium Filiorum calami-

BKSH

tatibus discindebantur. Propterea, dixi, captivus ductus est Populus meus, quia non habuit scientiam. Tot misertus aerumnarum, tot immanis pressurae coactus angustiis, pro debito, pro viribus remedia non distuli; maiora visitatione exposcebat necessitas, nec patiebatur dilationem. Potissima in Provincialis, sive Nationalis Concilii celebratione sita prospiciebam: huc vires, huc animum applicui, rem viribus maiorem aggressus. At qui operatus est, caeteris Confratribus toto Christiano Orbe diffusis, operatus est, et mihi inter Gentes. Nulla Pastoralis officii sollicitudo, nulla ingenioli debilitas; sed qui mutat tempora, et mores, quique incrementum dat Deus, tantae molis negotium ad optatum finem perduxit. Tuis auspiciis, BEATISSIME PATER, exultans Albana natio post diuturnam saeculorum revolutionem evigilat, et quae veluti obliviosa quadam diu iacuit involuta caligine, sub ALBANO PONTIFICE in lucem egressa, ad aram pristinae felicitatis cursum laetabunda accelerat. Hanc Patriae felicitatem dum PATRIS mens tot maior Orbe, divina potissimum charitate gravida auguratur, veluti in exultantis cordis gratulationes, Albanae Nationis munera, Nationalis nempe, sive Provincialis Synodi Decreta ad Apostolicum Thronum, ad caelestis Cathedram sapientiae accedunt, ut si forte quispiam ignorantiae error obrepserit, Tua sententia corrigatur. Ego enim si quid cum Albanis Patribus erravi, Petri magisterium corrigendus

Ad Gal. 2. 8. — Dan. 2. 28. — 1. Cor. 3. 7. — Aug. Petr. Dam. de act. Mediol.

libenter adeo, nec opprobrium vereor retractationis. Nihil namque proficiunt lucubrationes nostrae, nullius sunt ponderis Decreta, nisi Petrae stabilitati innitantur, ac veluti ad Lydium probata lapidem, infallibili auctoritatis Tuae Oraculo comprobentur. Excipe igitur, Beatissime Pater, Albanae Nationis meae, imo Tuae potius, vota, submissionis obsequia, laetitiae argumenta. Quae puncto, quae lima digna sint, ex immaculata Sacratissimi iudicii censura decerne: parva quippe munuscula, nostrae haud dissona paupertati, ex certissimo Divini Consilii Tui calculo in maxima coalescent. Interim Ego, cum caeteris Confratribus meis, et Albano Populo universo, communibus votis Deum deprecor, ut Te Albanum Pontificem Maximum diu Ecclesiae, nobisque incolumem servet, ac felicibus semper foecundet, et provehat incrementis. Datum Perasti die X Iulii anno Domini MDCCIII.

BKSH

KOMBËTARE
BIBLIOTEKA
84
B
58
BKSH

LITTERAE

INDICTIONIS CONCILII PROVINCIALIS SIVE NATIONALIS

VINCENTIUS ZMAJEVICK

DEI, ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA ARÇHIEPISCOPUS ANTIBARENSIS, DIOCLENSIS, TOTIUS REGNI SERVIAE PRIMAS, VISITATOR APOSTOLICUS ALBANIAE, REVERENDISSIMIS FRATRIBUS, ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET UNIVERSO CLERO SERVIAE, ET ALBANIAE SALUTEM IN EO, QUI EST VERA SALUS.

Tertius iam mensis evolvitur ex quo Apostolicae onus
visitationis humeris nostris, licet imparibus, impositum,
obeuntes, per Castella, per Vicos, per Rura, per Agrum
Dominicum peregrinantes incedimus. In ipsa Vineae Do- Cant. 6. 10.
mini visitatione, attento huc usque inspeximus examine,
an floruisset electa, quam manus Dei plantavit, an positi
Custodes in vineis, vineam Domini custodissent, ne con- Cant. 1. 5.
verteretur in pravum. Corruptam, proh dolor! deploramus, confusam, in amaritudinem conversam, in desertum
positam, vepribus, spinis, et tribulis coopertam, non
uvas, sed labruscas producentem. Conculcavit illam qui- Isaiae 5. 4.
dem per filios diffidentiae antiquus ille, Deo pariter, et
humano generi inimicus homo, qui in agri Dominici
ubertatem saevissimis actus invidentiae stimulis, dum
bona semina depravat, annosas quoque vineae plantationes evellere, Christianae vitis genimina corrumpere non
desinit. Quid, Fratres, in tanta rerum perturbatione faciendum? An deplorandae sterilitati tempus terendum,
vel adhibendae fertilitati insudandum? Absit, ut segnes
Agricolas desidiae corpor emolliat, quin immo vinearum

BKSH

cultores Divinus zeli ardor succendat. Ad culturam ergo, quam visitamus, vineae accedamus; tempestivae animadversionis sarculo suborientes veprium fibras praecidamus, ne si diutius negligantur, fixis alte radicibus extirpationem desperemus. Conciliorum celebrationi, non nostrae peregrinationis labori hic fructus, merces, beneficium reservatur, ut nutantibus sacris legibus, ritibus, Fidei, pietati, religioni per plures Operarios plura adminicula irrogentur; Dominica sata, quae in mortem reclinantur, ad vitam revocentur, eademque, desolata vinea, ad frugem uberrimae fertilitatis adducantur. Immorandum non est in tanti ponderis negotio, mature tot malis occurrendum, ne tabes pestifera in maiores dilatetur propagines. Quapropter, inspirante Deo, mitiora Turcis consilia, et felicissimis Sanctissimi Domini Nostri CLEMENTIS PAPAE XI auspiciis, Divina favente clementia, ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei, ad Fidei conservationem, et propagationem, ad insolescentes mores, et suppullulantes excessus comprimendos, in ipsa sede infidelitatis, Fidei Thronum erigamus, et Provinciale, sive Nationale in tanta curarum nostrarum mole Albanum Concilium, sub ALBANO PONTIFICE, Albani Patres celebremus. Felicitatis omen habemus; omnis ergo periculosa mora longe abigatur; nulla formido, nullus timor, ac tremor a tanto negotio cunctantes deterreat; Divina res agitur; Deus ipse, qui nobis haec otia fecit, qui ex suprabundanti infinitae miserationis thesauro, Nostrae liberae visitationi supra spem omnem dedit esse, dabit etiam tam sancto operi et perficere. Vos itaque Reverendissimos Fratres Archiepiscopos invitamus, Episcopos nostros Suffraganeos, caeterosque vinearum custodes praecipientes monemus ut ad praefatam Provincialem, sive Nationalem Synodum, quam (favente Deo) in Ecclesia Sancti Ioannis Baptistae de Merchigne, Alexiensis Diaecesis, Dominica secunda post Epiphaniam celebraturi nunc primo denunciamus, et indicimus, sub divini obtestatione iudicii, omni prorogatione reiecta, omni secluso excusa-

BKSH

tionis (nisi qui legitimus fuerit, et per ipsum Concilium approbandus) praetextu, die praestituta nobiscum accedatis, coniunctis animis, communibusque studiis, Spiritu Sancto auctore, et Duce, vineae Domini elaboraturi ubertatem. Illud tamen potissimum rogamus omnes, ac praecipimus in Domino, ut, si quid animadversione, et censura dignum nostrae visitationis diligentiam effugerit, vel in posterum eludet, diligenti inquiratis examine, Concilio nostro exhibituri. In quorum fidem et testimonium praesentes litteras manu propria subscriptas, sigillo nostro muniri iussimus. Datum Corbini die secunda Decembris 1702.

VINCENTIUS Archiepiscopus Antibarensis.

Fr. Raymundus Gallani S. T. P. Ord. Praed. a secretis.

BKSH

VINCENTII ZMAJEVICK

ARCHIEPISCOPI ANTIBARENSIS

VISITATORIS APOSTOLICI

Ad Synodum cohortatio.

Tandem aliquando, Reverendissimi Fratres, post diu-
turnam saeculorum expectationem aperti sunt caeli, ut
pluerent, et terra germinavit laetitiam, iucunditatem et
Iob. 12. exultationem. In ipsa Babilonicae captivitatis servitute
visitavit nos oriens ex alto, qui mutat corda Principum
Psal. 76. 11. et producit in lucem umbram mortis. Divinae quippe
Cant. 6. 3. miserationis consilio factum est, ut non amplius disper-
Psal. 43. 6. sos, timidosque inviserem, sed subita dexterae excelsae
mutatione in unum collectos, veluti terribilem castrorum
aciem ordinatam, inimicos nostros cornu ventilaturos,
Pet. Dam. laetabundi cordis exultatione alloquerer. Saepe nimirum,
ubi magis ex humana ratione diffiditur, illuc propensius
superna clementia subvenitur, et ubi solatium despera-
vimus humanum, Divinum cernimus adesse praesidium.
Iucundissimum quidem, et omnium votis expetendum,
consessum, dum hodierna dies aperit, pastoralis officii
libertatem, et omnibus salutarem liberae iurisdictionis
nobis elaborat felicitatem. Adeste igitur, charissimi Fra-
tres, nec volentis, aut currentis, sed miserentis Dei dona
omnes sollicita prosequentes cooperatione haec cogitemus
haec moliamur, ut, Divino Spiritu duce, labentem Ec-
clesiae nostrae statum pro viribus in integrum restitua-
mus. Aperta Provinciarum vulnera Medicorum expetunt
medelam, et qui per male sanas curationes in mortem
reclinati languescunt, vitae subsidium nostris auxiliis
Matth. 24. non desperant. Tumentis Oceani procella, et frementis
24. inferni tempestas valida nostris finibus incumbit, adeo
ut electi quoque in errorem videantur induci: Multi
naufragarunt a Fide, humanae adinventionis absorti vor-
ticibus; plures iisdem undis iactati, iisdem fluctibus agi-
tati naufragium timent; omnes in vitae discrimine con-

BKSH

stituti protendunt ad nos manus, inter singultus, et lacrymas, opem nostram implorantes. Eruamus eos, qui Prov.24.11.
trahuntur ad mortem, et qui ducuntur ad interitum, liberare non cessemus; naviculam ipsam vi procellarum debilitatam et afflictam reficientes, ad optatissimum salutis portum reducamus. Deserta iacet sanctificatio, prophanata Altaria, Sacerdotes Ministri Dei, animarum Pastores traditi in opprobrium, et indignationem furoris Domini, non tam temporis iniuria, quam nostra omnium culpa, dum ab illa celsitudinis suae ratione degenerant, a nobis expetunt restaurandae dignitatis beneficium. Ascendamus ergo mundare sacra, et renovare, eademque 1. Macab. 4. 36.
pastorali vigilantia solliciti, quod periit, requiramus; quod abiectum est, alligemus; quod infirmum est, con- Ezech. 34.4.
solidemus; quod pingue et forte, custodiamus. Huc spectat hic Ordinis Ecclesiastici congressus, miserentis Dei benignitate saluberrimus, vestra sapientia, charitate et praesentia optatissimus, loci et temporis qualitate, poene dixerim insperatus. Hoc tempore acceptabili a saeculis 2. Cor. 6. 2.
inaudito, hoc die salutis, quem fecit Dominus in terra nostra, nostrorum, Fratres, obliti, aliena appetamus; hic omnis spiritualis Praefecturae finis est, ait Nazianzenus, ut propria utilitate neglecta, aliorum commodis inserviamus. Exultemus ergo, dilectissimi, et sanctificationem nostram desertam ad aliorum aedificationem laetantes in Domino sanctificemus. Omnibus debitores viam salutis aperire, Fidei regulas tradere, collapsam morum disciplinam restituere, non quae nostra sunt, sed quae Iesu Christi, quaerere aggrediamur, quod verbo docemus, opere complentes. Exigit hoc pastoralis ratio officii. Postulat miseranda Provinciarum facies. Expectat Clemens Pont. Max., sub cuius felicissimis auspiciis, haec felicitatis nostrae semel nata exordia, nova in dies luce clarescent, validioribus vegetanda incrementis. A Domino factum Psal. 117. 22.
est istud, et est mirabile in oculis nostris, ut quem singulari Dei beneficio Provincia nostra filium quondam suscipere gaudebat, uberiori modo beneficentiae genere,

Divina indulgente clementia, ad spem maiorem erecta, Patrem venerari laetabunda glorietur. Paternae zelo expectationi, nostrae servitutis obsequia respondeant. Date, quaeso, ex Albanae patriae peregrinatione proficiscenti quos Albano Patri per Synodicas constitutiones, veluti in primitiales iubilantis cordis applausus, Pastoralis so-
Ad Gal. 6. 10. licitudinis fructus uberrimos deferre possim. Dum tempus est, operemur bonum; dum locus datur respirandi nostris, aliorumque malis medeamur. Coniunctissimis animis hoc sentiamus, haec loquamur, haec agamus omnes, ut Ager Dominicus nostris curis creditus, vepribus et spinis expurgatus, germinet herbam virentem,
2. Cor. 3. 5. aeternae vitae fructibus faecundam. Quoniam vero sufficientes non sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra a Deo est, qui nos fecit ministros novi testamenti, ut in eius lumine videamus
Iacob. 1. 17. lumen, a Patre luminum omne datum optimum, et omne donum perfectum, in locum habitationis eius ascendentes, imploremus; dumque mens interius magnitudinem beneficii, necessitatem auxilii supplex meditatur, in hanc exterius vocem supplicantis quoque linguae erumpat oratio.

Veni Creator Spiritus etc.

DECRETA

EDITA IN PROVINCIALI SIVE NATIONALI

SYNODO ALBANA

NOS VINCENTIUS ZMAJEVICH, DEI, ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA ARCHIEPISCOPUS ANTIBARENSIS, DIOCLENSIS, TOTIUS REGNI SERVIAE PRIMAS, VISITATOR APOSTOLICUS ALBANIAE DE REVERENDISSIMORUM DD. COEPISCOPORUM NOSTRORUM, CAETERORUMQUE, QUI ALBANAE SYNODO LEGITIME INTERSUNT, CONSILIO ET ASSENSU, AD LAUDEM ET GLORIAM OMNIPOTENTIS DEI, FIDEI CONSERVANDAE PROPAGATIONEM, ET MORUM REFORMATIONEM, STATUIMUS, DECERNIMUS, ET SANCIMUS.

PARS PRIMA

CAPUT I.

DE PROFESSIONE FIDEI.

Cum Fides Catholica, quae in Sancta Romana Ecclesia, utpote fundata firmam aeternae veritatis petram, stabilis et incorrupta servatur, sit iuxta Chrysostomum lumen animae, ostium vitae, fundamentum aeternae salutis, cunctarum radix virtutum et fons bonorum operum, ut Ad Heb. 11. 16.
propterea sine Fide impossibile sit placere Deo; hinc ab eiusdem Fidei professione merito exordiendum esse duximus, ut quae maxima unitate gaudet, omnem intel- Cor. 10. 5o.
ectum redigens in obsequium Christi, eandem una oris confessione ad praescriptam infra formam veneremur.

Ego N. firma Fide credo, et profiteor, omnia et singula, quae continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet.

Credo in unum Deum Patrem Omnipotentem, factorem Caeli et Terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Iesum Christum, filium Dei uni-

genitum. Et ex Patre natum ante omnia saecula; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum, de Deo vero; genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de Caelis, et incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, et homo factus est, crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est; et resurrexit tertia die secundum Scripturas; et ascendit in Caelum, sedet ad dexteram Patris et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos; cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, et vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit; qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam Sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum: et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Apostolicas, et Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiae observationes, et constitutiones firmissime admitto et amplector. Item Sacram Scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, et tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, et interpretatione Sacrarum Scripturarum, admitto: nec eam unquam, nisi iuxta unanimem consensum Patrum, accipiam et interpretabor.

Profiteor quoque septem esse vere, et proprie Sacramenta novae legis, a Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium; illaque gratiam conferre; et ex his Baptismum, Confirmationem et Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio et admitto.

BKSH

Omnia et singula, quae de peccato originali, et de iustificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita et declarata fuerunt, amplector et recipio.

Profiteor pariter, in Missa offerri Deo verum, proprium et propitiatorium Sacrificium pro vivis et defunctis: atque in Sanctissimo Eucharistiae Sacramento esse vere, realiter et substantialiter Corpus et Sanguinem, una cum Anima, et Divinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conversionem totius substantiae vini in sanguinem, quam conversionem Catholica Ecclesia Transubstantiationem appellat.

Fateor etiam sub altera tantum specie, totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi.

Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuvari; similiter et Sanctos una cum Christo regnantes, venerandos, atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas.

Firmissime assero imagines Christi, ac Deiparae semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, et retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam.

Indulgentiarum etiam potestatem, a Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutare esse affirmo. Sanctam Catholicam, et Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem, et magistram agnosco: Romanoque Pontifici, Beati Petri Apostolorum Principis Successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo, iuro.

Caetera item omnia a sacris canonibus, oecumenicis Conciliis, ac praecipue a Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, et declarata, indubitanter recipio, atque profiteor: simulque contraria omnia, atque haereses quascumque ab Ecclesia damnatas, et reiectas, et anathematizatas, ego pariter damno, reiicio, et anathematizo.

Hanc veram Catholicam Fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in praesenti sponte profiteor, et

BKSH

veraciter teneo, eandem integram, et inviolatam usque ad extremum vitae spiritum, constantissime, Deo iuvante, retinere, et confiteri, atque a meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, doceri et praedicari, quantum in me erit, curaturum.

Ego idem N. spondeo, voveo ac iuro. Sic me Deus adiuvet, et haec Sancta Dei Evangelia.

Hanc autem Fidei professionem, quam nos, et Coepiscopi nostri, dum in ipsa celebratione sacrorum versaremur, iurati praestitimus, reliquis in posterum Conciliis in singulis Dioecesibus celebrandis, ab illis praesertim, quibus alios docendi munus iniungitur, ad verbum sequendam iniungimus.

CAPUT II.

DE APOSTASIS.

Rom. 10. Non solum corde creditur ad iustitiam, sed ore etiam confessio fit ad salutem. Visibilis siquidem Christi Ecclesia cum Civitate Hierusalem ab Isaia comparata, Monarchiae titulo a Daniele cohonestata, supra montium vertice a Domino collocata, iuxta Augustinum abscondi non potest; nec Christi fideles tantum Fide, et internis charismatibus, sed confessione Fidei, et externa, ac visibili Sacramentorum participatione membra Ecclesiae constituuntur. Hinc a veritate, et religione aberrant, qui vel metu poenae, vel temporalium bonorum allecti cupiditate, ut immunes fiant tributi Caesaris, denegant etiam, quae sunt Dei: postquam enim naufragarunt a Fide, et coram Turcarum Iudice sistentes religionem Catholicam, Deumque ipsum solemni sacrilego ritu eiurarunt, publice Turcarum more se gerunt; et alii quidem Moscheas, ut vocant, more patrio frequentant, caeterisque ritibus Mahometicae sectae sunt inhaerentes; alii vero Turcica Templa declinantes, ab esu carnium sacro tempore ieiunii non se abstinent, urgente illos infidelium praesentia; utrique porro, in abscondito tantum facta abiuratione coram fidelibus,

secreta Sacramentorum participatione fruuntur; publice vero Turcarum more victitant, et Turcicam sectam profitentur.

Ecclesiasticorum hominum inscitia, tales pullularunt Cant. 2. 15.
zizaniae in vinea Domini, quam ne vulpeculae parvulae demoliantur, et singularis Ferus succrescentem segetem Psal. 79.14.
depascatur, quibus cura animarum incumbit, serio iniungimus, ne in posterum tales Apostatas ad Sacramentorum participationem recipiant, nisi, facta prius abiuratione, publice se more Christianorum gerant.

Discant omnes, praesertim Parochi, hanc Catholicae Fidei regulam, quam Sacrarum Scripturarum oracula, Patrumque Orthodoxorum testimonia, et Romanae Sedis infallibilis auctoritas, vel ab ipsis Ecclesiae incunabulis confirmant. Archiepiscopos, et Episcopos omnes sub Divini iudicii indignatione in Domino hortamur, ut totis viribus in hanc curam incumbentes, greges sibi commissos ab hoc gravissimo morbo vindicent, serioque animadvertant in Parochos, qui talem detestabilem licentiam dandi sacrum canibus, et proiiciendi margaritas ante por- Matth. 15. 26.
cos, nova, ac insolita execrandae consuetudinis methodo, Matth. 7. 6.
in caeterorum Christi fidelium perniciem, exercent.

Patres quoque Missionarii Montana Albaniae incolentes, quo praecipue nefanda pestis irrepsit, curam omnem, et diligentiam sedulo adhibeant, ut tanta lues, Christianum gregem corrumpens, longe abigatur, et novae monstrum haereseos Divinae veritatis gladio, eorum praesertim opera, iuguletur.

CAPUT III.

DE CHRISTI FIDELIBUS, QUI LICET FIDEM NON EIURARUNT, PUBLICE TAMEN MAHOMETICAM SECTAM, ET SECRETO CHRISTIANAM RELIGIONEM PROFITENTUR.

In militanti Christi Ecclesia nulla debet esse macula Apoc. 21. 2.
criminis, nulla ruga simulationis, utpote quae descendit a Deo parata, sicut Sponsa ornata Viro suo circumamicta

monilibus aureis, et gemmis pretiosis. Haec porro Ecclesiae ornamenta sunt virtutes credentium, qui in visibili Christi corpore tanquam partes, et membra, per visibilia externa munera componuntur. Et quorum sana Fides, qua iustus vivit, et per quam praecipue quis fidelis constituitur, integra, et inviolata per externam professionem, quolibet simulationis, seu fictionis semoto velamine, servari debet, ne deficiens in uno factus sit omnium reus, in hoc praesertim incumbendum est, velis, remisque satagendum, ut ne dum praefati Apostatae Sacramentorum participatione careant, donec resipiscant, sed etiam illi, qui licet turcico solemni ritu Fidem non eiurarunt, fingunt tamen, se a Christiana religione defecisse, adeoque in Turcarum consortio, Turcico more vitam degunt, dies ieiunio sacros esu carnium profanant; et Mahometanis nominibus vocitantur, in congregatione tamen fidelium Christianos mores induunt, et officia peragunt Christianorum. Deficientes quidem in publica, et externa Fidei professione, merito ab externa, et visibili Sacramentorum communione excludi debent, donec ad meliorem frugem redeant, et Fidem Christi publice profiteantur, quoties feret occasio. Haec Fidei documenta divina veritate innituntur, affirmante ipsomet Christo Domino: Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum
Matth. 10. 32. coram Patre meo, qui in Caelis est, et qui negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui in Caelis est. Hinc Augustinus in Ioan. tract. 36. « Quanta vita est confiteri Christum, tanta mors est negare Christum. » Omnibus igitur Archiepiscopis, et Episcopis nostris totis in Christo visceribus commendamus, ut in securi, et ascia radicitus excidendas curent arbores, quae in montem Domini incumbunt, et in loca tutissima silvae Libani umbratiles ramos venefico virore imbutos protendunt.

BKSH

CAPUT IV.

PER QUID DIGNOSCI DEBENT FIDELES AB INFIDELIBUS?

Ut autem in posterum Pastores animarum cautius agant, cum impossibile sit, Deo, et Baali famulatum praestare, in Christi fidelibus nihil non sanctum, ac religiosum, veraeque Fidei protestativum tollerare debent. Deo igitur soli, cui servire, regnare est, per externam, et publicam Fidei confessionem sit devotus fidelis, adeo ut nihil mahometicae sectae protestativum complectatur. In hoc cognoscant omnes, quod fideles sint, et de mystico Christi corpore partes, et membra, si externis Fidei characteribus fuerint signata. Tanta est enim huius Fidei regulae apud Scripturas, Patres Orthodoxos, atque universalis Ecclesiae consensum vis, et auctoritas, ut quicumque in hoc unico signo deficit, ab Ecclesia se divellat, fiatque infidelis, et infideli deterior. 1. Tim. 5.8. Potest quidem a privata persona, quae omni caret auctoritate, de Fidei suae ratione tradenda interrogatus, tacere, et interrogantem silentio, aliove licito praetextu eludere; at vero nulla ei ratio suffragatur, quo minus sciscitanti Iudici publica auctoritate suffulto tacere, aut ambigue tergiversari queat; sed aperta Fidei confessione, instante quoque vitae periculo, respondere debet. Huic negotio omnium gravissimo, ex quo aeterna animae pernicies pendet, sedulam navent operam Pastores, ut segregando triticum a zizania, fideles in duas partes claudicare, et duobus Dominis servire amplius non audeant, nec praesumant. Pet. Dam. Serpet enim latius in diem lethalis morbus, et virosa propago ad infinita porrigetur, nisi Evangelica Pastorum falce, quod male pullulat, amputetur.

CAPUT V.

DE FIDEI RUDIMENTIS.

Speciosa Christi germina a potestate tenebrarum eruta, et in vineam Domini translata, deficiente Agricolarum diligentia, studio, ac labore, et ingruente herbosa vitiorum colluvie, facili ratione in silvestres arbores, nullis aeternae vitae fructibus faecundas degenerant. Proná siquidem adolescentium aetas ad malum, facili quadam recti specie cito deluditur, si caeca rerum divinarum ignorantia obruitur. Ideo Parochis omnibus invigilandum est, serioque curandum, ut Christianorum proles in viam mandatorum Domini dirigatur, et a teneris usque annis in materno Ecclesiae gremio sub exuberantibus doctrinae uberibus confoveatur. Quapropter singulis Dominicis, aliisque Festis diebus pueros in suis Parochiis, pro suo, eorumque modulo, ante, vel post Missarum solemnia, pro maiori fructu, et commoditate, Fidei rudimenta, obedientiam Deo, et Parentibus, ac Christianam morum honestatam edoceant. Et ne animarum curatores praetextu ignorantiae de Fidei mysteriis a necessitate officii eximantur, saltem Dominicam orationem, Angelicam salutationem, Apostolorum symbolum, nec non Decalogi, Ecclesiaeque praecepta, (ad quorum omnium scientiam provecti ad discretae cognitionis aetatem sub mortali obligantur peccato) pueris tradant, et alta voce in eadem Ecclesia Christianam plebem erudiant, iisdemque documentis informent, Sacrae Congregationis de Propaganda Fide charitatis viscera quam primum experturi, in libellis Christianae doctrinae Bellarmini, Albano idiomate, quibus propriae, et fidelium necessitati provideri possint.

Quoniam vero ingravescente Turcarum impietate invaluit, proh dolor! abominatio desolationis in loco sancto Templorum Domini, quae vetustate collapsa, et ruinis obruta nequeunt prae timore aedificari, ideoque Parochi Parochialibus carent Ecclesiis, in quibus, et sacra facere,

et Christianam plebem erudire possint; his nihilominus omnino praecipimus, nullo suffragante praetextu, ut ubi Parochialia sacra, Festis diebus obierint, vel sub dio, vel in privata domo, ibi quoque praefatis muneribus perfungantur.

Ut autem in hac pietatis semita pueri praesertim instructi ad salutare opus magis, magisque in dies utilibus monitis inflammentur, Confessariorum munus sit, Parentes hortari, ne desides, et socordes ad praefata exercitia filios mittere negligant, iustissimo Dei iudicio aeternis cruciatibus rationem negligentiae reddituri. In hanc ergo curam toto pectore incumbant Parochi, ut segnes in via iustitia excitentur, et saluberrima Christianae religionis rudimenta percipiant. Quod si quis ex Parochis ipsis eodem animi languore laboraret, arbitrio Ordinarii puniatur.

CAPUT VI.

DE VERBI DEI PRAEDICATIONE.

Praestantissimum docendi munus saluberrima Verbi Dei praedicatione fulcitur. In hoc crediti nobis gregis securitas, et nostri iuris praecipua fundatur auctoritas.
Pastores etenim in pascuis uberrimis sanae doctrinae, et Ezech. 34.
montibus excelsis Romanae Ecclesiae, aeternae vitae pabulo oves pascere, ab hostium impetu, a facie tribulantis,
Divini Verbi gladio tueri debent, ut in velamento alarum Psal. 62. 8.
Domini Christianus grex constitutus, in odorem quoque Cant. 1. 4.
unguentorum Domini inoffenso pede percurrat, et tanquam Divinae plantationis oliva, aqua sapientiae irrigata
in exuberantium germinum pullulet propagines. Omnes Eccl. 50.11.
igitur Archiepiscopos, et Episcopos enixe in Domino hortamur, ut muneris sui onus agnoscentes, omnem laborem, studium, et solicitudinem in eo adhibeant, ut populus gemens, et quaerens panem, inveniat cibum ad refocillandam animam. Pascant ergo fame morientem, quod si Ier. Thr. 4.
non paverint, occiderunt. Quicumque vero levi de causa

munus hoc obire neglexerit, sciat sibi praetermissi necessarii officii rationem Divinae iustitiae esse reddendam.

Parochis quoque omnibus, et illis praesertim, quibus sanctae Sedis pietas in Apostolicis Collegiis, Alumnorum numero adscriptis, virtutum semina, et incrementa ad Fidem Propagandam contulit, praecipimus, et mandamus, ut solemnioribus, et festivis diebus oves sibi demandatas, pro sua, earumque capacitate spiritualibus monitis pascant, vitia declinanda, virtutes amplectendas, aeternos cruciatus malis, sempiterna gaudia bonis praestolanda doceant; graviter Ordinarii arbitratu puniendi, qui praetermittant munus, ad quod peragendum pro temporum exigentia, qualitate, et necessitate idonei reperiuntur.

Omnes porro animarum Pastores in Divini Verbi praedicatione illud potissimum prae oculis habeant, ut Apostatarum impietas, claudicantium vesana formido, et certa pernicies, ac in sola Catholica religione aeternae salutis
Isai. 58. 1. securitas ab omnibus agnoscatur. Clament ergo, et non cessent Pastores, et quasi tuba exaltent vocem suam, annunciando populo scelera eorum, qui dereliquerunt legem Domini Dei sui, et abierunt post concupiscentias carnis, nefandi Mahometici Idoli cultibus mancipati. Excitet segnes Divina indignatio, quam vox Domini per Ezechie-
Ezech. 33. 6. lem speculatoris figura comminatur: Quod si speculator viderit gladium venientem, et non intonuerit buccina, et populus se non custodierit, veneritque gladius, et tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est; sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.

CAPUT VII.

DE FESTORUM OBSERVANTIA.

Lev. 23. Dies Divina festivitate venerabiles ad celebrandas Dei, Sanctorumque laudes potissimum instituti, sunt pie, ac religiose transigendi, non in comessationibus, et ebrietatibus, quibus nomen Domini profanatur, sed in orationi-
Heb. 13. 13. bus, hymnis, psalmis, et canticis spiritualibus, quibus sabbatum sanctificatur.

Romanae quoque Ecclesiae ritui in Festorum observantia Catholici nostri inhaerere debent, statuta solemnia statutis Romano more temporibus peragentes. Aberrant enim Fideles montana incolentes, qui nonnullas Sanctorum solemnitates, Calendarii Gregoriani relicta methodo, tantum Graecorum more, et Calendario concelebrant, ne de impietate arguatur, qui antiquam sequuntur calculationem. Cum autem Deus optimus, qui maxima unitate gaudet, uno eodemque die a Christi militibus, qui Romanae militiae vexilla sequuntur, speciali obsequio, ac devotione ad sui, sanctorumque honorem sit colendus, ut Ps. 54. 15. sic ambulent omnes cum consensu universalis Ecclesiae in domo Dei, ideo omnibus, qui animarum saluti incumbunt, ex consensu Fratrum nostrorum iniungimus, ut pravam huiuscemodi consuetudinariam praxim, quae ex schismaticorum commercio, et familiaritate irrepsit, prudentibus monitis, ac salutaribus praeceptis tollendam curent, Romanosque ritus in Festorum celebratione, ad unguem satagant exequendos.

Et ne ignorantiae praetextus alicui concedat peccandi licentiam, Parochus, quolibet Dominico die, imminentia Festa subsequentis hebdomadae inter Missarum solemnia populo annunciet, ut praeter uniuscuiusque Dioecesis statutum, ac devotionem, veneranda solemnia, quae salutem nobis augent, iuxta ritum Sanctae Romanae Ecclesiae in Servia, et Albania, congruis honoribus, et statutis temporibus, celebrentur.

Quoniam vero in messi multa, Operarii pauci nequeunt Luc. 10. 2. in omni spirituali exultatione, et abundantia metere, nec omnibus Christi fidelibus longe inter se dissita loca, sub uno eodemque Parocho incolentibus, datum est prae locorum distantia Missae sacrificio Festis diebus adesse, ne ex solemnitatum ignoratione, et Festorum profanatione deficiat germen in vineis, et ramus olivae fructiferae in domo Domini, futuris necessitatibus pro modulo nostro providentes, Parochis indicimus, ut saltem distantium locorum Dynastas, quibus curae erit reliquum admonere

BKSH

populum, de incidentibus infra hebdomadam Festis diebus, ac ieiuniis, per Nuncium (cum frequens in dies occurrat occasio) certiorent.

Omnes demum animarum Pastores vigilem impendant operam, ut Divinus honor refloreat in terris; et debacchantium scelerum multitudine repressa, furor Domini cervicibus nostris imminens per Festorum sanctificationem avertatur, totaque appareat Divino cultui addictis Caeli serenitas innovata.

CAPUT VIII.

DE SACRIS IEIUNIIS, EORUMQUE OBSERVANTIA.

Ad ieiuniorum observantiam ea, qua par est, devotione, humana convertatur sollicitudo; hic armorum delectus, hic victoriae stat certa promissio. Nihil enim efficacius ad rugientis Leonis saevitiam retundendam, nihil certe ad rebellantis carnis compescendam petulantiam utilius potuit institui; quoniam hoc genus Daemoniorum non eiicitur, nisi in oratione, et ieiunio, quo dum corpus atteritur, anima caelestis gratiae pinguedine saginatur.

Matth. 17. 20. Ut igitur per abstinentiam carnis, Christi mors, et sepultura ex Ecclesiastica institutione recolatur, Deiparaeque Virgini debitus honor impendatur, qualibet sexta feria, et Sabbato ab esu carnium fideles omnes penitus abstineant, haereticae pravitatis suspicione notandi inobedientes sine necessitate praecepto, in his potissimum regionibus, in quibus fidelis ab infideli, catholicus a schismatico, praefata ab esu carnium differentia discernitur.

In quatuor vero anni tempora discreta ieiunia, quae duodecim dierum circulo absoluta, veluti duodenariae mensium primitiae Deo offeruntur, pridianae quoque vigiliarum abstinentiae, quibus sacra praevenimus solemnia, ne dum a carnis, sed etiam a comestionis lacticiniorum temperantia celebrentur, de instantibus ieiuniis, ut in superiore capitulo de Festis dictum est, Fidelibus Parochorum cura, ac vigilantia praemonitis.

Et ut adamussim Ecclesiastica ieiuniorum veneretur observantia, nihilque Romanae dissonum consuetudini reperiatur, praeliminaria ante dies cinerum Feria tertia S. Matthiae Apostoli incidentibus vigiliis, debacchantis naturae, et rethoricantis gulae consilio Festivitatis ratio praevaleat, eademque Bacchanalium ultima dies, sacro vigiliarum mancipata ieiunio, sanctificetur.

Unica porro comestione ab omnibus, qui vigesimum primum aetatis annum compleverint, celebrentur ieiunia cum discreta refectione, seu collatione, quam modo tolerat Ecclesia. Illis vero, quos vel aetas incurvat, vel morbus extenuat, ut possint, ac instante vitae periculo debeant ab illis eximi obligationibus, humanae compatiens infirmitati, Ecclesia pia mater indulsit.

CAPUT IX.

DE QUADRAGESIMALI IEIUNIO.

Quadragesimale ieiunium non tam Ecclesiastica constitutione inchoatum, quam divina Christi Domini conversatione, et exemplo consecratum, sub districtioris censura rigoris, ne sub spinoso capite membrum sit delicatum, observandum est. Tempus enim acceptabile, diesque salutis incessabili devotione, austeriori abstinentiae disciplina, et anniversaria sunt celebratione recolenda. Hinc graviter ferenda est, quae invaluit, quorumdam opinio, qui venerabilis huius ieiunii destructores, non semper quadragesimalem abstinentiam esse servandam dogmatizant: dicunt namque septem tantum annis quadragesimali ieiunio adstrictos esse, tali deinceps ieiunandi lege solutos. Et hi quidem, quorum finis interitus, quo- Philipp. 3.
rum Deus venter est, abierunt post concupiscentias suas et in humanae vitae militia, dum finem quodammodo nituntur prospicere, caeci fiunt, et duces caecorum. Ne Matth. 15. 15.
igitur a sua dignitate sacra ieiuniorum observantia corruat, fideliumque corda ad laxioris vitae rationem erroneis alliciantur consiliis, quicumque dixerit, hominem

non teneri ad quadragesimale ieiunium, aridioribus tantum cibis celebrandum, nisi solo septem annorum circulo, tanquam Ecclesiasticarum legum praevaricator, anathemate puniatur.

CAPUT X.

DE IURAMENTO FALSO.

Oseae 4. 3. Inter regnantium hac tempestate scelerum multitudinem, mendacia quoque, et periuria inundaverunt, et faciem terrae nostrae tot calamitatum fluctibus, quibus pene obruimur, merito operuerunt. Etenim facili quodam sacrilego ritu falsa frequentantes iuramenta, nomenque
Ier. 4. 2. Domini, qui in veritate vivit, falsitatis testimonio polluentes, implebuntur iniquitate, et non discedet a domo
Eccl. 33. 9. eorum plaga. Ut autem tot malis, quae nos undique perturbant, opportuno occurramus remedio, protervam hominum licentiam a falsis iuramentis, maxime in iudicia-
Conc. Burde. cap. 7. libus, compescendo, Pastores monemus, et hortamur, ut execrandi auctores facinoris, comminatione divini iudicii, et Sacramentalis Confessionis privatione deterreant.

Illa quoque omni prorsus execratione damnanda est incerti iuramenti perniciosa consuetudo, qua fideles, nulla habita certitudine de hominis innocentia, ipsam iuramento comprobant, suspecti hominis indemnitati prospicientes. Etenim cum nomen Domini invocandum sit in veritate, et in spiritu, ac omnimoda certitudine adoran-
Sap. 5. 19. dum, quicunque huiuscemodi incertitudine iusiurandum violaverit, Iudici Deo, qui accipit pro galea iudicium certum, merito est rationem redditurus.

PARS SECUNDA

CAPUT I.

DE SACRAMENTIS.

Nihil nobilius, nihil pretiosius, nihilque ad aeternam salutem consequendam magis necessarium habet Ecclesia, quam a Christo Domino septem instituta Sacramenta, in Reg. 17. 23.
quibus infinito Divinae bonitatis elucescente thesauro, divitiis magnis, et opibus nimiis humana ditatur paupertas. Isti sunt septem fontes Salvatoris, ex quibus aquae Divinae gratiae, salientes in vitam aeternam cum gaudio Dan. 11. 2.
hauriuntur. Aperta misericordiarum Dei nostri viscera, in quibus visitavit nos oriens ex alto, patent potissimum in Sacramentis, per quae vera iustitia vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur. Hinc tantis irra- Conc. Trid. sess. 4.
diata gloriae splendoribus Ecclesia Christi sponsa, veluti aurora coruscat, et septem munita Sacramentorum signaculis in Erebi perniciem, et ruinam procedit, terribilis, ut castrorum acies ordinata.

Cum autem aequum sit, ut sancta a sanctis tractentur, et Divinorum Mysteriorum praestantiae dispensatorum quoque dignitas respondeat, sacrosancta tractaturi Sacramenta, exhibeant se, sicut Dei ministros in omni iustitia, et sanctitate, in aedificationem corporis Christi ne vituperetur ministerium nostrum. Praescriptas a Ri- 2. Cor. 64.
tuali Romano in Sacramentorum administratione caere- Eph. 4. 16.
monias summa cum animi attentione, ac religione, nihil addentes, aut dementes, adamussim observent.

BKSH

CAPUT II.

DE BAPTISMO.

Ioel. 3. 18. Ut autem de singulis agamus, omnium primus occur-
Gen. 2. rit, Sacramentorum ianua, Baptismus. Hic plane est
fons ille vitae de domo Dei egrediens, irrigans univer-
sam superficiem terrae, a peccatorum sordibus emundans.
Istae sunt aquae mundae, quibus Spiritus Domini adhuc
incumbens, mortua germina vitali divinae gratiae virore
faecundat, et filios irae in adoptionem filiorum Dei evocat.
Ad Tit. 3. Hic stat captivitatis liberatio, peccatorum remissio, mors
Ciril. Ierosol. in Cath. peccati, animae regeneratio, vestimentum candidum, si-
gnaculum sanctum, et indelebile, currus ad Caelum, de-
liciae Paradisi, Regni caelestis conciliatio, et charisma
adoptionis filiorum. Divina enim dilectio secundum suam
misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenera-
tionis, et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in
nos abunde per Iesum Christum Salvatorem nostrum, ut
Ad Tit. 3. iustificati gratia ipsius, haeredes simus secundum spem
vitae aeternae.

Exigit quidem tot mysteriorum praestantissima ratio ut in solemni Baptismatis administratione, in illud potissimum curam omnem intendamus, ne Parochorum incuria, vel defectu, virtus, et efficacia Sacramento deficiat. Propterea cum in trina ablutione, semel tantum sit proferenda forma Baptismatis, illis verbis, Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, diligenter attendant Pastores, ut haec formula immutabili servetur decreto, graviter animadvertentes in Parochos, qui singulis ablutionibus integram addunt formae prolationem.

Cum autem aequum sit, ut in Matris gremio Filii Patris, qui in Caelis est, per lavacrum regenerationis efficiantur, et in loco sacro, sacra peragantur mysteria, consuetudinariae providentes indulgentiae, praecipimus, et mandamus ut deinceps Baptismatis Sacramentum lu-

BKSH

stralibus aquis ex sacro fonte haustis, in loco sancto Parochialis Ecclesiae conferatur, dummodo urgens necessitas, vel temporis iniuria sacrae dirutae Aedes, aliud non suaserint.

Hinc omni conatu reiiciendus est abusus, quem Montani nostri inveteratae consuetudinis titulo cohonestant, et legis vigore, falso corroborant. Communis quippe mos invaluit, ut Infantes inter domesticos parietes sola aquae ablutione, servata quoque forma Sacramenti, baptizent Parochi, in dies, menses, et annos, sacras protrahentes caeremonias, Patrinorum commoditati indulgentes. Hinc quoque gravissimus error irrepsit, quod cum Patrini nudis tantum adsint caeremoniis, in illis solummodo spiritualem cognationem popularis reponat inscitia. Nullam cum his contrahi spiritualem cognationem, nisi vere susceptores in Baptismo existant. Omnibus igitur Provinciae nostrae, caeterisque Albaniae Parochis, nec non Patribus Missionariis praecipimus, ut tali omnino abiecta consuetudine, caeremonialis disciplinae modum ab Ecclesia traditum, illibatum conservantes, salutiferi laticis ablutione, statutis ritibus in conspectu Ecclesiae, novam Christo prolem parturiant.

Quamvis vero baptizandi munus ad Parochum solum pertineat, instante tamen vitae discrimine, omnibus, et in quolibet loco demandatur. Schismaticorum quippe perniciosa lex est, parvulos, urgente quoque necessitate, nonnisi a Sacerdote baptizandi. Studeant Pastores erroneae pestem opinionis a Fidelium consortio eliminare, ut a Catholicis destruatur, quod antiquus hostis non desinit per Schismaticos in animarum perniciem novis adinventionibus fabricare.

Et ne in posterum sacrilega reiteratione, maxime adultis, hoc Sacramentum administretur, diligenti examine inquirant Parochi, an prius fuerit baptizatus, qui Sacro fonte cupit initiari. Quod si nulla certitudo, sed sola adsit ambiguitas, antequam sub conditione baptizetur, in Fidei rudimentis instructus, Christianisque moribus Act. 2. 38.

informatus, Principis Apostolorum praecepto pareat; praeteritorum peccatorum detestationem, et ut maxime
Ad Rom. 13. 12. poterit, cordis contritionem habeat. Sic enim abiectis operibus tenebrarum, induet arma lucis, ut possit resistere in die malo adversus Principes, et Potestates, nullo persecutionum turbine prosternendus. Curent Episcopi, ut ad unguem praescripta praxis servetur, debitas Parochorum negligentiae poenas reposcentes.

Detestabilem quoque consuetudinem, Infideles, vel Schismaticos admittendi ad Patrini munus obeundum, Episcopi severioribus poenis vindicabunt.

Indissolubile porro spiritualis cognationis, quod ex Baptismo oritur, vinculum, nonnisi suscipientem, et susceptum, illiusque Patrem, et Matrem, nec non baptizantem, et baptizatum, illiusque utrumque parentem ad invicem copulat, adeo ut in matrimonium nulla possit ratione convenire, nec spiritualis cognationis iura ad alios carnali propinquitate coniunctos, extendantur. Nemo igitur hanc Catholici dogmatis regulam temeraria praesumptione trascendat, ne quos Fidei unitas congregat, pravae opinionis scissura disperdat. Schismaticorum quippe est, in supputandis gradibus caligare; et qui carnalis consanguinitatis vincula in matrimonii copulatione effirmata, arbitrii licentia disrumpere non desinunt, ubi nulla spiritualis cognationis iura succedunt, licita connubia rigidae severitatis censura compescunt.

Cum nullo legitimo praetextu, cui discretionis acquiescat moderamen, inanis Parochorum fulciatur opinio, quod inter insultantium opprobria Turcarum, timor, et tremor apprehendat eos, adeo ut sacrum Baptismi fontem non possint in suis Ecclesiis sine periculo conservare; hinc nec fontem servandum, nec aquam statutis temporibus benedicendam, communis abusus obtinuit. Quapropter Archiepiscopos, et Episcopos omnes monemus, et hortamur ut Parochorum incuriae, quae apud omnes viget, vigili studio providentes, in Parochialibus Ecclesiis, in quibus inoffensa solemnitate sacra peragun-

BKSH

tur mysteria, baptismalem fontem pro maiori temporum, ac locorum commoditate celeri decreto curent erigendum et lustralis aquae benedictionem quolibet Sabbato sancto vel Pentecostes, solemni ritu, et devota Populi frequentia statuant celebrandam.

Patribus quoque Missionariis eadem cura demandatur ut qui Parochialia obeunt munera, Parochialibus etiam non eximantur officiis.

Ut autem vocationis nostrae per Baptismi lavacrum non deleatur certa memoria , et generationis conditio , annorumque nostrorum series, et numerus innotescat, ne vel sacrilega reiteratione Baptismus, vel deficiente temporum plenitudine sacra Matrimonii, et manuum impositionis per filios diffidentiae violentur Sacramenta, cauta provisione sancivit Ecclesia, ut baptizatorum nomina a Parochis in statuto codice adnotentur. Quod plane cum stabili ubique servetur decreto, solum in Provincia nostra, summa Parochorum incuria, et inexcusabili inscitia penitus negligitur. Archiepiscopi igitur, et Episcopi omnes zelo iustitiae moveantur, piisque studiis insudent ut singuli Parochi librum habeant, in quo baptizati, nec non Compatrum nomen, et cognomen iuxta praescriptam a Rituali Romano methodum, describant. Illi vero, qui miserrimorum temporum nostrorum iniuria, (cui quidem prospicere , omni studio Episcopi satagant) scribendi , proh dolor ! inscitia laborant , viciniorem Parochum adeant, et librum exhibeant, ut in illo praefata nomina alienis saltem characteribus exarentur.

Quod tamen attinet ad conferendum Baptismi Sacramentum Turcarum filiis, miramur sane rei novitate perculsi , quod Sacrae Congregationis Universalis Inquisitionis ad huiuscemodi Baptismi pertinentia disciplinam in bonum Provinciae nostrae edita , ita nunc oblivioni sint tradita, ut contraria detestabilis consuetudinis praxi omnino deleta videantur. At cum ea sit Romanarum legum puritas , nullius labe polluta , nullius contagione foedata , ut sincero cordis obsequio , et devoto obedien-

tiae candore ab omnibus sit colenda; divino zeli fervore concurrant Pastores ad ulciscendum inobedientiae crimen in Sacerdotibus, qui infrascripta decreta ad unguem non satagant exequenda.

DECRETUM

SACRAE CONGREGATIONIS S. OFFICII.

Ad Episcopum Sappatensem de non conferendo, s. Baptisma Turcis, editum sub die 4. Maii 1641.

Abusus Sacramenti Baptismi, quem Turcae pro abluendo foetore puerorum, et pro defendendis illis a brutis nequissime introduxerunt, quemadmodum detestabilis est, ita Episcoporum munus erit, eidem prospicere, tam per animadversionem in Ecclesiasticos Presbyteros, quam per Pastorales admonitiones eisdem Turcis, Spiritum Sanctum, qui sine Ecclesiae intentione non accipitur, non operari, ut ad eius sublimitatem amandam, atque quaerendam, per haec saltem humana remedia perducantur.

An Infans datus a Turcis, ut baptizetur, ad hoc ut liberetur a foetore, possit ficte baptizari?

DECRETUM

SACRAE CONGREGATIONIS.

Die 6. Septembris 1625. Sacra Congregatio Universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, delatis litteris Archiepiscopi Antibarensis, in quibus supplicabat pro solutione infrascripti dubii: An cum sacerdotes coguntur a Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur a foetore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, et a lupis, an in tali casu possint ficte eos baptizare, adhibita Baptismi materia sine debita forma? Respondit negative; quia Baptisma est ianua omnium Sacramentorum, ac protestatio Fidei, nec ullo modo fingi potest.

CAPUT III.

DE CONFIRMATIONE.

Baptismi Sacramento Confirmatio succedit, eo rerum ordine copulata, ut, cum Baptismate regeneremur ad vitam, Confirmatione praemuniamur ad pugnam; ibi ab iniquitatibus mundemur, hic virtutibus roboremur. Hinc fortes facti in bello, divinae gratiae unguento confortati, venenosum antiqui serpentis non formidamus adspectum, quia nobiscum est magnus Dominus, et magna virtus eius, apprehendens arma et scutum, ut exurgat in adiu- Psal. 34. 2.
torium nostrum.

Tanti porro Sacramenti ministerium, quod sola Episcopalis persona suae vindicat dignitati, tempore potissimum Episcopalis visitationis ea, qua decet, religione, non in privatis aedibus, si nulla urget necessitas, sed in Parochialibus Ecclesiis exercendum est, et praeviis denunciationibus assignandum tempus a Parocho per Episcopum instructo, quo Sacrum Chrisma ministrandum erit, ut Populus in sanctitate, et iustitia paratus, Spiritus Sancti Chrismata, omni secluso obice, percipiat.

Confirmandae discretae rationis usum attingant, nec septennio minores ad Confirmationem accedant. Parochis in hoc serio invigilandum, ne, quod lacteolae fere teneritudini quandoque impenditur, sacrilega postmodum reiteratione, ex ignorantia, ut fieri solet, violetur Sacramentum.

Adulti illud praeveniant Sacramentali Confessione, vel (si necessitas aliud suadeat) corde saltem contrito, et humiliato, ne reprehensibilis vitae reatus effectum Sacramenti impediat. Attendant omnes, qui in animarum vigilant custodia, saluberrimam praxim, quae in universali viget Ecclesia, in nostris quoque Provinciis ab oblivione vindicare, et stabili observantia venerari.

Confirmandum suscipiens debet esse confirmatus; neque permittendum est, ut Turcae, vel Schismatici, Pa-

trini fungantur munere, quod ad solos Fideles, fidei rudimentis imbutos, canonica pertinet ordinatione. Haec porro, ut ubique, sic et inter nos inviolabile teneat robur auctoritatis.

Spiritualis cognatio iisdem omnino in hoc Sacramento adstringitur legibus, quas in Baptismate notavimus, adeo ut confirmantem, et confirmatum, illiusque Patrem, et Matrem, ac tenentem, et tentum, illiusque utrumque parentem non egrediatur. In hac Catholicae doctrinae regula sistant omnes, solida in veritate vestigia posituri. Caveant autem Pastores, ne dum ad alios quoque iura cognationis extendunt, ne erronea Schismaticorum scan-
Matth. 23. 4. dalizetur infirmitas, alligare videantur onera gravia, et importabilia; digito autem suo nolunt ea movere.

Quamvis autem conscribendi nomina Confirmatorum, et Compatrum, Parochialis sit officii, nihilominus in praesenti rerum perturbatione, et miserrima Parochorum scribendi inscitia, ne frustraneis laboremus decretis, Archiepiscopos, et Episcopos omnes in Domino enixe hortamur, ut pro temporum necessitate, in adnotandis praefatis nominibus, ubi Parochorum deest habilitas, ipsi eorum officio propria opera, pastorali consulant solicitudine, ut cauta provisione revocetur ad praxim, quod perniciosa ignorantia intermissum est ad damnum.

CAPUT IV.

DE POENITENTIA.

Ea est humanae naturae fragilitas, ut, quamvis tot munita per Baptismum, et Confirmationem praesidiis, tot circumvallata divinae gratiae propugnaculis, prona
Gen. 8. 21. ad malum ab adolescentia, incidat adhuc in laqueum Sa-
1. Tim. 6. 9. thanae, et in peccati servitutem. Deus autem, quia benignus, et misericors est, cognoscens figmentum nostrum ex thesauris misericordiae nova profert remedia in poenitentiae Sacramento, quo lapsi post Baptismum resurgimus et rebelles filii in amplexus Patris, qui sanat contritos corde, reducimur.

Quoniam vero peccata post Baptismum commissa poe- Iacob 3. 2.
nitentia expiantur, quemadmodum omnes huius Sacra-
menti summa premimur necessitate, quia in multis of-
fendimus omnes; ita illi, ad quos legitima Clavium mi-
nistratio pertinet, in deplorabili rerum statu, saltem
competenti ministerii sui debent vigere intelligentia, ne
poenitentes ad perditionem potius, quam ad salutem ad-
ducantur. Ideoque Archiepiscopos omnes, et Episcopos
totis in Domino visceribus monemus, et hortamur, ut Act. 17. 20.
tempora ignorantiae respicientes, priusquam saluberri-
mum Confessarii munus (quod idoneis tantum conferen-
dum est) alicui committant, pro debito, et Christiana
pietate, propria opera (alio deficiente suffragio) de par-
tibus saltem essentialibus huius Sacramenti illum edo-
ceant, et universalibus notitiis informent.

Nemo quoque ad audiendas confessiones admittatur, nisi prius memoriae mandaverit formulam absolutionis ex Rituali Romano, illamque sub poena privationis officii teneantur addiscere, duorum mensium spatio, post publicationem huius Concilii in Dioecesana sinodo, qui Confessarii munere funguntur. Pastores non desinant miserrimae providere calamitati, debitas desidiae poenas a Confessariis repetentes.

Quia vero summa rerum divinarum ignorantia confitendi modum, et examinandae conscientiae rationem rudi populo denegat, Confessariis praecipimus, ut de singulis divinae legis, et Ecclesiae praeceptis, nec non capitalibus vitiis confitentes interrogent, eorum necessitati proprii moduli ratione consulentes.

Homo quidem Baptismi lavacro semel mundatus, post-
quam discretae rationis usum ingressus fuerit, et volun-
tarii peccati labe inquinatus, sola (cum alia non detur
post Baptismum pro peccatis hostia) mundatur poeniten-
tia. Quoniam vero discretionis metas assecuti, si dixe-
rimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus
et veritas in nobis non est, ideo statim, post acceptam
veritatis notitiam, poenitentiae Sacramento omnes ad- Io. 1. 8.

BKSH

stringimur, a peccatorum sordibus expiandi. Haec porro saluberrimae legis necessitas, quemadmodum in toto Christiano orbe summa colitur observantia, ita in nostra Provincia (quod dolentes referimus) contrario detestabilis consuetudinis praetextu penitus abolevit, cum nemo fere ante decimum sextum, octavum, et vigesimum aetatis annum ad confessionis tribunal accedere soleat, nec Parochi (quod deterius est) vel in mortis discrimine constitutos ad emundandam Sacramento conscientiam invitant. Hinc aeterna animarum oritur pernicies, execrabilis vitio consuetudinis glomerata. Nos propterea tanto occurrere malo cupientes, Parochis praecipimus, et mandamus, ut in posterum, nullo suffragante praetextu, omnes utriusque sexus ad confessionem adstringant, statim, ac ad illum pervenerint aetatis annum, quo possint
Isai. 7. 15. reprobare malum, et eligere bonum. Archiepiscopos monemus, ut mala sata consuetudinariae pravitatis radicitus extirpantes, agrum Dominicum suae creditum vigilantiae, tutissimae huius legis plantatione foecundent.

2. Cor. 10. 15. Iniusti alienae rei possessores, et in immensum glo-
Prov. 22. 27. riantes in laboribus, et divitiis alienis, non absolvantur nisi restituant ablatum; quod si non habeant prae inopia, unde restituant, obligentur ad certam restitutionis promissionem, quoties restituendi potestatem habebunt. Maximo enim suo, et poenitentium periculo delinquunt, quotquot sunt confessionibus audiendis praefecti, qui restitutioni obnoxios passim, et sine discrimine, levibus tantum iniunctis poenitentiis per ieiunia, orationes, et alia huiusmodi, absolvere praesumunt, cum tales absolutiones, viribus penitus carentes, nulliusque valoris, peccandi praebeant licentiam, et aeternum pariant animae detrimentum.

Quia vero iuxta Concilium Tridentinum magnopere a peccato revocant, et quasi froeno quodam coercent satisfactoriae poenae, perniciosae providentes hominum negligentiae, qui iniunctam pro peccatis satisfactionem nunquam adimplentes omnino negligunt, et thesaurizan-

tes sibi iram, laxatis habenis, in vitia prolabuntur, Parochis, caeterisque, ad quos spectat confessiones audire, praecipimus, ut in desides, et socordes severi sint, et exasperantes, illisque denegent absolutionis beneficium, donec, deposito vitioso habitu, divinae iustitiae, poenarum observantia, satisfaciant.

Mandamus praeterea Confessariis omnibus, ut gratis dent, quod gratis acceperunt, nihilque praetendere audeant pro audita, vel audienda confessione, ne simoniaca labe polluantur, quae in perditionis filios pestilentissime derivatur. Matth. 10. 8.

CAPUT V.

DE EUCHARISTIA.

Poenitentiae Sacramento a sordibus peccatorum emundati ad Eucharistiam accedimus, Agnum immaculatum, qui pascitur inter lilia, immaculata recepturi conscientia, sacris Dominici Corporis Dapibus in sanctitate, et iustitia saginandi. Hoc plane Sacramentum omnium est dignissimum, unicum Christianarum mentium solatium, ac delicium, in quo summa imis sociantur, terrena caelestibus iunguntur, et sub visibilitate specierum ipse Christus verus Deus, et homo, memoriam faciens mirabilium suorum, vere, realiter, et consubstantialiter continetur. Io. Chris. hom. 45. in Io. Hoc est convivium Sacratissimum, ad quod in laborioso vitae cursu peregrinantes, ne deficiamus in via accedimus, tanquam Leones ignem spirantes inde recessuri, terribiles Diabolo effecti. Sap. 16. 20. Hic est panis de Caelo descendens, omne delectamentum in se habens, et omnis saporis suavitatem, in cuius fortitudine ambulamus usque ad montem Dei, nimirum ad futuram gloriam, et aeternam felicitatem, cuius est pignus certissimum Eucharisticum Sacramentum. 3. Reg. 19. 8.

Cum autem necesse sit, ut probet se ipsum homo, et sic de pane illo edat, ne aeternae damnationis sibi iudicium manducet, satagant Pastores, ut commissi sibi Populi diiudicantes frequenter corpus Domini, castitate 1. Cor. 11. 28.

BKSH

corporis, omni conscientiae puritate, cum timore, ac tre-
1.Cor. 5.8. more ad hunc caelestem cibum accedant, epulantes non in fermento veteri, neque in fermento malitiae, sed in azimis sinceritatis, et veritatis.

Semel saltem in anno, et id circa Paschale tempus, omnes quotquot sunt Fideles, singuli in sua Parochia hoc Sacramentum, praevia peccatorum confessione, su-
Psal. 101.5. scipiant; qui autem prae cordis ariditate obliti fuerint comedere panem Domini, ad Episcopum deferantur, Ecclesiasticis contravenientes praeceptis, Ecclesiasticis excitandi censuris. Caveant tamen Parochi, ne propriae vitio socordiae tribuatur, quod Fidelium negligentiae adscribitur.

Ne autem pueri, et puellae hoc pretiosissimo divinitatis thesauro diutius, quam par est, (iuxta execrabilem Provinciae consuetudinem) priventur, postquam ad eam aetatem pervenerint, in qua ad suscipiendum Eucharistiae Sacramentum sunt habiles, omnibus, qui in animarum debent vigilare custodia, serio iniungimus, ut praefatos pueros, ac puellas, iuxta propriam, eorumque capacitatem, de divinis huius Sacramenti mysteriis instruant, diligenterque edoceant, realem corporis, et sanguinis, animae, ac divinitatis Domini nostri Iesu Christi praesentiam: uberrimos ab hoc divinitatis fonte gratiarum rivulos profluentes in eos, qui mundo corde, et casto
1. Cor. 11. corpore accedunt, aeterna denique supplicia in illo de-
28. stinata, qui mensae Domini indigne accumbunt, et ad iudicium manducant.

Quia vero in mala tempora incidimus, Sanctissimam Eucharistiam digno honore, publica, et cauta veneratione, in Parochialibus Ecclesiis conservari non posse dolemus; illud tamen maiore cordis dolore deplorandum est, quod nonnulli Parochi, non timore perciti, sed crassa quadam socordia tepidi, dum ad aegrotos deferunt Sacramentum, etiam quae possunt humilitatis, ac reverentiae exhibere, omnino denegant obsequia. Quapropter Parochis omnibus praecipimus, ut in deferendo Sacra-

BKSH

mento induti superpelliceo, orario, seu stola, utrique humero circumsepta, et praecedente, (ubi nullum adest periculum) uno saltem lumine, Hymnos, et Psalmos submissa voce recitantes, in Sacra Pyxide, vel in Calice, mundo velamine cooperto, ambabus manibus ante pectus tenentes, devote deferant Sacramentum. Vasculum insuper habeat cum aqua benedicta, et Romanum Rituale, cuius formam in omnibus ad unguem servabunt.

At ubi Turcarum vis praevalet, et iniquitas, ne divinitatis sacrarium nequissima, quod absit, Infidelium polluatur protervia, et debitus cultus Sacramento, ac necessaria deficiat reverentia, Sacerdos Stolam semper habeat, propriis coopertam vestibus, in sacculo, seu bursa Pyxidem recondat, per funiculos collo appendat, et in sinu reponat. Nunquam solus procedat, uno saltem Fideli, in defectu Clerici, associatus.

Cum autem ad infirmi domum pervenerit, annunciata prius pace, et lustrali aqua praesentibus aspersis, in decenti loco mappa cooperto, et corporale substrato, posito Sacramento, praevia confessione, et statutis Romano more ritibus, aegrotum Sacra Communione reficiet. Hunc morem omnes teneant, nullis Turcarum praetextibus excusandi. Pastores quoque incumbant, ut disciplinae modus in communicandis infirmis a maioribus traditus, prout Romana tenet Ecclesia, illibatus servetur. Nemo autem se excuset temporum angustiis; angustia enim constringitur mentis, qui nulla dilatatur amplitudine charitatis.

CAPUT VI.

DE EXTREMA UNCTIONE.

In extremo vitae agone, Daemonis calcaneo insidiantis feralia tela evitaturi, extremae Unctionis Sacramentali clypeo praemunimur, ut, quamvis corpore debiles, spiritu tamen fortes ad praeliandum bella Domini, ac paratos promptosque in acie nocturnus insidiator inveniens pertimescat. In huius plane Sacramenti ministerio stat

non exigua pastoralis curae ratio, ut tantis munita praesidiis anima Deo reconciliata inter ingruentium tentationum tempestates, ad aeternae salutis portum feliciter adducatur.

Quamobrem Parochis praecipimus, ut extremae Fidelium necessitati consulentes, omnem diligentiam, studium, ac sedulitatem in huius Sacramenti administratione adhibeant; nec iucundissimum hoc aegrotantium levamen eo usque differant, ut omnibus pene sensibus destituti sint infirmi, nullis Fidei, ac contritionis actibus roborandi. Episcopali autem vigilantiae committimus, ut graviter animadvertant in Parochos, qui in huius Sacratissimae Unctionis dispensatione desidiae quodam sopore languescunt, ac veluti parvi momenti Sacramentum opinantes, sine eius subsidio ab humanis discedere infirmos, nulla conscientiae trepidatione revocati, patiuntur.

Ne autem, quod ab ovibus erratur, negligentiae Pastoris adscribatur, totis viribus eliminandam curent Pastores opinionis impietatem, quae de hoc Sacramento in communem Fidelium perniciem grassatur, perinde, ac si mortem aegris acceleret. Eo enim pertinet Sacrae institutio Unctionis, ut infirmus, nedum animae, sed etiam corporis, si expedierit, salutem consequatur.

CAPUT VII.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Ordinis Sacramentum non immerito Ecclesiae tenet principatum. Hinc enim Ecclesiastici flos germinis, Christiani Populi beatitudo; hinc ligandi, atque solvendi potestas, consecrandi, offerendi, ac ministrandi sacrificii divina oritur auctoritas. Huic igitur negotio omnium gravissimo tota Episcopalis sollicitudo incumbat, ne ad tantae dignitatis evehatur fastigium, qui ambiunt qui-
Pet. Dam. dem ad Sacerdotium promoveri, sed non student digni Sacerdotio fieri.

Dolemus quidem referre miserrimam nostrarum Ecclesiarum faciem, eo quod Sacerdotes ignorant ritum Dei; Reg. 4. 17.
et quamvis fungantur officio Sacerdotum, pro peccatis Heb. 5.
Populi sacrificium offerendo, Sacerdotalis tamen officii omnino nesciunt rationem. Hinc sub ignaro Sacerdote indocta plebs deperiens adeo praevaricata est, ut pene unaquaeque gens fabricata sit Deum suum, diversis criminibus, veluti simulacris, et sculptilibus inserviens. Cum autem per nostram corporis ignaviam tot malorum turbines afflixerunt Ecclesiam Dei, per viscera misericordiae Dei nostri admonemus, atque obtestamur omnes Archiepiscopos, et Episcopos, ut in manuum impositione cautius agant, et ad Sacerdotale ministerium idoneos tantum eligentes, calamitatibus, quae in necem Christiani Populi grassantur, provide occurrant.

Ut vero, quod incaute destructum est, sedulo aedificetur, Apostolico parendum est consilio: manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Quamvis enim ex speciali Apostolicae Sedis indulto, 1.Tim. 5.22.
interstitia dispensandi facultate polleant Episcopi, nulla tamen urgente necessitate, gratiosa omnino abstinere debent potestate, quam plane legitimae tantum causae innixam consilio, Pontificia largitur benignitas. Vigeat igitur in Servia, et Albania interstitiorum lex, sine casu necessitatis adamussim servanda, ut, et sacris candidandi Ordinibus, temporis suffragio, examinationis beneficio, merito scientiae, ac laboris, Sacerdotio digni fiant, et Episcopi ipsi excessus eorum, qui divinae legis ignari, nulloque probati examine ad sacros provehuntur Ordines, incauta in se praecipitatione non transferant.

In examinatione porro eorum, qui in album cupiunt Ordinandorum referri, haec praecipue sunt attendenda.

Nullus ex aliena Dioecesi, sine sui Episcopi licentia, ad Ecclesiasticos Ordines promoveatur.

Illegitimo thoro procreati, infames publico crimine notati, homicidae voluntarii, apostatae excommunicati, insigni deformitate notabiles, lepra insanabili infecti,

comitiali morbo laborantes, a minorum, sacrorumque Ordinum limine arceantur.

Prima tonsura initiandus, Confirmationis Sacramento sit praemunitus, et Fidei rudimentis instructus, nullis Ecclesiasticis censuris, alioque canonico impedimento irretitus.

Ad minores Ordines provehendus, nedum legendi, sed etiam scribendi habeat peritiam.

Nemo autem ad Subdiaconatus Ordinem recipiatur, qui Breviarium Romanum non teneat, divini Officii recitandi debito satisfacturus, quique litterarum, suique officii reperitur ignarus, illa potissimum (proh dolor!) scribendi laborans inscitia, qua omnes pene Ecclesiastici nostri miserabiliter involvuntur.

Ad Diaconatum vero, et Praesbyteratum provehendus, saltem competenti pro ministeriorum ratione sit imbutus scientia. Episcopi porro in manuum impositione illas omnino puras habeant, nihil omnino, et etiam sponte oblatum accipiant, solum Deum, et animarum salutem prae oculis habentes.

Quoniam vero ad Sacerdotalis castra sanctitatis, ne dum per scientiae viam, sed per semitam quoque pietatis gradiendum est: eritis enim mihi sancti (ait Deus
Lev. 20. 26. Levit. 20. 26.) quia Sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a caeteris Populis, ut essetis mei, ideo singulis sacris Ordinibus, spiritualia exercitia, octo saltem dierum, praemittenda sunt ab ordinandis sub directione Sacerdotis, non tam doctrina, quam pietate praediti, et ubi temporis qualitas doctos non sinit esse viros, ad
Matth. 16. 23. Patres Missionarios recurrant in sortem Domini vocati, ut sub eorum disciplina discant sapere ea, quae Dei sunt, et divino cultui mancipati, divinis studeant emicare virtutum fulgoribus, faciem Domini in confessione, psalmis, et hymnis spiritualibus praeoccupando.

At ubi abundat nostra calamitas, ibi superabundat et charitas Sacrae Congregationis de Propaganda Fide in erectione Collegiorum, in quibus Albana Iuventus ad

salutem Patriae, Religionis incrementum, pietatis, et doctrinae praesidiis praemunitur. Huc igitur potissima pastoralis curae ratio attendat, ut inter iuvenes sacrae cupientes adscribi militiae, optimi, magisque idonei, non carnis, et sanguinis familiaritate coniuncti, sed excelsae indolis merito, dignaque scientiae, ac probitatis expectatione praediti eligantur. Quod si secus fecerint Episcopi, sciant, se non consulere Populis, sed nocere, nec prae- S. Leo Papa ep. 85.
stare regimen, sed augere discrimen.

CAPUT VIII.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Matrimonii Sacramentum magnum est, ex perpetuo, et indissolubili sacrae confoederationis vinculo, quo duo carne una copulantur, humanis non dissolvendi conatibus quos Deus ipse coniunxit. Honorabile coniugium, 1. Cor. 7.
quo illicita destruuntur connubia. Thorus immaculatus, quo legitima haeredum progenies propagatur, et licet Heb. 13.
unicuique vas suum possidere in sanctificatione, et honore. Quia vero in nuptiis plus valet sanctitas sacramenti quam foecunditas uteri, ideo curandum est, ut homines in contrahendis Matrimoniis, et celebrandis, sacris Romanae Ecclesiae legibus inhaerentes, humani, Tob. 6. 17.
divinique Sacramenti impleantur benedictionibus, ab illorum vitio omnino segregandi, qui non Dei, sed Veneris causa coniugium ita suscipiunt, ut Deum a se, et a sua mente excludant, et suae libidini ita vacent, sicut equus, et mulus, quibus non est intellectus.

Cum gravissima in hominum perniciem ortum traxerint mala, pericula, ac scandala ex clandestinis Matrimoniis, haec merito damnavit, et annullavit in sacro Tridentino Concilio veneranda Ecclesiae auctoritas, nuptialia solemnia non in latebris, et secreto, sed in faciem Ecclesiae, et coram testibus statuens celebranda. Huic porro saluberrimae sanctioni, quemadmodum tota Christiana adhaesit Respublica, ita nostra quoque Provincia digna

praestitit exempla obedientiae, matrimonialia iura sanctae Romanae Ecclesiae ritibus celebrando. Errant igitur in invio erroris, qui falsissima hallucinati opinione, veluti non fuisset acceptatum Concilium Tridentinum a Montanis Albanensibus, clandestina connubia inter eos legitime adhuc vigere posse affirmant, dignosque tenent Sacramentorum participatione, veluti legitimo clandestini Matrimonii iure confoederatos uxoribus, qui luxuriae froena laxantes, nefando concubitu copulantur mulierculis, et omissis in faciem Ecclesiae sacris nuptiarum solemniis, quae in annos differunt, aliquando tandem celebraturi, publici concubinarii mores induunt, a Sacramentorum limine omnino repellendi.

Hanc quidem perniciosam erroneae opinionis pravitatem execrantes, detestantes, damnantes, omnibus Missionariis, et Parochis praecipimus, ut in nostris Dioecesibus Albaniae, et Serviae, iuxta statuta sacri Tridentini Concilii legibus decreta, in Parochialibus Ecclesiis coram duobus, vel tribus testibus celebrare studeant Matrimonia, nec ante sacro coniugii foedere quoslibet iungant, nisi tribus proclamationibus, Festivis diebus ad Populum factis, ubi Parochialia sacra obierint, praecedentibus, nec sine admodum urgenti, ac necessaria ratione dispensandis. Huic porro saluberrimae, ad evitandas fraudes, legis debito, sciant Parochi, omnes esse adstrictos, nec temporum, ac locorum qualitate solutos.
Eph. 4. Publicis vero Concubinariis, qui iuxta Apostolum desperantes, semetipsos immunditiae tradiderunt, resipiscentibus aliquando, et in sacra coire anhelantibus connubia, promptior servetur indulgentia in dispensandis denunciationibus, ut, qui demum iugulata libidine fugam arripiunt, opportunis, citissimisque auxiliis ad victoriam provehantur.

Omnes autem per Parochos admoneantur, ut antequam matrimoniali vinculo coniungantur, confessionis, et communionis sacramento, divinae gratiae meliora recepturi charismata, roborentur.

At quoniam omnimoda arbitrii libertate Matrimonium initur, toto pectore incumbant Parochi, ut contrahentium assensus, omni impulsionis, coactionis, seu directae, vel indirectae materia careat, nec sacro iungant connubii nexu, quos externae audacia violentiae, matrimonialia iura violando, vitiavit. Temerariis eorum ausis, qui invitis confoederantur, uxoribus, anathematis poena infligatur. Parochi quoque, invalidae auctores coniunctionis, Ecclesiasticis innodentur censuris.

Illam pariter eliminandam curent Pastores Deo iniuriosam consuetudinem, tempora divinis mancipata obsequiis, humana nuptiarum solemnitate passim profanandi. Statuant prudentibus monitis, et salutaribus praeceptis, ne ab Adventu Domini usque ad diem Epiphaniae, et a feria quarta Cinerum, usque ad octavam Paschatis, nuptiarum celebrentur solemnia. Reprimant plectendam Fidelium audaciam, in sui vigoris statu, Matrimonii conservantes disciplinam, ne, quod benedictionibus in progenie, et progenies abundat Sacramentum, mundana violatum profanatione, generationem quoque, et generationes maledictionibus foecundet.

Ad conservandam autem Matrimoniorum memoriam, habeant Parochi librum, in quo Coniugum, ac Testium nomina, forma in Rituali statuta, per se, vel per alium, ut superius de Baptismate sancitum est, describant, nullis propriae ignorantiae excusandi praetextibus, qui per alium viciniorem Parochum scribendi praeditum intelligentia, valent utique, communicato mutuae charitatis labore, pondus descriptionis praestare.

CAPUT IX.

DE ELIMINANDIS ILLICITAE CONIUNCTIONIS ABUSIBUS.

Dum inundantium iniquitatum fluctus ferventius intumescunt, Apostolici viri inquieto motu, et veluti oborta tempestate, variis quoque cogitationum fluctibus agitati, ne omni doctrinae vento circumferantur; sed tuti in portu

BKSH

conscientiae conquiescant, iuxta Sacrae Congregationis Universalis Inquisitionis decreta, statuimus, decernimus, et sancimus, ab omnibus Missionariis, caeterisque Parochis, quae sequuntur, adamussim servanda.

Inter execrabiles Montani nostri Populi consuetudines, ille quoque perniciosus invaluit abusus, impudenti roboratus audacia Parentum, qui dum aestuanti luxuriae filios exhibent, divini super se furoris gladium provocant, et miserrimorum temporum calamitates, iniquitatum sordibus adaugent. Solent enim infelices, et miseri parentes, divina, humanaque iura per summum scelus profanando, filiis suis tenera adhuc aetate in uxores alienas filias pretio comparare, domi tenere, et post aetatem doli capacem, illicito illos concubitu copulare. Sic contemnentes divinae legis mandatum, dum suarum obtemperant illecebris voluptatum, Parentum imperio, tutae conscientiae praesumptione filii acquiescunt, negligentes omnino Matrimonia legali iure contrahere, nisi suscepta masculina prole, post quinque decem, et ultra annos nefariae coniunctionis. Et haec quidem pollutio egressa est super
Hier. 23. omnem terram. Omnes enim, quotquot Albaniae montana incolunt, in hoc fornicationis foetore sordescunt, vasa
Deut. 29. irae, et furoris Domini reposita in diem ultionis. Ambulantibus namque in pravitate cordis sui, Dominus non ignoscet illis, sed tunc quam maxime furor eius fumabit, et zelus contra homines illos, et sedebunt super eos omnia maledicta, et delebit nomen eorum sub Caelo, et consumet eos in perditionem. Cum autem piaculum sit, ut qui petulantis lasciviae volutantur in coeno, pestiferae securitatis audacia, salutaris Eucharistiae pollutis labiis vescantur Sacramento; ideo huiuscemodi concubinarii, eorumque non coniuges, sed concubinae congrue appellandae, excommunicationis sententiae obnoxii a Sacramentorum communione arceantur, donec vel repudium praebeant, vel in faciem Ecclesiae Matrimonium contrahant, grassanti luxuriae coniugatis Sacramenti gladio lethale vulnus infligentes.

Quia vero iuxta Apostolum, non modo talia facienti- Rom. 1.
bus, sed etiam consentientibus, par poena debetur, ideo Parentes etiam, nefandi auctores postribuli, iisdem anathematis censuris, a sua, filiorumque iniquitate removeantur: qui vero duritiei cordis, et obstinatae in delicto filiorum perseverantiae consentiunt, et, cum possint, opportunis negligunt providere remediis, Sacramentorum participatione careant, donec filios avertant a via sua mala, et in semitam rectam mandatorum Domini paternae auctoritatis dirigant severitate.

Illis quoque Catholicis Mulieribus, quae licet vi coactae, insatiabili Turcarum serviunt incontinentiae, sacrilegis eorum thalamis per summum nefarii concubitus scelus mancipatae, ex disparitate cultus, et Religionis, nullo sacramentalis Fidei, sed violentae tantum perfidiae annulo subarratae, Ecclesiae Sacramenta denegentur. Cumque praestet millies mori, quam foedari, haud immerito sordes fornicationis, proprii quoque sanguinis effusione, tenentur abluere, et omni vitae discrimine viam pessimam declinare, ne in illam incidant maledictionem,
quam immundis Mulieribus per Moysen Deus iniquitatis Num. 6.
ultor intentat: det te Deus in maledictionem, exemplumque cunctorum in Populo suo. Putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aquae maledictae in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur.

At vero Mulieres legitimo semel iunctae matrimonio Catholicis viris, his postmodum a Fide naufragantibus, et Maumetanae sectae adhaerentibus, si Christianos ritus nulla Creatoris contumelia observant, ad Sacramentorum participationem admittantur. Cum enim in paritate cultus, et Religionis legitimum matrimonii foedus inierint; nec illud per subsequentem apostasim dirimitur, nec uxor in Fide Catholica stabilis, et firma, praevaricantis iniquitatem viri portare debet, sacris privanda mysteriis.

Moneantur quam saepissime a Parochis, et excommunicationis poena ipso facto incurrenda deterreantur Pa-

rentes, ne filias suas matrimonii praetextu, (quod certe nullum est, ac omnino irritum) Demoniis immolantes, Turcarum prostituant voluptati, gravissimo Dei iudicio, desperatae pene illarum salutis, aeterni flammis incendii, rationem reddituri.

Satagant Episcopi, caeterique animarum Pastores, ut statuta decreta diligentissime serventur. Sic enim quod corrigendum est, corrigent, et quod sanum est, divino zeli fervore custodient.

PARS TERTIA

CAPUT I.

DE EPISCOPIS.

Episcopalis honor dignitatis, magno ministerii oneri Angelicis formidando humeris adaequatus, grandiori quoque sollicitudine, cura, ac labore circumvallatur. Episcopi enim ad vigilias vocati, ad excubias admoti, in crediti gregis custodia, in omnibus plane sine intermissione laborare debent, quamque inimicus noctu per agrum Dominicum superseminavit zizaniam, illi in die sanctitatis, et iustitiae, (qua ambulandum est) radicitus extir-
Hier. 1. 10. pare tenentur, vineae Domini elaborantes ubertatem, super gentes, et regna constituti, ut evellant, et destruant, et dissipent, et aedificent, et plantent. Hinc forma facti gregis, non solum vocibus, sed, et moribus, non verbo tantum, sed et exemplo, nec honoris ostentatione, sed laboris consumatione, tanquam boni operis sectatores, Populis
Hier. ad c. 3. Mich. praestare debent, ut praeordinati dignitate, praeemineant quoque sanctitate.

Omnes igitur, qui tantum, ac tanti obsequii onus su-
1. Tim. 2. stinent, et fastigium, totis visceribus hortamur, ut Apostolicis obsequentes praeceptis irreprehensibilem vitam, nullis carpendam vituperationibus, instituant, in omnibus
Ad Tit. 2. se ipsos praebentes exemplum bonorum operum, in do-

ctrina, in integritate, et gravitate, ne ab iis, qui ex adverso sunt, vituperetur ministerium nostrum; ne nostro vitio impiae Turcarum linguae in iniuriam se religionis obarment: ne Fideles, cum malefecerint, gloriantes in iniquitatibus suis, non sibi clypeum defensionis opponant, ne tandem, ut Ambrosius ait, sit honor sublimis, et vita deformis, sit deifica possessio, et illicita actio, sit religiosus amictus, et irreligiosus provectus, sit gradus excelsus, et deformis excessus. Pascant commissos greges sacrae praedicationis uberibus, ut esurienti Populo viscera maternae pietatis impendant, verba factis compleant, sobrie, caste, ac pie viventes, et caelestium irradiati virtutum fulgoribus, luceant coram hominibus, ut videant opera eorum bona, et glorificent Patrem, qui in Caelis est.

De dignitate Sacerd. c.6.

Matth. 5.16.

Manus in primis castas, et puras ab omni Simoniacae labis suspicione habeant, ne dono Spiritus Sancti pecuniam videantur, vel postulare, vel appetere.

Ad Tit. 1.7

Non sint turpis lucri cupidi, ne in opprobrium incidant, et in laqueum Diaboli, durissimum in reddenda ratione iudicium subituri.

In Ordinum, et Parochiarum collatione, muneribus non delectentur, quia munera excoecant oculos sapientum, et mutant verba iustorum.

Deut. 16.

Pro absolutione a quibuscumque, et potissimum a casibus sibi reservatis, nihil omnino etiam sponte oblatum, accipiant, ne venalis censurae reatum subeant in perditione.

Dispensationes tam matrimoniales, quam alias cuiuscumque Ordinis, quarum auctoritate ad tempus pollent Episcopi ex indulgenti sanctae Sedis benignitate, iuxta tenorem facultatis, gratis omnino distribuant: ne Fidelis dispensatio in crudelem degeneret dissipationem.

In corrigendis Parochorum defectibus, pecuniariae solutione poenae, hanc non sibi, sed Ecclesiae, vel pauperibus erogent, ne, dum alios corrigimus, ipsi turpis lucri gratia reprobi efficiamur.

Ad Tit. 1.12.

*

Pias Fidelium oblationes in tritico, vino, et caseo, sub districti censura rigoris, et perniciosa Sacramentorum privatione non extorqueant, miserrimam pauperiem in sua lucra transire patientes, ne, quod ex libere offerentium merito sacrum esset, in violentis manibus sacrilegium fiat; neque enim voluntaria dona charitatis rigorosa iura obligationis constituunt. Exitialis plane huiuscemodi violentia existit Fidelibus, qui in praesenti rerum calamitate, vectigalium pene obruti oneribus, vix ad victum necessaria habentes, ducunt in malis dies suos, nostra non cupiditate opprimendi, sed charitate sublevandi.

Parochorum quoque proventus in proprios usus non convertant, nec ab illis annuales exigant pensiones, ne Canonicis contravenientes sanctionibus, Canonicis quoque irretiti censuris ad opprobrium nostrum illos excitemus,
1. Petri 2. qui calumniare non desinunt nostram quoque bonam in Christo conversationem.

Sint ergo omnes indigentibus alendis pro possibilitate
Ad Rom. 12. 13. intenti, hospitalitati dediti, humanitatis officium hospitibus exhibentes, ne, quod ab ipsis quoque pauperculis ex laudabili Provinciae consuetudine praestatur, ab Episcopis tantum, quibus potissima ex Apostolico Consilio
D. Gregor. ep. 21. l. 11. cura incumbit, charitatis obsequium praetermittatur. Pondera haec, o Pastor, ait Gregorius, non largiris tua, sed aliena. Quid ergo mirum? Possent enim vociferari ad valvas, imo usque ad secretum cubiculum dicentes, da nobis nostra, alioquin contra te vociferabimus ad Dominum rerum tuae dispensationi commissarum, dicentes: Domine, non vult nobis dare, quae illi, ut nobis daret, dedisti.

Caveant, ne alieni sibi adscribantur excessus, speciali prosequentes favore, quos deformis vita deturpat. Sacerdotes digna factis recipientes, proprii Episcopi auctoritate suspensos, abstineant in sui gradus, et ministerii iura restituere, ac censurae vinculum, illicita disrumpendo absolutione violare. Regulares quoque, qui sub districtioris censura rigoris a Superioribus pendent, inobedientes ali-

BKSH

quando, et ex communis vitae observantia in viam perditionis prosilientes, familiarium numero cooptare non audeant, ne detractionis materiam Populo relinquendo, et infirmos scandalizando, sacrum quoque Episcopale contemnatur contubernium. Utrosque porro salutaribus monitis, et utilibus praeceptis a via sua mala satagant avertere, et Ecclesiasticae disciplinae regulas, obedeintiam Praepositis insinuantes, paternae zelo charitatis, per invia, et abrupta praecipites in semitam rectam reducant.

Hinc omnes domui suae bene praepositi, suorum, et 1. Ad Tim. 5.
maxime domesticorum curam habeant, ne Infideles, et 1. Tim. 5. 8.
Infidelibus deteriores, ex Apostoli sententia appareant. Si quis enim domui suae praeesse nescit, quomodo Ecclesiae Dei diligentiam habebit? Domum Episcopi, ait Bernardus, decet Sanctitudo, honestas in vultu, incessu, habitu.

Nemo ponat falcem in messem alienam, nec in viduatis Pastoribus Ecclesiis, quibus potissimum Vicarii Capitularis praeest auctoritas, rationis vicinitatis Parochos instituere praesumat, et proprii iure arbitrii caetera exercere Episcopalis munera iurisdictionis, sine expressa licentia S. Congregationis de Propaganda Fide. Lib. 4. de consider. ad Eug.

Attendant sibi, et universo gregi, in quo eos Spiritus Act. 20. 28.
Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Assidue praedicationis sarculo male sata consuetudinariae pravitatis extirpent; bona semina exuberanti sudorum rore foecundent. Praesint subditis, non Conc. Trid. sess. 13. c. 1.
ut Dominatores in virga ferrea, sed ut Pastores in charitate, suavitate, et benignitate, illosque tanquam filios, et fratres ingenui, zelo amoris diligant. Bonos in via iu- 1. Timot. 4.
stitiae confirment, malos arguant, obsecrent, increpent in omni patientia, et bonitate, studentes, ut nec zelus faciat immoderatus accensos, nec pietas reddat inordinata remissos. Ad recalcitrantium correctionem, si aliter resipiscentiae spes non apparet, excommunicationem Ecclesiasticae gladium disciplinae evaginantes, in obstinatos, et contumaces detorqueant, ad aliorum quoque exemplum

BKSH

caventes, ne Episcopale pectus segnis Heli torpor emolliat, sed potius ad sceleris ultionem ingenui Phinees zelus accendat. Haec autem tanquam ultima remedia in aedificationem, et non in destructionem, ad medelam, non ad necem, summa cum animi moderatione, et prudenti circumspectione, post praemissa caetera omnia iuris remedia, adhibeant.

Trium mensium spatio, postquam praesentium Decretorum approbatio ab infallibili Sanctae Sedis iudicio pervenerit, omnes teneantur, convocatis Senioribus, Dioecesanam celebrare Synodum, Clero, et Populo, Provincialium publicatione statutorum, tutioris vitae rationem annunciantes, ne ignorantiae praetextus alicui praebeat per male sanae nequitiam consuetudinis, peccandi licentiam.

CAPUT II.

DE VISITATIONE.

Omnes pariter Episcopalibus infulis insignitos iuxta Sacri Concilii Tridentini Decreta monemus, hortamur, et obsecramus enixe in Domino, ut per se ipsos, vel, si le-
Ses. 24. c. 3. de Ref. gitime impediti fuerint, per viros, ad id munus idoneos, quolibet saltem biennio, totam Dioecesim indispensabiliter perlustrent, ne Fideles plantationes sudore vultus nostri irrigandae, deficiente diligenti Agricolarum visitatione, et laboriosa sedulitate, inarescant, et qui incidimus in
Prov. 6. manus proximi nostri, Populum Dei regentes, et in portum salutis manuducentes, ut a propriis, et alienis liberemur defectibus, Divino pareamus praecepto: fac ergo, quod dico tibi, et temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui, discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebrae tuae.

Conc. Trid. sess. 4. c. 3. Quia vero ex praefatis Concilii Tridentini Decretis, praecipuus visitationis scopus est, sanam, orthodoxamque doctrinam inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, Populum cohortationibus, et admonitionibus ad religio-

nem, pacem, innocentiamque accendere, caetera, prout locus, tempus, ut occasio fert, ex visitantium prudentia ad Fidelium fructum constituere, ideo in visitatione facienda is ordo servabitur.

Procedant Episcopi modesto contenti equitatu, et famulatu, studentes, quam celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem absolvere, ne, cum graves, onorosive ex longa mora existunt, Cleri quoque, ac Populi odium incurrant, in suam, Fideliumque iacturam. Conc. Trid. ibidem.

In Parochialibus Ecclesiis Pontificalia munia obeuntes inter Missarum solemnia sacris Divini verbi dapibus famelicum stomacum satiantes, ad Divinorum mandatorum, et Ecclesiasticarum constitutionum observantiam Populum inflamment, et praemissa sacramentali confessione ab adultis, Confirmationis conferant Sacramentum. Paternae zelo charitatis omnes ad poenitentiam adhortentur, hoc potissimum acceptabili tempore eruentes eos, qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum, liberare non cessantes. Diligenti investigent examine, an praesentes Synodales constitutiones Parochorum cura, ac labore executioni mandentur, dignas negligentiae poenas, post debitas admonitiones ab illis reposcentes, qui nostris salutaribus monitis, et praeceptis obsequi negligunt, effraenatae libertatis pernicioso adhaerentes Consilio. Prov. 24.

CAPUT III.

DE MODO CERTIORANDI SACRAM CONGREGATIONEM DE PROPAGANDA FIDE DE STATU PROPRIAE DIOECESIS.

Ut autem omnia iuxta piam mentem Sacrae Congregationis de Propaganda Fide peragantur, et Romanae viscera charitatis dignis veneremur obsequiis, peracta visitatione, omnes Archiepiscopi, et Episcopi de statu suae Dioecesis eandem Sacram Congregationem certiorent, modum certiorandi, ex quo et modus visitandi dignoscitur, in methodo infrascripta observantes.

1. Longitudinem, et latitudinem Dioecesis, ac numerum Parochiarum proponant, confinia quoque aliarum Dioecesum, et temporis qualitatem attingentes.

2. An bellicis volutati tumultibus.

3. An violenti quadam agitati persecutione, vel pacifica obumbrati tranquillitate quiescant.

4. An Ecclesiam Cathedralem habeant, et in quo statu illi existant.

5. An Praedia ad mensam Episcopalem pertinentia, cuiusve generis, et status teneant.

6. An, et quot ex Fidelium oblationibus annuales retrahant proventus.

7. An, et ubi locum residentiae habeant, et an pacifice resideant.

8. De statu cuiuscumque Parochiae separata informent individuatione, situm edocentes, an in planitie, vel montibus constituta.

9. Quot Villulas sub se contineat, quantumve istae inter se distent.

10. Quot Fideles quaelibet comprehendat.

11. An inter illos aliquis sit, qui auctoritate polleat apud Turcas.

12. An Turcae, vel Schismatici, et quot inter eos commorentur.

13. An Ecclesiam Parochialem habeant.

14. An haec inter Fidelium habitationes sita, vel extra Oppidum, seu Villam constitutam, quantumve ab illa distet.

15. Quo titulo, cuiusve invocatione decoretur.

16. An ex maceria, vel solida fabrica aedificata.

17. An imminentibus ruinis obnoxia.

18. An temporum iniuria obruta.

19. Si intacta, et integra, vel ad Parochialia Sacra obeunda idonea servetur, admoneat.

20. An debito honore, et qua domum Dei decet Sanctitudine, teneatur.

21. An clausis sit foribus, ne ab immundis contaminetur.

22. An profana commercia, consilia, ludus, vel alia huiusmodi intus, vel foris peragantur.

23. An sacram supellectilem, vestes, libros, calices, patenas, et alia huius generis instrumenta Altaris, et ornamenta pro necessitate habeant, quaeve haec sint, distincta commoneant notula, cuius transumptum apud se quoque servabunt, ne Parochorum vitio, vel incuria depereant, in singulis visitationibus totius sacrae supellectilis a Parocho reddenda ratione.

24. An Olea sacra, et reliqua ad Altaris ministerium, et Sacramentorum administrationem necessaria omni munditia, cura, et custodia asserventur, ac suo tempore mutentur, et renoventur.

25. De Parochorum statu, et ministerio diligenti inquirentes examine informent, an Parochialem domum habeant, quantumve haec ab Ecclesia distet.

26. An Ecclesiae praedia, cuiusque fructus teneant.

27. An ultra Fidelium oblationes, et decimarum, ut vocant, solutiones, alios habeant parochiales proventus, et in quo consistant.

28. An Parochialia beneficia rite obtineant.

29. An in ea se quisquam per vim intruserit.

30. An per se possint explere officium, quod eis incumbit.

31. An resideant, et frequenti visitationi Parochianorum, administrationi Sacramentorum, Missarum celebrationi, aliisque oneribus sibi impositis, iuxta praescripta Decreta satisfaciant.

32. An pueros Fidei rudimentis informent.

33. An ad id munus competenter saltem idonei, Populum salutari divini verbi pabulo pascant.

34. An tribus denunciationibus matrimonia praeveniant, et statutis ritibus in faciem Ecclesiae celebrent.

35. An libros habeant, in quibus Baptizatorum, Confirmatorum, eorumque, qui matrimonio coniunguntur, nec non mortuorum nomina, et cognomina describantur.

36. An reliqua omnia ad Fidelium salutem spectantia

BKSH

singulari studio, zelo, ac labore, iuxta has constitutiones nostras Provinciales observent, nihil addentes, vel dementes, in extirpandis abusibus assidua intenti vigilantia.

37. De eorum quoque qualitate, vita, et moribus informati certiorent, quot annis nati sint, qua scientia praediti.

38. An Apostolicorum Collegiorum Alumni.

39. An sint Missionarii Apostolici ab ipsa Sacra Congregatione de Propaganda Fide deputati, anve statutis temporibus assignatas recipiant provisiones.

40. An turpis lucri cupidi.

41. An pie, et sancte vivere studeant.

42. An turpi aliquo vitae genere offensionem Populo praebeant, unde ipsorum ministerium, ac res ipsa divina contemnatur.

43. An bona Ecclesiae dilapident.

44. An sacra supellectilia diligentissime, et omni cultu, ac nitore conservent.

45. An immisceant se negotiis saecularibus, et politicis.

46. An sint pacifici, et ad tollenda iurgia, et odia diligentes.

47. An Fidelibus, vel Infidelibus quoque, quaque de causa invisi.

48. An in rebus oeconomicis laudabili praediti moderatione.

49. Deinde ad mores Populi devenientes, edoceant, an publico se Christianorum more gerant.

50. An sacra solemnia Romanis ritibus celebrent.

51. An pie versentur in Ecclesiis.

52. An Missarum solemniis Festis diebus intenti.

53. An Sacramentorum participationi reverenter devoti.

54. An sint aliqui concubinarii, vel facinorosi, aliove scelerum genere volutati.

55. An sint, qui aliquo pravo de Quadragesimali ieiunio ducuntur errore in interitum.

56. An aliae, et quae pravae consuetudines, vel abusus inter eos vigeant.

57. Certiorent quoque, an extra propriam Dioecesim Presbyteri, et potissimum Alumni suae subditi iurisdictioni in aliis partibus existant.

58. An sint Iuvenes, qui Clericali cupiunt albo referri, quot annos habeant, qua capacitate praediti, quo nomine vocati.

59. Postremo opportuna suggerant remedia, quibus Fidelium necessitates adiuvari possint, vel reparando damna, si quae sunt, vel spirituales progressus magis, magisque in dies provehendo.

Haec omnia candide, sincere, et adamussim perspicientes, praelibatae Sacrae Congregationi conferant, proprio debito, et Sanctae Sedis Apostolicae zelo satisfacturi.

CAPUT IV.

DE CONFINIIS DIOECESUM SAPPATENSIS, ALEXIENSIS, ET ALBANENSIS.

Perniciosa quidem extitit Albanae Genti diuturna Episcoporum disceptatio, qui dum in Dioecesum confiniis vel tuendis, vel protrahendis altercarentur, pacis ordine perturbato, discordiaeque fluctibus agitati, ipsas periclitantium Fidelium calamitates augebant, magna inter dissidia, maiora adhuc pericula intendentes. Agnovit iam pridem ingruentia Provinciae damna, Sacrae Congregationis de Propaganda Fide eximia pietas, et provida mens ad Christianae nata Reipublicae bonum; charitatis zelo commota elegit suum Commissarium, et Executorem Dominum Franciscum de Leonardis Archidiaconum Traguriensem, cui id negotii praecipue incumberet, ut, compositis dissidiis, Dioecesibus confinia stabilirentur, et discordiae damna mutuae compositionis beneficio ab Episcopis compensarentur. Vir plane, non probitate minus, quam doctrina conspicuus, tantae molis subiens Provinciam, post discussam locorum positionem, causaeque mo-

menta diligenti expensa maturitate, mutuis compositionibus Episcoporum Sappatensis, Alexiensis, et Albanensis, singulis praefatis Dioecesibus confinia publico praescripsit instrumento, et compositis tandem discordiae fluctibus, dissidiorum tempestates pax optata serenavit. At vero temporum revolutione obliterata pacis memoria, et spretis a successoribus Antecessorum saluberrimis transactionibus, et pactis, alteroque in alterius possessionem, vel intruso, vel intento, nova iurgiorum semina in dies progerminant. Ideo ad illa evellenda, et radicitus extirpanda totis viribus intenti monemus, et hortamur praedictos Episcopos, Sappatensem, Alexiensem, et Dyrachiensem Archiepiscopum, iura obtinentem Albanensis Episcopatus, ut miserti saltem aerumnarum, suis, Fideliumque cervicibus ex novis imminentium altercationibus, concordes, ac pacifici iisdem finibus, ac limitibus sistant, qui in praefatis instrumentis sub die 14 Decembris editis Merchignae, et die 20 eiusdem mensis datis Sappae anno 1638 continentur. Ne autem amissis aliquando, vel obliteratis temporum iniuria instrumentalibus litteris de conversis olim locis, et Ecclesiis nova oriatur dissensio, futurae praebens occasionem discordiae, iuxta supradictarum tenorem litterarum declaramus, quod Ecclesiae Sancti Georgii de Cuculla, S. Ioannis de Bulgaris, S. Mariae de Lasingaghi, S. Marci, et S. Venerandae de Nehsella, S. Blasii, sive Alexandri de Selita ad ordinariam iurisdictionem Albanensis Episcopi pertinent Ecclesiae S. Mariae de Nderfandina, S. Alexandri supra montem Mereditarum, S. Mariae, et S. Marci de Fandi vogoli, S. Demetrii de Fandi maze, S. Pauli, et S. Stephani de Blinisc̀ti, ex parte Orientali, curae, et iurisdictioni Episcopi Alexiensis subiiciuntur, qui ex parte quoque Occidentali Episcopalia iura obtinet supra Villam Debarda in Parochiali Calameti, et supra Ecclesiam S. Nicolai de Cacarichi usque ad Foliettam maiorem sitam in media fere Villula Cuculi. Villa Blinisc̀ti etiam infra pontem a parte Orientis, et Meridie, Villa quoque Trosciani, nec non Ecclesia S. Nicolai de

BKSH

flumine Calami, Ecclesiae, et Villae terrae spassi inter flumen Gona, et flumen, sunt, et intelliguntur iurisdictionis ordinariae Episcopatus Sappatensis.

CAPUT V.

DE FINIBUS EPISCOPATUS PULLATENSIS.

Ut illi quoque scissurae praeviis occurramus remediis, quae inter Episcopum Pullatensem, et Scuporum Archiepiscopum Serviae Administratorem futurae dissensionis praenotat detrimenta, in communem Fidelium perniciem, iuxta antiqua monumenta, et concordia Populorum testimonia, declaramus, Pullatensem Episcopatum his esse finibus limitatum, his limitibus circumseptum. Ab Austro enim, sive Meridie Drinum Flumen, et Posterippensem Regionem habet pro termino. Qua vergitur ad Occidentem, et Septentrionem, Biscavo, et Calogero montibus circumscribitur. Qua vero spectat ad Orientem per fluvium Casterigium, sive Castranichium, aut Valbonam (tria enim nomina haec idem Fluvius sortitur) a Regno Serviae seiungitur. Monentur ergo praefati Pastores, ut suis contenti limitibus consistant, et mutuae nexu concordiae in pace ponant ea, quae iure legitimo possident, perniciosam inter Fratres discordiam declinantes.

CAPUT VI.

DE REGIONE POSTERIPPENSI.

Inter dissidentium hac tempestate Episcoporum molestias, Posterippensis Regio obtinet in calamitatibus Principatum. Tres illam Episcopi, Scodrensis, Sappatensis, et Pullatensis sibi vindicant; quisque suo iuri integram studet mancipare, dumque illi mutuis inter se certant iurisdictionibus, Posterippenses sacris destituti visitationibus, sine Duce, et Pastore, velut Grex dispersus, periclitantur; magnis quidem persecutionibus, et aerumnis attriti, adversitatibus, et inopiis afflicti, ne

maioribus in posterum quoque lacerentur tribulationibus, optandum est a Sacra Congregatione de Propaganda Fide remedium. Interim salvo, semper consensu, et beneplacito Sedis Apostolicae, et praefatae Congregationis, nihil innovetur, sed prout modo res iacent, usque ad decisionem conserventur, ne, qui hoc brevi tempore nostrae visitationis soporatus est dolor, novis deinceps altercationibus recrudescat. Praesentem autem rerum constitutionem mandantes edicimus, scilicet:

Villulae Mescala, Massarecu, Scpori, Scelacu, et Gusta a Parocho Vierdae Sappatensis Dioecesis administratae, ab eodem quoque in posterum administrentur.

Scheldia, Gavosci, et Gagnola a Parocho Iubbani Scordensis Dioecesis curatae, ab illo etiam deinceps curentur.

Tres tandem Villulae Arra, Curtha, et Villa, in quibus Patres Missionarii Toplanae Pullatensis Dioecesis Parochialia obeunt munia, iisdem Patribus subiiciantur.

Sic igitur quisque ex praefatis Parochis in suis sistant iuribus, et terminis, nec sub poena suspensionis alter audeat in alterius possessionem prosilire sine consensu, et beneplacito Sanctae Sedis, et Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, cuius nutibus, et auctoritati, nostra quoque Decreta devoto cordis obsequio subiicimus.

CAPUT VII.

DE FAMILIIS FIDELIBUS, EX UNA, IN ALTERAM DIOECESIM PROFICISCENTIBUS.

Ad radicem totius dissensionis modo est securis admovenda, quoque male germinat, in Dioecesum confusionem, et iurisdictionum violationem, provido zeli fervore in securi, et ascia excidendum. Frequens enim abusus obtinet, ut familiae, quae ex una Dioecesi brevi itinere proficiscentes, intra fines alterius Sedes figunt, sepelire soleant mortuos suos in sepulchro Patrum suorum, quod situm est in Parochiali Ecclesia, ex qua recesserunt, et

praefatae Ecclesiae tanquam venerabilis tenaces antiquitatis, se in aeternum unitos, et mancipatos Fideles profiteantur, ab eius quoque Parocho in administratione Sacramentorum omnimoda pendentes subiectione, ita ut Parochus loci, in quo novi Accolae commorantur, nullam in eos exerceat iurisdictionem. Hinc Dioecesum perturbatio, legitimi iuris violatio, totaque emanat rerum confusio, in qua dum falx mittitur in messem alienam, novis subinde dissensionibus in agro dominico disseminata zizania succrescentem segetem opprimit, et bonum semen male sata dissidiae demoliuntur. Tanto igitur negotio, opportunis providentes remediis, edicimus, et mandamus Parochis omnibus, ut sub poena suspensionis, et excommunicationis nulla Parochialia iura exerceant in praefatas familias, quae ex eorum Parochiae finibus egressae, illius curae subiiciuntur, inter cuius septa commorantur. Novis interim incolis locum sepulchri assignent Parochi in Ecclesia, vel Coemeterio, ne ex defectu sepulturae eis suboriatur praetextus rerum ordinem subvertendi.

Ne autem cavillosa interpretatione, huius Decreti executio retardetur, praeter sancita in superioribus capitulis, hic aperta individuatione alia controversa loca indigitantes, decernimus, ne in posterum Parochus Schiesi Sappatensis Dioecesis ullam Parochialem exerceat iurisdictionem in familias existentes Barbulusci Scodriensis Dioecesis, nec ullus ex Parochis Alexiensis Episcopatus Parochialibus muniis fungatur in Villula Soli, quae utpote sita in Scodrensi Dioecesi a propinquiori Parocho Trumsci inferioris administranda erit.

Omnes porro Coepiscopos nostros fraterni zelo amoris obsecramus, ut tandem aliquando discordiae caput amputantes, ad aram mutuae tranquillitatis, et pacis, insignia victoriae reponant per exactam Decretorum executionem, hostias vere pacificas, immolaturi.

BKSH

CAPUT VIII.

DE ECCLESIIS, EORUMQUE CULTU.

Matth. 21. 13. Ecclesia Domus est Dei, Domus orationis; in qua petentes accipiunt, quaerentes inveniunt, et ipse Deus delicias suas cum filiis hominum constituens, ex excelso Solio Maiestatis supplicantium vota exaudit, misericordiae viscera aperit, et infinitos bonitatis suae thesauros
Apoc. 21. 2. humano generi impendit. Miseris illam plane coruscantem gloriae splendoribus, sicut sponsam ornatam viro suo, cum Ioannes quondam suspexerit; qui Sponsorum hucusque negotia tractavimus, Sponsarum quoque decorem
Psal. 29. 10. curemus, ut ea, quae Domum Dei decet, sanctitudine in longitudine dierum colentes, veneremur.

Psal. 25. Decorem ergo Domus Dei, et locum habitationis gloriae eius digno venerationis obsequio diligentes decernimus, ut Ecclesiae omnes, sive curatae, sive non curatae, post peracta sacrorum solemnia, obseratis clavi foribus teneantur, ne Divinae Maiestatis habitaculum per Parochorum (quod absit), aliorumque incuriam, in speluncam
Matth. 21. 13. latronum degeneret, et Sanctuarium Dei, Turcarum, nec non animalium pollutione contaminatum sordescat.

Frumenta, ligna, et alia huiusmodi in Ecclesia non ponantur. Tam intus, quam foris parietes, caeteraeque Ecclesiae partes ab omnibus immunditiis expurgatae conserventur. Etenim dum divinis addicta Templa obsequiis, ab omni turpitudinis naevo vindicantur, ipsa Sacrorum locorum pauperies, Fidelium devotionem Ecclesiasticae lucis candore adauget.

2. Timot. 2. 16. Prophana denique, et vaniloqua, quae iuxta Apostolum multum proficiunt ad impietatem, ab Ecclesiis eliminentur. Saeculares congressus, concilia potissimum malignantium, ad necem quandoque, et vindictam tendentium, ne prophanetur in terra Sanctuarium Dei, nullo rationis
Psal. 88. praetextu permittantur; imo totis viribus incumbant omnes animarum Pastores, ut, ubi execrabilis viget con-

suetudo, per opportunam, et importunam praedicationem radicitus evellatur, et quidquid oculos Divinae Maiestatis offendere potest, procul abigatur.

Ludi, et cantus non sacri inter Ecclesiae septa non admittantur, nec detestabilis saecularium toleretur abusus, Sacramentum Poenitentiae, et Communionis, ante ipsas fores Ecclesiae cantationibus, et salutationibus prophanis praecedendi, et subsequendi: hymnis enim, psalmis, et canticis spiritualibus illo salutis die attendere debent Fideles, ne, ubi peccatorum veniae, divinae gratiae ubertate impetratur, ibi divinae ultionis iustitia prophanitatum pravitate irritetur.

Quo sacrarum tubarum clangoribus ad Dei obsequium, Deiparaeque Virginis devotionem Populus Dei magis, magisque incitetur, mane, meridie, et vespere, Campanae, ubi sunt, pulsentur, Angelicam salutationem Populorum auribus insonantes.

Omnia denique, et singula, quae ad Domus Dei cultum, et honorem pro temporum, et locorum qualitate conferre possunt, totis viribus curent Episcopi, caeterique animarum curatores stabilienda, memores, quamplurimos abusus, non tam saecularium praepotenti imperio, quam nostrae ignaviae vitio in Ecclesiae dedecus irrepsisse, nostro idcirco studio, industria, ac labore eliminandos.

Illud tamen prae caeteris studeant Populis insinuare, quod omnia fere mala, quae nos undique perturbant, sterilitas terrae, temporalium rerum penuria, praedationes, oppressiones, et reliqua calamitatum agmina, hinc potissimum ortum ducunt, quia Domus Dei Fidelium de- Aegei 1.
votione, et frequentia deserta est: propterea, ait Deus, prohibiti sunt caeli, ne darent rorem, et terra prohibita est, ne daret germen suum, et vocavi siccitatem super terram, et super montes, et super triticum, et super vinum, et super oleum, et super homines, et super iumenta, et super omnem laborem manuum.

BKsh

CAPUT IX.

DE ALTARIBUS SUB DIO POSITIS.

Ecclesiis temporum iniuria collapsis, et vetustate consumptis, nec vel ob debaccantem Infidelium impietatem, vel ob Fidelium socordiam restauratis, nuda succedunt Altaria, erecta in titulum dirupti Templi, et veluti in signum Christianae possessionis. Haec porro urgente Fidelium devotione, et Catholicae iurisdictionis necessitate, cum ad Sacra peragenda aliquibus diebus Festivis adhibeantur, divinis propterea addicta Mysteriis, nefas quidem est, ab impuris violari, et veluti per abominationem desolationis contaminari. Cum autem praesentis pressurae calamitas excitandae a fundamentis Ecclesiae modum non suppetat, possibilia utique praecipientes edicimus, ut vigili Episcoporum cura, et sedulo Parochorum labore, praefata Altaria nudis saltem lapidibus, vel ligneis septis, ad collapsae Ecclesiae magnitudinem circumdentur, ne, facili immundorum patente ingressu, Altare Domini prophanetur.

Caveant Parochi Missae Sacrificium super illa Altaria celebrare, quibus proxima, et pene contigua est pessima
Matt. 24. 1. Turcici Coemeterii abominatio, utique desolationis, facta (proh dolor!) in loco Sancto Altaris Domini. Tales autem prophanationes, saltem quadraginta passibus, distent ab Altari, in quo divina peragenda sunt Mysteria.

CAPUT X.

DE MISSA PAROCHIALI.

Exod. 20. Cum praeceptum Domini sit, ne Fideles festis diebus laborent, operibus vacent mecanicis, et occupationibus indulgeant prophanis, utpote soli Deo per interiorem, et exteriorem cultum mancipati feriantes, in illud potissimum curam omnem, ac sollicitudinem intendant Pastores, ut animae sibi creditae humanis curis expeditae, di-

BKSH

vina Festis diebus meditentur beneficia, tractent Sacra, orent, et adorent Deum in spiritu, et veritate, Missae Ioan. 4. Sacrificium audientes. Propterea diebus divino cultui mancipatis, celebrent Parochi in Parochialibus Ecclesiis, dummodo velo obtegantur, ad maiorem Populi commoditatem, frequentiam, devotionem, nec non ad Pastoralis officii in verbi Dei disseminatione, ac in tradendis Fidei rudimentis fructum uberiorem.

At si velum Templi scissum est, et collapsa iacet Mar. 15. 38. Ecclesia, tantum sereno caelo, et quiescentibus ventis in ea peragant Sacra Mysteria; diebus vero imbrium, et ventorum turbini obnoxiis in decentiori loco Parochialium Aedium Parochialis ministerii munere perfungantur.

Quod si in messi multa, nimia villularum distantia sub duobus Parochis simul commorantibus, Fideli coetui eximat commoditatem ad Parochialem Ecclesiam, seu Aedem Festis diebus confluendi, nec novas erigendas Parochias Parochianorum patitur pauperies, dividant tunc Parochi labores, et seniore domi manente, iunior ad distantia rura se conferat, Missae Sacrificium celebraturus, et caetera Parochialia exercitia diligentissime peracturus.

CAPUT XI.

DE SACRA SUPELLECTILI.

Sacra supellex, utpote Altaris ministerio, et divino cultui mancipata, ea conservanda est munditia, ea colenda diligentia, quae, et sanctimoniae participem, et Sanctitatis decet instrumentum: quamvis enim nullis humanae pretiositatis splendeat fulgoribus, ex consensu tamen Corporis, et Sanguinis Domini, sublimi est Maie- Hier. epist. ad Teoph. state veneranda.

Ideo satagant Parochi suae creditam Fidei diligentissime custodire, integram, mundam, et perpolitam servare, lineam frequenter abluere; digna sugillandi animadversione, quorum incuriae vitio, vestes sacrae pene sordescunt, et vasa Altaris Domini ab assueto nitore degenerant.

*

Ad prophanos illam usus nemo audeat accommodare. Quamvis enim lacera sit, diversis tamen Altaris usibus poterit inservire; at si nihil omnino valet ultra, ne contaminetur ab hominibus, igni devoveatur.

Notulae totius sacrae supellectilis, illius potissimum, quam Sacrae Congregationis de Propaganda Fide eximia pietas, et excelsus Religionis ardor generosa providet beneficentia, in statutis supra inventariis de bonis Ecclesiae conserventur; et ne assueta facilitate tam vasa, quam vestes, et alia huiuscemodi ornamenta depereant, aut alio quovis audaciae modo alienentur, in singulis visitationibus Parochi de Sacra Supellectile reddant rationem Episcopis.

CAPUT XII.

DE COEMETERIIS, ET SEPULCHRIS.

Sola membra Ecclesiae Spiritus Sancti, quondam Templa in resurrectionem vitae processura, Ecclesiasticae sepulturae digna habentur beneficio, a quo quaevis arcenda sunt prophana, quaevis indigna submovenda, ut, quemadmodum debitus honor, et cultus exhibendus est Ecclesiis, ita et Coemeteriis sua quoque conservetur Sanctitas, ac rependatur Religio.

Quapropter Infideles, Haeretici, Schismatici, publice excommunicati, qui viventes, nec Ecclesiam Matrem, nec Deum habuerunt Patrem, ab Ecclesiasticae sepulturae refrigerio canonicis sunt sanctionibus repellendi; nulla enim participatio iustitiae cum iniquitate, nulla societas lucis ad tenebras, nulla illis est in morte communicatio cum Fidelibus, quibuscum in vita noluerunt communicare.

Detestabilem quoque consuetudinem aliis publicis peccatoribus mortuis in iniquitate sua, Ecclesiasticam concedendi sepulturam, omnino execrantes, praecipimus, ne Parochi sub poena suspensionis ab officio, iura sepulturae, tam in Ecclesia, quam in Coemeterio sponte, ac libere indignis, et prohibitis, iuxta canonicas sanctiones tribuant cadaveribus; graviores Ordinarii arbitratu poe-

nas subituri, qui per summum simoniacae iniquitatis piaculum pecuniam, vel alia dona cuiuscumque generis non verebuntur pro execrabili functione exigere, aut praetendere.

Anathematis gladio feriatur, efferata quoque saecularis licentia, quam Fideles spretis salutaribus Episcoporum, et Parochorum monitis, et praeceptis, sepeliendi in loco sacro praefata cadavera per vim sibi arriperent.

Execrabilem pariter consuetudinariam praxim funeralia celebrandi, et ossa benedicendi mortuorum, qui decesserunt impoenitentes in pravitate cordis sui, publico potissimum concubinario foetore execrandi, nulloque iuvandi Ecclesiae suffragio, omnino damnamus, et Parochis, caeterisque Ecclesiasticis viris sub statutis supra poenis indicimus, ne talia in posterum attentent; sordidas exactiones, et pro huiusmodi damnandis exequiis iniquas pactiones Episcopi ea, qua decet maiori, proprio reservata arbitrio, severitate studeant vindicare.

PARS QUARTA

CAPUT I.

DE PAROCHIS.

Sunt Parochi animarum Pastores, in partes vocati Episcopalis sollicitudinis, in crediti Dominici gregis custodia excubantes, laborantes, desudantes. Hinc omnes pia mentis trepidatione perpendant, quantae dignitatis fastigium, quanti laboris onus subeant, ac ministerium. Digna plane animadversione sugillandi sunt, qui praeesse inhiantes, sibi solum prodesse, non aliis curantes, tanto villicationis debito mancipantur, tot animarum rei, quot Ezech. 33.
per eorum negligentiam, seu prava cupiditatis exempla 20.
depereunt: pascentes enim semetipsos, lac comedunt, lanis operiuntur, et quod crassum est, occidunt, gregem autem Dei divinis legibus pascere, laudabilis vitae exem-

BKSH

plo enutrire, infirmum consolidare, aegrotum sanare, confractum alligare, abiectum reducere, et quod perierat, omnino negligunt quaerere; adeo ut dispersi greges, nullis virentibus herbis vegetati, nullis pascuis pinguibus saginati, tanquam sine Duce, et Pastore, in cunctis aberrent montibus vitiorum, et universo colle excelso voluptatum, facti in rapinam, et devorationem omnium bestiarum agri. Hinc durissimum in reddenda ratione villicationis iudicium, terribilis divinae indignationis
Ezech. 5. 10. vox intonat: ecce ego ipse super Pastores requiram gregem meum de manu eorum, et cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius Pastores semetipsos, et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit eis ultra in escam.

Prov. 37. 23. Diligenter ergo cognoscant Parochi, vultum pecoris sui, suosque greges considerent, nec solum, quae per reliquas Synodales sanctiones statuta, et ordinata sunt, dictis, et factis exactissima studeant complere observantia; sed quibus ministerio praesunt, moribus quoque, et laudabilis vitae honestate adeo satagant eminere, ut in omnibus gravitatem, modestiam, ac Religionem praese-
Ad Rom. 1. 14. ferentes, ad pietatem, ac Dei cultum Fideles alliciant, et non solum Sapientibus, sed et insipientibus debitores, laudabilis vitae exemplo Infidelibus quoque laudandae, ac venerandae Catholicae Religionis praebeant occasionem.

Conc. Tr. sess. 19. c. 4. Quoniam vero per decentiam habitus extrinseci, morum honestas intrinseca ostenditur, ideo in exteriori vestium compositione, quantum Othomanica sinit impietas, ideo procedant, ut non huius mundi, sed superni Regis militiam baiulare ab omnibus videantur.

Abstineant ab annulis, caeterisque exterioris indumenti phaleris, ne, dum hominibus appetunt videri clariores, publicae se obtrectationis dentibus exponant.

Extra Montes potissimum, ubi nullum adest vitae
2. Cor. 10. 4. periculum, arma non deferant. In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus; nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo in

BKSH

captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.

Caput non abradant, nec comas nutriant, in vertice tantum capitis clericalis tonsurae signum in modum coronae habeant, ut a Populo internis segregati charismatibus, externis quoque clericalis vitae characteribus segregerunt.

Vestes, quantum fieri potest, ad nigri, vel violacei saltem coloris accedant qualitatem, ut qui Deo facti sunt Sacrificium, solum divini famulatus circumamicti vestimentis, Fidelibus saltem innotescant.

Ad Altare non accedant, Sacra peracturi Mysteria, sine veste talari, quam vernacula lingua Dolamam vocant: quo enim propiores per incruenti Sacrificii oblationem divinae adsunt familiaritati, eo decentiori compositione supernae inserviant Maiestati.

In commissi gregis custodia assiduis excubent vigiliis, et, ut egentibus Sacramentorum administratione celeri prospiciant auxilio, intra fines suae Parochiae continuam sibi habitationem constituant, nec, urgenti compulsi necessitate praescriptos fines transilire, nisi per tres, vel ad summum quatuor dies aberrandi facultatem assumant, viciniori Parocho propriae curae commendantes custodiam.

Recitent Divinum Officium iuxta praescriptam methodum a Breviario Romano, nec facultatem sibi arripiant Franciscani Breviarii ritibus inhaerendi. Quisquis enim sua ministerii sorte contentus, in qua vocatione vocatus est, per statuti exercitii disciplinam, ac per absolvendi pensi executionem immobiliter persistat. 1. Cor. 7.

Prophanas declinent solemnitates, quibus effraenata saecularis licentia in commessationibus, et ebrietatibus, in cubilibus, et impudicitiis, in contentione, et aemulatione nonnullos Festos dies haud devote celebrant, sed prophano ritu contaminant; quin imo in hac immanis pressurae, quae Provinciae nostrae incumbit, calamitate, Episcoporum quoque cura, et auctoritate totis viribus Ad Rom. 13. 13.

satagant peccaminosam eliminare consuetudinem, et prudentibus monitis, et salutaribus praeceptis Fidelibus insinuantes, tollendi abusus necessitatem, cum per illum,
Tren.10.11. et ipsi in iudicium conveniant, et pretiosa quaeque dantes pro execrandi cibo convivii, gemunt postmodum, et quaerentes, nec inveniunt panem ad refocillandam animam, nec quod deterius est, piisque lacrymis prosequendum, habentes pecuniam vectigalium onere sublevandi, a Fide
Psal. 68.23. naufragant, et in barathrum Othomanicae infidelitatis miserabiliter immerguntur, fitque eis mensa eorum in laqueum, in captionem, et in scandalum.

Rom. 11. 9. Illas quoque mensas a Parochiali domo omnino eliminent, quibus Festis pariter diebus in aliquibus locis solet Populus propriis sumptibus manducans, bibens, et
Act. 4. 2. ludens, nulloque spirituali pabulo recreandus convenire: non enim aequum est, Parochos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis, nec proprias domos habentes ad munducandum, et bibendum, sacras Parochiales Ae-
Cor. 11.22. des, in quibus potissimum Divina peraguntur Mysteria, contemnere, et confundere eos, qui non habent.

Non immisceant se negotiis saecularibus, mercaturis potissimum, et aliis quibusvis negotiationibus illicitis, ac saecularibus iudiciis praesidentes, et criminales quoque causas iudicantes, nullo modo dent operam. Tales enim, dum mundanae vertiginis quotidie rotantur impulsu, a saecularibus ulla vix ratio discernit. Possunt tamen, imo et debent ea, quae pacis sunt, procurare, iurgia, rixas, contentiones more patrio componere, cum Turcis de imminuendo tributi onere, et sublevanda Fidelium calamitate in summa Christianorum hominum charitatis, et idoneitatis penuria agere, et contractare.

Medicinam, et Chirurgiam non exerceant, animae, non corporis se Medicos profitentes.

Avaritiam, pecuniaeque cupiditatem, quasi omnium criminum radicem, evitent, nec ullam miserae Parochianorum paupertati in extorquendis decimis violentiam adhibeant, ne sanguis subditorum, de manibus eorum

requiratur, imo erga eos, ne in apostasim prolabantur, sua largientes misericordiae viscera aperiant.

Munditiam cordis, castitatem corporis, tanquam praecipuam clericalis militiae tesseram, ab omni naevo infamiae illibatam conservent, canonicis Sacerdotes plectendi poenis, qui sacrum dare, hoc est Sacrificium Deo offerre debentes, maligno se Spiritui non verentur per incontinentiam carnis victimam immolare.

Singulis saltem mensibus sacramentalis confessionis **Heb. 9.** expiatione emundent conscientias suas ab operibus mortuis peccatorum ad inserviendum Deo viventi in sanctitate, et iustitia coram illo, Fidelibus quoque exemplum daturi frequentiori devotione ad Poenitentiae accedendi Sacramentum.

Nemo Parochos, vel Clericos ad Turcica tribunalia citare audeat. Cum enim Ecclesiastici hominis, Ecclesiasticus Iudex sit, ad solum Episcopale forum in dirimenda inter Clericos, vel cum Clericis controversia accedendum est.

Quicumque in manu potenti, vel Turcarum brachio excelso suffultus in Parochiam se intruserit, aut ab Ordinario suspensus, vel alia Ecclesiastica innodatus censura, violenta Turcarum officia, directe, vel indirecte expostulaverit, excommunicationis poenam incurrat, Romano servatam Pontifici. Aequum enim est, ut, qui summa imis per sacrae libertatis prophanationem contaminant, in infimam vilitatem degeneri abeuntes audacia, suprema anathematis censura pro Ecclesiastica immunitate feriantur.

Monentur Episcopi, ut institutionem Parochorum ipsis scripto adhibeant, Ecclesiastici regiminis tutissimae regulae inhaerentes.

Cum nihil magis officiat animarum saluti, quam ab illis gubernari, qui seipsos regere non possunt, curam omnem, ac sollicitudinem impendant Episcopi, ut ad animarum curam admittendi, obeundi muneris calleant rationem. Ad Sacerdotium provecti Parochialis ministerii **Conc. Trid.**

rudimenta deponant sub directione alterius Parochi, a quo officium suum rite obire addiscant. Incauta enim ducuntur praecipitatione, qui curandi gregis inexpertes ad Parochialia provehunt ministeria, et sublato quandoque veterano Parocho, et emerito Duce, novum, ac omnino rudem in perniciem animarum subrogant curatorem.

Omnium Synodalium Decretorum Parochi habeant exempla, illaque oculis lustrantes, assidua quoque mentis consideratione revolvant, et opere compleant: ipsorum vero incuriam, et negligentiam in observandis praescriptis sanctionibus, ubi nullas praescripsimus, discreto zeli fervore, Episcopi arbitrariis poenis coerceant.

CAPUT II.

DE CURATORUM PROVENTIBUS, EORUMQUE RECTA, ET OECONOMICA ADMINISTRATIONE.

Omnia bona Ecclesiae, vel ex decimarum solutione, vel ex praediorum fructibus, vel ex alio quocumque capite in Parochiales proventus proficiscentia, peculium Christi merito nuncupatur. Traditur enim Parochis, tum ad honestum eorum vitae subsidium, et spiritualis sumptum ministerii, ut, qui Ecclesiae inserviunt, de Ecclesia
1.Cor.9.13. quoque vivant, tum ad Christi familiam in pauperibus, et egentibus alendis sustentandam. Idcirco Parochus praeter animas sibi commissas, Ecclesiae quoque facultates pervigili semper attentione gubernet, ne vel Ecclesiae dissipator, vel, quod absit, pauperum iugulator per subtractionem alimenti videatur.

Caveat sub anathematis comminatione quidquam ex bonis Ecclesiarum, sive mobilibus, sive immobilibus donare, vendere, aut alio quocumque modo, vel colore alienare; sed ea potius omni honesta ratione augere, et Christi facultatum vere Custos dicendus, et Pastor fideliter studeat observare.

Ut autem in praesenti calamitatum congerie Parochialium Ecclesiarum, quantum fieri potest, consulatur

indemnitati, et quae supersunt facultates, maiori conserventur cautione, decernimus, et sancimus, ut omnium bonorum, mobilium, seu immobilium, iurium, actionum, annuorum censuum, sive reddituum, cuiuscumque Parochialis Ecclesiae, duo inventaria Episcopi auctoritate munita conficiantur, quorum unum apud Parochum, alterum apud Ordinarium conservetur. Episcopi vero in suis visitationibus sedulo inquirent, an intacta omnia iuxta instrumenti tenorem existant; quod si quid deesse compererint, recuperare studeant, et Parochi, cuiuscumque alterius culpam, poenis vindicent severioribus.

Parochus, qui, vel vineam plantavit, vel alio quocumque modo bona Ecclesiae auxit, impensi laboris gaudeat fructibus, nec, nisi urgente canonica necessitate, a Parochiali officio removeatur.

Post obitum Parochi Ecclesiae Benefactoris, eius secundum carnem haeredes, et propinqui, nihil audeant, de impensi sumptus ratione in Ecclesiae bonis vindicare, vel praetendere, eorumque temerarios ausus Episcopi anathematis gladio compescant.

Quoniam vero in nonnullis locis, plures Parochi communi domicilio laudabiliter contenti, communis quoque spiritus unanimitate, quamvis in excolenda vinea Domini Luc. 22. 24. quandoque insudent, saepius tamen orta inter eos contentione, quis eorum in aeconomica administratione videatur esse maior, dum de ambitu certant superioritatis, perturbato rerum ordine in perniciem confoederantur christianitatis. Ne autem spirituale aedificium, quod charitate, et concordia coalescit, discordia maxime collabatur, praecipimus, et mandamus, ut praefati Parochi in communi domo communi mensa victitantes, minores obsequantur maioribus, et qui diuturnioris servitutis merito caeteros antecellit, in aeconomica quoque rerum administratione, ita antevertat, ut praeter quotidianos necessarios sumptus, nec inferiores, sine primi Parochi licentia, nec superiores, sine Comparochorum consensu, quidam audeant de communibus proventibus dispensare, aut alio

quocumque modo disponere; sed singulis annis, ut solent, qui supersunt fructus, pro rata portione eos fideliter studeant dividere, ut de caetero charitas, quae Deus est, individuae unitatis in eis teneat Principatum.

Quod si Parochus in oculorum caecitatem, vel in senilem aetatem, vel alium quemcumque morbum, potissimum leprae inciderit, nec administrandae compos Curae fuerit, alius illi Parochus substituatur, cum quo cunctos fructus dividat, et propriae necessitati provideat.

Matt. 24.12. At vero, ubi Parochiales proventus adeo tenues existunt, ut duos Parochos non patiantur alendos, ne, senescente iam mundo, charitas quoque refrigescat, cum omnes Parochi in uno spiritu unanimes, alieni quoque casus ducti timore nobis exposuerint, se promptos, paratosque esse, miserrimae Parochorum impotentium paupertati, singulis annis impendere, quidquid a nobis sancitum fuerit: Nos digno commendationis elogio, mutuae Parochorum misericordiae viscera prosequentes, discretionis zelo decernimus, ut pro substentando impotenti Parocho, cui Dominicus semel ager ab eo excultus per supervenientem Curatum, ad victum necessaria non valeat suppeditare, singulis annis, singuli Parochi viginti occhas, ut vocant, tritici, et quadraginta argenteos, aspras dicunt, Episcopi vero duplo magis subministrent, nec ad alios alterius iurisdictionis libera charitatis electione se extendant.

BKSH

CAPUT. III.

DE ALUMNIS SACRAE CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE.

Ea inest Sacrae Congregationi de Propaganda Fide charitatis amplitudo, ut, dum verae Religionis cultum longe, lateque per alias Mundi Nationes divino zeli fervore dilatare contendit, Albanae quoque genti iisdem beneficentiae commodis occurrat, potissima, in Collegiis sita, Albanae iuventuti bonis artibus, et disciplinis in-

struendae, ad divinae gloriae augmentum, Patriaeque salutem liberaliter elargitur. At vero tantae pietatis opus, cum nonnullis ab hinc annis per filios inobedientiae, ab instituti sui ratione degeneres, inanium vilitate praetextuum violetur, dignisque fraudetur fructibus, Alumnos monemus per viscera misericordiae Iesu Christi, ut memores militiae, cui nomen dederunt, peracto studiorum curriculo in Patriam properantes, nihilque cunctantes revertantur pro Deo, et Ecclesia pugnaturi, nec non animas pretioso Christi sanguine redemptas, protensisque manibus eorum opem implorantes, ab hostibus, et inimicis Crucis Christi pro viribus defensuri. Sciant, se teneri, vitae probae, ac morum fulgore micantes, doctrinae Evangelicae, ac zelo animarum ardore flagrantes, veluti candelabra supra montium iugis sita, tenebras tam infidelitatis, quam haereseos viriliter dissolvere, et intra fines propriae Provinciae sistentes, in divinis administrandis omnem laborem, studium, operamque pro animarum salute impendere. Hoc Deo voverunt, Sacrae Congregationi spoponderunt, ut propterea piaculum sit, doctrinae uberibus, bonorumque omnium ubertate impinguatos recalcitrare, et a promissa vitae ratione, veluti nullis iuvandae Patriae legibus adstrictos, in viam efferatae cuiusdam libertatis prosilire.

Urb. VIII. in Bull. erec. Colleg. de Prop. Fide.

Illos vero, qui post annorum seriem extra fines Provinciae, nullo fulti Sacrae Congregationis beneplacito, propriae tantum commoditati indulgentes, adhuc non verentur commorari, si ratio officii, et debiti toties monitos, honoris, ac salutis negligentes, movere non potest, ut in Provinciam revertantur, moveat animarum salus, quae per eorum absentiam deperdunt, iustissimo Dei iudicio de eorumdem manibus repetendae.

Rogamus quoque, et enixe in Domino obtestamur omnes, quotquot sunt, Archiepiscopos, et Episcopos, ut, si quos huius nominis Alumnos in suis Dioecesibus noverint delitescere, zelo zelantes pro pene desolata Domo Dei, in Patriam remittant, nullum excusationis locum,

quae sua sunt, non quae Iesu Christi, quaerentibus, ac falsis omnino praetextibus discriminum (quae tamen pro animarum salute usque ad sanguinis effusionem subire tenetur) laborantibus, relinquentes.

Meminerint Alumni, instituti sui celsitudinem, nullius Parochiae finibus circumscriptam, solo esse Episcoporum arbitrio limitatam. Idcirco peculiari quodam subiectionis genere, Episcopis pareant, illucque exactissima promptitudine accurrant, quo eius iussio vocat, necessitas maior urget, et animarum salus, cui se perpetuo devoverunt, compellit. Quicumque enim secus fecerit, sciat, se inobedientiae nota sugillandum, praetermissi quoque debiti sui rationem Deo, et praefatae S. Congregationi redditurum.

CAPUT IV.

DE PATRIBUS MISSIONARIIS.

Missionariorum munus est docere, praedicare, et baptizare. Excelsum quidem ministerium, quod in Apostolicis Viris ardor perpetuus, labor immensus, zelus singularis, nullisque limitibus circumscriptus complet, ac
Phil. 3. 18. perficit. Hinc militantis Ecclesiae strenui bellatores, Apostolorum vestigiis, ac laboribus inhaerentes, cum vitiis, et concupiscentiis, cum inimicis Crucis Christi praelia-
Eph. 6. 14. turi, stare debent, succinti lumbos suos in veritate, et induti loricam iustitiae, et calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum Fidei, galeam salutis, et gladium Spiritus, qui est verbum Dei, et qui in hac Fidei palaestra pro Deo, et Ecclesia militantes, animarum salutem, Religionis catholicae incrementum, veluti pretiosa Christi trophaea erigere iubentur, ad summos deinceps, ac vere Apostolicos labores, per haec nostra Decreta excitantur. Quidquid enim vel Apostatarum impietas, vel claudicantium iniquitas, vel caeterorum Christi fidelium praestat detrimenti infirmitas,
Luc. 3. 5. eorum praesertim opera mandamus restaurandum, quorum potissima cura fieri debent prava indirecta, et aspera in

vias planas, ut in se reversus, videat omnis homo salutare Dei.

Ne autem dum foris pugnae, intus quoque appareant timores, in illud primo curam omnem, et sollicitudinem intendant Patres Missionarii, ut, quidquid Apostolicae conversationis lucem obtenebrare potest, pro viribus dissolvatur, et qui verbi ministerium extra gerunt, intra domesticos quoque parietes, solitum regularis disciplinae nitorem illibatum conservent. 2. Cor. 5.

Quia vero qualibet victimarum oblatione melior est acceptabile Deo Sacrificium obedientia, in huius Sanctae, ac Religiosae virtutis observantia potissimum Patres emineant, pendentes a nutu, et omnimoda directione Patris Praefecti, et quo eius urget auctoritas, illuc, exactissima accurrant promptitudine, nullis omnino excusationis praetextibus, a praestanda eximendi obedientia. 1. Reg. cap. 15. 22.

In absentia Praefecti parem gerant morem eius Vicesgerenti, sive Vicepraefecto, quem ipse Praefectus in alias Regiones, ex consensu Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, aliquando profecturus, ex numero Patrum, non solum aetatis gravitate, aut diuturnioris merito servitutis, sed probitatis, Religionis, prudentiae, caeterisque eminentem virtutum fulgoribus, eligat meliorem.

In quolibet hospitio, sive domo Missionis, obediant caeteri Praeposito, sive Praesidenti a Praefecto, vel Vicepraefecto ad tempus assignato, illique in oeconomicis subditi sint, nihil dando, vel accipiendo, aut habendo sine eius iussione. In animarum vero cura ambulent omnes cum consensu, in pari causa; pares animos, ac labores impendentes, nec in excolenda vinea Domini ullo praecedentiae, aut maioritatis ambitu efferantur; quin imo praecedentes domi auctoritate, praeemineant quoque foris exemplo, aliis modum praebentes, animas pretioso Christi sanguine redemptas per incommoda, per discrimina, per vincula, per carceres, per ipsam quoque sanguinis effusionem a Daemonis fraudibus eripiendi.

BKSH

Non equitent iuxta eorum regulae praecepta sine necessitate, nec Medicinam, sive Chirurgiam exerceant, sine Sanctae Sedis indulto, ne dum aliorum curant infirmitates, ipsi in spiritualem morbum incidant graviorem. Sciant tamen, se animae, non corporis Medicos esse, ac, indulgente quoque licentia, ad spiritualia potius, quam ad terrena medicamina attendant, plus animae, quam corpori impendentes.

Ne inter Fratres, vel de Fratribus scandalum oriatur, ut Seraphica iura clamant, nemo tam in Baptismi, quam Confirmationis Sacramento Patrini, vel Compatris munere fungatur. Nec ritum primos tondendi capillos pueris, puellisque exerceant: strictissimam enim Religiosae vitae observantiam Apostolici Missionarii officium, nec destruit, nec dispensat; imo perfectam professionem perfectiori vocatione, et saluberioris instituti ratione aedificat, et confirmat.

Meminerint Patres, se Coadiutores esse Episcoporum. Propterea communicato mutuae charitatis ardore, in procuranda Dominici agri ubertate, manus dent Episcopis,
Ep. 4. 12. illosque sincere verbi Dei disseminatione adiuvent in opus ministerii, in aedificationem Corporis Christi.

Non coarctentur tamen ab Episcopis ad examen pro confessione audienda, nec intra fines suae Missionis ab eorum pendeant facultate, tam in exercendo munere Confessarii, quam in obeundo praedicationis officio, cum ab ipsa instituti ratione, ac privilegio huiusmodi careant obligatione.

Priusquam vero exponantur officio audiendi confessiones a Patre Praefecto, vel ab alio, ad hoc specialiter Deputato, examinentur circa peritiam Albanae linguae, ut latissimae messis, meritique campum tutissimo cursu, et velut inoffenso percurrant pede.

Quod in superioribus, et aliis sequentibus capitulis de animarum curatoribus praescripsimus, idem quoque Patribus respective iniungimus, ut rebus Religionis graviter inclinatis, Apostolicos humeros supponentes, repa-

BKSH

rent Domum Dei. Cumque iuxta Apostolum, verbum Dei non sit alligatum, non tantum sonet in Ecclesiis, sed per rura, per campos, per privata pauperum domicilia eorum vox, labor, et praedicatio decurrat, ne tepidus, aut frigidus Apostolicae sententiae experiatur severitatem. Vae mihi si non evangelizavero, quia dispensatio mihi credita est.

Timot. 29.
1. Cor. 9.

Apostolico ritu Villulas suae subditas Missioni assidue lustrent, dispersas Catholici nominis reliquias invisant, infirmos in Fide roborent, lapsos, et devios in viam salutis revocent: et redeuntibus aliis domum, alii quoque in messem nimis amplam, opportuno, et continuo motu succedant. Sic enim de Christi vinea assidua peregrinatione solliciti, venientes tandem venient cum exultatione portantes manipulos suos.

Pater Praefectus Serviae, et Albaniae, semel in anno per omnes Missiones, visitationis laborem extendat, et Sacram Congregationem de Propaganda Fide, de illarum statu, ac spirituali progressu iuxta traditam Episcopis methodum certioret.

Idem quoque praestabit Pater Praefectus Macedoniae, bis tamen in anno, verno scilicet, et autumnali tempore, Missiones numero pauciores lustrabit.

Uterque porro charitatis discretione permotus necessarias facultates Patribus, et potissimum longiori via distantibus, communicet, ut subitis casibus opportuna applicentur remedia, ne dilato medicamine spirituale vulnus recrudescat.

CAPUT V.

DE SCHOLA CORBINENSI ET ALEXIENSI.

Inter caetera a Sacra Congregatione de Propaganda Fide collatae beneficentiae argumenta, illud quoque numerandum est, quod provido zeli fervore externis studiis domesticam adiungens disciplinam, ad instituendos Clericos in viis Domini, et litterarum informandos rudimentis, scholam Corbinensem, annua Magistro assi-

BKSH

gnata pensione, instituerit. Magna quidem hucusque fere in obeunda muneris sui ratione Gymnasiarchae laborarunt negligentia, sed in ipsis potissimum praeteritorum bellorum incendiis omni penitus extincto fervidae charitatis igniculo, tam salutaria Provinciae exercitia fuere intermissa, Sacra Congregatio conceptae spei expectatione fraudata; et ipsa Dyrachiensis Provincia doctrinam, et morum integritatem in Ecclesiasticis viris desiderans, alio deficiente instruendae iuventutis suffragio, per assiduitatem praefati Magisterii, remedia opportuna dolenter flagitare non desinit. Quapropter Corbinensi Ludimagistro praecipitur, ut debiti sui memor assidua sollicitudine iniuncti ministerii pensum satagat absolvere, quo, et propriae consulat conscientiae, et Provinciae egestati in summa idoneorum Parochorum penuria, iuxta piam mentem praefatae Sacrae Congregationis succurrat. Methodum autem docendi talem retineat et indispensabiliter observet.

Praeter legendi intelligentiam, scribendi quoque peritiam tradat discipulis. Utrumque enim Parochialis exercitii, ad quod talia tendunt studia, basis est, et fundamentum. Nec scriptionis rationem, veluti parva quaeque despiciat. Deficientes namque in hoc uno, nec latinae linguae studiis, nec Ecclesiastica Pastorali queunt informari disciplina. Hinc deplorabilis rerum status, Parochorum lugenda inscitia, et Fidelium, qui ab idoneis propterea minime reguntur, miseranda Magistrorum vitio oriuntur discrimina.

Postquam haec prima documenta tradiderint, gramaticae rudimentis Iuvenes informet, necessaria latinae linguae cognitione imbuendos.

Assidua Catechismi explicatione, et harum Provincialium constitutionum lectione illos exerceat, ut et Ecclesiasticos ritus cognoscere, et recte animarum curam suo tempore possint ministrare. Haec de litteraria disciplina; pauca quidem, sed in magnos processura animarum progressus, si exacta, uti debent Magistri, diligentia observentur.

BKSH

At pari sedulitate curandum est, ut Clerici in semita mandatorum Domini dirigantur, et forma gregis efficiendi, pietatem, Religionem, bonosque mores erudiantur.

Idcirco satagat, ut Festis solemnioribus, et singulis mensibus conscientiam aperiant, peccata confiteantur, et, si per prudentiam, et aetatem habiles sint, et sacris Dominici Corporis dapibus reficiantur; modum quoque proprias conscientias exonerandi, et expurgandi illos edoceat, ut alienas quoque examinare addiscant.

Sabbatho, vel alio commodiori hebdomadae tempore libellum doctrinae Christianae memoriter cogat eos recitare, et per mutuas interrogationes de ipsa omni poscenti reddere rationem.

Quod si Magister animarum curam exerceat, in Parochialium rerum ministerio, singulos Clericos pro sua vice secum habeat, ut quod verbo illos edocet, opere quoque complendo, modum Pastoralis officii, faciliori exempli methodo Clericis subministret.

Obtestamur autem in Domino, Venerabilem Fratrem nostrum Archiepiscopum Dirrachiensem pro tempore existentem, ut pro debito Pastoralis officii, pro vineae Domini ubertate, et commissi gregis securitate, tanti ponderis ministerio continua excubet vigilantia, ne assueta Magistri negligentia discipulorum progressus desideretur, et totius Dioecesis deploretur iactura. Super hoc quidem eius oneratur conscientia, ut, si Praeceptor munus obire neglexerit, Sacram Congregationem de Propaganda Fide certioret, quo desidi, et socordi alius idoneus, et muneri aptior sufficiatur.

Iisdem legibus pareat Ludimagister Alexiensis iuxta piam mentem Reverendissimi Fratris Georgii Episcopi Alexiensis. Vegliae institutus, eumdem servet disciplinae modum, eadem invigilet sollicitudine, in ipsa temporum necessitate, in Ecclesiasticae disciplinae iactura, et Ecclesiae prodesse, et communi utilitati consulere piis studiis insudet, totisque viribus satagat, et incumbat.

*

BKSH

CAPUT VI.

DE CONSULENDO COMMUNIBUS PROVINCIAE NECESSITATIBUS.

Inter caeteras Pastoralis officii sollicitudines, quibus incessanter premimur, illa quoque fortius nos anget, ut, quidquid ad sublevandas Fidelium calamitates, Populosque tam Serviae, quam Albaniae in Fidei sinceritate (quolibet semoto obscuritatis velamine) immobiles inviolatosque servandos, conferre potest, totis viribus amplectamur, et promoveamus. Sane tot tributorum onera gravia, et intolerabilia, quibus Fidelium pauperies opprimitur, et non habentes, unde solvant, in barathrum Mahometicae sectae miserabiliter prolabuntur, diruptae Ecclesiae, quibus restauratio ad decorem Domus Dei, per manum Turcarum praepotentem denegatur; Sacerdotum quoque oppressiones, et alia malorum agmina, quae in Provinciarum confaederantur iacturam, et Petri naviculae partem, instantibus procellis, debilitare videntur, a Rectoribus quidem potissima exposcunt remedia. Clamandum plane est in naufragii periculo
Matth. 8.25. constitutis, et precibus ad Deum fusis dicendum: Domine, salva nos, perimus, ut, qui nostris iniquitatibus offensus, hactenus in puppi dormitasse videtur, exurgat
Psal. 67. 1. tandem in adiutorium nostrum, et dissipentur inimici
Matth. 8.26. eius, imperetque ventis, et mari, fiatque tranquillitas magna. At qui nullius creaturae suae indiget ministerio Deus, vult tamen pro sua benignitate, humanis quoque nos insudare cooperationibus. Haec itaque a Metropolitano Archiepiscopo Visitatore proposita, et mature considerata, attendens, statuit Sacra Synodus, ut ad Legatos Christianorum Principum Constantinopoli degentes, expressa idonei viri expeditione, nomine Provincialis Synodi litterae mittantur, et eorum auxilia implorentur nostris malis opportuna; sumptus necessarios, tam pro itinere, quam pro quacumque rei exigentia, Archiepiscopis et Epi-

scopis singulis pro rata persoluturis. Sperandum quidem est, Deum Optimum Maximum in cuius manu sunt omnium potestates, et omnium iura Regnorum, quippe suscitavit Spiritum Cyri Persarum Regis, ut aedificaret ei Domum in Ierusalem, per Christianissimorum instantiam virorum, zelo zelantium pro Domo Domini exercituum, Turcarum corda immutaturum in melius ad laudem, et gloriam eiusdem Omnipotentis Dei, decorem Domus eius, Catholicae Religionis incrementum, Fideliumque omnium salutem, et securitatem. 2. Paral. 36. 22.

CONCLUSIO

Omnia, et singula pro muneris nostri, et iniuriae temporum ratione habita, et constituta Decreta Sanctissimo Domino nostro Christi in terra Vicario, universalis Ecclesiae Moderatori Maximo, infallibili Dogmatum Legislatori, et Iudici, ea, qua in hac nostra Synodo legitimo congregata, debemus humilitate, genibus in obedientiam flexis, submittimus, et Sanctae Romanae Ecclesiae omnium Ecclesiarum Matri, et Magistrae, necnon Sacrae Congregationi Cardinalium negotiis Propagandae Fidei Praepositorum, emendanda, et corrigenda ad laudem Omnipotentis Dei, Fideique propagationem toto animi obsequio subiicimus.

Nos Vincentius Zmaievich Archiepiscopus Antibarensis Serviae Primas, Visitator Apostolicus Albaniae, definientes subscripsimus.

Ego Petrus Zumi Archiepiscopus Dirrachiensis assentiens subscribo.

Ego Petrus Caragich Archiepiscopus electus Scuporum assentiens subscribo.

Ego Georgius Episcopus Sappatensis assentiens subscribo.

Ego Nicolaus Vladagni Episcopus Alexiensis assentiens subscribo.

Ego Antonius Babbi electus Episcopus Scodrensis assentiens subscribo.

Ego Marinus Gini electus Episcopus Pullatensis assentiens subscribo.

Fr. Aegidius de Armento Praefectus Apostolicus Missionum Albaniae, meo, et PP. Missionariorum nomine assentior.

Ego Fr. Franciscus Maria a Lycio Praefectus Apostolicus Missionum Macedoniae, meo, et Missionariorum nomine assentior.

Ego Fr. Martinus a Gionima Minister Provincialis, meo, et Patrum de Observantia nomine assentior.

Fr. Raymundus Gallani a Secretis.

LITTERAE INSTRUMENTALES DECISIVAE CONFINIUM INTER EPISCOPATUS ALEXIENSEM ET ARCHIEPISCOPATUM DIRRACHIENSEM.

In nomine Christi Amen. Anno a Nativitate eiusdem 1638. Indictione 6. die vero 14 Decembris, Actum Merchigne Dioecesis Alexiensis, in Aedibus Episcopalibus solitae residentiae Illustrissimi, et Reverendissimi Episcopi Alexiensis, coram me Francisco de Leonardis Archidiacono Traguriensi, et in hac causa Commissario, et Executore Sacrae Congregationis Eminentissimorum, et Reverendissimorum Cardinalium negotiis Propagandae Fidei Praepositorum, nec non coram admodum Reverendo Patre Hyacintho a Cespitello Minoris observantiae Reformatorum Missionario Apostolico in Epiro, et coram infrascriptis Testibus specialiter ad hoc vocatis, et rogatis etc.

Ibique personaliter constituti Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Frater Benedictus Ursinus Ragusinus, Episcopus Alexiensis ex una parte, ac Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Frater Marcus Scura

de Croia Episcopus Albanensis, ac totius Archiepiscopatus Dirrachiensis administrator universalis ex alia, sponte etc. per se, et successores suos omni meliori modo etc. devenerunt ad infrascripta pacta, transactiones, et conventiones (salvo tamen semper, et quatenus opus fuerit, consensu, et beneplacito Sedis Apostolicae, ac praefatae Sacrae Congregationis Propagandae Fidei) videlicet. Cum diu controversum fuerit, et variae lites, et dissidia intercesserint, tam inter ipsos supradictos Illustrissimos, et Reverendissimos Dominos Episcopos Alexiensem, et Albanensem, quam inter eorum Praedecessores, nec hactenus ullo pacto componi, seu omnino definiri potuerit super fines, et limites utriusque Ecclesiae Alexiensis, et Albanensis a parte Orientis, et iura Episcopalia in diversis Ecclesiis, tam Parochialibus, quam simplicibus infra eosdem terminos, seu fines existentibus. Cumque tandem supradicta Congregatio de Propaganda Fide, per expressas litteras sub data 24. Aprilis 1638. quarum executionem mihi supradicto Archidiacono mandavit, ipsi Illustrissimo, ac Reverendissimo Domino Episcopo Albanensi commisit, ut observaret fines, et terminos in folio sibi transmisso, descriptos, accederet Ecclesias in eodem folio enunciatas, iuri, et iurisdictioni eiusdem Episcopi.

Tenor autem litterarum, et folii annexi sequitur. A tergo: Illustrissimi, e Reverendissimi Sig., come Fratelli, Monsignori li Vescovi Sappatensi, e d'Albania; intus vero Molto Illustri, e Reverendissimi Signori, come Fratelli. Essendosi in questa Sacra Congregazione esaminata con diligenza la differenza de'confini, che hanno le Signorie Vostre con Monsignor Fra Benedetto Vescovo d'Alessio, è parso a questi miei eminentissimi Signori, che li confini notati nell'aggiunto foglio siano ben provati a favore del suddetto Vescovo d'Alessio, e che le Chiese nel medemo foglio nominate, si appartengano a quello; però non essendo bene, che le Signorie Vostre contendino più sopra li suddetti confini per lo scandolo, che possono ri-

BKSH

cevere non solo li Fedeli, ma gl'Infedeli ancora , e per gli altri gravi inconvenienti , che sogliono succeder da simili contese, e massime in coteste parti sotto li Turchi, la medema Congregazione desidera, che si quietino , ed osservino li suddetti confini , e lascino alla detta Cura del Vescovo d' Alessio le Chiese nel detto foglio enunciate , sicure di fare cosa gratissima all' istessa Sagra Congregazione , e per fine me le offro , e raccomando. Roma li 24. Aprile 1638.

Delle Signorie vostre, come fratello il Cardinal Antonio Barberini , Francesco Ingoli Segretario. Ad latus vero: Vescovi d' Albania, e Sappatense. Foglio. Confini della Diocesi del Vescovato d'Alessio. Dalla parte Orientale confina per parte del Mare con la Diocesi del Vescovato di Croia, mediante il Fiume Matia , caminando per S. Giorgio di Cucula , tra il detto fiume Matia , e Fandi, per S. Nicolò di Massagni e S. Maria di Laccigheghi , e deriva infino al Fiume Drino per drittura. Dalla parte Occidentale confina parimente con la Diocesi del Vescovato di Scutari, mediante il Pantano Casticuccia per mezzo la Villa di Cuculi, per Foglietta maggiore, cioè Albero grande, in nostra lingua, d' Olmo, e di più con il Vescovato Sappatense , mediante il Ponte della Villa di Blinisçti, e per luogo detto Stogh, cioè Sambucco, e per torrente detto Chissoeba , e per Palumbo , e per S. Nicolò de Calami, e a drittura al Ponte di Lecca, e pure a drittura al viaggio detto Sissa, e deriva al Fiume Drino , per la costa di Monte Negro tra Ballani , e Fandi picciolo, ed Elia al Fiume Confni.

Chiese, che appartengono alla Diocesi del Vescovato d'Alessio, contenute fra li soprascritti confini. Sanctus Nicolaus Alexii Cathedralis. S. Georgius, et S. Maria de Castello ; item S. Maria ultra flumen Monasterium, S. Ioannes de Rannense, S. Veneranda de Ballareni, S. Nicolaus de Cacharich, S. Eufemia de Calameti, S. Salvator de Velia, S. Ioannes de Merchigna, Ss. Cosma, et Damianus de Manthia, S. Blasius de Salumundi, S. De-

BKSH

metrius de Darda, S. Alexander de Bocchiano, et Gaibbi, S. Nicolaus de Soimeno, S. Barbara de Pedana, S. Georgius de Ficu, S. Salvator de Rebico, S. Georgius de Cucula, S. Ioannes de Bulgari, S. Maria de Nderfandina, et de Blexis, S. Veneranda et S. Marcus de Nchtella, S. Alexander supra Montem Miriditarum, Abbatia, S. Maria, et S. Marcus de Fandi Vogoli, S. Demetrius de Fandi Maȥe, S. Paulus, et S. Stephanus de Bliniscti, S. Maria de Sperdasa, S. Georgius de Gianula, S. Michael de Castagneti, S. Crux ad Flumen Glomesichium, S. Nicolaus de Flumine Calami, S. Veneranda de Reia, S. Trinitas de Schiesa, et S. Maria Magdalena de Barbatiorum, et tandem aliae quaedam destructae, aliae vero parvi momenti inter supradictos terminos Dioecesis Alexiensis.

Verum cum aliqua difficultas oriretur circa totalem executionem supradictae commissionis Sacrae Congregationis, praecipue circa nonnullas Ecclesias, quarum iura Episcopalia praetendebat idem Illustrissimus, et Reverendissimus Albanensis suos Praedecessores habuisse per immemorabilem possessionem, habita etiam accurata consideratione locorum, et Populorum, perpensis quoque incomodis facile emersuris, si ipsa adamussim, et integre demandaret executioni, ob bonum pacis, et concordiae tam ipsorum Illustrissimorum, et Reverendissimorum, Episcoporum; quam animarum illis commissarum, et ad vitanda scandala multoties hac de causa orta, praedictus Illustrissimus, et Reverendissimus Albanensis, seu Croiensis, tanquam filius obedientiae, sciens rem gratissimam facturum Sanctae Sedi Apostolicae, et Sacrae Congregationi de Propaganda Fide, virtute eius commissionis per se, et successores suos, sponte, et libere cessit, et reliquit Curae, et iurisdictioni Illustrissimi, et Reverendissimi Domini Episcopi Alexiensis Ecclesias infrascriptas, videlicet. S. Mariam de Nderfandina, S. Alexandrum supra Montem Miriditarum Abbatiam, S. Mariam et S. Marcum de Fandi Vogoli, S. Demetrium de Fandi Maȥe, S. Paulum, et S. Stephanum de Bliniscti a se, et a Praede-

BKSH

cessoribus suis olim possessas cum omnibus praediis, possessionibus, iuribus, et pertinentiis suis, ita ut in ipsis habeat, et exerceat per se, vel per substitutos suos libere, et pacifice, omnia, et quaecunque iura Episcopalia, tanquam proprius Episcopus, et Ordinarius earum. Ex altera vero parte Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Episcopus Alexiensis cessit, et reliquit eidem Illustrissimo, et Reverendissimo Domino Episcopo Albanensi, seu Croiensi omnia iura, rationes, actiones, et praetensiones, quas quomodocunque, et qualitercunque habuit, aut habere potuit supra Ecclesias S. Georgii de Cucula, S. Ioannis de Bulgaris, S. Mariae de Lassineghi, S. Venerandae et S. Marci de Nchtella, S. Blasii, seu S. Alexandri de selita Parochialis, ita ut sint, et intelligantur Iurisdictionis ordinariae praedicti Illustrissimi, et Reverendissimi Episcopi, et Ecclesiae Albanensis, seu Croiensis, cui perpetuo incorporatae, et annexae existant, ac praefatus Episcopus in eis omnia iura Episcopalia, licite, libere, et pacifice exercere valeat, nec ullo unquam tempore, sub quovis quaesito colore, possit hac de re a quocunque molestari, seu inquietari. Insuper supradictus Illustrissimus Dominus Albanensis, seu Croiensis promisit, et se obstrinxit curare, et facere, ut tam Ecclesiastici, quam Saeculares cedant, et relinquant omnia praedia, possessiones, et iura quomodolibet pertinentia ad Ecclesiam Abbatialem S. Salvatoris de Rebicot adstringendo illos ad relaxationem dictorum bonorum per censuras Ecclesiasticas, et alias poenas contentas in Sacris Canonibus contra invasores, et detentores bonorum Ecclesiasticorum. Et pariter ipse Illustrissimus, et Reverendissimus Alexiensis spondet, et promittit, se officio veri, et boni Pastoris functurum, in commonendis, et persuadendis Miriditis, praecipue illis, qui Parochiae Sanctae Mariae de Nderfandina subiecti sunt, ne hostiliter fines, et subditos ipsius Illustrissimi, et Reverendissimi Albanensis invadant, et versa vice idem pollicitus est ipse Illustrissimus, et Reverendissimus Albanen-

sis, ut subditi ipsorum quiete, et pacifice, sicut decet Christi Fideles, in posterum vivant. Nec quilibet dictorum Reverendissimorum Episcoporum possit ullo pacto facere exactiones, seu quovis modo se intromittere in Ecclesias, seu Parochias alterius: et ita promiserunt, et se in verbo veritatis adstrinxerunt exequi in posterum, et observare omnia, et singula praemissa, sub obligatione in forma Camerae Apostolicae, et non solum hoc, sed omni meliori modo, et iure, volentes, et intendentes, ut pro expressis, et nominatis habeantur, omnia, et singula, quae hic de Iure, seu de stilo Curiae Romanae, et ad maiorem firmitatem, et validitatem huius transactionis, et conventionis, exprimenda essent. In quorum fidem propriis etiam manibus se subscripserunt, die, mense, et anno, quibus supra.

Ita est. Nos Fr. Benedictus Episcopus Alexiensis, qui supra, manu propria.

Ego Fr. Marcus Scura Episcopus Albanensis, ac etiam totius Dirrachiensis Provinciae administrator, qui supra, manu propria.

Ego D. Marcus Giansius fui praesens.

Ego D. Iacobus Isiius Sacerdos fui praesens.

Loco ✠ Sigilli.

Ego Franciscus de Leonardis Archidiaconus Traguriensis, et Commissarius Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, qui supra, de mandato etiam suprascriptorum Illustrissimorum, et Reverendissimorum Dominorum Episcoporum hoc publicum transactionis instrumentum in hanc formam redegi, manuque mihi fida transcripsi, ac proprio sigillo, quo in similibus uti soleo, munivi, et in fide me subscripsi.

Fr. Hyacinthus a Cespitello Missionarius
Apostolicus Pro-Secretarius.

BKSH

LITTERAE INSTRUMENTALES DECISIVAE CONFINIUM INTER EPISCOPATUM SAPPATENSEM ET ALEXIENSEM.

In Christi nomine Amen. Anno a Nativitate eiusdem 1638. Indictione 6. die vero 20. Decembris Actum Sappae in Aedibus Episcopalibus coram me Francisco de Leonardis Archidiacono Traguriense, et in hac causa Commissario Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, nec non coram admodum Reverendo P. Fratre Hyacintho a Cespitello Ordinis Minorum scrictioris observantiae, Missionario Apostolico in Epiro, et coram infrascriptis testibus specialiter ad hoc vocatis, et rogatis: ibique personaliter constituti Illm̃us, et Revm̃us D. Fr. Benedictus Ursinus Ragusinus Episcopus Alexiensis ex una parte, ac Illm̃us, et Revm̃us D. Franciscus Blancus Episcopus Sappatensis ex altera, ob bonum pacis, et per modum pacificae concordiae, sponte etc. voluntarie etc. per se, et successores suos omni meliori modo etc. devenerunt ad infrascripta pacta, transactiones, et conventiones, salvo tamen semper, et quatenus opus fuerit, consensu, et beneplacito Sedis Apostolicae, et praefatae Sacrae Congregationis, videlicet: Cum diu controversum fuerit, et variae lites, et dissidia intercesserint, tam inter supradictos Illm̃os, et Revm̃os Episcopos Alexiensem, et Sappatensem, super fines, et limites utriusque Ecclesiae, et Iura Episcopalia in diversis, Ecclesiis, tam Parochialibus, quam simplicibus, intra eosdem terminos, seu fines existentibus: cumque tandem supradicta S. Congregatio per expressas litteras sub data 24. Aprilis 1638. quarum executionem mihi supradicto Archidiacono mandavit, ipsi Illm̃o, ac Rem̃o Episcopo Sappatensi commiserit, ut observaret fines, et terminos, in folio sibi transmisso, descriptos, ac cederet Ecclesias in eodem folio enunciatas, Curae, et Iurisdictioni Episcopi Alexiensis: Tenor autem litterarum, et folii annexi sequitur. A tergo: All'Illm̃i, e Revm̃i Sig. come Fratelli, Monsign. li Vescovi Sappa-

BKSH

tensi, e d'Albania. Essendosi in questa S. Congregazione esaminata con diligenza la differenza de' confini, che hanno le Signorie Vostre con Monsignor Fra Benedetto Vescovo d'Alessio, è parso a questi Em̃i Signori, che li confini notati nell'aggiunto foglio, siano ben provati a favore del suddetto Vescovo d' Alessio, e che le Chiese del medemo foglio nominate, appartenghino a quello. Però non essendo bene, che le Signorie Vostre contendino più sopra li suddetti confini per lo scandolo, che possono ricevere non solo li Fedeli, ma gl' Infedeli ancora, e per molti gravi inconvenienti, che sogliono succeder da simili contese, e massime in coteste parti sotto del Turco, la medema Sagra Congregazione desidera, che si quietino, ed osservino li suddetti confini, e lascino alla detta Cura del Vescovo d'Alessio le Chiese nel detto foglio enunciate, sicure di far cosa gratissima all'istessa Sagra Congregazione, e per fine me le offero, e raccomando. Roma li 24. Aprile 1638. Delle Vostre Signorie, come Fratello, il Card. Antonio Barberini, Francesco Ingoli Segretario. Ad latus vero: Vescovi di Albania, e Sappatense. Foglio: Confini del Vescovato d'Alessio. Dalla parte Orientale confina per parte del Mare con le Diocesi del Vescovato di Croia, mediante il fiume Matia, caminando per S. Giorgio di Cucula, tra il detto fiume Matia, e Fandi, per S. Nicolò di Massagni, e S. Maria di Laviheghi, e deriva infino al fiume Drino per drittura. Dalla parte Occidentale confina parimente con la Diocesi del Vescovato di Scutari, mediante il Pantano Casticuccia per mezzo la Villa di Cuculi, per Foletta maggiore, cioè Albero grande, in nostra lingua, detto Olmo, e di più con il Vescovato Sappatense, mediante il Ponte della Villa di Bliniscti, e per luogo detto Stogh, cioè Sambuco, e per torrente detto Chisobla, e per Palumbo, e per S. Nicolò de Calameti, ed a drittura al Ponte di Lecca, e pure a drittura al viaggio detto Sisaco, e deriva al fiume Drino, per la costa del Monte negro tra Balani, e Fandi picciolo, e Talia, al fiume

BKSH

Cofmi, Chiese, che appartengono alla Diocesi del Vescovato d'Alessio, contenute dalli sopradetti confini. S. Nicolaus Alexii Cathedralis, S. Georgius et S. Maria de Castello; item Sancta Maria ultra flumen, Monasterium, S. Ioannes de Renesi, S. Veneranda de Baldreni, S. Nicolaus de Cacarichi, S. Euphemia de Calameti, S. Salvator de Velia, S. Ioannes de Merchigne, S. Cosma et Damianus de Matia, S. Blasius de Salomundi, S. Demetrius de Darda, S. Alexander de Bochiano et Gaibbi, S. Nicolaus de Zoimeni, S. Barbara de Pedana, S. Georgius de Fico, S. Salvator de Rebico, S. Georgius de Cucula, S. Ioannes de Bulgari, S. Maria de Nderfandina e di Blesci, S. Veneranda et S. Marcus de Nchtella, S. Alexander supra Montem Miriditarum, Abbatia, S. Maria et S. Marcus de Fandi Vogole, S. Demetrius de Fandi Maze, S. Paulus et S. Stephanus de Blinisсti, S. Maria de Sperdasa, S. Georgius de Giunale, S. Michael de Castagneti. Sancta Crux ad flumen Glomisichia, S. Nicolaus de flumine Calami, S. Veneranda de Reia, S. Trinitas de Schiesa, et S. Maria Magdalena de Barbatiorum, et tandem aliae quaedam destructae, aliae vero parvi momenti inter supradictos terminos Dioecesis Alexiensis.

Verum cum aliqua difficultas oriretur circa totalem executionem supradictae commissionis, praecipue circa nonnullas Ecclesias, et Villas, quarum iura Episcopalia praetendebat idem Reverendissimus Sappatensis, suos Praedecessores habuisse per immemorabilem possessionem, habita etiam accurata consideratione locorum et Populorum, perpensis quoque incommodis facile emersuris, si ipsa adamussim, executioni mandaretur, ad vitanda multoties hac de causa orta, praedictus Reverendissimus Alexiensis per se, et successores suos sponte, et libere cessit, et reliquit eidem Illmo, et Rmo Episcopo Sappatensi omnia iura, rationes, et actiones, et praetentiones, quae quomodocunque, aut qualitercunque habuit, et habere potuit supra Villam Blinisсti infra Pontem a parte Orien-

tis, et Meridiei, et supra Villam Trosciani, Ecclesiam S. Nicolai de flumine Calami, et Ecclesias, et Villas terrae Spassi inter flumen Gona, et flumen Lumi, ita ut sint, et intelligantur Iurisdictionis ordinariae praedicti Rm̃i D. Episcopi, et Ecclesiae Sappatensi, cui perpetuo incorporatae, et annexae existant, ac praefatus Episcopus in eis omnia iura Episcopalia, licite, libere, et pacifice exercere valeat, nec ullo unquam tempore, sub quovis quaesito colore, possit super his a quocunque molestari, seu inquietari. Ex altera vero parte ipse Illm̃us et Rm̃us Episcopus Sappatensis, tanquam filius obedientiae, sciens se rem gratissimam facturum Sanctae Sedi Apostolicae, et Sacrae Congregationi supradictae, virtute eius commissionis per se, et successores eius sponte, et libere, cessit, et reliquit curae, et iurisdictioni Illm̃i, et Rm̃i Episcopi Alexiensis, et eius Successoribus caeteras omnes Ecclesias in supradicto folio annotatas, et praecipue Villam de Bardagni nuncupatam in Parochiali Ecclesia Calameti cum omnibus praediis, possessionibus, iuribus, et pertinentiis suis, ita ut in ipsis habeat, et exerceat per se, vel per substitutos suos libere, et pacifice omnia, et quaecunque iura Episcopalia, tanquam primus Episcopus, et Ordinarius eorum; et ita promiserunt, et se in verbo veritatis adstrinxerunt exequi in posterum, et observare omnia, et singula praemissa sub obligatione in forma Camerae Apostolicae, non solum hoc, sed omni meliori modo, et iure, volentes, et intendentes, ut pro expressis, et nominatis habeantur omnia, et singula, quae de Iure, seu de stilo Curiae ad maiorem firmitatem, et validitatem huius transactionis, et pacificae conventionis, exprimenda essent. Ecclesiae autem contentae inter flumen Gloska, et flumen Lumi Terrae de Spassi sunt, S. Elias de Pista, S. Ioannes de Medula, S. Maria de S. Maria, S. Crux de Cruce S. Sebastianus de Villa Datana, S. Barbara de Schieia, S. Stephanus, et S. Demetrius de Spassi, S. Ruena de Monte Rueno, et si quae aliae sunt inter dictos terminos. In

quorum fidem propriis manibus se subscripserunt, die, mense, et anno, quibus supra.

Ita est. Nos Fr. Benedictus Ursinus Episcopus, qui supra etc.

Ita est. Nos Franciscus Episcopus Sappatensis, qui supra etc.

Io Lecca Lumeri Chierico fui presente.

Io Marco Chierico fui presente.

Loco ✠ Sigilli.

Ego Franciscus de Leonardis Archidiaconus, et Commissarius, qui supra, auctoritate etiam supradictorum Illustrissimorum, et Reverendissimorum, Episcoporum, in hanc formam hoc publicum transactionis instrumentum redegi, manu mihi fida transcripsi, proprio sigillo munivi, et me subscripsi.

Fr. Hyacinthus a Cespitello Missionarius
Apostolicus Pro-Secretarius.

BKSH

APPENDIX

CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM AD EPIRI ECCLESIAS

SPECTANTIUM.

BKSH

INSTRUCTIO

DE COMMUNICATIONE IN DIVINIS

CATHOLICORUM

CUM HAERETICIS, ET SCHISMATICIS

EDITA

Pro Missionariis Orientis Anno 1729.

Cum saepe, ac diu varii sub variis utilitatis, necessitatis, periculorum, vexationum, atque etiam persecutionis a Fidelibus subeundae circumstantiis casus huic S. Congregationi propositi fuerint a Missionariis, ac Praelatis Orientis quoad communicationem in divinis Catholicorum cum Haereticis, et Schismaticis; cumque ab hac S. Congregatione constanter, uniformiterque rescriptum fuerit: *non licere;* concepta spes erat, Missionarios Orientis satis, ac facile intellecturos, posse quidem *speculative* casus aliquos excogitari, in quibus communicationem aliquam in divinis tolerare liceret, sed *practice* circumspectis omnibus facti circumstantiis difficillime casus inveniri, in quibus ea communicatio liceat, ac moraliter etiam impossibile esse, ut alia praescribatur regula generalis cuique hominum generi, cuique regioni, cuique tempori accomodata, quam quae iteratis a Missionariis Orientis quaesitis data est ab hac Sacra Congregatione in instructione edita anno 1719, eo nimirum doctrinae principio nixa, quod communicatio in divinis cum Haereticis, et Schismaticis ut illicita regulariter habenda esset in praxi, vel ob periculum perversionis in Fide Catholica, vel ob periculum participationis in ritu Haeretico, et Schismatico, vel denique ob periculum, et occasionem scandali; quae quidem circumstantiae, quemadmodum regulariter communicationi in divinis cum Haereticis, et Schismaticis connectuntur in praxi, ita universim vetitae sunt iure naturali, ac divino, in quo nec ulla potestas est,

quae dispenset, nec ulla conniventia, quae excuset; adeo ut nullus relictus locus fuerit nova dubia fingendi, ac proponendi; proinde in ea Instructione diserte praescriptum est: *Missionarii instruendi erunt, quod omnino abstinere debent ab actibus protestativis falsae sectae, a communicatione in ritu Schismatico, et Haeretico, a periculo perversionis, et ab occasione scandali.*

Addita quidem in praedicta Instructione haec verba sunt: *hisce semper firmis, et salvis, et prae oculis habitis, si ulterius aliquod grave dubium occurret, Doctores Theologos, et Missionarios diu versatos in illis Regionibus consulant.* Quae quidem aliqui contra mentem Sacrae huius Congregationis interpretati, ius sibi arrogarunt casus omnes definiendi, ac scriptis etiam regulas generales tradendi in hac materia adeo implexa periculosas: ex quibus et Missionariorum discissa studia, distracta consilia, et opiniones minime cohaerentes quaestionem, licet toties definitam, magis, ac magis implicarunt, non sine detrimento conscientiarum, et scandalo offensioneque bonorum. Quare haec S. Congregatio opportunum duxit praedictam Instructionem iterum inculcare, ac singulis Missionariis omnino praescribere, ut regulis in ea traditis sese omnino conforment, et obtemperent.

Cordi sit ergo singulis Praelatis, Missionariis, sive Directoribus animarum Fideles edocere, atque excitare ad haec evitanda pericula, quae regulariter aut omnia, aut aliqua subeunt in communicatione *in Divinis* cum Haereticis, et Schismaticis Orientis, qui licet adhuc substantiam, ac valorem Sacramentorum plerumque conservent, non sinunt tamen, ut ea, quae debent, Catholici improbationis, et segregationis signa exterius edant; ex quo fit, ut exterior illa conformatio in eodem cultu, et reverentiae in Pseudoministros Liturgiae Catholicum quemque, quamvis in fide firmissimum, et ritus haereticos, vel schismaticos, quibus eorum cultus inficitur, exhorrentem, periculo tamen scandali liberari non possit.

Id ex eo etiam confirmatur magis, quod vix ullus sit ritus apud Haeterodoxos, qui aliquo errore in materia fidei non maculetur. Nam in eorum Ecclesiis, vel dedicatio est in memoriam Schismatici alicuius, quem ut sanctum venerantur; vel exstant imagines, vel coluntur reliquiae, vel festa celebrantur eorum, qui in schismate mortui, veluti Sancti, vulgo habentur; vel denique commemoratio fit viventium Patriarcharum, et Episcoporum Shismaticorum, et Haereticorum, qui ut *Fidei Catholicae Praedicatores* commendantur. Qua de re, qui in ea ritus, et orationis, et cultus celebratione conveniunt in his facti circumstantiis Catholici quique, reatu perversae communicationis, aut saltem perniciosi scandali purgari non possunt. Nec eos excusat adsistentiae mere materialis praetextus; facto enim ipso excluditur, quo, qui functionibus hisce Haereticorum, aut Schismaticorum intersunt, satis cum ipsis convenire in unitate orationis, in unitate cultus, in unitate venerationis, et obsequii erga perversos ministros haereseos, schismatisque praeseferunt.

Patescit id etiam ex eo, quod Orientales ipsi quotidie oculis vident, auribus audiunt, ore confitentur, nullum nempe sectarium obfirmatum in schismate accedere, interesse, convenire in Ecclesiis Catholicorum, sive ut Missam audiat, sive ut Sacramenta suscipiat, ea nimirum de causa, quod Fidelium conventus veluti perversae communionis blasphemantes, perniciosum, et illicitum putent commercium hoc, ritumque damnabilem. Cum vero videant ad eorum Ecclesias accedere, eorum ritibus interesse, de eorum Sacramentis participare Catholicos, an non credendum, aut saltem timendum erit, ne ex hoc ipso magis in suis erroribus confirmentur, ac se in recto salutis tramite ambulare, sibi etiam hoc exemplo persuadeant? Ex quo sequitur; difficillime vitari posse periculum scandali perniciosi schismaticis, et haereticis ipsis: ac proinde Catholicum tutum in conscientia non esse, si cum iis in divinis in hac facti specie communicet.

Haec sane Fidelibus documenta tradenda sunt; atque ideo haec S. Congregatio Praelatis, Missionariis, et singulis animarum Directoribus in Oriente serio iniungit, ut unanimes hoc ipsum dicant omnes, et in eodem sensu, ac sententia maneant, nec contrarium doceant, aut per modum consilii, aut per modum dispensationis: sed magis hortentur Fideles pro re nata, ut a communicatione *in Divinis* cum schismaticis, et haereticis prorsus abstineant, et si quando ab ea regula deviarint, eos hortentur, ac doceant, ut peccatum hoc aperiant in Sacramento Poenitentiae, quo veniam a Deo obtineant, et in posterum cautiores evadant.

In excipiendis vero confessionibus Missionarii, sive Directores circumstantiarum casus, quae magis, vel minus gravem poenitentium culpam efficiunt, diligenter examinent, eorumque oculis subiiciant; in id semper intenti, ne quid laxam hac in re eorum conscientiam efficiat, sed opportunis documentis, et monitis timidiorem potius, et cautiorem, ne communicando *in Divinis* cum Schismaticis, et Haereticis, animam in salutis discrimen adducant.

Consuetum quidem est, causam persecutionis afferre, quam a Schismaticis, et Haereticis subeunt Catholici, qui ab eorum Ecclesiis, ac functionibus abstinent. At curent Missionarii, ac Directores, ut quique cognoscant, vanum plerumque metum esse, imo vero etiam necessarium omnino esse, persecutioni non cedere, eo vel quia persecutio ipsa aequivalet interrogationi Fidei: atque id etiam ostendat tum exemplis tot fortissimorum, ac firmissimorum in fide Catholicorum, qui huiusmodi vexationibus minime succumbunt, tum antedicto doctrinae principio ab ipsa etiam Ecclesia Orientali suscepto, tum denique Catholici nominis dignitate, quae minime patitur, ut ipsi inimicis animarum, et Fidei, et unionis, quam profitentur cum Romana Ecclesia, sese subiiciant, ac demittant: quin etiam attendant, non alio spectare artem hanc vexandi Fideles, quam ut ab iis agnoscantur

Haeterodoxi, veluti verorum rituum, verae fidei, verae Ecclesiae ministri, atque ita facile Catholicos, aut a fide praevaricatores, aut saltem errorum approbatores facto ipso efficiant; licet dictitent, semper se eorum communionem exigere tantum pro conservatione ritus, et eleemosynarum. Quae quidem omnia si serio, ac graviter, et iteratis monitis impressa Fidelium mentibus fuerint, sperandum sane est, ex se ipsis promptiores, et alacriores in dies ferendis iniuriis factos, firmiores quoque, ac constantiores futuros in unione, et communione verae unius Ecclesiae, quam profitentur.

Facile sibi persuadet haec S. Congregatio, omnes, et singulos Praelatos, et Directores animarum in Oriente, maxime vero Missionarios, Instructionem hanc, veluti normam in praxi servandam habituros, disputationibus hac de re prorsus omissis: nec aliud sive in agendo, sive in docendo, semotis dissidiis, secuturos. Quod si praeter spem aliter acciderit, noverint omnes, qui Catholico nomine gloriantur, Sacram hanc Congregationem contra transgressores validiora remedia paraturam, eosque, ut minime idoneos directioni animarum, et Missionibus Orientis, habituram.

V. Card. Petra Praefectus.

Feria V. die X. Maii 1753.

IN CONGREGATIONE GENERALI

S. ROMANAE, ET UNIVERSALIS INQUISITIONIS

SANCTI OFFICII etc.

Super Dubiis propositis a quodam Missionario Civitatis Tenos in Pelopponeso, et a S. Congregatione de Propaganda Fide ad S. Officium transmissis per eius R. P. D. Secretarium die 24. Martii eiusdem Anni, SANCTISSIMUS, auditis Votis Eminentissimorum, decrevit.

Ad primum nempe: *An liceat Catholicis Latinis concedere, vel permittere, ut in eorum Ecclesiis Missam celebrent Presbyteri Graeci ritus, schismatici, et haeretici, atque hos admittere in funeribus Catholicorum defunctorum.* Quoad primam partem dicti dubii respondendum: *Non licere:* maxime cum Patriarchae Constantinopolitani commemorationem faciant, et festum celebrent infamis Palamas. Id enim perinde est, ac consentire eorum haereticis ritibus, et communicare cum eis in eorum Sacris, schismatico, et haeretico furfure pollutis; aut saltem occasionem praebere Catholicis ad latinas intervenientibus Ecclesias communicandi cum haereticis in divinis rebus, aut ad minus, scandalum concipiendi. Quo vero ad secundam partem eiusdem dubii, quatenus schismatici comitantes funera Catholicorum *meram praesentiam materialem* exhibeant, causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus, ac ritibus Catholicis, quibus mos est funera efferre, et defunctos ad sepulchrum deducere, *tolerari posse;* quatenus vero in illa functione *proprios ritus adhibeant,* vel nostris se immisceant, *non licere, nec esse permittendum.*

BKSH

Ad secundum nempe: *An liceat Catholicis Graeci ritus non habentibus Catholicam Ecclesiam eiusdem ritus communicare in Divinis cum Graecis schismaticis, et haereticis: Non licere:* quia in casu proposito confugere possunt ad Ecclesiam Catholicam Latinorum, et in defectu Sacerdotis Catholici ritus Graeci a Sacerdotibus Latinis Sacramenta suscipere.

Ad tertium nempe: *An liceat Confessariis, vel Sacerdotibus Latinis administrare Sacramentum Poenitentiae Graecis catholicis communicantibus in Divinis cum Graecis schismaticis.* Non licere, extra casum extremae necessitatis.

Pro maiori vero instructione eiusdem Missionariorum transcribi mandavit id, quod SANCTISSIMUS ad materiam docuit in eius Tractatu de Synodo Dioecesana *lib. 3. cap. 5. ibi* « Et nihilominus ea est misera no-
» strorum temporum conditio, ut multis in provinciis,
» in quibus haereses aut dominantur, aut grassantur
» impune, duram Catholici subeant necessitatem cum
» haereticis conversandi, et familiariter agendi. Verum
» quamvis iuxta praesentem disciplinam inductam a Mar-
» tino V. in celebri extravagantium, *Ad evitanda*, de
» qua nonnulla inferius, liceat Catholicis cum haereticis,
» modo non sint expresse, et nominatim denunciati, li-
» bere conversari, et cum iisdem communicare in rebus
» mere prophanis, et civilibus; non idcirco tamen arbi-
» trari debent Catholici, fas quoque sibi esse cum iisdem
» haereticis consortium habere etiam in rebus Sacris, et
» Divinis. Siquidem Paulus V. post maturam rei discus-
» sionem, neutiquam licere definivit Catholicis Regni
» Angliae haereticorum templa adire, ritibusque interes-
» se, quos inibi exercent, uti legere est in duobus De-
» cretis ab eodem Pontifice editis, uno scilicet anni 1607,
» quae referuntur a Cardinali Lauraea *in 3. Sententiar.*
» *part. 2. tom. 3. disput. 11. artic. 9. §. 4. num. 292.*
» Haud equidem ignoramus, non deesse Theologos ab
» omni culpa absolventes Catholicos, qui cum haereticis,

BKSH

„ et schismaticis nominatim non denunciatis, communi-
„ cant in Divinis , atque etiam Sacramenta ab iisdem
„ recipiunt, dummodo hae simul concurrant rerum cir-
„ cumstantiae: primo scilicet, ut ad praedictam commu-
„ nicationem Catholicos adigat gravissima, et urgentis-
„ sima causa. Secundo, ut haeretici, aut schismatici, a
„ quibus Sacramenta exposcunt, sint valide ordinati, et
„ Sacra administrent ritu Catholico , absque ulla ad-
„ mixtione ritus damnati. Tertio, ut communicatio cum
„ iisdem in Divinis non sit externa protestatio falsi dog-
„ matis , qualis erat ingressus in Protestantium Eccle-
„ sias, cum Catholicis Angliae illum inhibuit Paulus V.,
„ ideo quippe Regis Edicta omnes adire iusserant hae-
„ reticorum Templa, ut tali pacto se cum Protestantibus
„ sentire faterentur. Quarto demum , ut Catholicorum
„ cum haereticis communicatio in Divinis , nulli scan-
„ dalum ingerat. Verum in primis praedicta Theologo-
„ rum sententia suos habet adversarios, neque ab omni-
„ bus admittitur, tanquam in praxi secura : deinde etiam
„ admissa, cum omnes enumeratae circumstantiae simul,
„ et coniunctim adesse debeant, ut Catholicorum cum
„ Haeterodoxis in rebus sacris societas omni vacet culpa,
„ quemadmodum docent Silvius *in tertia parte S. Thomae*
„ *tom. 4. quaest. 24. art. 6. quaest. 3. concl. 3.* Cardi-
„ nalis de Lugo de Fide *disput. 22. sect. 1. num. 11.*
„ Thomas a Iesu *Tractatu de omnium Gentium salute pro-*
„ *curanda, lib. 8. part. 2. §. 4. vers.* Sed maior est dif-
„ ficultas *pag. 556.* Cardinalis Albitius *de inconstantia*
„ *in Fide cap. 18. num. 30. et seqq.* Cardinalis Gottus
„ *in 2. 2. S. Thomae quaest. 4. dub. 6. §. 3. num. 2.,*
„ *et quaest. 3. de Infidelibus comparate ad Fideles dub. 3.*
„ §. *2.* Idcirco fere impossibile est usu venire, ut a fla-
„ gitio excusari valeant Catholici, sese in rebus sacris
„ cum haereticis, et schismaticis admiscentes. Quamob-
„ rem Sacrae Urbis Congregationis , Sancti Officii vi-
„ delicet, et de Propaganda Fide, *illicitam semper repu-*
„ *tarunt communionem ,* de qua est sermo , doctamque

BKSH

» concinnarunt Instructionem, Nobis in minoribus tunc
» degentibus, qualemcumque nostram operam navantibus
» ad Missionarios, cum opus fuerit, transmittendam, ubi
» rationes expenduntur, propter quas, vix unquam ac-
» cidere potest, ut in praxi sit innoxia Catholicorum cum
» haereticis communicatio in Divinis. »

Pro D. Eusebio Antonio Calabrino S. Romanae, et Universalis Inquisitionis Notario.

Petrus Paulutius Notarius Substit.

BKSH

BENEDICTI PAPAE XIV.

DECRETA

SUPER PLURIBUS DISCIPLINAE CAPITIBUS, PRO INCOLIS REGNI SERVIAE, ET FINITIMARUM REGIONUM.

Venerabilibus Fratribus, Dilectis Filiis, Archiepiscopis, Episcopis, Parochis, et Universo Clero et Populo Regni Serviae, aliarumque finitimarum Regionum.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Sollicitudo Pontificis pro Fidei, ac Disciplinae integritate in Servia, et propinquis locis nonnihil collapsa.

Inter omnigenas calamitates, quibus Ecclesiae Filii sub Infidelium dominatione degentes undique opprimuntur, quibuscumque omnibus paterna charitate compatimur, non aliae magis animum nostrum sollicitant, atque urgent, quam quae sunt eius generis, unde animabus Christi sanguine redemptis perditionis occasionem oriri, et Catholicae Fidei, disciplinaeque integritati detrimentum inferri posse veremur. Ex quibus cum illae, quam in Serviae Regno sub durissimo Turcarum iugo iamdiu sustinetis, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, multis ex partibus alias ad aures nostras pervenerint; tum vero novissime, per Venerabilem Fratrem Ioannem Baptistam, electum a Nobis, et constitutum Archiepiscopum Scopiae, distinctae expresse, ac pene ob oculos nostros expositae, incredibili Nos dolore affecerunt. Licet enim inter gravissimas vexationes, et persecutiones ab infidelium crudelitate et schismaticorum odio illatas, assiduam Pastorum istius Regni vigilantiam, ac sollicitudinem in proprios Greges, firmamque Populorum in Fide, ac pietate constantiam commendare, immo et admirari debuerimus; plures tamen dolendi causas Nobis attulerunt, tum nonnullorum ex illis infracta, et fluctuans, vel etiam arbi-

BKSH

traria, in maximi momenti rebus agendi ratio; tum invecta inter plerosque Fideles, ex alienigenarum consortio, morum ac disciplinae corruptela; praesertim vero turpis Christianae professionis occultatio, ad infidelitatem accedens, qua plures in istis regionibus temporalium damnorum timore, perhibentur.

Commendatur observantia Decretorum Concilii Albani.

§. 1. Debuerant quidem pleraque ex iis, quae contra Fidei, et morum puritatem inter istarum Ecclesiarum Fideles irrepsisse dicuntur, vel anteverti, vel introducta corrigi, atque emendari, per satis notas Pontificii, et Canonici Iuris sanctiones, et per Apostolicae Sedis Decreta per organum Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium negotiis Propagandae Fidei praepositorum saepius emanata; potissimum vero per ea, quae statuta fuerunt in Albano Concilio, quod sub fel. rec. Praedecessore nostro Clemente XI, ab istius Regni Primate, pro universo Clero, et Populo Albaniae et Servia, indictum et celebratum fuit. Ideoque praedictas omnes iuris Ecclesiastici, et Sedis Apostolicae leges vobis omnibus in memoriam revocantes, earumque studium et observantiam impense commendantes; praedictum Concilium Albanum vestris praecipue rebus, ac temporis accomodatum et opportunum, omnino teneri, ac per omnia observari praecipimus; volentes, ut omnes istius Regni Archiepiscopi, Episcopi, Parochi et Missionarii, et reliqui Animarum curam habentes, aliquod illius exemplar apud se habeant, atque ad illius normam suos, et Populorum mores exigere studeant et conformare.

Relati abusus in specie corrigendi per infrascripta Decreta.

§. 2. Attamen, ut graviores abusus ad Fidei, morum, ac rituum integritatem pertinentes, quae ex istis Regionibus ad nostram notitiam in specie pervenerunt, penitus tollantur, ac perpetuo eliminentur; postquam eosdem accurate, ac diligenter per nosmetipsos perpendimus, ac examinavimus; ea, quae sequuntur, Decreta, non sine Venerabilium Fratrum nostrorum consilio, perferre, ac vobis denunciare statuimus, quorum dispositiones a vobis omnibus, ad quos attinet, utpote utiles, ac necessarias,

BKSH

libenter amplectendas esse in Domino confidimus; et nihilominus auctoritate Apostolica exactissime impleri, et custodiri mandamus.

Non licere Fidei Professionem ita occultare, ut Mahumetismus simuletur.

§. 3. Ordientes itaque a negociis Fidei, sine qua impossibile est placere Deo; omnibus, et singulis istius Regni Fidelibus, qui Ecclesiae Catholicae communionem retinere cupiunt, districte praecipimus, atque iubemus, ut caveant, ne ad occultandam, quum licitum, et necesse est aliquando, Christianae Religionis professionem, aliqua faciant, aut admittant contra Evangelica Praecepta, et Instituta; praesertim vero, quae protestationem includunt Mahumeticae sectae. Ideoque si Circumcisionem susceperint, sciant, quod Christus ipsis, Apostolo attestante, nihil proderit. Nomina Turcica, quorum nec memores esse deberent per labia sua, assumere: Abominanda Infidelium Templa, quae Moscheas vocant, frequentare: Ecclesiasticorum Ieiuniorum dies carnium esu prophanare, et haec eo fine, ut Mahumetani credantur, prorsus devitent. Haec enim omnia, etsi Fides Christi in corde teneatur, fieri nequeunt, et sine Mahumetis errorum simulatione, sinceritati Christianae contraria, quae mendacium in re gravissima continet, et virtualem Fidei negationem, maxima cum Dei iniuria, proximique scandalo, includit.

Praesertim in iudicio.

§. 4. Multo vero magis, quum a publica Potestate interrogantur, illicitum sibi esse sciant, Mahumeticae sectae se addictos profiteri; sed illud noverint esse tempus, quo eos oportet, sumentes scutum Fidei, non solum corde credere ad iustitiam, sed etiam ore Christum confiteri ad salutem; alioquin si eum coram hominibus negare ausi fuerint, et ipse negabit eos coram Patre suo.

Et in morte.

§. 5. Impius pariter, et illicitus est illorum Serviae Christianorum abusus, qui ex hac vita migraturi, cadavera sua Turcarum sepulturis mandari, cum istorum assistentia, et Mahumeticis adhibitis ritibus, permittunt, aut iubent. Etenim si Christum in vita erubescere minime debeant, quanto minus quum eiusdem tremendo iu-

dicio sistendi sunt; ne et ipse eorumdem coram aeterno suo Patre erubescat.

Simulatores a Sacramentis arcendi, et a suffragiis excludendi.

§. 6. Munus itaque Episcoporum, Parochorum, Missionariorum erit, serio Christianos illos, qui supradicta, cum ingenti Fidei, iniuria, nefarie praesumunt, docere et admonere ; quod frustra sibi de Christianae Legis custodia et zelo, deque Filiorum in eadem educatione blandiantur; quoniam vel in uno istorum deficientes, facti sunt omnium rei. Itaque ipsis aperte denuntient, quod quisquis metu cuiuslibet potestatis vel temporalium amittendorum formidine, Fidem suam prodit, iram Dei super se provocat; seque, nisi resipiscat, ab omni salutis spe extraneum reddit; quoniam magis timet hominem, quam Deum, et momentanea retinere, quam aeterna acquirere mavult. Si qui autem obstinati in huiusmodi via impiorum pergere velint, incapaces erunt Sacramentorum in vita; et, si impoenitentes decesserint, suffragiorum post mortem; ad quae nullus Ecclesiae Minister illos admittere praesumat; alioquin a proprio Episcopo Canonicis poenis, ad praescriptum etiam supradicti Albani Concilii, plectendus erit.

Item Mulieres absque Christianae Religionis exercitio viventes in Turcarum contubernio.

§. 7. Arcendae pariter a Sacramentis Ecclesiae sunt illae Mulieres, quae nuptiarum nomine in Turcarum contubernium admissae, caelantes Christianae Religionis professionem, ibi vitam agunt ab omni Religionis exercitio remotam; eisque a Pastoribus denunciandum est, ne salutis aeternae fiduciam collocent in ea Fide, quam, sine operibus mortuam, in corde tantum utiliter conservare posse, sibi persuadent.

Harum Filii quando baptizari possint, nec ne.

§. 8. Istarum vero Filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitae periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere praedicti Parochi minime dubitent; admonitis Matribus, ut, si convaluerint, ipsos in Christiana Religione educare sedulo curent. De iis vero, qui validam, ac vivacem corporis constitutionem praeseferunt, et nullo superstitioso fine, sed unico salutis obtinendae voto, ad baptismum a supradictis Matribus of-

BKSH

ferentur; quoniam impossibile est singulas rerum circumstantias expendere, quae suadere possunt, vel eos in Evangelicae legis, et fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab huiusmodi Matribus fraudatos, Mahumetani Patris impietatem sequuturos esse; perpensis etiam infantilis aetatis periculis, ob quae tertiam plerumque hominum partem ante completum decennium extingui, ferunt; nihil expresse iubendum censemus; Ecclesiaeque Ministros dumtaxat hortamur, ut invocato cum gemitibus lumine Spiritus Sancti, iuxta illius ductum, et prudentiae suae dictamina se gerant.

Si baptizentur, eorum educationi consulendum.

Quod si eos ad Baptismum admitti posse crediderint, ne omittant Matribus inculcare districtam obligationem, qua tenentur, huiusmodi Ecclesiae Filiis, si ad rationis usum pervenerint, notam facere veritatem Dei, eosdemque in disciplina, et correptione Domini educare.

Matrimonia iuxta Decretum Concilii Tridentini celebranda, abrogatis clandestinis aut coram iudice contractis.

§. 9. Illud etiam grave, ac permolestum auribus nostris accidit, Concilii Tridentini Decreta de Sacramento Matrimonii ab aliquibus non observari in istis Regionibus, in quibus debitam eorum publicationem iamdiu sequutam fuisse, ipsius Albani Concilii testimonio comprobatur. Itaque omnes istarum partium Fideles supradictis Decretis teneri declarantes, irrita omnino, et nulla esse definimus praetensa Matrimonia, quae coram solo Turcarum Iudice, Caddi dicto, vel etiam absque isto, per solos Sponsos, et non ad praedicti Tridentini Concilii praescriptum contrahuntur. Quique huiusmodi nullas, et clandestinas nuptias contraxerint, et post contractas convivunt, tamquam in illicito concubinatu versantes, (nisi de praeterito poenitentiam agant, et iusto Matrimonio in facie Ecclesiae iungantur), a Sacramentorum participatione arceri praecipimus.

Non licere Matrimonium per Procuratores renovare Turcico ritu, nisi sit mere civilis.

§. 10. Matrimonio autem a Fidelibus rite contracto, eisdem minime permittimus, ne quidem ob causam Uxorum a Turcarum raptu servandarum, idem coram Caddi, per Procuratores Turcico ritu renovare; nisi tamen Mahumetanus nuptiarum ritus sit mere civilis, et nullam Ma-

BKSH

humetis invocationem, aut aliud quodcumque superstitionis genus includat. Etsi enim non per se ipsos, sed per Procuratores id peragant; nunquam tamen illius delicti insontes haberi debent, quod ipsorum auctoritate, vel mandato committitur.

§. 11. Quoad Proclamationes vero a Tridentino Concilio statutas, licet in Servia minime usu firmatae asserantur, quum tamen in praelaudato Concilio Albano Parochis etiam Serviae praescribantur, adempta dispensandi facultate extra urgentis necessitatis occasionem; Nos idem omnino, quum fieri potest, observari praecipimus.

Proclamationes servandae, nisi necessitas contra urgeat.

§. 12. Quod si alicuius Fidelis Uxor ad Turcas confugiat, et cum aliquo ex istis nefarias nuptias contrahere audeat, non licet viro aliam Uxorem in illius locum ducere; quum Matrimonium, Iure divino, Coniugibus superstitibus, indissolubile, per huiusmodi Mulieris facinus minime dissolvatur. Unde, qui in tali casu alteram ducit, moechatur; et nisi ab ea omnino separetur, a Sacramentis arcendus est.

Matrimonia non dissolvi per Uxoris fugam, et Nuptias ab ea cum Infideli contractas.

§. 13. Et quidem de huiusmodi Mulierum salute, nisi poenitentiam agant, quid iudicandum sit, omnibus patet. De Mulieribus autem Christianis a Turcis per vim raptis, iisdemque violenter, vel in pueritia nuptis, quae nullo Sacramentalis fidei iure coniunctae, in illicito concubinatu cum Infidelibus perseverant, idem omnino statuimus, quod in praedicto Concilio Albano decretum fuit, ut scilicet illis Ecclesiae Sacramenta denegentur; nulla ratione habita, vel praetensae illarum in Christiana Fide perseverantiae, vel violentiae in puerili aetate a Turcis illatae, vel etiam quod unicae, aut potioris, et iustae Uxoris loco a Turcis habeantur; quum ista nullum ius tribuant in concubinatu, et fornicatione degentibus, ad percipienda Sacramenta; nullamque Sacerdotibus, ad eadem indignis ministranda, praebeant facultatem.

Mulieres nulliter nuptae cum Infidelibus, donec in eorum concubinatu permanserint, a Sacramentis arcendae.

§. 14. Circa Dispensationes Matrimoniales, caveant Episcopi, et Missionarii Serviae, ne facultatibus sibi ab hac Sancta Sede communicatis inconsulte, vel erga im-

Dispensationes non concedendae simulatoribus Ma-

BKSH

[hometicae sectae.]

merentes utantur; neve terminos suae potestatis transiliant. Nullas itaque Dispensationes concedendas esse statuimus illis Christianis occultis, de quibus dictum est, quod Mahumeticos simulent ritus. Etenim isti, quum Christum erubescant, gratiarum Ecclesiae, quae Christi sponsa est, indignos se faciunt. Praeterea nullas dispensationes concedant in iis casibus, quibus Matrimonia iuxta Ritum Ecclesiae Catholicae, ut supra dictum est, et valide, et sancte celebranda non esse praeviderint. Tunc enim non Dispensationes, sed Dissipationes, et incontinentiae fomenta essent, a quibus fidelis, prudensque Minister Christi omnimode abstinere tenetur.

Nec iis, qui Matrimonium contra Ecclesiae Ritus contrahere velint.

Declaratio super Dispens. quoad impediment. iust. publ. hon. ex Matrim. rato non consum.

§. 15. Specialiter autem advertant, eam facultatem, inter caeteras ipsis communicatas, non reperiri; dispensandi scilicet super impedimento iustitiae, publicae honestatis, proveniente ex matrimonio rato, quod alias inter alterutram partem, et alterius consanguineum in primo gradu, intercesserit; sed ante consumationem, vel morte, vel aliter legitime solutum fuerit. Hoc enim fortius est eo, quod ex sponsalibus oritur; idcirco ab huiusmodi dispensatione concedenda abstinere debebunt.

De nuptiarum celebrandarum temporibus, et assistent. nuptiis Infidelium.

§. 16. In celebratione nuptiarum observentur tempora ab Ecclesia Catholica praescripta. Quod si infra vetitos dies Mahumetani suas nuptias celebrantes, aliquem ex Fidelibus officii causa invitaverint; quoniam Ecclesiae praecepta ad eos, qui foris sunt, minime pertinent; non prohibentur Catholici Serviae, Christianam modestiam secum ferentes, illis interesse; dummodo fieri possit absque Creatoris iniuria, et offensione fidelium, et Ecclesiae Dei; et nulla in Turcarum nuptiis Mahumetis invocatio, nullique superstitiosi ritus intercedant, quibus invitati, ore, vel opere iungi debeant, et consentire. Quae tamen Infidelium consortia, et profana convivia, si, quantum poterunt, devitare curaverint, multa sane animarum pericula praecavebunt.

Cognatio spirit. non extendatur

§. 17. Quod pertinet ad cognationem spiritualem, sapientissima Tridentini Concilii Decreta, quacumque

BKSH

in contrarium consuetudine minime obstante, in Servia omnino observari mandamus. Itaque nec eam, quae oritur ex Sacramentis Baptismi, et Confirmationis, ultra personas, et gradus ab eodem Concilio praefinita, extendi permittimus; nullam vero spiritualem cognationem aliunde oriri, et in specie ex assistentia matrimonio praestita, etiam ad contrahentium invitationem, sicuti nec inter eos, a quibus capilli pueris primo tondentur, expresse declaramus. Urget enim ratio praedicti Conciliaris Decreti; ne scilicet propter multitudinem prohibitionum contingat saepius, in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel cum peccato persevaretur, vel quae cum scandalo dirimi debeant. Quod cum sapienter statutum fuerit circa ea spiritualis cognationis genera, quae iam in Ecclesia recepta erant; multo maiori ratione obtinere debet in aliis huiusmodi speciebus, quae in Ecclesia Catholica ignotae, infectum a schimaticis principium habent, quorum est alligare hominibus onera gravia, et importabilia, digito autem suo ea non movere. Itaque et istorum scandalum, si quod acceperint ex huius Decreti inter Fideles observantia, secure contemnendum est.

ultra casus, et gradus a Conc. Trid. praefinitos.

§. 18. De sacris autem Ritibus, in quibus istarum Regionum Ecclesiae, Romanam hanc, reliquarum omnium Matrem, et Magistram, in speculum sibi, et exemplum proponentes, non alio, quam Romano Missali, Rituali, ac Coeremoniali uti perhibentur, hortamur Venerabiles Fratres Archiepiscopos, et Episcopos, ut nihil in huiusmodi tuta, ac laudabili consuetudine immutari, et tamen in Sacrorum celebratione, et Sacramentorum administratione, quam in Benedictionibus, et Exorcismis, non aliis quibuscumque aliunde petitis Ritibus, Caeremoniis, et precationibus, quocumque praetextu, aditum reserari permittant.

Romani Missalis, Ritualis, ac Coeremonialis usus retinendus.

Reiectis Ritibus, et precationibus aliunde petitis.

§. 19. Videant autem, ne forte inanes, aut leves timendi causae illae sint, quae passim afferuntur, pro omittendis in Baptismatis administratione caeremoniis a

Caeremoniae Baptismi non omittantur, vel cito suppleantur.

*

Rituali Romano praescriptis; quas etiam, quum ex veris, gravibusque causis praetermitti contingat, primo quoque tempore suppleri curabunt. Neque enim sine gravi peccato negliguntur tam magni ponderis, tantaeque antiquitatis Ritus, atque ad reverentiam Sacramento conciliandam maxime necessarii.

Aqua Baptisterii iuxta Ritum Romanum benedicatur et in Baptismo adhibeatur.

§. 20. Curandum est etiam, ne extra casum necessitatis, iustique timoris ab Infidelibus incussi, communis, et naturalis Aqua, vel etiam ea, quae pro lustrationibus benedicitur, in Baptismi administratione adhibeantur, ac temere omittatur usus Aquae ad hunc praecise effectum benedictae iuxta praescriptum Ritualis Romani. Vix enim sine maxima incuria, vel inani timore (iuxta sensum etiam Albani Concilii) evenire potest, ut in Ecclesiis Parochialibus, ubi illae existunt, Baptismales Fontes, statutis temporibus, et ritibus non benedicantur, aut Sacrorum Oleorum ad hoc sufficiens copia non suppetat.

Communionis in Paschate sumendae commodum Fidelibus necessitatis.

§. 21. Invigilent etiam, pro pastoralis muneris implemento, ne fidelibus quocumque in loco degentibus Sacerdotes Catholici desint, qui ipsis in Paschatis solemniis Sacrosanctam Eucharistiam ministrare possint: tum ut Lateranensis Concilii pro omnibus utriusque sexus Fidelibus Decretum observetur; tum ut in communi totius Ecclesiae de Resurrectione Domini laetitia, hoc vivifico pabulo, quod symbolum quoque unitatis est, Ecclesiae Fidei roborentur, ac nutriantur. Quod si propter locorum, et temporum infelicitatem eveniat, ut infra duas Hebdomadas, quae a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis intercurrunt, nullatenus id fieri possit, tunc, ut eidem praecepto, vel in Quadragesima, vel in solemniis Pentecostes, praeviisque diebus, iuxta proprii Sacerdotis consilium, a Populis istarum Serviae regionum satisfieri valeat, harum Litterarum tenore concedimus, et indulgemus.

Dispensatur quoad tempus, pro casibus necessitatis.

Eucharistia Infirmis ministretur.

§. 22. Dolenter vero nimis accepimus, vel adeo desertas, et ruinosas esse istarum Regionum Ecclesias, vel adeo insolescere Infidelium furorem, ut Sanctissima Eu-

BKSH

charistia neque decenter, neque tuto, ut par est, asservari possit; unde eveniat, ut plerique Fideles infirmi, absque salutari Viatico, naturae debitum solvant. Porro gravissimo huic malo, quantum fieri potest, occurri, et provideri debet. Quamobrem Infirmorum notitia per Parochos anxia diligentia est inquirenda, non tantum pro iisdem Poenitentiae Sacramento expurgandis, Christianisque monitis, ac spiritualibus consolationibus iuvandis, ac sublevandis; verum etiam, ut Sanctissimo Christi Corpore reficiantur, atque ad extremum agonem subeundum muniantur. Itaque ubi alicui ex Fidelibus mortis periculum instare perspiciant, praedictum Sacramentum Eucharistiae quamprimum ipsi ministrent; et si quidem sine periculo possint, ab Ecclesia sumptum, si aliqua ibi extiterit, ad Infirmi domum deferre debent; cum extra summum necessitatis casum, apud Infirmos, in Aedibus non sacratis, Missam celebrare non liceat.

Missa extra Ecclesias non celebretur, absque extrema necessitate.

§. 23. Dum autem Sacerdos tantum Sacramentum ad Infirmos defert, Decreta in Albano Concilio promulgata adamussim observet, quibus praecipitur, ut indutus Superpelliceo, Stolaque utrique humero circumsepta, et praecedente uno saltem lumine, Hymnos, et Psalmos submissa voce recitans, in Sacra Pyxide, vel in Calice mundo, velamine cooperto, ambabus manibus illud ante pectus tenens, devote deferat. At ubi (sicut ibidem additur) Turcarum vis praevalet, et iniquitas; Sacerdos Stolam semper habeat propriis coopertam vestibus; in sacculo, seu bursa Pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et nunquam solus procedat, sed uno saltem Fideli, in defectu Clerici, associetur.

Ritus deferendi sacram Eucharistiam.

§. 24. Denique circa sepelienda Fidelium Cadavera, omnes Turcarum superstitiones devitentur; a quibus profecto impuram originem trahunt superstitiosi quidam ritus, veluti lotiones, quae incenso Thure, et certarum precum recitatione, quae a Catholica improbantur Ecclesia, peraguntur. Itaque abstinentes, quantum pote-

Superstitiosi ritus in sepeliendis cadaveribus devitentur.

runt, ab omni specie mala, et infidelium imitatione, discant istarum Regionum Populi, nihil in huiusmodi Ritibus contineri, quod necessarium sit ad Defunctorum salutem, atque suffragium. Turcarum vero dicteria, et cachinnos, inanesque schismaticorum sermones, pro nihilo habeant.

Relaxationes, et dispensationes non temere nec levi de causa adhibendae.

§. 25. In aestimandis autem periculis, quorum interventu in supra enunciatis rerum generibus Ecclesiasticae disciplinae rigorem relaxari posse declaravimus, universos istarum Regionum Fideles, praecipue vero Animarum Pastores monemus, itidemque rogamus, ut abiectos animos Christiana virtute erigentes, quid vere timendum sit, quid contemnendum, examinent; et non in angustia, et metu terrenarum potestatum, sed in amplitudine charitatis, et ardore dilectionis, quae foras mittit timorem, et Ecclesiae praecepta observent, et Animarum curam administrent. Quod si solam Turcarum insultantium formidinem, aut levium incommodorum periculum, ad transgredienda Christianae professionis instituta, vel ad negligendum Animarum sibi creditarum regimen, iustam sibi causam esse iudicaverint; vere de ipsis dici poterit, quod ibi trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Idcirco Venerabiles Fratres Archiepiscopos, et Episcopos, quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesias istas, gravissimarum calamitatum cumulo vexatas, hortamur in Domino, et obsecramus, ut inanes huiusmodi timores, ex inferiorum Ecclesiae Ministrorum, omniumque Fidelium pectoribus excutiant, eosque erigant, atque excitent; ut calcatis aeque mundi blanditiis, atque terroribus, per arduam, angustamque semitam, Christum Ecclesiae Caput, ad sanctificationis fastigium invitantem, constanter sequantur.

Beneficium conservatae Religionis magni aestimandum.

§. 26. Agnoscant porro singularem in ipsos Dei nostri misericordiam, qui, dum terribili iudicio, in aliis Regionibus Infidelium dominationi subiectis, Christianam Religionem penitus conculcari, et extingui permisit; in isto tamen Serviae Regno veritatis suae lumen vigere

voluit, quo respicientes homines in angustiis, et tribulationibus constituti, et consolationem acciperent in hac vita, et ad meliorem, ac beatiorem aliam assequendam perducerentur.

§. 27. Itaque, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, cogitate etiam, atque etiam, et praecavete, ne per ingrati animi vitium, Divinae erga vos pietatis fluenta siccentur, et auferatur a vobis Regnum Dei, cuius legibus obtemperare, et recte constitutos mores servare contempseritis. Et summa cura custodiendum.

§. 28. Quod si supra exposita Decreta, quibus vestram agendi disciplinam ad sanctissimarum Ecclesiae legum puritatem cupimus revocare, quaeque vobis omnino exequenda per has Literas nostras auctoritate Apostolica denunciamus, gravia vobis videbuntur, et importabilia; videte, ne ad leve Christi onus, ac suave ipsius legis iugum, eam gravitatem, et molestiam vestra opinione transferatis, quae ex superaddita temporalium bonorum, vel retinendorum sollicitudine, vel acquirendorum cupiditate proficiscitur. Haec si abieceritis, et mundi servitutem cum ea, quam Christo professi estis, minime conciliandam esse duxeritis; profecto levia vobis omnia, et expedita in Christianae legis observantia videbuntur. Fidelis est autem Deus, qui non patietur vos ab infidelibus vexari, ac tentari supra id, quod potestis; sed faciet etiam ex tentatione proventum; et momentanea tribulationum vestrarum aeterno gloriae cumulo abunde rependet. Quod ab ipso Patre misericordiarum, et Deo totius consolationis vobis ex animo adprecantes, Apostolicam Benedictionem vobis omnibus amanter impertimur. Praeceptum et adhortatio pro praemissorum implemento.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem die 2 Februarii Anno Domini 1744 Pontificatus Nostri Anno IV. Dat. die 2 Feb. 1744.

BKSH

DE BONIS ECCLESIARUM

QUAE SEMEL AB INFIDELIBUS OCCUPATA, DEINDE IN CHRISTIANORUM POTESTATEM DEVENERUNT.

Epistola ad R. P. Nicolaum Lercari Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretarium conscripta, occasione Postulatorum a R. P. Archiepiscopo Antibarensi eidem Congregationi praepositorum.

BENEDICTUS PAPA XIV.

DILECTE FILI, SALUTEM, ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Antibarensis Civitatis constitutio, et status civilis, et Ecclesiasticus.

Urbem Antibarum, italice *Antivari*, eo nomine appellatam, propterea quod in ora illius regionis, quae nunc *Albania* dicitur, contra Barium, Apuliae civitatem constituta sit, iamdudum, ut nosti, Othomanicae Dominationis iugum premit, ab anno scilicet 1571, ut testatur Reipublicae Venetae Senator Iacobus Diedo in nitida, quam nuper edidit, Historia eiusdem Reipublicae, *tom. 2, lib. 7. pag. 261.* Neque Venetis datum est, illius possessionem recuperare, magno licet virtutis conatu, tum anno 1648, tum etiam anno 1717, in id incubuerint, ut idem Historicus prosequitur. De hac Urbe P. Daniel Farlatus *tom. 1. Illyrici Sacri, in Prolegomenis part. 2. cap. 5. §. 3. pag. 150.* ita scribit: *Antibarium Urbs priscis ignota, quod saeculis posterioribus condita fuit e regione Barii civitatis Apuliae, a qua denominata est, quasi contra Barium*, idemque Auctor subdit, Dioclea urbe in ruinis iacente, Archiepiscopalem illius titulum translatum fuisse Antibarum; et nomina Episcoporum suffraganeorum, qui novo Archiepiscopo assignati fuerunt, descripta legi in Bulla Alexandri Papae II. Ut

autem Sedes Archiepiscopalis in praefata civitate collocaretur, occasionem desumptam fuisse ex infortunio, quod accidit quatuor Episcopis, Antibarensi, Cattarensi, Olchiniensi, et Suacensi, qui, dum Spalatrum petebant, ut Provinciali Concilio interessent, naufragio perierunt; ut videre est *in laudatis Prolegomenis part. 3. sect. 2. §. 5. p. 308.*

Dubia ab Archiepiscopo proposita.

§. 2. Venerabilis Frater hodiernus Archiepiscopus Antibarensis, pastoralis zeli laude magnopere commendandus, quum Dioecesim suam visitasset, et acta Visitationis ad Congregationem de Propaganda Fide misisset, super duobus sequentibus capitibus opportunum sibi lumen ab eadem praeberi, et adiumenta praestari postulavit. In primo capite exponit, Turcas Albania potitos, magnam partem bonorum ad Ecclesias pertinentium occupasse, quorum nonnulla deinde Christi fidelibus divendita, alia vero eisdem ad colendum tradita fuerunt. In secundo autem refert, nonnullos ex Christianis, domos habentes proximas Ecclesiis eversis, et praedia praediis Ecclesiarum contigua, areas, et terras ad easdem Ecclesias olim pertinentes usurpasse. Quaerit propterea, quomodo in his se gerere debeat; et an huiusmodi malis remedium ullum, et quodnam sit adhibendum; declarans, se lumine sibi praestito usurum, ut opportunis documentis instruat Confessarios, qui ea vehementer exoptant; quum aliqui sint ex huiusmodi possessoribus, qui nihil pensi habeant; alii vero propriae conscientiae stimulos cohibere cupiant, atque a censuris absolvi, quas contra detinentes Ecclesiarum bona statutas, et latas esse non ignorant. Addit praeterea Archiepiscopus, hoc idem, quod in praefata visitatione peragenda, in sua Dioecesi evenire comperit, in aliis quoque Albaniae Dioecesibus contingere; ita ut, manibus magno operi admotis, tumultus, atque discordias suscitatum iri valde pertimescat.

De bonis Ecclesiarum quae Christiani de manibus Infidelium acquisiverunt.

De iis, quae Christiani ipsi occuparunt.

Congr. de Prop. Fide sentent., et consilium.

§. 3. Utroque capite huiusmodi in Congregatione de Propaganda Fide mature discusso, existimavit ipsa, debere Archiepiscopum, accitis ad se Missionariis, Paro-

chis, et Confessariis, eisdem iniungere, ut poenitentibus demonstrent, non posse eos sine propriae conscientiae damno detinere bona, quae olim ad Ecclesias pertinentia, deinde a Turcis occupata, in eorum manus devenerunt, sive ea a Turcis ipsis emerint, sive tamquam derelicta sibi usurpaverint; ideoque necessarium omnino esse, ut aliquem legitimum titulum habeant, quo se in eorum bonorum possessione confovere possint; totamque difficultatem in novo huiusmodi legitimo titulo adinveniendo versari. Quamobrem ipsa Congregatio proposuit, ut possessores Archiepiscopum adire debeant, eique distinctam exhibere indicationem quantitatis, qualitatisque bonorum, quae ex antiquo Ecclesiarum censu ad eos ita pervenerunt. Ipsius autem Archiepiscopi aequitati, et prudentiae permittendum, ut et Ecclesiarum utilitati, quantum fas est, providere, et possessoribus novum legitimum titulum procurare studeat, eos admittendo ad novos contractus, puta, emphyteuticos, tenuissimis etiam canonibus impositis, iuxta facultates, quae a Nobis praefato Archiepiscopo concedi poterant. Conclusit denique, hac facilitate dumtaxat erga illos agendum, qui invitati ad praemissa praestanda accesserint, contumacibus in propria perditione derelictis. Quum vero haec omnia a te, dilecte Fili, iuxta tui ministerii debitum, Nobis diligenter relata fuerint, et pro opportuna facultatum concessione supplicatum; Nos vero ad rem accurate inspiciendam, et perpendendam, nonnihil temporis sumpserimus; nunc tandem decrevimus, sententiam nostram hac super re, quae magni momenti effectus parere potest, in scriptis redigere.

Pont. rem examinat, et in hac epistola pertractandam suscipit.

Acquirendi rerum dominii titulus ex bello iusto oritur.

§. 4. Sane a nemine in dubium revocatur, quidquid in bello iusto capitur, quod ad hostem pertinebat, in victoris dominium transire; mobilia scilicet in illius potestatem, qui primus ea occupaverit, immobilia vero in dominium supremi Principis, qui bellum intulit, ut sibi pro ipsius belli expensis satisfaciat, aliquando etiam, ut maiores ad defensionem vires sumat, ac se a futuris

BKSH

eventibus tueatur. Sylvius *in 2. 2. quaest. 40. art. 1. quaest. 6. conclus. 6. et conclus. 7.* Covarruvius *in 1. part. Relect. Regul. Possessor malae fidei §. 11. sub num. 6.* Similiter extra controversiam est, in bello iniusto, totum id, quod capitur, restituendum; quum occupatio huiusmodi nihil aliud sit, quam formalis rapina. Ita docet S. Thomas *2. 2. quaest. 66. art.* 8. *ad primum:* en eius verba: *Circa quaedam distinguendum est: quia si illi, qui depraedantur hostes, habeant bellum iustum, ea, quae per violentiam in bello acquirunt, eorum efficiuntur; et hoc non habet rationem rapinae; unde nec ad restitutionem tenentur etc. Si vero illi, qui praedam accipiunt, habeant bellum iniustum, rapinam committunt, et ad restitutionem tenentur.* Illustria sunt exempla veterum Romanorum, qui, quum iniustitiam belli suscepti agnoverunt, quidquid abstulerant, prompte restituerunt, ac detrimenta, quaecumque victis, et debellatis populis praeliando intulerant, summa fide repararunt. Haec in Livii Historiis occurrunt; ac duo huiusmodi exempla a Valerio Maximo referuntur, alterum, quod pertinet ad Faliscos a Quinto Lutatio domitos, alterum, ad Camarinos a Publio Claudio devictos, atque per varias Orbis plagas dispersos. *Cum Publius Claudius Camarinos ductu, atque auspiciis suis captos animadvertebat; tamen quia parum liquida fide id gestum ab Imperatore videbatur;* (Senatus) *maxima cura conquisitos redemit, iisque habitandi gratia locum in Aventino adsignavit, et praedia restituit etc. iustitiaeque promptissimo tenore effecit, ut exitio suo laetari possent, quia sic renati erant.*

Non item ex bello iniusto.

§. 5. Hinc patet, quum bellum, quo Turcae Antibarum occuparunt, omni procul dubio fuerit iniustum, quidquid ea occasione ab ipsis captum, et occupatum fuit, sive mobile, sive immobile fuerit, id eos iniuste usurpasse, veramque in eo rapinam commisisse; quare omnis iustitiae ratio postularet, ut ab ipsis cuncta restituerentur Christifidelibus, quos fortunis suis iniuste spoliarunt, vel, illis vita functis, eorum haeredibus, et

Christiani a Turcis iniusto bello subacti, ius suum, licet inexercibile, retinuerunt supra bona sibi erepta adversus invasores.

BKSH

Quaeritur, an huiusmodi ius persequi possint Ecclesiae advers. Christianos, qui earum bona, a Turcis occupata, acquisiverunt.

Privilegia Ecclesiarum Peregrinorum, Colonorum, et Mercatorum in bellis.

Canonicarum Legum vigor in foro conscientiae.

successoribus. Sed hoc non est praesentis quaestionis subiectum; et si esset, frustra de eo ageretur, quod in perditis, et desperatis rebus habendum est. Quaestionis cardo vertitur circa bona, quae Turcae Christianis vendiderunt, et nunc ab emptoribus detinentur; quaeriturque, utrum qui ea emerint, quique emptorum haeredes, aut legitimi successores sunt, tuta conscientia retinere illa possint, an vero eadem legitimis dominis restituere teneantur; idque eo magis, quod agitur de bonis ad Ecclesias, et Monasteria pertinentibus, quorum iniusta detentio censurarum poena mulctatur; quodque, quum Ecclesiastici, non secus ac Peregrini, in bellis, minime sint partes Reipublicae nocentis, efflagitat ipsa ratio, ut nec illorum, nec istorum personae laedantur, neque bonis suis exturbentur, ut legitur in Decretali: *Innovamus, de Tregua, et Pace;* ubi, necessitatis publicae causa, hoc ipsum Privilegium ad mercatores etiam, et agricolas extenditur, ut optime ad citatum Textum perpendunt Repetentes. Quamquam autem id saepe saepius re ipsa non observetur: *Quos Canones rationabiles ac sanctos, quantum ad id, quod positivi iuris pertinet, an abusus deleverit, nescio:* verba sunt Cardinalis Caietani *in eius Summa, verbo Belli damna* §. *4. de damnis;* illud tamen non obstat, quominus praedictorum Canonum ratio habenda sit, quoties de animarum directione in foro conscientiae agatur.

Praemissa auctoritatibus confirmantur.

§. 6. De Peregrinis, Clericis et Ecclesiis, ad sensum laudatae Decretalis, loquitur Sylvius *loco citato conclus. 5. Spoliare peregrinos et hospites, qui sunt in urbe hostili non licet, nisi constet de ipsorum culpa, quia non sunt pars Reipublicae adversae: neque etiam licet spoliare Ecclesias, Monasteria vel Ecclesiasticos, etiamsi ex causa rationabili data sit civitas praedae militum, quum neque ipsi vere sint pars populi hostilis.*

§. 7. De extensione autem huiusmodi iuris ad mercatores, et agricolas, agit Laymann. *in Commentariis ad eamdem Decretalem,* ubi, postquam illud statuit, quod

Clerici et Peregrini, membra non sunt Reipublicae nocentis, ideoque in bellis etiam, quae iure inferuntur, nec in persona, nec in rebus damnum pati aliquod debent, haec addit: *Quaedam vero personae non sunt pars Reipublicae nocentis, ut mercatores et agricolae; et his parcendum est propter publicam necessitatem, ne commerciis, et agricoltura impeditis, maius incommodum afferatur.*

§. 8. Denique, quod, licet Canonicae leges in praxi negligantur, earum tamen ratio necessario habenda sit, ad animas, conscientiasque tuto dirigendas, recte sapienterque suo more disserit Covarruvius *in 2. part. Relect. Regul. Possessor malae fidei §. 11. sub num. 8. §. At hae leges.*

Decreta super Dubiis a P. Longobardo Tuneti Missionario transmissis ann. 1630 quam auctoritatem habeant

§. 9. Quaestionis statu sic constituto, ideoque ad intimam illius discussionem descendentes, necessarium ducimus in hac nostra Epistola inserere duo Decreta anni 1630 iam typis edita in Operibus Peyrini *tom. 3. Privileg. in addit. cap. 4. num. 30. et 31.* et Auctoribus caeteroquin, qui postea scripserunt, probe cognita, ut ex infra dicendis apparebit, licet fortasse accuratam totius rei notitiam non habuerint. Nam ea omnia tamquam Decreta Congregationis supremae Inquisitionis, et quidem a Pontifice Urbano VIII approbata et confirmata, ediderunt. Verumtamen constat, dubia, super quibus Decreta emanarunt, a P. Francisco Longobardo Ordinis Minimorum Tuneti Missionario transmissa fuisse ad Congregationem de Propaganda Fide, quae, quum a suis Theologis diligenter ea examinari fecisset, consilium coepit eadem ad Congregationem S. Officii remittere. Haec autem insignium suorum Theologorum ope, quorum nomina in ipsius Tribunalis Actis recensentur, in novum illa deduxit examen. Quindecim porro fuerunt Dubia a Patre Longobardo transmissa; atque ad ea omnia tum Theologi Congregationis de Propaganda Fide, tum Consultores Supremae Inquisitionis sua responsa ediderunt. Verum ex iisdem Dubiis aliqua relata fuerunt in Congregationibus habitis coram Pontifice Urbano VIII ad quae Pontificium

adhuc extat responsum. Reliqua vero compertum minime est, an coram Pontifice proposita fuerint. Inter haec autem quintum illud, et sextum numerantur, quae nimirum praesentem respiciunt controversiam; ita ut error facti sit id, quod Auctores asserunt, responsa scilicet ad quintum, et sextum Dubium Oraculo Pontificio confirmata fuisse; quum nihil aliud revera sint, quam responsa Theologorum Congregationis de Propaganda Fide, et Consultorum S. Officii, quae tamen suo robore non carent, quum a doctis Viris, et Sacrae Theologiae, Iurisque Canonici peritissimis emanaverint.

Dubium *quintum* a P. Longobardo propositum.

§. 10. Proposuit igitur Pater Franciscus Longobardus sequentem quaestionem ordine quintam: *Utrum Christiani liberi, qui hic* (idest Tuneti) *negotiandi gratia commorantur, et alii captivi, ementes a Pyratis infidelibus bona a fidelibus rapta , et in hac Urbe venum exposita , vel dono ea recipientes, ut hic ad proprios usus utantur, vel ad terras Christianorum lucri gratia transmittant , peccent mortaliter, et teneantur ad restitutionem.*

Responsum Teolog. Congreg. de Propag. Fide.

§. 11. Responsio Theologorum de Propaganda Fide fuit sequens: *Patres deputati existimarunt , bona Christianorum a Pyratis rapta , posse Fideles absque noxa mortali, et onere restitutionis, emptione, venditione, aut alio quocumque legitimo titulo sibi accipere, ac in proprios usus convertere , non obstante , quod sint in bello iniusto rapta.*

Dubium sextum.

§. 12. Sequitur sextus casus a Patre Longobardo propositus: *Utrum antedicti , praesertim Mercatores liberi , non solum peccent ratione rei male acceptae, sed iniustae acceptionis , tamquam rapientium receptatores , et consequenter teneantur in solidum ad restitutionem , non solum mercium emptarum, sed omnium praeterea damnorum Christianis illatorum. Ratio dubii est, quia, ut quidam asserunt , Pyratae inter depraedandum , aliqua rapiunt spe vendendi dictis captivis, vel liberis Christianis, quae, hac spe sublata, non raperent, ut Infidelibus non necessaria, neque utilia. Hoc autem non semper accidit in re-*

BKSH

bus magni pretii, et ipsi Mercatores liberi principaliter hic morantur, ut emant merces loci; et praeterea eorum Incolatus multum videtur conferre ad miserorum captivorum redemptiones secretius, facilius et vilius faciendas, praeter quotidianas eleemosynas, quibus non solum sublevant necessitates captivorum, sed etiam suppeditant ex magna parte Oratoriis, et Ministris Divini Cultus.

§. 13. Theologi de Propaganda Fide ita responderunt: *A Patribus deputatis concordi voto decisum est, fidelium neminem Tuneti commorantium teneri ad restitutionem bonorum raptorum per Pyratas Christianis, neque incurrere noxam peccati mortalis; etiamsi Pyratae bona illa subripiant spe lucri ex futura venditione eisdem Fidelibus facienda, alias non furaturi: licet peccare possint ex complacentia super furto rerum per Pyratas Christianis sublatarum.*

Responsum.

§. 14. A Theologis de Propaganda Fide, ad Consultores S. Officii translatum fuit Dubiorum examen; et hi quidem sententiam illorum approbaverunt, et confirmarunt. Nonnulli tamen addiderunt, ad hoc ut emptores Christiani ab omni peccati nota immunes essent, necessarium fore, ut animum paratum haberent ad restitutionem emptarum rerum, si unquam verus earum Dominus compareret, easque redimere vellet, soluto pretio, quod emptor Turcis in emptione numeravit. *Aliqui tamen Qualificatores dixerunt, requiri animum restitutionis, accepto pretio dato, si dominus rerum occurrerit.* Neque hoc ad pacandas conscientias inopportunum, aut a ratione alienum est. Molina *in Opere de Iustitia, et Iure tom. 1. tract. 2. disput. 118. num. 15.* ita scribit: *Ad pacandas tamen conscientias illud est addendum, quando verisimile est, illas,* idest merces, quas Christiani homines a Turcis, aut Saracenis emerint, qui eas per vim occupaverant, *deventuras nunquam esse in potestatem suorum dominorum, ut ordinarie eveniet, licitum esse eas emere vili etiam pretio, eo animo, ut, si proprius dominus comparuerit, illas accipiat pro eodem pretio, sin minus,*

Praemissa Responsa probantur Consultoribus S. Officii.

Dummodo qui merces Christianorum de Pyratis emerint, parati sint eas dominis restituere, recepto pretio.

In eandem sententiam scripserunt Auctores, qui hic allegantur.

Ita suadente praesumpta dominorum voluntate.

emptor illas sibi retineat. Quoniam verisimile est, eam esse praesumptam dominorum voluntatem; et quoniam quodammodo essent irrationabiliter inviti, nisi id ita vellent. Atque ita respondi aliquibus Christianis captivis, qui in Africa emerunt vili pretio a Mauris aliqua de spoliis Lusitanorum, quando Rex Sebastianus occubuit. Atque haec sententia communis dici potest, cui reliqui omnino suffragantur: Coninch *disp. 31. de bello dub. 7. n. 126.* Reginald. *tom. 2. lib. 21. cap. 8. sect. 4. n. 117.* Decastillus *lib. 2. tract. 1. disput. 10. num. 429.* Tanner *tom. 3. disput. 9. quaest. 6. n. 76 et 77.* Fragos. *de regim. Christianae Reip. tom. 3. part. 1. lib. 3. disput. 5. n. 16.* Castro Palus *Oper. Moral. tom. 1. tract. 6. disput. 6. punct. 5. num. 27.* Bonacina *Oper. Moral. tom. 2. de restitutione in genere disput. 2. quaest. ult. punct. ult. §. 3. num. 23.* Diana *in Edit. Coord. tom. 7. tract. 7. resolut. 33. num. 8.* Eorum etiam aliqui, et praecipue Molina, et Castro Palus addunt, id locum habere in sacris rebus mobilibus, puta Calicibus, aliisque sacris supellectilibus. De his enim fortius procedere censenda est superius indicata praesumptio; quod scilicet Christifidelibus, ad quos huiusmodi res ablatae pertinent, molestum non sit, aut saltem esse non debeat, illas in dominio potius aliorum Christianorum, quam Turcarum, et Saracenorum existere.

Grotii doctrina eodem recedit.

§. 15. Hugo Grotius *in suo Tractatu de Iure belli, ac pacis lib. 2. cap. 10. §. 9. num. 1.* hanc statuit regulam: *Rem alienam bona fide emptam, restituendam, nec posse erogatum pretium repeti:* ac immediate sequentem addit exceptionem: *Cui regulae haec addenda mihi videtur exceptio, nisi quatenus dominus rei suae possessionem recipere sine impendio aliquo probabiliter non potuit, ut, puta, si res apud Pyratas fuerit; tunc enim deduci poterit, quantum dominus impensurus libenter fuerat. Ipsa enim facti possessio praesertim recuperatu difficilis, est aliquod aestimabile; et in hoc dominus post rem amissam censetur factus locupletior.* Et *in lib. 3. c. 10. §. 6. n. 1.* postquam docuerat, quod qui detinet rem in bello iniusto

ab alio captam, eam restituere tenetur: *Qui damnum ipse non dedit, sed rem bello iniusto captam ab alio penes se habet, tenetur eam reddere: quia cur alter ea carere debeat, nulla causa subest naturaliter iusta, non consensus ipsius, non malum meritum, non compensatio*: relatam paulo ante exceptionem resumit, et ita prosequitur *n. 2. Poterit tamen, si quid sumptus, aut operae impendit is, qui rem tenet, deducere tantum, quantum domino valebat adipisci desperatam possessionem, secundum ea, quae alibi explicata sunt. Quod si rei possessor culpae exors eam consumpserit, aut eliminaverit, non tenebitur, nisi in quantum censeri potest locupletior factus.* Iure Civili cautum est, ut, qui alienum servum, ab hostibus prius captum emerit, illius dominium acquirat, ea tamen lege, ut eum teneatur restituere antiquo domino, si hic pretium rependat, quod emptor, quamvis mancipii conditionem non ignoraret, pro illius emptione persolvit. Si autem hic eum alienum esse nescivit; statuitur, domino comparenti, ac pretium offerenti restituendum, dummodo infra triennii spatium comparuerit; quo tempore elapso, antiquus dominus iure redimendi cadit: ut colligitur *ex Legè In bello* §. *Si quis servum ff. de captivis, et postliminio reversis,* alteri coniungenda *L. Ab hostibus C. eodem tit.* Haec omnia comprobant, iustum omnino esse id, quod Theologi S. Officii responsis Theologorum Congregationis de Propaganda Fide addiderunt. Eademque certiorem, stabilioremque reddunt sententiam illorum, qui docent, pretium restituendum esse illi, qui numerata pecunia, rem ab hostibus etiam in bello iniusto captam sibi acquisivit. Quamquam enim Hugo Grotius, quod pertinet ad restitutionem pretii, cum aliis praeallegatis auctoribus non consentiat; quum tamen a domino tantum emptori reficiendum velit, quantum ipse ad rei amissae possessionem recuperandam aequo animo impendisset; si huius aestimatio summae a Forensi Calculatore recte ineatur, magnum profecto erit, nisi ad eam pecuniae quantitatem pertingat, quam emptor pro rei acquisitione persolvit.

De alieno servo ab hostibus capto, et vendito, quid cautum iure civili.

Tanti fere interest, rem amissam recuperare, quanti a praedone vendita est.

BKSH

An eadem immobilia procedant, in quaestionem revocatur.

§. 16. Quae hactenus exposuimus, in rebus mobilibus tantummodo locum habent; ideoque tota disputationis difficultas nunc eo redacta est, ut videatur, an haec eadem, quae de mobilibus dicta sunt, immobilibus etiam rebus aptari possint; quandoquidem dubia, quae nunc examinantur, quaeque praesenti disquisitioni occasionem praebuerunt, mobilia non respiciunt, sed immobilia. Porro si aliqua differentia inter mobilia, et immobilia intercederet, et ratio, quae pro illis valida reputatur, pro his aeque afferri non posset; vel si aliqua adesset legum dispositio, quae rerum immobilium dominis magis faveret; facile quisquam affirmare posset, quod, licet is, qui a Turcis res mobiles in bello captas mercatus fuerit, eas tuta conscientia detinere queat, modo animus ipsi sit ad restitutionem paratus, quotiescumque dominus comparuerit, et pecuniae impensae solutionem obtulerit; non idem tamen iudicium de emptore immobilium ferre liceret.

Decreta superius allegata de molibus tantum agunt.

§. 17. Diximus autem, ea, quae superius exposita sunt, locum sibi vindicare in solis mobilibus: Decreta enim anno 1630, edita, de mobilibus loquuntur; ac de mobilibus item disserunt supra recensiti Auctores. Innuimus etiam dubitari posse, an aliqua differentia iuris intersit inter mobilia, et immobilia bona: atque huius differentiae ratio a Nobis nunc exponenda est. Fundamentum, quo innititur ea sententia, quod Christifideles tuta conscientia retinere possint bona mobilia, quae a Turcis emerunt, a Turcis autem in bello iniusto aliis Christianis hominibus ablata fuerant, in praesumpta dominorum voluntate positum est, quae scilicet aut consentit, aut non dissentit omnino, ut praedicta eorum bona mobilia ab aliis Christifidelibus acquirantur. Etenim ex mobilibus nullus fructus percipitur; domini autem libentiore animo, aut minore certe molestia ferre debent, quod illa in Christianorum potestatem deveniant, potius quam in dominio Turcarum remaneant, a quibus facilius disperderentur; ut recte ponderat Molina *loco laudato*, atque etiam prosequitur Veriuys *in suo Pastorali Missionariorum*

Rationes, ex quibus domini voluntas de mobilibus praesumitur ad immobilia extendi non possunt.

tract. 4. art. 13. de Haereticis §. Probatur etiam ratione. Quoniam vero haec ratio a praesumpta dominorum voluntate desumpta, ad immobilia, quae Christifideles emunt, extendi nequit, tum quia domini fructus amittunt, tum quia huiusmodi bonorum dispersionis timor non adest; hinc oritur indicata iuris differentia, quae inter mobilium, ac immobilium acquisitionem intercedit. Denique paulo ante significavimus, aliquid forsan reperiri posse legibus praescriptum, quod immobilibus, non item mobilibus faveat. Sane *in L. Si quis bello ff. de re militari* sequentia verba legere est: *Si quid in bello captum est, in praeda est, non postliminio redit:* quibus verbis mobilia significantur, ut animadvertit Glossa. At vero *in L. Si captivus, cod. tit.* leguntur haec alia: *Expulsis hostibus ex agris, quos coeperant, constitit, dominia eorum agrorum ad priores dominos redire, nec aut publicari, aut praedae loco cedere:* Doctoribus argumentum praebent asserendi, maiori privilegio in bellis gaudere immobilia, quam mobilia bona. Haec enim postquam in militum manus devenerunt, licet deinde pax conficiatur, non amplius restituuntur; illa vero antiquis dominis, pace inita, illico redduntur: ut recte animadvertunt Molina *loco cit. §. 5.* Covarruvius *part. 2. Relect. Regul. Possessor malae fidei §. 11. n. 7.* Diana *in Edit. coord. tom. 7. tract: 7. resolut. 33. num. 3.* Castro Palaus *tom. 1. tract. 6. disput. 5. punct. 4. n. 24.* Quibus sic stantibus, conclusum superius a Nobis est, facile quempiam propugnare posse, ex rationibus adductis, concedi quidem Christifidelibus, ut mobilia de Turcis empta, licet ab his in bello iniusto occupata fuerint, tuta conscientia detineant, dummodo ea restituere domino parati sint, qui pretio oblato redimere illa velit; at id de emptore immobilium non aeque affirmari posse. Id autem nunc, Auctorum scita, atque rationes ad trutinam revocando, demonstrandum aggredimur.

Bona immobilia postliminio recuperantur, non vero mobilia.

Unde videtur, immobilia a non iustis hostibus vendita, aut derelicta, tuto retineri non posse.

§. 18. Pater Leonardus Lessius obiit, antequam Decreta anni 1630 emanarent, scilicet anno 1623. In eius

Nec fundum retineri, nec fru-

BKSH

ctus iure percipi scripsit Lessius.

Opere Theologico in S. Thomam, exhibentur resolutiones nonnullorum conscientiae casuum; in quorum sexto, verbo *Beneficium,* sequentem sibi proponit quaestionem, ordine secundam: *An Catholici emere possint ab Haereticis bona Ecclesiastica?* atque ita respondet: *Non licet Catholicis emere bona Ecclesiarum, vel Monasteriorum ab Haereticis occupata, et confiscata, nisi cum animo restituendi ea suo tempore legitimis dominis, cum omnibus emolumentis, et fructibus, qui inde obvenerunt: quia bona illa in specie sunt aliena, similiter fructus illorum.* Ex quibus sequitur, ut inferius ostendemus, emptorum ab Ecclesiis, et Monasteriis nunquam repetere posse pretium bonorum huiusmodi a se persolutum. Quum autem obiiciendum sibi praevideret, quod bona illa, nisi emissent Catholici, remansissent penes haereticos, qui perciperent ex eis fructum; respondet id minime ad rem facere, quandoquidem haeretici quoque *ad restitutionem obligarentur.* Denique id Catholicis consilii praebet, ut cum bonorum dominis agentes, cum iis paciscantur, ac novos contractus ineant, quorum praesidio bonorum possessionem tuta conscientia retinere valeant.

Alii perceptionem fructuum detentori permittunt, donec dominus fundum repetere possit.

§. 19. Post Decreta anni 1630 scripserunt sequentes Auctores, de illis expressam facientes mentionem. Veriuys *loco cit.* a Lessii opinione recedit in eo, quod respicit restitutionem fructuum, sed cum eo sentit, quod ad fundi restitutionem pertinet, etiamsi dominus emptori solutum pretium non rependat. Rationem autem sic opinandi in praesupposita bona fide collocat, quae, si vere adsit, possessorem a fructuum, quidem, minime vero a fundi restitutione eximere potest. *Posse Catholicos bona fide possidentes Monasteria, domos, Templa, vel similia bona immobilia, illa tantisper sibi pacifice retinere, quamdiu a propriis dominis occupari non possunt; nec interea obligantur ad interesse, aut quidquam solvendum pro fructibus.* Arsdekinus *in sua Theologia tripartita tom. 2. par. 2. tract. 6. quaest. 10.* quaerit, *an Catholici possint emere bona aliorum Catholicorum, iniusto bello ab Haereticis*

BKSH

occupata; ac respondet, id fieri posse. I. Si dominorum voluntas in eo consentiat; II. Si Pontifex assensum praebeat, ad quod adstruendum affert citata Decreta anno 1630 edita. III. Si conventionibus inter Catholicos, et Haereticos Principes initis cautum sit, ut Haeretici Catholicorum bona retinere possint, ac libere de illis disponere: quae omnia extra casum praesentis quaestionis versantur. Ibi autem religiosus Auctor procul dubio loquitur de bonis immobilibus. Inter ceteras enim sententiae suae rationes, utilitatem perpendit, et commodum Catholicae Fidei, cui magis prodesse asserit, quod bona penes Orthodoxos, quam in Haereticorum manibus existant: *Et sane plures ob causas, multo conducibilius videtur, bona illa tali emptione in manus Catholicorum devolvi, qui tanto potentius possunt negotium Fidei protegere, ac propagare, quam si ea penes haereticos perpetuo remanerent:* quae quidem ratiocinatio immobilibus convenit, non item mobilibus. Verum rationes illae ab Auctore indicatae, et a Nobis paulo ante relatae, nullius, aut levis admodum roboris sunt. Etenim dum bona immobilia ad Catholicos olim pertinentia, illisque in bello iniusto ablata, Orthodoxi de Haereticis emunt, praesumpta dominorum voluntas adesse non potest, ut supra dictum est. Decreta vero anno 1630 edita, quae de mobilibus loquuntur, ad immobilia trahi nequeunt. Deinde conventiones, et concordata inter Catholicos Principes laicos, et Heterodoxos inita super possessione, ac detentione bonorum Ecclesiasticorum, ab Apostolica Sede improbantur; ut prolixe probat P. Schmalzgrueber *consiliorum tom. 2. consilio 15. quaest. 1.* et hae sunt conventiones, ad quas alludit citatus Auctor. De hac materia loquitur etiam La Croix Presbyter Societatis IESU *in sua Theologia Morali tom. 1. lib. 3. part. 2. num. 972.*, ac Decreta anni 1630 se probe nosse indicat; at quum nil aliud ipse faciat, quam ea referre, quae a supra laudatis Auctoribus dicta fuerunt, in neutram partem allegari, aut proferri potest.

Alii de voluntate dominorum, et Summi Pontificis, ac de quarundam conventionum vigore, plus aequo praesumunt.

P. a Breno de tota re praeclare disputat.

§. 20. Pater Carolus Franciscus a Breno Ord. Min. strictioris Observantiae, *in suo Manuali Missionariorum Orientalium tom. 2. lib. 1. c. 3. quaest. 21.* hanc proponit quaestionem: *An bona Ecclesiastica ab Infidelibus redempta, restitui necessario debeant, vel saltem transactio adhiberi:* ac respondet, restituenda esse; tum quia Christianus, sciens bona illa Ecclesiae esse, alienam rem mala fide possideret; tum quia non potuit Infidelis raptor in emptorem Christianum transferre ius maius illo, quod ipsemet in bona divendita habebat: Ideoque, si venditor, propter rapinae vitium, nullum omnino ius habuit in rem violenter ablatam, occupatam, et postea divenditam; nil pariter iuris in eamdem rem acquisivisse dicendus est, qui eam mercatus fuit: Tum denique, quia regula generalis est, quod etiam ille, qui furti ignarus, a fure aliquid emit, in foro conscientiae ad restitutionem tenetur, simul ac verus, legitimusque dominus occurrit. Invehit deinde in eos, qui quum ab Infidelibus aliquid ad Ecclesiam pertinens mercati sint, debiti sui partes implere se putant, si Parochos, ad quorum Ecclesias res emptae pertinent, ad convivia, et coenas invitent. Non omittit Pater a Breno saepe memorata Decreta anno 1630 condita commemorare; sed ea pertinere censet tantummodo ad bona mobilia a Piratis capta, ac inde Christianis divendita, quorum verus dominus sperari nequit, ut ad ea redimenda compareat. Denique sibi obiicit, quod qui numerata pecunia ab Infidelibus emit Ecclesiae bona, rem eidem Ecclesiae utilem gesserit; ideoque non solum nullum exinde damnum pati, verum etiam aliquam, si fieri potest, utilitatem percipere debeat. Huic autem argumento respondet, emptores, qui rem ab Infidelibus redemerint, id emolumenti ex emptione capere, ut ab Ecclesia pretium repetant, aut ad aliquam cum ipsa compositionem deveniant: *Ementes bona Ecclesiae ab usurpatoribus Infidelibus, restituere quidem tenentur, quum sua bona illa non sint, sed accepto pretio, vel alia compositione cum Praelatis habita.* Verum quum Auctor ad

aliam ex prima consequentem quaestionem gradum faciat, videlicet utrum emptor restituere bona teneatur, etiamsi Praesul nec pretium reddere, nec compositionem ullam facere velit, et huiusmodi quaestioni affirmative respondeat; videtur profecto id, quod antea affirmaverat, evertere, et non cohaerenter ratiocinari: *Si vero Praelatus quidquam ipsis redimentibus restituere nollet, aut transactionem, vel compositionem ullam facere, adhuc emptores, seu redimentes illi restituere omnino tenerentur, quum bona illa reipsa sint Ecclesiae, ac infortunio suo tribuere, quod emerint rem alienam, eo modo, quo discurrimus de ementibus a fure, quotiescumque ab ipso repetere pretium minime possint.*

Sed quae prius recte constituerat deinde evertit.

§. 21. Quibus sane diximus Auctorem evertere id, quod antea affirmaverat. Superius namque voluerat, emptorem a vero Domino pretium recuperare: nunc autem ipsius domini arbitrio permittens huiusmodi pretium reddere, aut non reddere, vult porro, rem ad emptorem, etiam sine pretii recuperatione, restitui. Diximus etiam, eumdem non cohaerenter ratiocinari, quum enim statuerit, immobilium dominium penes antiquum dominum semper remanere, nec unquam ad emptorem transiisse; ex hoc satis aperte consequitur, non quidem rei pretium solvendum esse a legitimo domino, qui eam recuperare intendit; sed potius rem ipsam, sine ulla solutione, aut pretii restitutione, ab eo recuperandam esse; aliter enim rem suam emere cogeretur. Quod si aliquis responderet, id ab aequitate, et iustitia alienum non esse, quoniam iuxta Decreta anni 1630 idem omnino contingit in mobilibus, quae sine solutione pretii a domino recuperari non possunt; respondetur, dominium mobilium, quamvis resolubile, in emptorem transire, qui deinde illo domino pretium offerenti restituere tenetur; id autem minime accidere emptori immobilium, quorum dominium remanet semper apud legitimum dominum. Rerum porro dominium a priore domino ad alterum non transfertur, nisi id aut lex iubeat, aut hominis voluntas praescribat. Emptores

Illius ratiocinationis vitium detegitur.

Dominium mobilium in emptorem transferri censetur ex peculiari ratione, quae immobilibus non aptatur.

autem tam rerum mobilium, quam immobilium, pro eo quod ad legem attinet, aequali prorsus iure censentur. Nulla enim lege praescriptum est, ut dominium rerum sive mobilium, sive immobilium, a vero domino ad illum, qui eas ab invasoribus, ac raptoribus mercatus fuerit, transferatur. Sed differentia, quae inter mobilium, ac mobilium emptorem intercedit, ab hominis voluntate oritur; quia nimirum domini voluntas, ut supra dictum est, illi, non autem isti, favere praesumitur.

Concluditur immobilia sine repetitione pretii restituenda esse, cum omnibus fructibus.

§. 22. Itaque Decretis anni 1630 nullo modo contraire nobis videmur, si asseramus, satis fundatam esse opinionem illam, quae immobilium domino ius tribuit, ut sine ulla pretii restitutione recuperare valeat bona sua, cum omnibus fructibus inde perceptis, ab illo, qui numerata pecunia ea ipsa ab invasoribus emit. Id enim exigit natura belli iniusti, in quo huiusmodi bona occupata fuerunt: Id expetit eorum Auctorum sententia, qui optima ratione docent, eum, qui furtivam rem se emere dubitat, aut suspicatur, non posse deinde a domino repetere pretium, quod furi numeravit: *Emptor malae fidei si sibi emit rem, quam vel sciebat, vel dubitabat, seu suspicabatur esse furtivam, non potest a domino illius rei repetere pretium, quod numeravit furi venditori, quoniam talis repetitionis nullum habet iustum titulum:* verba sunt Sylvii *in 2. 2. S. Thomae quaest. 62. quaesit. 6. art. 6. conclus. 3. pag. 361.* ultimae editionis Antuerpiae. Id exigit opinio communis eorum, qui docent, etiam illum, qui rem furto sublatam, bona fide, vel ab ipso fure, vel ab alio mercatus fuit, teneri eandem domino reddere, nec solutum pretium ab eo repetere posse; ut videre est apud Sanchez *in Summa lib. 2. cap. 23. num. 2.* et apud Bonacinam *tom. 2. de restitutione in genere, disp. 1. quaest. 2. punct. 1. proposit. 1. num. 4.* Id ipsum deducitur ex regula, quam sequuntur maiora Tribunalia, quorum videlicet auctoritate decernitur, bona immobilia Ecclesiarum ab Haereticis occupata, statim ac ab ipsorum manibus elapsa fuerint, ipso iure redire

ad Ecclesias, ad quas pertinebant: uti videre est in Decisionibus *Herbipolen. Monasterii 10. Iunii 1707. et 17. eiusdem mensis* coram bon. mem. Caffarellio, confirmatis *in decis. 562. num. 1. tom. 5.* coram bon. mem. Lancetta Decano. Ita praescribit famigeratus Textus Innocenti III. *in cap. Saepe, de restitutione spoliatorum.* Quum enim Ius Civile beneficium interdicti *Unde vi*, sive restitutionis, concessisset dumtaxat adversum illum, qui per vim alium de possessione deiecerat, et contra eius haeredem universalem; ut habent *Lex. 1. §. ult., et Lex. 2. ff. Unde vi;* minime vero contra illum, in cuius potestatem res furto ablata devenerat, ut patet ex *L. 7. ff. eod. tit.;* etiamsi ille, dum rem emit, furtivam eam esse non ignorasset; idque ea ratione, quod interdictum *Unde vi* directe propositum fuerat adversus eum, qui vim intulisset: *Unde tu illum vi deiecisti:* magno illo Pontifici parum tuta visa est haec Iuris Civilis dispositio; ideoque decrevit, ut remedium Possessori *Unde vi* locum etiam haberet adversus illum, qui spolium quidem non commiserat, sed rem, quam alienam, ac furto sublatam esse non ignorabat, a spoliatore mercatus fuerat: *non obstante Iuris Civilis rigore, sancimus, ut si quis de caetero scienter rem talem acceperit; quum spoliatori quasi succedat in vitium etc., contra possessorem, et huiusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur.* Atque sequentem Decreti sui attulit rationem: *Eo quod multum intersit, quoad periculum animae, iniuste detinere, aut invadere alienum.* Hoc denique postulat Canonici Iuris Adagium, quod est *in Can. Rapinam 14, quaest. 5.* ubi sic legitur: *Rapinam emere non licet, nisi ea intentione, ut, cui est ablata, reddatur.*

Purgationi spolii iure canonico subiicitur etiam successor particularis.

§. 23. Si autem ea, quae hactenus dicta sunt, locum habent in casu eorum, qui fundos ab iniustis invasoribus occupatos emerunt; et hi quidem illos, nullo recepto pretio, restituere tenentur; quanam excusatione tueri se poterunt alii illi, qui, ut refert Archiepiscopus Antibarensis, agros, et fundos ad Ecclesias, et Monaste-

Praemissa multo magis procedunt contra furtivos occupatores bonorum Eccles.

Nihil usucapi aut praescribi potest, iure canonico, ubi adsit malae fidei vitium in quacumq. temporis parte.

ria spectantes, ipsi furtim invaserunt, et per occasionem adiacentiae, aut vicinitatis usurparunt? Quomodo hi ab obligatione restitutionis, qua manifeste tenentur, se eximere poterunt? Leges Civiles usucapionem longi temporis in rebus furtivis, ob malae fidei vitium, nequaquam admittunt. Cum autem inter antiquos Prudentes orta esset quaestio, an furtum in solis rebus mobilibus, an vero etiam in rebus immobilibus locum haberet; cumque eorum valuisset opinio, qui asserebant, furtum de mobilibus tantummodo intelligendum esse; ulterius deinde progressi, in eo convenerunt, ut si quis absque vi, licet mala fide, alicuius rei immobilis possessionem usurpasset, non ipse quidem posset huiusmodi rem usucapione suam facere, posset tamen alius, qui ab ipso rem illam bona fide accepisset; ut videre est *in L. furtum 37, §. 1 ac in L. seq. ff. de Usucap.* atque in Institutionibus Iustiniani *eodem titulo*. Sed neque hic substitit immoderata laxitas auctorum Iuris Civilis, qui, ad inducendum usucapionis ius, satis habuerunt, bonam fidem initio adeptae possessionis adfuisse; parum solliciti, si mala fides deinde supervenisset; ut videre licet *in Leg. 48. §. 1, ff. de acquirendo rerum dominio, et in L. unic. C. de usucap.* At sacri Ecclesiae Canones, nil aliud, quam aequitatem, animarumque salutem respicientes, tot inutiles subtilitates sustulerunt, statuentes, nullam praescriptionem induci, nisi bona fides, et initium possessionis, et medium, et finem comitetur: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est; synodali iudicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide praescriptio tam canonica, quam civilis: quum generaliter sit omni constitutioni, atque consuetudini derogandum, quae absque mortali peccato non potest observari. Unde oportet, ut, qui praescribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienae:* Verba sunt Innocentii III. *in cap. ult. de praescriptionibus.* Haec autem bona fides in nomine sane eorum, de quibus nunc sermo est, admitti potest; quum incredibile sit, in toto assertae usu-

capionis decursu, nullam eis suppetiisse notitiam, quod bona occupata ad Ecclesiam pertinuerint.

Pro derelictis haberi nequeunt bona, quae ab Ecclesia, ob impotentiam, non recuperantur.

§. 24. Quod si praedicti possessores hoc saltem contenderent, se bona huiusmodi retinere posse, tanquam a dominis, nimirum ab Ecclesiis, et Monasteriis, derelicta, quo casu bona fiunt occupantis, iuxta §. *penult. et ult. Institutionum de rerum divisione, et L. 1. et seq. ff. pro derelicto;* in magno quidem errore versarentur. Etenim inter bona derelicta numerari non possunt illa, quae dominus ob impotentiam non recuperat, ut accidit in casu nostro; sed illa dumtaxat, quae quis sponte deserit, ac derelinquit, propterea quod eorum possessionem detinere nihil pendit: *Pro derelicto autem habetur, quod dominus ea mente abiecerit, ut id in numero rerum suarum esse nolit, ideoque statim dominus eius esse desinit.* Quocirca derelictae nequaquam censentur res, quae a domino navis, ut naufragium effugiat in mare proiiciuntur; et si quis illas lucri causa recuperat, furtum committit. *Alia sane causa est earum rerum, quae in tempestate, levandae navis causa, eiiciuntur: hae enim dominorum permanent; quia palam est, eas non eo animo eiici, quod quis eas habere nolit, sed quo magis cum ipsa navi maris periculum effugiat. Qua de causa si quis eas fluctibus expulsas, vel etiam in ipso mari nactus, lucrandi animo abstulerit, furtum committit.* Haec omnia verba sunt Textus Civilis in citatis duobus ultimis paragraphis Tituli Institut. *de rerum divisione.*

Pont., si ita res ferent, Apostolica auctoritate ad indulgendum uti non dubitabit.

§. 25. En tibi, dilecti Fili, quidquid in unum congerere Nobis datum est, ut quaestionibus ab Archiepiscopo Antibarensi propositis responderemus; quod quidem in summa, sententiae Congregationis de Propaganda Fide, quam Nobis retulisti, consentaneum dici potest. Verum non ideo Nobis plane satis factum esse profitemur. Innuit in suis litteris Archiepiscopus id, quod Antibari accidit, in aliis quoque Albaniae Civitatibus contingere, ubi complures sunt Christiani, qui bona immobilia Ecclesiarum, aut empta de Turcis, aut de facto occupata possident. Ul-

BKSH

terius itaque progreditur prudens ille Praesul, cumque magnopere cupiat aliquam sibi viam patefieri ad pacandas conscientias, illasque a censuris, quibus propter iniustam Ecclesiasticarum possessionum detentionem adstrictae sunt, absolvendas; nihilominus aeque vereri se ostendit, ne turbae excitentur, si hodiernis possessoribus, ut iustitiae ratio postularet, iniungeretur aut fundorum, aut fructuum, alicuius portionis eorum restitutio. Animadvertendum quoque est, Antibarum, aliasque Albaniae Civitates, de quibus nunc agitur, sub temporali Othomanica ditione consistere; unde minimum quod metuere possemus, aliqua exoriente perturbatione, id esset, ut prodiret decretum: *uti possidetis, ita possideatis*, quod ad pacandas conscientias nihil valeret; nisi etiam deterius aliquid in Christianorum, sanctaeque nostrae Religionis perniciem contingeret. Hoc illud est, quod animum nostrum commovet, atque perturbat; nosque eo adducit, ut, nisi nova, et certiora nobis suppeditentur indicia, ex quibus intelligamus, quid maxime in praedictis regionibus timeri posset, si huic negocio manus admoveatur, nihil nos statuere posse existimemus de instructionibus, aut facultatibus circa haec Antibarensi Archiepiscopo communicandis. Quod nunc tibi significare possumus, et de quo tibi mandamus, ut ipsam Congregationem certiorem facias, illud est, Nos ita animo esse comparatos, ut suprema, qua fungimur auctoritate, pro generalis bonorum Ecclesiasticorum Administrationis officio, huiusmodi bonorum possessoribus perceptos fructus condonemus, eosque ad retinendam possessionem fundorum, quamvis iniuste occupatorum, et detentorum, idoneos reddamus, et ab incursis censuris absolvamus; ne forte Christianae Religionis eversionem intueri in illis regionibus, in quibus, licet sub Turcarum dominatione degentibus, eadem adhuc Deo miserante viget; neve Episcoporum eiectiones, aut innocuorum Christifidelium persecutiones, et vexationes audire cogamur; nobisque tot mala imputari, propterea quod auctoritatem illam in

Facultates olim a Sede Apostol. tributae Card. Polo super bonis Ecclesiarum Angliae.

his interponere neglexerimus, quam nobis Deus *in aedificationem, et non in destructionem* largitus est, quaque Praedecessores nostri similibus in casibus uti non dubitarunt.

§. 26. Quum tempore Mariae Angliae Reginae, bo. mem. Reginaldo Cardinali Polo gravissima demandata fuisset Provincia, Angliam ipsam Ecclesiae Romanae reconciliandi, Pontifex Iulius III. in Brevi expedito *die 8 Martii 1554* facultatem ei concessit, cum his, qui Ecclesiasticorum bonorum possessionem iniuste occupaverant, quique ad Ecclesiae Romanae sinum redirent, concordandi, et transigendi super fructibus male perceptis, et super mobilibus consumptis: *restitutis prius, si tibi expedire videbitur, immobilibus per eos indebite detentis;* uti videre est *in tom. 4.* Conciliorum magnae Britanniae. At quia in rei executione fortasse compertum est, eiusmodi facultates nimis angustas esse, in alio Brevi expedito *die 28 Iunii eiusdem anni,* praefato Cardinali plenam, ac liberam largitus est potestatem *cum quibuscumque bonorum Ecclesiasticorum tam mobilium, quam immobilium in praefato Regno possessoribus, seu detentoribus, pro quibus ipsa Serenissima Regina Maria intercesserit, de bonis per eos indebite detentis, arbitrio tuo, auctoritate nostra tractandi, concordandi, transigendi, componendi; et cum eis, ut praefata sine ullo scrupulo in posterum retinere possint, dispensandi omnia, et singula alia, quae in his, et circa ea quomodolibet necessaria, et opportuna fuerint, consulendi, et faciendi; salvo tamen in his, in quibus propter rerum magnitudinem, et gravitatem haec S. Sedes merito tibi videretur consulenda, nostro et praefatae Sedis beneplacito, et confirmatione.* Breve hoc editum est *in citato tom. 4. pag. 102. et 103.* et in Annalibus Raynaldi *ad annum Christi 1554. num. 8.* Praedictus vero Cardinalis, *ne novae inde turbae concitarentur, Ordinibus postulantibus, et urgentibus adactus est publico instrumento, Pontificis nomine, et auctoritate, omnes de eiusmodi bonis, et possessionibus, quoad*

Aliae dispensationes ab eadem concessae in hac materia.

poenas, et censuras canonicas, in perpetuum securos, et absolutos declarare: verba sunt Spondani *ad eumdem annum 1554. num. 4.* Hisque consentiunt Sanderus *de Schismate Anglicano lib. 2. pag. 349. edit. Rom. ann. 1586.* Davanzatus *in sua Historia Schismatis Anglicani* edita Florentiae *anno 1628. pag. 91.*, qui omnes pariter conveniunt in celebranda praefati Cardinalis prudentia, qua difficillimum negocium, servata Ecclesiae dignitate, transegit.

In casu, de quo agitur, cautissime procedendum.

§. 27. P. Schmalzgrueber *in suo citato consilio 15. tom. 2.* casum perpendit haeretici Principis, qui Augustanam Confessionem deserens, Catholicam amplectitur Religionem; ac quaerit, quomodo gerere se debeat quoad bona Ecclesiastica, quae auctoritate pacis Westfaliae ab Ecclesia reprobatae possidet; et quidem *eiusdem consilii quaesit. 2. num. 22.* concludit, quod *vel restituere illa tenetur, vel ad ea retinenda Apostolicae Sedis dispensationem sollicitare*, exemplum afferens Ducis Nenburgi Wolphangi Willhelmi, ac eius filii Electoris Palatini Willhelmi; et asserens, quod erga conversos ad Fidem Catholicam *adeo benigna esse solet Sedes Apostolica, ut etiamsi iusta sit causa, retentionem illorum,* idest immobilium Ecclesiae bonorum, *ipsis dispensative concedat.*

Quid Clemens XI. edixerit de bonis Ecclesiarum Saxoniae.

§. 28. Denique Praedecessor noster Clemens Papa XI. ad Augustum II. Poloniae Regem in Litteris datis die *10. Novembris anni 1712 in tom. 2. illius Brevium editorum pag. 243.*, ut eum ad promovendam Fidei Catholicae propagationem in suis Saxoniae ditionibus excitaret, ita scripsit: *Certam reddimus Maiestatem tuam, quod neque a te, neque a tuis Successoribus Catholicis, aut ab aliquo alio, qui sanctam ibi Religionem nostram amplexurus sit, Nos unquam illorum bonorum, quae per Saxoniam antiquitus ad Ecclesias pertinebant, restitutionem postulaturi sumus: quin imo ad pacandas conscientias eorum, qui illa occupant, si haeresi eiurata ad Catholicam Fidem redire constituant, nos ipsis praefata bona omnia in perpetuum condonabimus; idque ea ratione, ac forma exequemur, ut*

ne a nostris quidem Successoribus in posterum quidquam adversus haec postulari queat. Atque hoc promissum adimplens Clemens XII. in sua Constitutione, quae incipit *Sedes Apostolica, num. 67. in tomo 13 novi Bullarii Romae editi,* illis Saxoniae incolis, qui bona ad Ecclesias antiquitus pertinentia possidentes, haeresim aut eiurassent aut eiuraturi forent, concessit, ut bona, quae possidebant, retinere, ac de illis, tamquam de rebus suis, disponere libere possent; omnesque praeterea fructus ex ipsis antea perceptos illis condonavit.

Quid Clemens XII super iisdem statuerit.

§. 29. Allata haec exempla nostro sane casui per omnia nequaquam similia esse cognoscimus; ibi enim agebatur de impedimento removendo ab illis, qui S. Romanae Ecclesiae gremium ingredi cupiebant; hic autem sermo est de hominibus, qui nostrarum partium sunt, quique Christiana, et Catholica professione censentur. Verumtamen rationis fundamentum idem omnino in allatis exemplis, ac in nostra facti specie, Nobis esse videtur; ut scilicet suprema Apostolica auctoritas adhibenda sit in gravibus, publicis, ac urgentibus casibus, quibus per ordinariae auctoritatis usum satis provideri nequit. Eos vero, qui recedendi a Nobis tentatione sollicitari possent, a praecipiti casu, quantum fas est, remorari, si non idem est, ac viam sternere illis, qui ad nos accedere cupiunt, non multum sane ab eo differre Nobis videtur. Haec habebamus Tibi significanda, Tibique, dilecte Fili, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Quod ad errantes reducendos praestitum fuit, idipsum ad nutantes retinendos fieri potest.

Datum Romae, apud S. Mariam Maiorem die 19 Martii 1752. Pontificatus Nostri Anno duodecimo.

Dat. die 19 Martii 1752.

ALBANIAE EPISCOPIS

Traditur methodus, qua satagant, ut a Catholicis illius regionis sua Ecclesiis bona restituantur, vel aliquo modo super illis transigatur; et si neutrum queat obtineri, facultas fit Episcopis derelinquendi fundos, fructusque Possessoribus, eosdemque absolvendi a censuris.

Ven. Fratri Nicolao Lercari Archiep. Rhodien. Congreg. Propagandae Fidei Secretario.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Consulti Albania Episcopi de periculo, quod subesset, si ab Ecclesiis sua bona vindicari vellent, quae ab illegitimis possessoribus detinentur.

Cum Encyclicas litteras, sicut Nos tibi praecepimus, et Congregationis de Propaganda Fide sententia fuit, cuius te ipsum praestas emeritum Secretarium, ad Albaniae Antistites dederis, nempe ad Venerabiles Fratres Archiepiscopum Antibari, Episcopos Scedrae, Sappae, Lissi, et Pullariarum, ut ab iis innotesceret, an proposita ab Ecclesiis suarum Dioecesium vindicatione suorum bonorum, exindeque perceptorum fructuum, in detentores, qui illa a Turcis occupata emerunt, vel ab Emptoribus iure haereditario, aliove titulo sunt consecuti, aut in eos, qui eadem bona, quasi res derelictas, ipso, ut inquiunt, facto invaserunt; pertimescendum sit, ne si id Turcis compertum fiat, graves exinde concitentur turbae; persecutioni, vel alicui gravissimae indictioni recludatur aditus; neve aliquis temporalium rerum cupiditate obcaecatus a Sancta Religione Catholica ad Mahumetismum deficiat, ut fundis, fructibusque, elusa vindicatione, fruatur.

Vide hac de re Litteras editas in Bullar. T. 3. p. 452.

Persecutionis, vel Apostasiae periculum pertimescendum esse idem Episcopi retulerunt.

§. 2. Cumque omnes recensiti Praesules, explorato prius suarum Dioecesium statu, unanimi consensu retulerint, ingens heu nimis subesse alterutrius, et nonnunquam utriusque infortunii periculum, suadentes, ut aliquem periclitantibus rebus adhiberemus modum, in quem

BKSH

nos iam animo paratiores noverant, quotiescumque illo opus esse videretur; hinc nos probantes, quod etiam Congregationi Propagandae Fidei, dum iustae adfuissent causae, probabatur, quodque suaserunt locorum Ordinarii, hunc prae ceteris modum rebus adhibendum existimamus.

Ideo Summus Pontifex concedit Episcopis, ut super illis transigere, vel etiam eadem integre possessoribus possint relinquere, eos a censuris absolvendo.

§. 3. Erit itaque uniuscuiusque ex praedictis Episcopis, sua in Dioecesi, vel per se, vel per Confessarios, et Sacerdotes prudentes, atque expertes, bonis, ut inquiunt, verbis, atque monitis efficiendi, ut detentores bonorum mente percipiant sibi incumbentem rerum, fructuumque restituendorum obligationem; illacrimabilem, in quem abrepti sunt, statum, quippe qui censuris irretiantur inflictis, per Sacros Canones in invasores, detentoresque bonorum Ecclesiae. Ita vero si quem, divina affulgente gratia, facti poeniteat, negligere haud debet Episcopus, quive ab eo fuerit delegatus, quin illi suadeat, nisi universae, rei saltem alicuius restitutionem; vel etiam, ut fundis sibi habitis, obligationem, suscipiat alicuius annuae praestationis Ecclesiae pensitandae; si autem fundorum restitutioni, moxque indicatae aequitati obsistatur, tunc restitutio omnium, vel partis fructuum attentetur. Verum quoties nec desit, qui ex imbecillitate virium, vel ex improba voluntate nil horum praestare velit, tunc tantummodo pernoscens sermonem, habendi nimirum etiam in posterum, quod hactenus habuit, producendique in futura quoque tempora, quam superioribus obtinuit, universorum fructuum perceptionem; hisce nostris litteris unicuique Episcopo quoad suam Dioecesim, impertimur auctoritatem, quam et ipse aliis, uti monuimus, delegare poterit, eximendi ab onere fundorum, fructuumque restituendorum detentores bonorum Ecclesiae, eosdemque absolvendi a censuris, quibus innodantur; sive cum iis agatur, qui se paratos exhibent ad partem bonorum aliquam restituendam, vel ad transigendum de iis; sive cum aliis, qui universos, vel aliquorum saltem fructuum partem offerunt; sive demum

BKSH

cum ceteris, quibus propositum est, nihil plane vel rerum soli, vel fructuum restituere. Supervacaneum autem arbitramur monere, ne nostra haec facilitas evulgetur; haud enim difficile captu est, eadem perspecta, fieri perfacile posse, ut nisi omnes, plerique saltem nihil plane restituendi propositum amplectantur, de absolutione a restituendi onere, et censuris, plane certi.

Papa, ut supremus administrator, quomodo possit dispensare de bonis Ecclesiae.

§. 4. Nostra haec facilitas exinde est, quod Nos, qua Pontifex Summus, nisi domini, supremi certe quidem simus temporalium bonorum Ecclesiae dispensatores: *Res Ecclesiae sunt Papae, ut principalis dispensatoris, non ut domini, et possessoris:* inquit S. Thomas 2. 2. qu. 100. *art. 1. ad septimum,* ex quo porro sequitur, ut non quidem vel ad ditandos consanguineos, vel ex arbitrariis causis, fas sit nobis Ecclesias suis nudare bonis; at illud quidem, ut quoties urgens subsit ratio, qualis indubie est, removere praesens publicae calamitatis discrimen, ostium, quantum in nobis est, Apostasiae intercludere, et fluctuantibus animis conciliare tranquillitatem, nobis liceat, quod nunc facimus, imperare, ut probata licet Ecclesiarum iura conticescant, utque illae ipsae, pro publica incolumitate, ac religionis commodo, sacrificium quasi faciant suorum bonorum, quae non possident, et quae publici luctus tempore iisdem fuerunt adempta. Quapropter Card. Caietanus *in praeindicatum locum S. Thomae notabil. 3.* haec habet: *Cum potestas Papae quoad res temporales Ecclesiae sit potestas non domini, sed dispensatoris, consequens est, ut plenitudo potestatis Papalis circa bona Ecclesiae temporalia non exeat limites potestatis dispensativae etc. ac per hoc non potest Papa ad libitum donare res Ecclesiae, sed potest, tanquam habens apicem dispensativae potestatis, multo plus de iisdem dispensare, quam quicunque proximus alicuius Ecclesiae Praelatus etc. Ex eodem quoque fundamento, quod Papa non est dominus, sed dispensator, sequitur, quod de plenitudine potestatis non possit bona Ecclesiae dare, cui voluerit, aut consanguineis etc. Sed tenetur*

BKSH

prudenter dispensare. Est et illud etiam nobis perspectissimum, communem esse Canonistarum sententiam, Romanum Pontificem, non distributorem, sed dominum esse rerum Ecclesiae. At nos huiusmodi disputationem intactam volumus, cum in rem praesentem vel id sufficiat; Pontificem supremum haberi dispensatorem. Theologi quippe cum Canonistis consentiunt, Papam, quamvis etiam tantummodo in supremum distributorem agnoscatur, posse utique ad mox expressas facti circumstantias de Ecclesiarum rebus libere decernere. *Concurrente iusta causa, conveniunt omnes tam Canonistae, quam Theologi, Papam uti supremum administratorem, ac dispensatorem bonorum Ecclesiasticorum, posse res uni Ecclesiae auferre, et dare alteri:* sunt haec concepta verba, quibus utitur celebris Fagnanus *in Cap. Relatum n. 21. ad 41. et precipue n. 36. Ne Clerici, vel Monachi etc.*, postquam iam expenderat quaestionem illam, an Pontifici sit suprema tantum administratio, vel potius dominium adiudicandum, et in Canonistarum sententiam inclinaverat.

Canonistar. communiori suffragio Papa est etiam Dominus.

§. 5. Quae porro a nobis mox supra proposita est methodus, ut nimirum bonis verbis pertentetur, an ex possessoribus, bonorum pars aliqua, vel saltem fructuum recuperari possit, antequam illorum condonatio, atque censurarum relaxatio indulgeatur, non solum ratione, sed et Praedecessorum Nostrorum exemplis comprobatur. In secretiori Vaticano Archivio preces reperimus a Carolo V. Imperatore oblatas Paulo III. Praedecessori Nostro, ut ipse Legatis, si quos in Germaniam ablegandos censuisset, amplissimam faceret auctoritatem transigendi cum iis, a quibus invasa Ecclesiarum bona detinebantur; propterea quod eorum restituendorum onus conversiones quam maxime, et reconciliationes cum Romana Ecclesia remoraretur. Eiusdem quoque consilii invenimus auctores extitisse Cardinales ad Tridentinum Concilium, dum Bononiae haberetur, Legati, in quo sese exhibuerunt propensiores in amplissimam quamque facultatem absolvendi a restitutione bonorum Ecclesiarum,

Exempla afferuntur Pauli III., et Iulii III., qui idem praestiterunt de bonis Ecclesiae.

ea spe ducti, fore, ut Apostolici Ministri huiusmodi indulto sapienter, ac moderate uterentur. Denique nec latuit Nos Pauli III. Constitutio lata pridie Kal. Septembris 1548., in qua hic Pontifex ablegans in Germaniam Nuncios Fanensem, Veronensem, et Ferentinum Episcopos, iisdem limitatam indulsit facultatem transigendi, et paciscendi super fructibus, fundis tamen prius restitutis. Verum cum processu temporis experientia edocuisset, magni Religioni interesse, ut quid amplius indulgeretur, dum ingens excreverat numerus eorum, qui haeresim eiurare detrectabant, quoties omnia, vel ratam detentorum bonorum partem restituere fuissent adacti, nihil morati sunt Romani Pontifices, quin sua auctoritate in Germania utentes, provida liberalitate omnia donarent iis, qui reduces in Sanctae Ecclesiae gremium confugiebant. Nec secus in Anglia transacta res est, cum Cardinalis Polus, Regina Maria imperante, ad instaurandam inibi Religionem adlaboraret. Namque Iulius III. Pontifex primum quidem ipsi facultatem delegavit conveniendi, ac transigendi cum intrusis in Ecclesiae bona, super fructibus male perceptis, mox vero auctoritatem transigendi de ipsis quoque fundis, eosdem integre etiam relinquendo possessoribus, quoties haeresim eiurassent, uti videre est ex superioribus nostris litteris, quas hac ipsa de re dedimus ad te die 19 mensis Martii 1752 atque *num. 26.* atque *num. 28.*, plura insuper in iisdem horum similia exempla colligentes.

Nec non Decretum S. Poenitentiariae.

Nec illud quoque ducimus praetereundum, quod post datas proximas litteras offendimus in manuscripto P. Petri Alagona e Societate Iesu Vaticanae Basilicae Poenitentiarii. Testatur enim ipse, suborta, Clemente VIII. Pontifice Maximo, quaestione an liceret Catholicis *emere ab haereticis terras, et bona, quae fuerant Monasteriorum,* Sacram Poenitentiariam rescripsisse, *iustam esse causam dispensandi per Summum Pontificem.* Ex quo illa apprime congruit animadversio, nimirum, si iusta proposita causa, potest Summus Pontifex id dare Catholico, ut Ecclesiastica

bona emat ab Haeretico, aequo saltem iure poterit quoque, quoties iusta subsit ratio, facultatem facere Catholico sibi habendi res Ecclesiarum coemptas ab infidelibus.

§. 6. Fatemur mox allata Praedecessorum exempla ad eos referri, qui ab Ecclesiae gremio profugi, reditum ad nos moliebantur, nec aliud eos morabatur impedimentum, quam onus restituendi, quae diu obtinuerant, Ecclesiarum bona. Fatemur similiter, rem nunc esse de iis, qui licet nobiscum sentiant, pertimescendum tamen est, ne a Religione deficiant, si res Ecclesiarum, fructusque rerum, quas possident, vel a Turcis emptas, vel saevientibus concitationum, bellorumque oestibus a se ipsis occupatas restituere adigantur. Denique posset et aliquis subtilioribus nixus argumentis inter alteram, et alteram, facti speciem discrimen aliquod adinvenire, quod ipsi quoque innuimus in litteris ad te datis §. 19. Attamen cum nos omnia aequa lance libraverimus, censuimus, atque censemus, in rem praesentem faciendum plurimi timorem Apostasiae, in quam plures prolaberentur, si acrius bonorum, fructuumque restitutio urgeretur. In dies conspicimus veluti emolliri rigorem Sacrorum Canonum fierique epicheiae locum, atque dispensationibus, quibusdam in rebus, ac praesertim in matrimonialibus, quoties, qui relaxationem iuris expostulat, regionem incolat haereticis proximam, vel mediis haereticis obversetur, propter timorem, ne caeco animi impetu abreptus, a nobis deficiat, et quod inter Catholicos absque dispensatione inire prohibetur matrimonium, studeat contrahendum, sese recipiendo in eum locum, ac communionem, ubi nihil de dispensatione sollicitus, genio suo valeat indulgere. Accedit, in nostra hac facti specie, nos non sola impelli Apostasiae formidine: torquet nos ea insuper sollicitudo, ne si Ecclesiarum petitio, quae sine turbis proponi haud facile potest, Turcis perspecta fiat, captent exinde ipsi opportunitatem alicuius excitandae insectationis, quae quousque protendi valeat, haud facile coniectura assequi possis, in maximum Christifidelium detrimentum, Sanctae

Parem rationem esse demonstratur inter casum, quo haeretici revocantur ad fidem, et alterum, quo fideles ab impietate removentur.

Religionis, ac tot insontium pauperum perniciem, qui licet nihil moliti, pro ipsorum libidine divexarentur.

Exemplis idem confirmatur.

§. 7. Huc autem re perducta, videtur nobis, debere quemlibet facile intelligere, quaecunque a nobis praestantur, ea optimo iure fieri, quamvis nunc non sit nobis negotium cum exteris, qui ad Ecclesiam reditum maturant, sed cum iis, qui licet a nobis stent, non levia tamen exhibent defectionis indicia, nisi assequantur, quidquid subest nostrae auctoritati distribuendum. Congruit plane rei nostrae indultum a Pontifice Martino V. in Synodo Constantiae concessum Teutonicae Nationi, quod affertur ab Harduino *tom. 8. Collectionis Conciliorum pag. 891. cap. 6.* cuius verba hinc ideo non exscribimus, quod textus plurimum producitur. Universam Germaniam Simoniaca Lues iam plene obtinuerat; perplures quippe aderant Catholici Ecclesiastici, qui illicitis, aperteque Simoniacis artibus, Sacros Ordines, et Ecclesiastica Beneficia fuerant consecuti. Contagiosus morbus pene omnes incesserat; obstringebantur turpiter conscientiae; indubius erat in censuras, ac in ipsam quoque irregularitatem lapsus; contendere autem, ut quicumque recensita methodo Beneficio obtinuerat, eadem dimitteret, dimissaque amplius adipisci non posset, ac insuper fructus omnes eousque perceptos restitueret, nil exinde aliud consecutum fuisset, quam ut eo ardentiori igne Germania conflagraret. Quapropter magnus ille Pontifex perpendens animo, ea iam incidisse tempora, quibus sua auctoritate uteretur, contrariis quibuscumque abrogatis, ampliorem Confessariis potestatem indulsit absolvendi reos a poenis, quibus erant obnoxii, idoneos eos efficiendo, qui et obtentis frui, et alia quoque Beneficia assequi deinceps valerent, ipsamque etiam adimendo obligationem restituendi fructus iniuste perceptos, quoties restitutio eosdem ad inopiam adigere, infamia notare, atque offensionis occasionem afferre debuisset; suam autem indulgentiam ad praeterita cohibuit, ut pro viribus futura praecaveret incommoda.

Exempla Pontif. auctoritatis, dum res erat cum Christianis Princip., vel subditis Ecclesiae.

§. 8. Fausta nimis, Venerabilis Frater, extitere illa tempora, quibus propterea quod res esset transigenda cum Christianis Principibus, subditisque Ecclesiam ex animo verentibus, Romani Pontifices, magna spe secundioris exitus sibi proposita, poterant elata voce canonicarum sanctionum exequutionem indicere. Obtigit id S. Nicolao I. Pontifici Maximo, quo Petri Cathedram obtinente, cum in Gallia, et Germania suis Ecclesiae bonis fuissent denudatae, quorum nonnulla per principes fuerant laicis distributa, reliqua vero ab ipsismet laicis occupata, non destitit, quin suam ipse Epistolam daret, numero 59. impressam *tom. 5. praecit. Collectionis Conciliorum Harduini pag. 296. De his quidem rebus, quae semel Deo tributae, atque dicatae sunt, et postea sub occasione concessionis Principum a quibusdam invaduntur, sancimus, ut prius consulto Principe, ad resecandam tam praesumptivam factionem, cognoscendum, utrum illius sit concessio, aut invasionis praesumptio? Quod si Principis inordinata largitio, ipse sit Princeps pro emendatione redarguendus; si autem invasoris declaretur praesumptio, usque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coercendus.*

Et Catholicor. Principum religiosissimorum.

§. 9. Fausta itidem et illa fuere tempora, quibus cum Principes vellent conscientiae suae plene consulere, quod ad occupationem bonorum Ecclesiae spectare videbatur, non satis ipsis fuit, nihil sibi habere, in pia opera velle omnia erogare; sed Summos Pontifices, quibus concredita est universalis administratio bonorum Ecclesiarum inferiorum, adiere, ut per eos sibi liceret eadem huic potius, quam alteri pio operi addicere; optime scientes, quantumvis pie erogassent, quaecumque Ecclesiis abstulerant non propterea satis sibi esse consultum, nisi factum illud, superaddita Pontificia auctoritate, fuisset veluti obsignatum; iuxta celebres litteras Alexandri III. ad Henricum Angliae Regem, relatas apud Card. Baronium *in Annalibus tom. 12. ad annum 1164. Si autem universa, quae in usus tuos per huiusmodi angarias de*

BKSH

bonis Ecclesiasticis convertuntur, in refectionem pauperum, vel aliis pietatis operibus expenderes, obsequium non magis Deo gratum efficeres, quam si, Altari quolibet discooperto, aliud cooperies, aut si Petrum crucifigeres, ut Paulum a mortis periculo liberares. Praeclara extant non adeo vetusta exempla unius, et alterius ex Ducibus Neoburgi, nimirum Wultfangi Willelmi, et Philippi Willelmi, qui nihil penitus ex occupatis Ecclesiarum bonis retinere voluerunt, sed Romanorum Pontificum explorata sententia, praeobtentaque approbatione, res, rerumque fructus in sacram dotem constituerunt piis quibusdam Institutis, ac Religionis operibus, de quibus cum ipsa S. Sede iam antea convenerant. Superioribus nostris litteris *num. 27.* de praeclaro hoc facto meminimus; tutissima autem ipsius monumenta suppeditarunt acta Congregationis Romanae Universalis Inquisitionis, habitae sexto Idus Februarii 1557.

Qui et integre bona Ecclesiastica restituere, et in designatos a Pontific. usus pios erogare voluerunt.

Normam praes. casui exhibere nequeunt, et quare?

§. 10. Iniqua fert praesentis causae conditio, ut damna et incommoda, quae Mahumetani Regionem obtinentes, inferre possunt, serio expendere debeamus; atque praeterea cum agrestibus, miserrimisque hominibus agendum esse consideremus: exinde enim nobis est dura illa necessitas efficiendi, probandique, quod nunc praestamus, ne fiat lapsus in deteriora: Tu interim, qua praestas sedulitate, ne praetermittas, ad Cardinales Congregationis deferre haec omnia, ipsisque annuentibus, iteratas dare Encyclicas litteras ad Albaniae Praesules, ad quos sicuti superioris Nostrae ad Te datae Epistolae die 19. Martii 1752. exemplum transmisisti, ita dabis et huiusce ad Te Nostrae, quam, Apostolicam Tibi Benedictionem impertientes, absolvimus.

Dat. Pont. an. 14. 1754.

Datum apud S. Mariam Maiorem die 24 Maii 1754. Pontificatus Nostri Anno decimoquarto.

NE CHRISTIFIDELES

Sub turcarum ditione versantes, ad occultandam Christianae Religionis professionem, Mahumetana nomina sibi imponant, iisque se compellari patiantur.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, et Episcopis, necnon dilectis Filiis Parochis, et Missionariis Provinciae Albaniae.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Quod Provinciale Concilium Albanum Provinciae vestrae, Venerab. Fratres, Dilecti Filii, anno 1703. sub fel. rec. Clemente XI. Praedecessore nostro celebratum, inter cetera, Canone tertio sanctissime statuerat, nimirum ne Turcica, seu Mahumetana nomina, sive parvulis, sive adultis in Baptismate imponerentur; neve Christifideles Turcicis, seu Mahumetanis nominibus, quae nunquam sibi imposita fuerant, ob quamcumque vel tributorum exemptionem, et immunitatem, vel liberi commercii commodum, vel evitandarum poenarum causam, se nuncupari paterentur. Id ipsum, inter cetera, Nos quoque commendantes, confirmavimus, ac servandum praecipimus in nostra Encyclica Epistola, cuius initium est - *Inter omnigenas,* pro Regno Serviae, et finitimis Regionibus super pluribus Religionis, ac disciplinae capitibus die 11 mensis Februarii Anno 1744. Pontificatus Nostri Anno Quarto edita. Providum igitur, ac salutare eiusmodi statutum ab Antecessoribus vestris tanta cum sapientia, ac religione conditum, et tanquam luculentum Catholicae Fidei, sinceraeque vestrae Christianae pietatis exemplum, aliis ad imitandum, et omnino custodiendum a Nobis districte praeceptum, quemadmodum in Provinciae vestrae maiorem gloriam, et existimationem, maioremque consequendae aeternae animarum salutis uti-

Iterata decreta, quibus vetitum Christifidelibus quamcumque ob causam Mahumetana nomina assumere.

litatem, ita si negligi forte contingat, in maius eiusdem vestrae Provinciae dedecus, apertumque animarum discrimen redundare videtur.

Eorum quippe usus mendacium in re gravissima, et virtualem fid. negationem continet.

§. 1. Nos autem, qui abusum illum in praedicta Epistola nostra tanquam turpem christianae professionis occultationem ad infidelitatem accedentem pronuntiavimus maximo cum Pontificii animi nostri moerore accepimus, quod quamplurimi istius Provinciae, posthabita aeternae salutis ratione, eadem Turcica, sive Mahumetana Nomina usurpare pergant, non solum ut a tributis, et oneribus illis, quae Christifidelibus imposita sunt, vel imponi saepe contingit, immunes, et liberi sint, et habeantur; verum etiam ut tam ipsi, quam eorum Parentes, a Mahumetana Secta apostatasse minime credantur, nec poenis hac in re inflictis mulctentur. Haec enim omnia, etsi Fides Christi in corde teneatur, fieri tamen nequeunt, sine Mahumetis errorum simulatione, sinceritati Christianae contraria, quae mendacium in re gravissima continet, et virtualem Fidei negationem, maximo cum Dei iniuria, Proximique scandalo, includit. Unde opportuna etiam praebetur Turcis ipsis occasio, Christifideles omnes, tanquam hypocritas, et deceptores existimandi, atque adeo iure, ac merito persequendi.

Unde nullatenus ferendus.

§. 2. Accedit praeterea ad moerorem, doloremque nostrum magis magisque augendum, quod nonnulli ex Vobis ipsis, Ven. Fratres, atque ex Vobis quoque, Dilecti Filii Parochi, et Missionarii, ad tam pravam, ac detestabilem simulationem nihil animadvertentes, immo conniventes, atque inanibus ad excusandas excusationes in peccatis rationum momentis adducti, eos Christifideles curae vestrae creditos, qui saepedicta Turcica, seu Mahumetana Nomina assumunt, iisque vocari student, ad Sacramentorum participationem, sine ullo prorsus conscientiae angore, et publica cum bonorum Christifidelium offensione, admittere non vereantur.

Nova Sanctiune damnatur, ac interdicitur.

§. 3. Hinc est, quod Nos, qui ex iniuncta Nobis omnium Ecclesiarum sollicitudine, ac suprema Sacrosancti

BKSH

Apostolatus procuratione, Christianos omnes in viam salutis reducere, eosdemque puros, sinceros, in spiritu, et veritate ambulantes, et absque macula, Deo exhibere tenemur, postquam Venerabiles Fratres nostros S. Romanae Ecclesiae Cardinales contra Haereticam pravitatem Generales Inquisitores, super hac re audivimus, de eorum consilio, primum quidem laudatum Concilii Albani vestrae provinciae Canonem renovantes, Apostolica auctoritate nostra, tenore praesentium confirmamus, et districte servandum mandamus; necnon memoratae Epistolae nostrae decreta ad vestram quoque Provinciam auctoritate, et tenore paribus extendimus, et servanda itidem praecipimus: deinde districte pariter prohibemus, ne quilibet ex Christifidelibus, quocumque casu, vel praetextu, aut in quibusvis excogitabilibus circumstantiis, eadem Turcica, seu Mahumetana nomina, ut Mahumetani credantur, assumere audeat.

Sub certis Spiritualibus poenis, quarum executio Episc. committitur.

§. 4. Porro, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, Vos rogamus, et in Domino hortamur, ut serio animo ministerium vestrum, et districtam Supremo Pastorum Principi Iesu Christo aeterno Iudici rationem de commissis unicuique vestrum ovibus a vobis reddendam considerantes, et ipsi curetis per bona opera vestra certam electionem vestram facere, et minime omittatis, (quod sine gravissima incuriae, negligentiaeque vestrae culpa accidere non potest) eosdem Christifideles Provinciae vestrae arguere, obsecrare, et increpare, in omni patientia, et doctrina, ut conversationem suam inter Gentes habentes bonam, in omnibus seipsos praebeant exemplum bonorum operum, ut ii, qui ex adverso sunt, vereantur, nihil habentes malum dicere de ipsis, quasi malefactoribus, qui turpis lucri causa aliud in ore, aliud in corde gerant. Quod si qui admonitionibus vestris, et praeceptis nostris non acquiescant, ad Apostolicae disciplinae normam, virga compesci debent, et circa ipsos Albanensis Synodi vestrae, et dictae Epistolae nostrae, sanctiones, et poenae omnino exequendae sunt, quibus in vita Sa-

cramentorum, et post mortem, si impoenitentes decesserint, suffragiorum incapaces declarantur. Quas quidem poenas iterum, quatenus opus sit, innovamus, et infligimus, et debitae executioni a Vobis mandandas volumus, et iniungimus. Hoc autem nemini ex Vobis, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, durum esse debet; quoniam nisi abundaverit iustitia vestra, plusquam Schismaticorum, et Haereticorum, quorum tamen nullus Mahumetanum nomen assumere praesumit, non intrabitis in Regnum Coelorum.

Diffidentes de sua in Fide constantia ad Christianorum terras confugere hortatur.

§. 5. Illos denique, qui ex Mahumetanis Christiani sunt facti, vel qui istorum sunt filii, si de sua in Fide constantia diffidant, vereanturque, ne si Turcica deponant nomina, Dominantium poenas incurrant, easdemque subire formident, serio admoneatis, ut omnino regiones occulte deserant, et ad Terras Christianorum accedant, atque confugiant, in quibus et Deus, qui dat escam omni Carni, et Fidelium Charitas minime ipsis deerit; maxime si Episcoporum commendatitiis Epistolis muniantur. Interim Vobis, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, Apostolicam Benedictionem, quam a quolibet Venerabili Fratre Antistite in sua Dioecesi Christifidelibus Orthodoxis nostro nomine impendi volumus, peramenter elargimur.

Dat. die 1 Augus. anni 1754. Pontificatus anno 11.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem die prima Augusti 1754. Pontificatus Nostri Anno XIV.

QUOD EPISCOPIS VICARIIS

Apostolicis Indiarum Orientalium iniunctum fuit, ut si Episcopum Coadiutorem, vel Vicarium generalem non haberent, hunc sibi adsciscerent, cui amplissimae tribuebantur facultates in casu obitus Vicarii Apostolici, id caeteris etiam Vicariis Apostolicis nunc imperatur; salva tamen electione Vicarii Capitularis, ubi vel Canonici, vel Parochi eam peragere consueverunt: in iis vero locis, ubi vel non adsunt, vel convenire nequeunt, constitutus iam ab Episcopo Vicarius generalis, ipse, eodem defuncto Vicarius etiam Capitularis habeatur.

Venerabilibus Fratribus, ac Dilectis Filiis, Metropolitanis, Archiepiscopis, et Episcopis, aliisque Apostolicis Vicariis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, ac Dilecti Filii, salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Quam ex sublimi hac Sacrosancti Apostolatus specula, in qua per ineffabilem divinae bonitatis abundantiam plane immerentes praesidemus, pro iniecta Nobis gravissima omnium Ecclesiarum sollicitudine, impositaque omnium animarum Iesu Christi Sanguine redemptarum procuratione, alias, nempe die vigesima sexta mensis Ian. anno 1753. inivimus apostolicae providentiae rationem pro Indiis Orientalibus, eamdem quoque, Venerabiles Fratres, ac dilecti Filii, in iis partibus in quibus vos constituti ac deputati, Apostolicum ministerium vestrum, non sine magnis assiduisque laboribus, et incommodis, laudabiliter obire pergitis, haud patimur desiderari, quemadmodum immensa Supremi Pastorum Principis Iesu Christi charitas maximopere urget, ut eo alacrius omnem operam, studiumque nostrum ad hoc conferamus, quo longius a Nobis regiones illas abesse non ignoramus.

BKSH

Provida earumdem dispositio recensetur.

§. 1. Quoniam autem non sine gravissima Pontificii animi nostri molestia tunc acceperamus, aliquem scilicet ex Indiarum Orientalium Apostolicis Vicariis Episcopali titulo, et charactere insignitum, sed sine Coadiutore cum futura successione, viam universae carnis ingressum, ad repositam in Coelis coronam Apostolicis laboribus partam evolasse, ac neminem, qui ordinariam pro defuncto Vicario Apostolico iurisdictionem exerceret, repertum, aut deputatum fuisse; ea propter omnibus et singulis Vicariis Apostolicis huiusmodi iniunximus, et mandavimus, ut qui neque Episcopum Coadiutorem cum futura successione, neque Vicarium ex Clero sive saeculari, sive regulari Generalem haberent, statim atque ad unumquemque eorum aliarum nostrarum in simili forma Brevis desuper expeditarum Literarum certa notitia pervenisset, deputarent Vicarium ex Clero sive saeculari, sive regulari, habilem tamen, atque idoneum, qui eveniente cuiusvis Apostolici Vicarii sine Coadiutore cum futura successione obitu, tanquam Apostolicae huius S. Sedis Delegatus, teneretur assumere, et obire regimen, et gubernium Apostolici Vicariatus usque ad captam eiusdem Apostol. Vicariatus huiusmodi possessionem a novo Vicario Apostolico, quem eadem haec S. Sedes constituisset, aut usque ad quamcumque aliam ab ipsa Sancta Sede ineundam ordinationem. Porro Vicario Generali huiusmodi per Apostolicum quemcumque Vicarium sibi, ut praemittebatur, deputando, Nos laudatarum nostrarum Literarum tenore, Apostolica auctoritate, concessimus, et tribuimus omnes, et singulas facultates perpetuis futuris temporibus valituras, quae Vicariis Capitularibus cuiusvis Cathedralis Ecclesiae, Sede vacante, inesse, et de iure competere dignoscuntur. Praeterea eidem Vicario Generali, post tamen Apostolici Vicarii obitum, concessimus, et impertiti fuimus usum, et exercitium earum facultatum, quibus utebatur, et gaudebat, dum viveret, defunctus Apostolicus Vicarius Episcopus; iis dumtaxat exceptis, quae requirunt Ordinem, et Characterem Epi-

scopalem, vel non sine Sacrorum Oleorum usu exerceantur. Quandocumque vero necessitas urgeret, saepedicto Vicario Generali potestatem etiam indulsimus, et dedimus, consecrandi Calices, Patenas, et Altaria portatilia, cum Sacris Oleis omnino ab Episcopo benedictis.

§. 2. Porro, cum, sicut pariter accepimus, easdem omnino occasiones, eosdemque prorsus casus, in istis, in quibus munus vobis demandatum adimplere contenditis, regionibus accidere, atque insimul reperiri aliquibus in locis nonnullos Apostolicos Vicarios haud Episcopali titulo, et charactere insignitos, sed per Apostolicas dumtaxat Literas sive sub Plumbo, sive in simili forma Brevis expeditas, pro Vicarii Apostolici huiusmodi officio defungendo destinatos, propter quorum obitum eadem quoque momenta urgere possunt; ea propter easdem provisiones, et facultates, ut supra expressas, et pro Indiis Orientalibus initas, et concessas, sub iisdem modo, et forma, et non aliter, extendimus ad omnes istarum regionum Apostolicos Vicarios sive titulo, et charactere Episcopali insignitos sive Sacerdotali dumtaxat dignitate praeditos; atque hisce quidem Sacerdotibus, ita ut praemittitur, Apostolicis Vicariis, pariter iniungimus, et mandamus, ut unusquisque, memor resolutionis suae, teneatur deputare Pro-Vicarium, habilem tamen, atque idoneum, qui post cuiusque obitum assumere debeat regimen Vicariatus Apostolici, atque in eiusdem Vicariatus munere permanere, et cum usu earum tantummodo facultatum, quibus utebatur, fruebatur, et gaudebat defunctus Vicarius, adlaborare debeat, donec, et quousque novus Apostolicus Vicarius ab Apostolica hac Sancta Sede designatus, ipsius Vicariatus possessionem, et regimen adierit.

Vicar. Capitularis electio ubinam et quomodo celebranda.

§. 3. Praeterea cum compertum, exploratumque nuper fuerit, in Hibernia, Albania, Macedonia, Servia, Bulgaria, Insulis Maris Egaei, Perside, Mesopotamia (quemadmodum alibi fortasse reperiatur) reperiri aliquos Venerabiles Fratres Archiepiscopos, et Episcopos locorum

Ordinarios, et Residentiales, quorum aliquot quidem Capitulum Canonicorum habent, aliquot vero eiusmodi Canonicorum Capitulo destituuntur; idcirco, tenore, et auctoritate paribus, statuimus, praescribimus, et mandamus, ut, eveniente cuiuslibet Antistitis huiusmodi obitu, statim procedatur ad electionem Vicarii Capitularis, iuxta morem, usum, et consuetudinem hactenus servatam: nimirum ubi Canonicorum Capitulum fuerit, vel a Canonicis dumtaxat, si ita in more iam positum, servatumque fuit, vel a Canonicis una cum aliis, Ecclesiasticis Viris, quos in casibus huiusmodi semper intervenisse, et suffragium suum in ea tulisse constat. Quando autem Capitulum Canonicorum non habeatur, ii Parochi sive soli, sive cum aliis Ecclesiasticis Viris, iuxta modum itidem, usum, et consuetudinem de praeterito servatam, ad Vicarii Capitularis electionem habendam accedant. Sed in hisce electionibus Vicariorum Capitularium quorumcumque volumus, praecipimus, et mandamus, ut omnino serventur Constitutiones Concilii Tridentini, praesertim in Sessione vigesimaquarta capite 16.

Et quando Vic. Generalis, decedente Episcopo, sit habendus Vicar. Capitularis.

§. 4. Insuper volumus, et mandamus, ut in locis, in quibus Venerabiles Fratres Antistites Ordinarii eorumdem locorum Residentiales, neque Capitulum Canonicorum, neque Parochos in suis Civitatibus, et Dioecesibus habent, sed dumtaxat Sacerdotes aliquot, et Missionarii reperiuntur, per terras, et oppida dispersi, ita ut, cum quemlibet Antistitem eiusmodi mori contingat, insimul convenire minime valeant, tunc Vicarius Generalis iam a defuncto Antistite constitutus, ipso facto intelligatur, sit, et habeatur Vicarius Capitularis, cum supra expressis facultatibus ad Vicarios Capitulares de iure spectantibus, exerceatque munus Vicarii Capitularis huiusmodi, donec, et quousque novus Antistes ab eadem Apostolica hac Sancta Sede designatus illuc advenerit, ac regimen susceperit. Verum probe intelligentes, haud facile in iisdem locis reperiri Ecclesiasticos Viros, qui sive Doctores, sive Licentiati in Iure Canonico in aliqua Stu-

diorum Universitate fuerint, quemadmodum pro Vicariatus cuiuslibet sive Capitularis, sive Generalis munere obeundo requiritur; Nos earumdem partium calamitates commiserantes, tenore, et auctoritate paribus, quemcumque in Vicarium Capitularem, ut praemittitur, in casibus antedictis eligendum, dummodo ad gubernium, et regimen habilis, et idoneus fuerit, nunc pro tunc talem esse, et haberi volumus, et declaramus, perinde ac si Doctor, sive Licentiatus in Iure Canonico fuerit.

Confirmantur superius statuta.

§. 5. Decernentes easdem praesentes Literas, et in eis contenta quaecumque, semper firma, valida, et efficacia existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere debere, et illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, et per omnia plenissime suffragari, sicque, et non aliter praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, et Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, et eorumdem Cardinalium Congregationes, et quosvis alios quacumque praeeminentia, et potestate fungentes, et functuros, iudicari, et definiri debere: ac irritum, et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Derogatio contrariis.

§. 6. Non obstantibus Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, et Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, et Ordinationibus, et quibuscumque aliis Decretis in genere, vel in specie, aut alias in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, et innovatis, caeterisque contrariis quibuscumque. Caeterum vos, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, iisdem quoque, quibus Indiarum Orientalium Apostolicos Vicarios prosequuti fuimus, Apostolicis verbis, et adhortationibus prosequimur. Itaque ex Apostolicae providentiae, auctoritatisque nostrae ratione, maxime ad procurandam salutem animarum consentanea, a Nobis suscepta, atque unicuique vestrum praecepta animadvertite, quanta sit Apostolici muneris unicuique

Hortatio ad quoscumq. Missionarios.

BKSH

vestrum iniuncta cura; atque eapropter satagite, ut per assiduos labores, vigilantiam pastoralem, sollicitudinemque contendatis, ne quispiam Christifidelium vobis commissorum, et de quibus ratio supremo Pastorum Principi aeterno Iudici reddenda est, pereat; sed potius ut omnes aeternam salutem consequantur, et vobis merces vestris meritis debita a iusto remuneratore Deo tribuatur. Nos interim caelestis praesidii auspicem Apostolicam Benedictionem, in populos etiam vestrarum Dioecesum, vel Provinciarum redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, peramanter impertimur.

Exemplorum fides. §. 7. Volumus autem, ut earumdem praesentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, et a Congregationis Venerabilium Fratrum nostrorum S. Romanae Ecclesiae Cardinalium negotiis Propagandae Fidei praepositorum Praefecto, et Secretario pro tempore existentibus subscriptis, et sigillo eiusdem Congregationis munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Dat. 8 Augúst. 1755. Pont. XV. Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 8 Augusti 1755. Pontificatus Nostri Anno decimoquinto.

Caietanus Amatus.

ISTRUZIONE

DELLA S. CONGREG. DE PROPAGANDA FIDE

PER I MISSIONARI DELLA BULGARIA, INTORNO ALLA PRATICA DE' KURBANI.

1. Venuta alla fine sotto gli occhi della Sagra Congregazione una Relazione esatta, e di comune consenso formata de'Missionarî di Nicopoli, e di Sofia, intorno alla pratica de' Kurbani usati nelle due rispettive Diocesi, dopo lungo, e maturo esame la medesima ha giudicato di doverli proibire con positivo decreto, e d'ingiungere a' Missionarî dell'una, e l' altra Diocesi di adoprarsi a tutto potere, per l' esecuzione fedele, e costante del risoluto divieto.

2. Ma perciocchè la medesima Sagra Congregazione ha prudentemente stimato non bastare una decisione a svellere un abuso sì comune, e sì antico, specialmente dopo tanta varietà di opinioni, e dopo sì lunga connivenza per parte di alcuni, crede opportuno aggiungere una breve istruzione, che vaglia di norma ai Missionarî delle due respettive Diocesi per istruire con costanza, ed uniformità i Fedeli, e per regolarsi nel dare le medesime risoluzioni, e risposte a' dubbî ne'casi particolari. Niente certamente più preme alla Congregazione, che di stabilire nelle due Diocesi, che sono vicine, e contermine, un insegnamento, un linguaggio, una disciplina uniforme, sicchè non avvenga mai più in appresso, che quello, che si detesta come illecito, e superstizioso in una, si permetta come lecito, ed indifferente nell' altra, nè si varî il giudizio de' Pastori nè luoghi diversi, sebbene nelle medesime circostanze, nè si senta da' Fedeli con ammirazione, turbamento, e scandalo per la bocca de'Pastori sovente, *est*, et *non*, tanto vietato dall' Apostolo delle Genti *2. ad Cor. cap. 1.*

BKSH

3. Secondo la dottrina, e linguaggio costante della Chiesa, devono i Missionarî mostrare perseverantemente a'Fedeli tre cose. I. L'intrinseca malvagità de' Kurbani considerati nel solo esteriore delle circostanze superstiziose. II. L'inseparabile reità de'Kurbani considerati nel solo interiore della vana credulità. III. L'inutilità evidente de'Kurbani, ancorchè spogliati d'ogni superstizione di fuori, e d'ogni vana persuasione di dentro.

4. E certamente se si riguarda l' esteriore de' Kurbani in tutte le circostanze del Rito, sono così chiari i caratteri di superstizione, che basta solo numerarli partitamente, per concepirne tutto l'orrore. I. La scelta degli animali mondi, rigettata la Capra, ed il Porco, la scelta de'pesci squamosi, o d'altra determinata specie, esclusi gli altri tutti dall'uso. II. La differenza religiosamente serbata de'giorni destinati per i Kurbani diversi o di carne, o pesce. III. Il rituale di ucciderli, e distribuirli fra loro a guisa di Vittime. IV. L'obbligo di non riserbarne, o portarne via, o venderne cruda porzione alcuna, ma mangiarle tutte intieramente, e roderle fino alle ossa. V. L' incenso fumante, le candele accese, *et concepta verba precationum,* che accompagnano la mensa. VI. La distinzione e di nomi, e di fini determinati per i diversi Kurbani. VII. L' origine antica, l'uso costante l'imitazione tenace di pratiche, che sono già nate nello scisma, sono fin ad ora durevoli nello scisma, e dallo scisma sono portate, e ritenute, anche dopo la conversione nel seno della Chiesa. Il tutto insieme con tutt'i rapporti a luogo, tempo, e persone non è un velo, in cui traspare, ma uno specchio, in cui si affaccia tutta intiera nella propria sua forma la superstizione tanto vietata, e condannata nelle Divine Scritture, tanto avuta in odio, ed orrore dai Santi Padri, tanto detestata, e fulminata con pene severissime dai Concilî, e dai Sommi Pontefici, come direttamente opposta allo spirito della Religione, e diametralmente contraria al culto Divino, e siccome con tutt'i Teologi di-

BKSH

mostra S. Tommaso 2. 2. qu. 92. art. 1. *Superstitio est vitium Religioni oppositum, secundum excessum, non quia plus exhibet in cultum Divinum, quam vera Religio, sed quia exhibet cultum Divinum, vel cui non debet, vel eo modo, quo non debet.*

5. Nè sembri leggiero un tal peccato. Chi ha a cuore la Religione, niente più deve avere in orrore, che la bugia in materia di Religione: chi si gloria del nome Cristiano, chi è costantemente attaccato alla professione Cattolica, niente più deve odiare, che il carattere di mentitore del nome Cristiano, e di traditore della professione Cattolica. Or ogni superstizione è un orrenda bugia in materia di Religione, è un nero tradimento del nome, e del carattere di Cristiano, e di Cattolico. Per intender questo è d' uopo di profondamente riflettere con S. Tomaso 2. 2. *quaest. 93. art. 1.* che la verità della Religione si professa, e coll' esteriore significato dalle parole, e coll'esteriore significato del rito, essendo l'uno, e l'altro istituito ad esprimere gl'intimi sentimenti dell'animo nel culto Divino. Così parimenti la verità della Religione si niega, o colle parole, e con motti, o colle azioni, e co' fatti; l' uno, e l'altro modo, essendo un'eloquente linguaggio, che attesta l'intima ritrosia dell'animo. Colle parole, e con motti niegano la Religione gl'infedeli, e gli eretici; colle azioni e co' fatti in certo modo la niegano i superstiziosi, e corruttori del culto Divino; perciocchè siccome la professione esteriore della Fede si tradisce coll' esteriore espressione dell'errore, così il Culto esteriore della Religione si mentisce coll' esteriore osservanza d' un rito superstizioso. Il culto esteriore è un fatto parlante, nel quale si esprime coll'azione quel, che si crede nel cuore ed è un testimonio pubblico agli Angioli, e agli Uomini, nel quale si spiega l'interna disposizione dell'animo. Se tutto è retto, e legittimo, è un argomento sensibile della rettitudine, e bontà degl'interni sentimenti. Se vi si mescola cosa falsa, o bugiarda, è un'attestato

autentico della corruzione, e guastamento degl' intimi sentimenti in materia di Religione. Allor in certa guisa si mentisce coll'azione il nome Cristiano, si tradisce coll'opera la professione Cattolica, si niega col fatto il carattere di fedele: e con rovescio d' istituzione, il culto religioso, che dovrebbe per l' espressione del vero esser proficuo, diviene per la mescolanza del falso all'estremo dannoso.

6. Certamente dice S. Agostino *lib. contra mend.* rapportato da S. Tommaso *loc. cit.*, fra tutte le falsità, bugie, e finzioni, che possono nelle cose umane adoprarsi la più perniciosa è quella, che si aggira nelle cose risguardanti la Religione; e siccome la Religione Cristiana contiene le verità, e più sublimi, e più importanti e più adorabili, così la menzogna, che si mescola nel suo culto, diviene, e più grave, e più dannosa, e più orribile.

7. Tutto questo ragionamento è ristretto in poche parole da S. Tommaso 2. 2. quest. 93. *Dicendum, quod sicut* S. Augustinus *dicit in lib. contra mendacium, mendacium maxime perniciosum est, quod fit in his, quae ad Christianam Religionem pertinent. Est autem mendacium, cum aliquid exterius significatur contrarium veritati. Sicut autem significatur aliquid verbo, ita etiam significatur aliquid facto: et in tali significatione facti consistit exterior Religionis cultus. Et ideo si per cultum exteriorem aliquid falsum significetur, erit cultus perniciosus.*

8. Più grave si rende una tal menzogna, e tradimento nel caso presente per tre riflessi. I. Perchè è un resto di rito Giudaico. II. Perchè è una pratica di setta Scismatica. III. Perchè è un' imitazione del costume dei Turchi.

Questa scelta di animali, questa destinazione di giorni, questo scannamento di vittime, questa intiera consunzione d'immolati, questa forma di sagrifizio sente assai il Giudaismo, e fa in certa maniera rivivere l'uso de'sagrifizî usati nella vecchia Legge, figurativi dell' unico

sagrifizio della nuova, quasi che ancora non fosse compito quel sagrifizio di salute, che si aspettava, e si adombrava con quei sagrifizî di carne una volta celebrati dal popolo Ebreo. Or siccome quelli erano allora simboli veri, perchè significativi d'un vero sagrifizio da compirsi nella pienezza de' tempi da Cristo, così oggi nell' uso son falsi, perchè falsamente significativi d'un sagrifizio come ancor da compirsi, sebbene in realtà sia già da gran tempo compito: e siccome sarebbe pernicioso il confessar con parole, che Cristo non ha ancora patito: così è dannoso il dimostrare co' segni, che Cristo non ha ancor compito il suo sagrifizio. Quì il falso apparisce *ex parte rei significatae, a qua discordat significatio cultus,* dice S. Tommaso loc. cit., *et hoc modo, tempore novae Legis, peractis iam Christi Mysteriis, perniciosum est uti caeremoniis veteris Legis, quibus Christi Mysteria figurabantur futura. Sicut etiam perniciosum esset, si quis verbo confiteretur, Christum esse passurum.*

9. La circostanza parimenti di essere un rito immemorabile dello Scisma, tutt' ora durevole, basterebbe a dichiararlo, come un atto protestativo di Setta, abominevole senza meno agli occhi d'un Cristiano, d'un Cattolico, d'un Fedele. Il culto esteriore è una protesta visibile di Religione, e di Fede. Il prendere, il ritenere, l'usare un rito superstizioso d'una comunione Scismatica, che altro sarebbe nel fatto, che il riceverne in prestito un' atto protestativo di Scisma? E tanto più reo sarebbe, chi di quel medesimo Scisma, da cui per la Divina grazia è uscito, volesse ancora riserbarne una reliquia, ed un avanzo. Parrebbe certamente, che uscito fuori dell'Egitto, e gustando la manna, ne desiderasse ancora le cipolle.

10. Finalmente l' imitazione sola d'un costume ricevuto, come parte di Religione da'Turchi, compie la gravezza di un tal peccato. Se la superstizione *est simulata Religio,* come la definisce S. Tommaso *loc. cit. quaest. 92. art. 2. ad 3.;* l'imitar quella de'Turchi, in mezzo a cui

si vive, che altro parrebbe, che un simulare una parte di Religione de'Turchi?

11. Nè occorre ridire, che i Kurbani tra Fedeli si usano coll'intervento del Missionario Cattolico, che assiste, e benedice la mensa: perciocchè quest' istesso, in vece di sminuire il reato, l'accresce vieppiù, aggiugnendo un altro titolo e ragione, per dichiarare superstizioso quell'atto. La falsità del culto esteriore, insegna S. Tommaso *2. 2. qu. 43. art. 1.*, si può considerare per due parti; la prima è *ex parte rei significatae*, della quale ragionammo di sopra: l'altra è *ex parte colentis;* e questo ha luogo principalmente nel culto comune, che si fa dai Ministri in nome di tutta la Chiesa; poichè, siccome sarebbe certamente falsario colui, il quale trattasse in nome d' un altra cosa, di cui non ha ricevuto commissione, o mandato, così incorrerebbe la taccia di falsario quel Ministro, che per parte della Chiesa presentasse un culto a Dio contro il modo stabilito, ed usato nella Chiesa. Or la Chiesa non ha giammai approvati i Kurbani, che sono troppo difformi dalla Regola Ecclesiastica del culto Divino; non ha giammai autorizzato i Ministri, o ad assistervi, o a benedirli. L'assistenza dunque, che da un Ministro della Chiesa a tal' atto si presta, non è, che una nuova menzogna, un nuovo tradimento, una nuova simulazione di Ministero in suo nome, che la Chiesa disapprova, e detesta: *Alio modo potest contingere falsitas in exteriori cultu ex parte colentis, et hoc praecipue in cultu communi, qui per Ministros exhibetur in persona totius Ecclesiae. Sicut enim falsarius esset, qui aliqua proponeret ex parte alicuius, quae non essent ei commissa: ita vitium falsitatis incurrit, qui ex parte Ecclesiae cultum exhibet Deo contra modum Divina auctoritate ab Ecclesia constitutum, et in Ecclesia consuetum.*

12. Passando ormai dalla parte esteriore de'Kurbani a considerarne la parte interiore, ed esaminandoli, come animati dallo spirito, e credulità della gente volgare, sebbene fossero spogliati di tutte l'estrinseche circostanze,

che abbastanza li macchiano, non possono apparire, che come vane osservanze de'Gentili. 1. La persuasione, che la pratica di tali Kurbani sia per giovare alla conservazione delle famiglie , alla salute dei bestiami, alla fertilità delle campagne. 2. L'opinione di attribuire all'omissione, e mancanza di tali Kurbani l'infelicità delle case, degli armenti, de' campi. 3. L' errore di credere , che siano per suffragare alle anime de' trapassati , neglette le Messe, ed i Suffragî della Chiesa. 4. L'attacco ostinato di seguitarli , dopo i rigorosi divieti, e le minaccie, e i timori posti, a chi vorrebbe lasciarli. 5. Finalmente gl'istessi principî, che spingono i Scismatici, e i Turchi a praticarli , rimasti ancora in questi mal convertiti Fedeli; tutto conduce a dichiarare l'esercizio de'Kurbani superstizioso, e riprovato, ancorchè cessasse ogni altra cattiva circostanza di fuori.

13. Perciocchè, o da tali Kurbani si aspettano vantaggi temporali, o se ne pretendono grazie spirituali. Se vantaggi temporali, non potendo i Kurbani per loro natura produrli, uopo è, che si adoperino, non come cause, ma come segni; il che si riduce ad un patto tacito coi Demonî, secondo il principio di S. Tommaso *2. 2, quaest. 96. art. 2. Si naturaliter non videantur posse tales effectus causare, consequens est, quod nec adhibeantur ad effectus causandos, tanquam causae, sed solum quasi signa. Et sic pertinent ad pacta significationum cum Daemonibus inita.* E certamente adoperati, come segni , da chi mai traggono la loro origine ? non da Dio; da cui non sono nè rivelati, nè stabiliti; dunque dall'umana vanità ingannata, e sedotta dalla malizia de'Demonî, che scorgendo la rea disposizione degli Uomini, la fomentano, e gli allacciano con avvenimenti nell' apparenza favorevoli, per involgerli in più, e più errori, da cui difficilmente poi sanno distrigarsi. *Homines huiusmodi observationes attendunt , non ut quasdam causas , sed ut signa quaedam futurorum eventuum , vel bonorum , vel malorum. Non observantur autem, sicut signa a Deo tra-*

**

dita, cum non sint introducta ex auctoritate Divina, sed magis ex vanitate humana, cooperante Daemonum malitia, qui nituntur animos hominum huiusmodi vanitatibus implicare. Et ideo manifestum est, superstitiosas esse, et illicitas. Hoc, quod a principio in istis observationibus aliquid veri homines experti sunt, hoc accidit casu. Sed postmodum cum homines incipiunt suum animum huiusmodi observantiis implicare, multa secundum huiusmodi observationes eveniant per deceptionem Daemonum: ut in his observationibus homines implicati, curiosiores fiant, et se magis inserant multiplicibus laqueis perniciosi erroris, ut Augustinus *inquit lib. 2. de Doctr. Christ.* dice S. Tommaso *loc. cit. art. 3.*

14. Se poi si attendono grazie spirituali, come il sollievo de'trapassati; non vi sono altri mezzi, se non quei, che la Chiesa ci porge. Or in essi non trovasi certamente la pratica de'sudetti Kurbani; anzi ella è più tosto contraria ai mezzi, che ci somministra, come il digiuno, a cui è opposto il bagordo, e l'ubbriachezza; il Sagrificio incruento, a cui è opposta la sanguinosa immolazione delle vittime carnali; le orazioni, le limosine, e le altre opere buone, a cui s'oppongono la dissipazione, la prodigalità e l'intemperanza, che accompagnano ordinariamente i predetti Kurbani; come di simili pratiche dice S. Tommaso *2. 2. qu. 93. art. 2.*

15. Ma purgati anche, che fossero i detti Kurbani d'ogni superstizione di fuori, e d'ogni vana persuasione di dentro, a che mai potrebbero essere proficui? La superfluità non ne sarebbe meno evidente, perciocchè, come ragiona S. Tommaso, il fine del culto Divino è, che l'uomo dia gloria a Dio, e a lui si consagri intiero, e di mente, e di corpo. Quindi qualunque azione, o pratica, che è dirizzata a glorificare Iddio, ed a soggettare a Dio la mente co' pensieri, ed affetti, e il corpo co'freni moderati delle passioni, secondo l'ordinazione, e consuetudine della Chiesa, non è nè superfluo, nè inutile al culto Divino. Ma se vi sia alcuna cosa, che, quanto è

da sè, non conduce a glorificare il Signore , nè a consagrargli la mente, nè a soggettargli il corpo dell'uomo nell' esercizio pratico della Religione , ma piuttosto sia fuori dell'istruzione di Dio, fuori dell'ordinazione della Chiesa, fuori della consuetudine de' Fedeli, tutto deve riputarsi inutile, superfluo, superstizioso. *Finis Divini cultus*, dice S. Tommaso *2. 2. quaest. 93. art. 2. est, ut homo det gloriam , et ei se subiiciat mente , et corpore. Et ideo quidquid homo faciat, quod pertinet ad Dei gloriam, et ad hoc, quod mens hominis Dei subiiciatur; et etiam corpus per moderatam refraenationem concupiscentiarum secundum Dei, et Ecclesiae ordinationem, et consuetudinem eorum, quibus homo convivit: non est superfluum in Divino cultu. Si autem aliquid sit, quod quantum est de se, non pertinet ad Dei gloriam, neque ad hoc, quod mens hominis feratur in Deum, aut quod carnis concupiscentiae inordinatae refraenentur; aut etiam si sit praeter Dei, et Ecclesiae institutionem, vel contra consuetudinem communem (quae secundum* Augustinum *pro lege habenda est:) totum hoc reputandum est superfluum, et superstitiosum, quia in exterioribus solum consistit, et ad interiorem Dei cultum non pertinet: Unde* Augustinus *in lib. de vero Relig. inducit, quod dicitur* Lucae *cap. 17.* Regnum Dei intra vos est: *loquitur contra superstitiosos, qui scilicet exterioribus principalem curam impendunt.*

16. Nè vale il dire, che vi si mescolino nel caso presente preghiere, e voti. L'istessa mescolanza di cose sagre., e profane è un nuovo argomento, per dichiarare inutile, a chi la pratica , quel che vi sarebbe di sagro per la compagnia di quel, che vi si trova di vano, come accenna S. Tommaso *loc. cit. quaest. 96. art. 4.*

17. S. Gio. Crisostomo nell'*Homil. 43.*, rapportato da S. Tommaso *2. 2. quaest. 96. art. 4.*, fa menzione del costume di alcuni Cristiani , che portavano sospesa al collo una particella scritta del Vangelo, e ne riprende, e dichiara l'uso, come inutile affatto, e superfluo. *Qui-*

dam aliquam partem Evangelii scriptam circa collum portant. Sed nonne quotidie Evangelium in Ecclesia legitur, ut audiatur ab omnibus? Cui ergo in auribus posita Evangelia nihil prosunt, quomodo possunt eum circa collum suspensa salvare? Deinde ubi est servitus Evangelii? In figuris litterarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis. Si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quam circa collum suspensa. Se questo dicea il Crisostomo d' una pratica, che parea per altro lodevole, cosa avrebbe detto de'nostri Kurbani?

18. Debbono perciò i Missionarî, dopo aver dimostrato ai Fedeli i Kurbani malvagi per la parte esteriore, malvagi per la parte interiore, e precisa l'una, e l'altra inutili per ogni riguardo, ancorchè purgati d'ogni circostanza superstiziosa di fuori, e d'ogni vana credulità di dentro, applicarsi tutti ad istruirli pienamente dei mezzi salubri, che Iddio, e la Chiesa loro porge per conseguire quei fini, che in vano si sperano da pratiche gentilesche, o giudaiche, o infette di Scisma.

19. E primieramente si affatichino a scolpire ne'loro cuori la dottrina dell'Apostolo delle Genti, tanto inculcata, e ripetuta *ad Galat. ad Haebreos etc.;* che il Regno di Dio non consiste in cibi, e bevande; che i doni, e le vittime non mondano la coscienza; che le purificazioni, e le bevande, e tutte le giustizie della carne non conducono l'uomo a cosa perfetta; che il sangue de'vitelli, e de'capri non santifica i macchiati; che i peccati non si lavano col sangue degli agnelli, e de'tori; che l'ombre, e le figure furono per un tempo, e non sono più ora; che i sagrifizî antichi di carne sono svaniti, siccome l'antico Sacerdozio e tempio è da gran tempo caduto; che Iddio non più si adora sopra questo, o quel monte; che la verità è succeduta alle ombre, e la realtà delle cose alle figure; al sangue de'vitelli, e de'tori è succeduto il Sangue del Redentore; alle vecchie vittime, e sacrifizî imperfetti, e vuoti, un sagrifizio nuovo, per-

fetto, e pieno d'ogni benedizione, e salute; che le coscienze si mondano, e le macchie si tolgono solamente con questo nuovo Sangue; che tal sagrifizio si è compito da Cristo nel Calvario sulla Croce, immolando se stesso come Vittima di propiziazione per noi, unica fonte di tutte le grazie, che possono essere oggetto di nostre speranze; che il medesimo sagrifizio si perpetua su i nostri altari, quando si celebra dai Sacerdoti ministri del Signore; che la Messa è una sequela, e continuazione del medesimo sacrifizio; che vi è realmente presente sotto i mistici simboli di pane e vino la medesima Vittima, vi si offre, ed immola il medesimo Corpo, ed il medesimo Sangue; che l'uno dall'altro misticamente separasi per la forza delle parole; che non solo vi è l'istessa Vittima, ma l'istesso Sacerdote Cristo Signore, il quale è il principale Offerente, per le mani de'suoi ministri; che in somma l'offerta è l'istessa, e nel Calvario, e nell' Altare; è solo diversa la maniera di offerire. Sacrifizio vero, e propiziatorio, sebbene incruento, salutevole ai vivi, proficuo ai morti, impetrativo d' ogni benedizione e grazia, di ogni remissione e perdono, d' ogni bene spirituale e temporale, che conduce alla salute, per liberazione, e preservativo da tutti i mali, per tutela, e custodia da tutti i nemici, centro della comunione de' Santi, vincolo di commercio tra il Cielo, e la Terra, scopo di tutta la Religione: che finalmente l'ostie, le vittime placabili, che ci rimangono ad offerire su l'altare de'nostri cuori, ed unirle al sacrifizio incruento della Chiesa, sono la mortificazione delle proprie passioni, la castigazione della carne, la crocifissione delle nostre concupiscenze, l'estirpazione de'nostri vizî, la distruzione del corpo del peccato. In vano si adoperano Kurbani, e conviti, fomento di passioni, ed incitamento di vizî; è tutta pronta la mensa, a cui siamo invitati, è tutto apparecchiato il cibo, e la bevanda, a cui siamo chiamati, tutta aperta la sorgente di grazie, da cui possiamo attignere l'acqua viva, che salisce fino alla vita eterna.

20. Non sono canali di grazie, e di benedizioni le pratiche inventate a capriccio dalla vanità dello spirito umano, nè i tanti riti stabiliti per un tempo, come immagini de'beni futuri, ma i Misteri, e i Sagramenti istituiti da Cristo, confidati alla Chiesa nostra madre, ed applicati a noi suoi figli, Sagramenti, che succedono alle vecchie figure, e sono al dire di S. Agostino, *Numero pauciora, Ritu simpliciora, Virtute efficaciora.* E Iddio Padre non si adora più con attaccamento alle ombre, e figure, ma in ispirito e verità, e l'opera della salute ricerca principalmente il cuore. Come dunque per ottenere le benedizioni, ed evitare le maledizioni Divine si ricorre a' Kurbani, ed a pratiche, a cui manca l' istituzione Divina, mancano le Divine promesse, manca l'approvazione della Chiesa? e si abbandonano, e si tralasciano i Divini Misteri, e Sagramenti, che traggono l' origine dalla istituzione Divina, traggono la forza dalle Divine promesse, hanno la testimonianza della Chiesa infallibile e secondo lo spirito della Chiesa usati, producono frutti di vita eterna?

21. E qui è d'uopo istruire i Fedeli dello spirito della Chiesa, che apparisce nelle orazioni comuni, da essa stabilite, e proposte per uso comune de' suoi figliuoli. L'orazione comune, dice S. Cipriano *de unit. Eccl.*, ha una forza infallibile dalla unanimità de'fratelli nella preghiera, e si usa una certa violenza a Dio dai congregati in suo nome, a pregare qualche cosa, o spirituale, o temporale espediente per la salute, secondo l'espressa, e formale promessa di Cristo Signore Matth. cap. 18. vers. 19. *Iterum dico vobis, quod si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in Caelis est: ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Or come si abbandonano, o si lasciano per ogni pretesto le preghiere comuni fatte con unanimità nella Chiesa di Dio ch'è l'assemblea de'Fedeli, e come si nudre così poca fiducia nelle orazioni, e gemiti della Sposa di Gesù Cri-

sto, ch'è assicurata di essere esaudita per i suoi figliuoli, e si ha poi tanta speranza nelle invenzioni umane, nelle pratiche capricciose, e in riti apertamente superstiziosi?

22. Uniscano piuttosto le buone opere per disposizione, ad impetrare tutte le grazie da Dio, essendo questo il carattere de'Fedeli Cristiani chiamati dall'Apostolo *Sectatores bonorum operum.* Le orazioni, ed i digiuni, con cui si vince il Demonio, le limosine, ed aiuti di carità, con cui si estingue il peccato; le penitenze, ed austerità, con cui si riduce a schiavitù, ed all' ubbidienza dello spirito la carne, sono i veri mezzi da richiamare i beni, e rimovere i mali, che sono l' oggetto ordinario de'nostri timori.

23. Bisogna armare i Fedeli con imprimere bene nella lor mente, che, se sono assaliti da' mali, e per l'amor della Religione, e per la purità del Culto, rigettano coloro, che vengono ad offerirgli istromenti, o mezzi superstiziosi per guarire, e liberarsi, se vengano per Divina disposizione a perdere la vita, muoiono quasi martiri nel loro letto medesimo, testificando colla loro morte la Religione pura, ed immacolata, che conservano nel cuore, come più volte insegna S. Agostino.

24. Debbono parimenti armarsi a disprezzare i vani timori, le minaccie, le beffe, che di essi faranno gl' Infedeli, e Scismatici nel vederli abbandonare le antiche superstiziose loro pratiche, debbono incoraggirsi ad un tenore uniforme, e costante di vita Cristiana, per cui si distinguano, da tutti coloro, che non appartengono alla comunione della Chiesa, affinchè ammirati, e sorpresi anch'essi della nostra maniera di pensare, e di operare, siano costretti a gridare: Ecco il Popolo savio, ed intelligente, ecco l'eredità del Signore; così ammoniva Mosè gli antichi Ebrei, Deuter. cap. 4. *Scitis, quod docuerim vos praecepta, atque iustitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus meus: si facietis ea in terra, quam possessuri estis: et observabitis, et implebitis opere. Haec est*

BKSH

enim vestra sapientia, et intellectus coram Populis, ut audientes universa praecepta haec, dicant: En Populus sapiens, et intelligens, Gens magna. Devono anzi rallegrarsi, e stimarsi più, che gli altri, felici per la sicurezza d'essere sempre, e veduti, ed ascoltati da Dio: *Nec enim est alia Natio tam grandis, quae habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris:* come prosiegue Mosè nel luogo citato.

25. Che se la Sagra Congregazione ha differito fin ora di venire ad un autentico universale divieto de'mentovati Kurbani, ciò è avvenuto in parte per l' esposto sempre vario, e poco uniforme delle circostanze, sotto cui si rappresentava l' affare; in parte ancora per una savia, e prudente Economia, imitando lo spirito; condotta di S. Agostino *epist. 64. pag. 123.*, che trattandosi di svellere un vecchio costume de'tempi suoi di far pranzi, e conviti nelle Chiese ne'di solenni, cagione di molti disordini, non credea doversi tutto d'un tratto togliere con assoluto, e preciso comandamento, ma disporre prima gli animi a lasciarlo per via d'esortazioni, e rimostranze, ed anche di restrizioni, e limitazioni, per giungere alla fine a sradicarlo affatto.

26. Di questi principî forniti i Missionarî cercheranno d'istruire i Fedeli, dall' Apostolica Sede alla loro cura commessi, affinchè sieno Ministri *potenter exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt arguere.*

DECRETUM

S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE

QUO REPROBANTUR NONNULLAE PRAXES CHRISTIANORUM OCCULTORUM MAUMETHANAM SECTAM SIMULANTIUM

Habitae die 31. Ianuarii MDCCLXXIV.

Cum ad aures Sac. Congregationis pervenerit, in quibusdam Albaniae Dioecesibus, aliisque finitimis Provinciis, Christianos nonnullos adhuc existere, qui, non obstante saluberrimo *Synodi Albanensis* Decreto, ac repetitis san. mem. Benedicti XIV. Constitutionibus, videlicet *Inter Omnigenas* diei 2. Februarii 1744., et *Quod Provinciale* diei 1. Augusti 1754. Christum erubescentes, eiusque praecepta, Infidelitatem simulare audent, actusque peragere a verae Fidei sinceritate prorsus alienos; sollicitudinis suae partes esse duxit, facto verbo cum SS. D. N. Clemente XIV. die 6. Februarii 1774., declarare sequentes praefatorum Christianorum praxes innoxias nec esse, nec ullo modo tolerandas.

In primis itaque a simulatae Infidelitatis nota excusari non posse declarat subdolam agendi rationem illorum, qui, dum diebus solemnioribus Missae Sacrificio intersunt, adstantium ex curiositate Turcarum praesentiam formidantes, numquam omnino caput aperiunt, nec signant se Crucis signo, abstinentque a ceteris Catholicae Religionis actibus, qui ab aliis, qui Christiano censentur nomine, palam solent exerceri; atque ita agentes id obtinent, ut Maumethicae superstitionis Sectatores reputentur, nec alia, quam curiositatis, aut levitatis causa ad Ecclesiam, vel ad Conventus locum advenisse, ibique manere credantur.

Quoniam vero non desunt, qui conantur excusare excusationes suas in peccatis, asserentes, se simili

BKSH

prorsus modo gerere, cum, nemine Turcarum adstante, aliis diebus Missae , ceterisque functionibus praesentes sunt: ideo eademmet Sac. Congregatio pariter declarat huiusmodi responsum non tam valere ad purgandam eorum agendi rationem, quam ad ostendendam desidiam, ac Fidei languorem in his, quae sunt ad Deum , vel potius indicio esse posse, iam tunc ab eis praeconceptam mentem esse falsae Religionis simulandae, cum tempus, et occasio tulerit.

Praeterea gravi culpa non caret, quod iidem occulti credentes, cum, diebus Ecclesiastico Ieiunio, aut abstinentiae, consecratis, Turcarum mensis accumbunt, vetitis in illis diebus ab Ecclesia vescuntur cibis, aut se manducare fingunt; simulatio enim haec non alio animo facta praesumi potest, quam ut Christianorum legibus nequaquam obstricti videantur, sed plane Maumethani inter Maumethanos existimentur.

Nec quidquam eis prodest, quod identidem propositum iactant palam profitendi Catholicam Religionem, quoties a publica potestate interrogentur; id enim fieri ab eis necessario debet; sed simul opus est, ut in privatis actibus ab illis simulationibus abstineant, per quas fieri nequit, quia verae Fidei exortes, et falsae sectae addicti exterius appareant.

Multo minori dubitatione damnanda Sacrae Congregationi visa est illorum agendi ratio, qui Turcarum verentes offensionem, prophana eorum Templa ingrediuntur, precationesque apud Maumethanos in more positas peragere fingunt; factum enim ipsum nimis apertam praesefert Maumethicae Religionis simulationem, licet ab aliis damnatae Sectae observationibus, et coeremoniis abstineant.

Id ipsum dicendum de praxi illorum censet, qui ad funera deducenda Maumethanum Ministrum advocant, ut vel ipsi, vel defuncti a falsa secta non recessisse existimentur. Quare, si ex Defunctorum voluntate quomodocumque explicata, nec ante obitum, retractata id fieri

constiterit, Sacra Congregatio eosdem Defunctos Ecclesiasticae Sepulturae, et Suffragiorum beneficio incapaces esse decernit: si vero ex solo damnabili superstitum arbitrio supradictus Maumethanus Minister assistentiam funeri praestabit, eo in casu illorum crimine defunctos non illigari; bene vero superstites ipsos gravissimae impietatis reos, et canonicis poenis obnoxios fore declarat. Hoc enim, ut cetera omnia superius expensa in enunciatis circumstantiis, (et fortasse aliae etiam praxes, quae ad notitiam Sacrae Congregationis nondum advenere) Maumethicae sectae simulationem, Christianaeque Fidei negationem, saltem virtualiter, includit, summamque Christo Domino iniuriam, et proximo scandalum parit.

Ceterum Eminentissimi Patres Archiepiscopos, Episcopos et Superiores Missionum Albaniae, Serviae, aliarumque Provinciarum, quae Turcarum Imperio subsunt, in Domino hortantur, ut zelo Fidei succensi a gregibus pastorali suae curae commissis supradictos damnatos abusus avertere satagant; pari zelo, et charitate unumquemque illorum, qui praemissa factitare non verentur, arguentes, increpantes, admonentes se in nullo casu posse Christum erubescere, falsamque Religionem simulare, quin spem aeternae retributionis abiiciant. Factum insuper magni Eleazari ante illorum oculos constituant, qui, cum compelleretur simulare de sacrificii carnibus lege vetitis manducasse, ut vitae periculum effugeret, gloriosissimam mortem magis, quam odibilem vitam elegit, memorandam illam sententiam pronuncians: *Etsi in praesenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis, nec vivus, nec defunctus effugiam.*

Quod si forte, hac solerti Pastorum cura non obstante, aliqui adhuc obstinati, ac caelestis vocationis immemores reperiantur, qui impiorum viam insistere pergent, detestabiles simulationes in Fidei negocio adhibentes, iidem Archiepiscopi, et Missionum Superiores, ut supra illos Sacramentorum participatione in vita, et, si impoe-

nitentes decesserint, Ecclesiastica Sepultura, et Suffragiorum beneficio post mortem incapaces declarabunt.

Datum Romae ex Aedibus dictae S. Congregationis die 19. Februarii 1774.

I. M. Card. Castelli Praefectus.

Loco ✠ Sigilli.

Stephanus Borgia Secret.

BKSH

INDEX

Litterae Indictionis Concilii Provincialis sive Nationalis. *pag.* 9
Vincentii Zmajevich Archiepiscopi Antibarensis Visitatoris Apostolici ad Synodum Cohortatio . . . . » 12
Decreta edita in Provinciali, sive Nationali Synodo Albana. » 15

PARS PRIMA

CAP. I. De Professione Fidei . . . . » ib.
» II. De Apostatis . . . . » 18
» III. De Christi Fidelibus, qui Fidem non eiurarunt, publice tamen Mahometicam sectam, et secreto Christianam Religionem profitentur . . . . » 19
» IV. Per quid dignosci debent Fideles ab Infidelibus? » 21
» V. De Fidei rudimentis . . . . » 22
» VI. De verbi Dei praedicatione . . . . » 23
» VII. De Festorum Observantia . . . . » 24
» VIII. De sacris Ieiuniis, eorumque observantia. . . . » 26
» IX. De Quadragesimali Ieiunio . . . . » 27
» X. De Iuramento falso . . . . » 28

PARS SECUNDA

CAP. I. De Sacramentis . . . . » 29
» II. De Baptismo . . . . » 30
Decretum S. Congregationis S. Officii ad Episcopum Sappatensem, de non conferendo S. Baptisma Turcis . . . » 34
Decretum S. Congregationis . . . . » ib.
» III. De Confirmatione. . . . . » 35
» IV. De Poenitentia . . . . » 36
» V. De Eucharistia . . . . » 39
» VI. De Extrema Unctione . . . . » 41
» VII. De Sacramento Ordinis . . . . » 42
» VIII. De Sacramento Matrimonii. . . . . » 45
» IX. De eliminandis illicitae coniunctionis abusibus . » 47

PARS TERTIA

CAP. I. De Episcopis . . . . » 50
» II. De Visitatione . . . . » 54

CAP. III. De modo certiorandi Sacram Congregationem de Propaganda Fide de statu propriae Dioecesis . . . *pag.* 55
» IV. De confiniis Dioecesum Sappatensis, Alexiensis, et Albanensis . . . . » 59
» V. De Finibus Episcopatus Pullatensis . . . . . . » 61
» VI. De Regione Posterippensi . . . . » ib.
» VII. De Familiis Fidelibus, ex una in alteram Dioecesim proficiscentibus . . . . » 62
» VIII. De Ecclesiis, earumque cultu . . . . » 64
» IX. De Altaribus sub dio positis . . . . » 66
» X. De Missa Parochiali . . . . » ib.
» XI. De sacra Supellectili . . . . » 67
» XII. De Coemeteriis, et Sepulchris. . . . . » 68

PARS QUARTA

CAP. I. De Parochis . . . . » 69
» II. Ce Curatorum proventibus, eorumque recta, et aeconomica administratione . . . . » 74
» III. De Alumnis S. Congregationis de Propaganda Fide » 76
» IV. De Patribus Missionariis . . . . » 78
» V. De Schola Corbinensi, et Alexiensi. . . . . . . » 81
» VI. De consulendo communibus Provinciae necessitatibus. » 84
Conclusio . . . . » 85
Litterae Instrumentales decisivae confinium inter Episcopatum Alexiensem, et Archiepiscopatum Dirrachiensem . . . » 86
Litterae Instrumentales decisivae confinium inter Episcopatum Sappatensem, et Alexiensem . . . . » 92

APPENDIX

Constitutionum Apostolicarum ad Epiri Ecclesias spectantium.

Instructio de Communicatione in Divinis Catholicorum cum Haereticis, et Schismaticis edita pro Missionaris Orientis anno 1729 . . . . » 99
Decreta Congregationis Generalis S. Officii die 10 Maii 1753, super dubiis propositis a quodam Missionario Civitatis Tenos in Peloponeso, et a S. C. de Propaganda Fide ad S. Officium transmissis . . . . » 104
Benedicti XIV. Decreta super pluribus Disciplinae Capitibus pro Incolis Regni Serviae, aliarumque finitimarum Regionum. . . . . » 108
De Bonis Ecclesiarum, quae semel ab Infidelibus occupata, deinde in Christianorum potestatem devenerunt, Epistola

Benedicti XIV. ad R. P. Nicolaum Lercari S. C. de Prop. Fide Secretarium conscripta, occasione Postulatorum a R. P. Archiepiscopo Antibarensi eidem Congregationi praepositorum. . . . . *pag.* 120

Albaniae Episcopis traditur methodus, qua satagant, ut a Catholicis illius regionis sua Ecclesiis bona restituantur, vel aliquo modo super illis transigatur; et si neutrum queat obtineri, facultas fit Episcopis derelinquendi fundos, fructusque Possessoribus, eosdemque absolvendi a censuris. Benedictus XIV. Ven. Fratri Nicolao Lercari Archiep. Rhodien. Congr. Propagandae Fidei Secretario . » 144

Ne Christifideles sub Turcarum ditione versantes, ad occultandam Christianae Religionis professionem, Mahumetana Nomina sibi imponant, iisque se compellari patiantur. » 153

Quod Apostolicis Indiarum Orientalium iniunctum fuit, ut si Episcopum Coadiutorem, vel Vicarium Generalem non haberent, hunc sibi adsciscerent, cui amplissimae tribuebantur facultates in casu obitus Vicarii Apostolici, id caeteris etiam Vicariis Apostolicis Bened. XIV. imperavit; salva tamen electione Vicarii Capitularis, ubi vel Canonici, vel Parochi eam peragere consueverunt: in iis vero locis, ubi vel non adsunt, vel convenire nequeunt, constitutus iam ab Episcopo Vicarius Generalis, ipse eodem defuncto, Vicarius etiam Capitularis baberetur. Die 5. Augusti 1755. . . . . » 155

Istruzione della S. C. de Propaganda Fide nel 1760. per i Missionarii della Bulgaria, intorno alla pratica de' Kurbani. » 163

Decretum S. C. de Prop. Fide, quo reprobantur nonnullae Praxes Christianorum occultorum Maumethanam sectam simulantium die 19 Febr. 1774. . . . . » 177

REIMPRIMATUR

Fr. Marianus Spada Ord. Praed. S. P. A. Magist.

REIMPRIMATUR

Petrus Villanova-Castellacci Archiep. Petr. Vicesg.

BKSH

CONCILLI
I ΞÈUT SCCI8PNIIS

BAAMUN N' VIET 1703

N' COH T' PAPS SCCI8PTARIT

CLEMENTIT T' GNIMΞETTIT

DISAA EMERNAAME

DALLUN PREI ROMET MAS CONCILLIT, CI PERKASSIN
KISCVE T' ARBNIIS

I KAA CITT SCCI8P

DON EGNELL RADOJA

PRIFT' I DIOCESIT SCKODRS

N' ROM

ME SCTAMP T' CUVENIT S. T' PROPAGANDS

1872.

BKSH

Interpretationis huius Censurae
De Mandato
Excellentissimi DD. Caroli Pooten Ecclesiae Antibarensis,
ac Scodrensis Archiepiscopi
etc. etc. etc.

—

Ego infrascriptus attestor, me attente perlegisse acta Concilio Albani, a Reverendissimo DD. Angelo Radoja Presbytero Scodrensi in linguam Albanensem translata; nihilque in iis invenisse, quod orthodoxae nostrae Fidei et bonis moribus opponatur. Attestor insuper, eamdem translationem sensui textus latini respondere: propterea censeo, fidelium utilitati consultum iri, si typis excudantur.

Datum Iubani die 14 Maii anno 1867.

Andreas Logorezzi
Presbyter Scodrensis.

Elegantissimam a Revdm̃o D. Angelo Radoja exhibitam tum Concilii Prov. Alb. anni 1703, tum Appendicis eiusdem e latino in Sermonem Scodrae usurpatum Translationem perlegi; illamque cum Textu latino, quantum idiomatis natura patiebatur, plane cohaerentem miratus, tuto utiliterque typis edi posse, uti omnium in lucem hactenus editorum huiusce idiomatis praestantissimum monumentum, profiteor.

Scodrae ex Aedibus Coll. Pont. Alb.
Die 24 Maii 1867.

Cajetanus Bruschi Soc. Iesu.

Praemissas subscriptionis Rm̃i D. Andreae Logorezzi et R. P. Cajetani Bruschi authenticas esse declaramus.

Scodrae 24 Maii 1867.

✠ Carolus Archiepiscopus
Antibaren. et Scodren.

BKSH

BKSH

KNUESSIT MIKUT T' DASCTUNIT

JET T' GHIAT, E SCNET PREI ƐOTIT !

Fort i Nritcmi, e i Nnèerscmi Ɛotnii Karlo Pooten Arcipesckv' i Tivarit, e i Sckodrs m' a vûni n' ciaf « ket barr t' rânn» me sieλ n' ghiuh ton Conciλin e ʒeut Scciȣpniis, asctù me i nkʒʒȣe Scciȣp dissaa « Emernâme » t' Paps Benedettit t' Catterməʒettit, e t' Cuvenit Scêit t' Propagands, tui m' bâa me diit me letter sckrùem prei Tivarit, ci ai Cuven fort discron, ci kio pun t' marohet prei mejet per t' mir t' Arbniis. Une t' ʒʒacc, o miku em i dasctun, ci ai m' a vûni « ket barr t' rânn: » bessa e rânn m' u bâa ; jò psè doisce me i ik mûnnit, e merɛiis, nò psè prittoisce, o frigòhesce me sckrue Scciȣp (mir a kecc ti me urtii tane kee me gikue) ; por psè sicur mir e dì tine vet, ghiuha jon tui ken e vorfn, sidomos n' essape t' Fees , e n' pun t' hoλa , droisce , ci mos t' i traɛoi vesct e Scciȣptarve t' mii , t' ziλt jan msue hem me knue , hem me sckrue mâ scpesc n' ghiuh t' jabanciivet ; e ksctù kisce frigh , ci mos t' biiret munni em, si crȣpa n' uj. Nonsè kisce mî scpin cuidessin e ktii Diocesit lânun mue n' bess gadi taman per gni viet; nonsè kisce mi crȣe kuitimin e ksai Famuλii , t' ziλs tasc gadi ʒet viet po i scerbei me crah t' dasctunve sciok-

BKSH

ve t' mii, tui i pass scerbɞe perparannei per pês viet porsi i pār, e Miescter Collegs Giacoivet: gienè me cief, e me gaɛmen i hina ksai pun, ci m' kiè porossitt, t' ziλen me nnim t' Maʒit Ɛot eʒè e marova.

Po t' calzoi t' dreiten, o miku em i dasctun, ci tui sckrue Scciɞp, scium her si tunnim m' vite nneper menn kɞ soi mennimit: « kaa m' u giett nnocusc nner Arbnor, » ci nuk kaa per t' a pelciɞe ket punen teme; » por càa mennoisce me vetvedi, se me j-a bâa vuλnetin Cuvenit t' Propagands, e Arcipesckvit t' Sckodrs, e me viit m' nnegni far mnɞret ksai s' dasctunes Scciɞpnii, i urti s' ʒʒot cùr, se âsct mûnn i tretun, e mot i bierrun: ather ɛemra eme scnosiei, e pagioèi, e trimnòhesce mos m' u merɛit tui sckrue, si dò, n' ghiuh ton, eʒè psè kiò nnèr dissaa sene fort coλai nuk i pergieg Λatines.

Nuk t' ʒʒom, se n' ket Libr sckrue miescfrisct prei Vincenz Zmajevikut Arcipesckvit t' Tivarit, knohen fial t' rea, t' moccme, e t' ɛghièʒuna: bessa unè, si flassim Scciɞpen n' Sckodr, asctù me t' paken forz temen jam munnue me sckrue, tui ciaλtiss, nderi cu kam muit, m' u scporr fialve t' ghiuhvet t' hùejavet, e tui bâa gairet eʒè, ci fialt, ci knohen ktù, t' jeen marrun vesct prei Scciɞptarit t' soccm. Mue, sì i Sckodran, e mâ fort si Mesctaar, m' ʒʒēr ɛemra me diftue marren ton, ci na ghiuhen e kena lân por gni giâa t' harrùeme (beldà eʒè fai scium s' kena pass per pun t' ɛamànevet t' fsctira, e per munghìm t' gairetit) ; knei scium fial t' moccme na kan hupp, e na duhet dissaa fial me i marr uhaa (miaſt ɛii!) prei ghiuhve t' jabanciivet, paa t' ziλat, na Sckodrant sidomos, s' kena ciaire, e derman; ciɞnci, dò mas dò, jan bâa adet nner nee.

E per pun t' frɞtit, ci munnet m' u zierr càa âna e scpirtit prei knimit t' ktii Librit, une kuitoi, ci i urti e mer-vesct prei vetvedit. Conciλi i Ʒeut Scciɞpniis, ci

duel prei dierεve t' Ipesckvive Scciȣptarve Babave ton, ci basck me Mesctaar e mmaitne nnèr t' fsctira, e munnime t' paa–gnehuna Feen e Crisctit n' Arbnii, âsct porsi gni ciiri neεun n' dor ton, me t' ziλin tui i gnoſt na varrt e ksai s' vorfns Scciȣpnii munnena, nnimue prei hirit Tenεot, me e gnaλ perserîi, me nritt, e me j-a nkʒʒȣe nnamin e herscm. Kio e mir lȣpet prei nesc, ci j–a dùem, e j-a discroim erεin, e lumniin. Papa i Roms Benedetti i Cattermʒetti, i ziλi mas Papet Scciȣptarit Clementit t' Gnimʒettit i kaa diit nevoit tona (sicurse na i kan diit eʒè Papt tier, e sidomos i soccmi Pio i Nâni), massi e pat vûu-o-rôe mir Conciλin ton, fort e levdoi n' Ferman t' vet *(inter Omnigenas)*, e me pusctet Apostolik urʒnoi m' u mmait ugnii prei nesc. Na dò t' i diim eʒè Emernâmet, ci jan bâa per Ʒee ton: kto prei Romet na kan arʒ; e dihet mirfiλit, ci msimet e Roms, tui ken kio sctȣλa, e miesctra e s' vertets, jan t' dlira.

Dote Εoti i miscierscm, ci kio e dasctuna Scciȣpnii (uh! teper vorfnue e miera prei gindsc t' saghλâmscm!) t' lulεoin me die, me urtii, me dasctnii, me scêitnii, e me tiera t' mira, e giʒʒ mmar t' discmoin Feen e vertet, ci e pat discmue n' coh t' Sckanderbegut, ci kiè drita e lumnia jon.

Ti, o miku em i dasctun, n' gietcc giâa n' ket Libr, ci nuk t' pelciehet n' hak t' ghiuhs, m' fàl, e m' nnii. Mennen t' a cilla, εemren t' a sblova. Tieter s' kam scka me t' ʒʒan, vec se une luss Εotin per tȣ, ci me t' ruit per mot t' ghiat, e me na ʒan forz me bâa mir n' ket jet aboλà t' scioccnohena n' Reginii t' Parriεit.

N' Sckodr me 10 dit n' Mâj 1867.

D. Egneλ Radoja
(Cameriere d'Onore di Sua Santità).

DO HABERE PERMI SCKODR

Ciȣnci Sckodra simiet âsct rritt, e maȥnue prei Scêitit At Pap, knùessi, kuitoi, nuk iȥnohet me mue, psè une pak fial po i sckrùei ktu permî ket sceher.

Giȥȥ Scciȣptart diin fort mir, ci Sckodra âsct crȣet e Arbniis, e ci per scium sene kaa lân nnaam. Iabanciit e ȥȥrrassin «Scutari,» Romakt e moccm e kan pass ȥȥirr me emen «Scodra;» e na Arbnort «Sckodra.» Livio, ci sckroi permî lufta, e trimnii, ci kan pass bâa Romakt, calzon n' Libr t' vet, ci kȣ sceher pat ken oturaku i Genzit Krailit t' Illirvet, e ci massi u ȥà ai n' dor t' Romakvet, kta per me forzue, e per me nghull hȣccmin n' Skodr, ciune pastafat gind prei Romet: t' zilt me coh u sciummùene, e hapne nneper ȥee ton ghiuhen, e adetet e veta. Kto pun bâne vakii perpara se èrȥ Criscti n' scecuλ. N' coh, ci t' birt e Krailit Costantinit i daane nner vedi ȥenat, ci i pat urȥnue i Ati vetum, Sckodra per gnadissaa viet, tui ken e kerscten, kiè nnen hȣccm t' Krailit t' Stamoλs; mâ von nnen hȣccm t' Krailit t' Serbiis; mrapa Duk n' vetvedi; massannei nnen Venedik, por jò giȥȥ-ugnii; ne-mram, massi per catter viet e mâ, burnisct i pat cinnrue n' luft Mretit, raa n' dor tii, i zili nuk e fitoi me trimnii, por me sȣλe, ci bâni me Venediklii n' viet 1477.

Marin Berlezzi Prift' i Sckodran n' Libr, ci λatin sckroi permî ket sceher, e levdon me cito fial. Sckodra, ȥȥot, âsct gni sceher fort i moccm, e giȥȥher kaa

BKSH

ken m' nnaam. Âsct rreȥȥue prei malesc, ci i bâin cunor per bukurii: rieȥin affer tre uina, ci jan Kiri, Drini, e Bûna, ci perpiicien basck, e scprâɛen n' deet: kaa fuscia, e tok t' mira fort: kaa kalaan, ci heret emnohei «Rosa–Fat:» kaa leccienin, cu merren trofta, levrēk, scioiɛa, gnalla, e giȥȥ far soi pesc-cisc: per pun t' uit, t' aìrit, o «t' havaas,» e per scka kaa jeretiss Ɛotȣn, nuk i kaa fort lakimii nnogni sceherit tieter.

N' c' viet fiλoi Sckodra me pass Ipesckvit, nuk dihet mir: dihet prei Fermanit t' Paps Pio t' Nânit, ci kaa pass Arcipesckvi n' viet 307 nderi n' viet 601; maṣ asso cohet kaa pass giȥȥmon Ipesckvì nderi n' viet 1866. Sckodra tui ken mâ i pari sceher' i Scciȣpniis per giâa, per rescperii e per Ksctenim (ktu n' sceher por ginnen tet mii t' Kscten-Kattolik, e per dit, kaa dasct Ɛoti, sctohen), e tui ken eȥè oturaku i «Valiis,» e i Corzuλadavet t' Nemses, t' Franzs.... Scêiti At Pap Pio i Nâni me die, e me urtii t' vet paa me uȥ me j-a nkȥȥȣe nnèeren, e emnin e Arcipesckviis tui emnue per Arcipesckv Carlo Pooten, i zili jèt alaa Arcipesckv' i Tivarit. Kio e mir i tokoi Sckodrs me 15 dit n' Marz 1867. Lavdi, e nnèera i kioft Tenɛot, e Ɛois Bèekueme, ci âsct Paitòreja e Sckodrs, e e giȥȥ Scciȣpniis.

* *

SCÊITIT AT PAP

CLEMENTIT T' GNIMΣETTIT

VINCENZ ZMAJEVICHU

ARCIPESCKVI I TIVARIT

ME NNIGHIESS, CI DUCHET,
I PERVUHET.

Ti m' urznove, o Scêiti At Pap, me i scikiue, e me i vûu-o-röe, porsì Viεitatuer Apostolik, Kisct e Sccisрniis ʇèut tem. Une urʇnit i nnighiova, ʇeut j-u suoλa rreʇʇ e rreʇʇ, e giʇʇ mmar e kercova, e pàasc nevoit e Scisрniis. Pàasc gaεepe scium! sceherin, ci heret kiè i pari i giʇʇ Vilajetevet vûu nnen haracc, Ɛojen e gindvet me fut n' crѕe, kalaan e Trimavet rrènue, murin e meteriεin e forzs son ciart, e prisc: pàasc t' pā-Feet hii n' venn t' sciugùruem, Kisct perlѕe, Lterit pegâa me mεi pàasc gni venn, cu me muit Popuλi m' u mleʇ n' panagiѕr. Pàasc Plecct tui vaitue, Mesctart Scerbtort e Ɛotit tui kiaa, e tui lottue, Ciobant travajue ʇent (delet) scperdaa, e trett nneper pѕʇ: pàasc murtajen, ci mѕtte gind, e bâte kerdii t' maʇe nneper giʇʇ venne. Kto gaεepe i pàasc, e gimova: εemra perεie per t' εeεa t' Popuλit tem, dote me m' u daa per giѕss, càa i scifsce bit e mii n' reεik me bierr Feen. Prannei ʇʇacc, Popuλi em u baa rob, psè nuk pat dien. Une tui pass t' ʇimtun n' εemer per cacc scium t' kccia, tui ken rreʇʇue prei t' εeεave cacc t' foorta, per saa pacc kѕvet, s' lacc giâa mangut per

me i raa mrapa ktѕne haλeve. Nevoja lѕpte gni derman mâ t' mir, e mâ t' virtѕtcm, se t' pàamit e Kiscvet, e kѕ derman s' iscte sen m' u lân vrâ m' vrâ. Scifsce fort mir, se bâsc dermani i nevoive t' Sceiѕpniis iscte t' mleʓunit e Ipesckvivet n' Cuven. Ktù bessa e nghulla mennen teme, ktù zùna venn, e mùora me i hii gni puns, ci iscte pertè hududin e forzs seme. Por ai Ɛot, ci kaa gnitt doren tierve Vλaɛve ton scperdaa nneper dѕrgnâ per scêiten Fee, eʓè mue m' a gnitti doren nneper t' pā-Fee. Jo: as essapi em i ciobaniis, as e sckùrtuna mennia eme muitne me marue gni pun cacc t' maʓe; por Ɛoti vec, i ziλi nrron motnat, e vesset, e ci ep t' rrittunit, e bâni me marue mmar punen cacc t' vsctiir, sicurse e pacc discrue.

Nnen hie tane, o Scêiti At Pap, ʓèu i Sceiѕpniis po gaɛmohet, psè mas scium viecc po hîn me marr frѕm, e me i cill sѕѕt: kio Sceiѕpnii, ci tasc saa mot kaa nnei si e harrùeme, mlue e vorfna prei nieguλet, nnen gni Pap Sceiѕptaar po dèll n' drit, e meɛi sc' pret me fitue nnamin, e lumniin e moccme. Baba ѕn, mennia e t' zilit âsct mâ e maʓe, se rreʓʓi i scecuλit, càa j-a huron ket t' mir, e nafak Sceiѕpniis, sicur per scegn t' ɛemres t' gaɛmùescme, ʓuntiit e ʓèut t' Sceiѕpniis, due me ʓʓan, sѕλet, e emernâmet bâam prei Conciλit t' Arbniis, po dallin perpara Tejet, ci jee Vicari i Jeɛu Crisctit, e sctѕλa e scêites Fee; aboλà n' paccim fol nnogni gabìm paa hiri, t' ressittet, e t' nrecciet me fial tâne. Une praa me sciokt e mii Ipesckvit e Sceiѕpniis n' paccia cùnn gabue, me giʓʓ cief po trakλoi n' der tâne per m' u msue; e aspak marre s' kam me i nkʓʓѕe nrѕscei fialt e mìa. Bessa punt, e essapet tona s' viin asgni sen, emernâmet tona curgiâa s' pèscioin, n' mos j-u psctetscin Gurit t' nghullun, e n' mos u forzoiscin me giѕg tân, ci s' gabon. Beghenissi praa, o i Lumnùescmi At, duaat

(t' luttunat), itatin me t' pervûit, e gaεmenin e Scciϐpniis seme, bilè ꝁꝁam mâ mir, e Scciϐpniis Sate. N' kioſt giâa n' kto sϐλe, e n' kto emernâme, ci s' t' pelciehet, Ti me t' sceitnùescmin giϐgin tânin gihöe: kto ꝁuntii t' voghla gnimen, ci barabazzohen me vorſnim ton, si t' jeet pelcimì ϐt, rritten me t' scpeit. N' cacc une me tiert Vλaεnit e mii, e mmar me giꝁꝁ Popuλin e Scciϐpniis basckarìsct lussim Ɛotin, ci Tϐ, Pap Scciϐptaar, me t' ruit per t' ghiat mot me jet, e me scnet per t' mir t' Kiscs, e per naſak ton, e me t' i marue dit e per dit mâ me dϐεen tân « muradet » tua.

Sckrue n' Perast t' Kottorit n' t' ꝁetten dit t' Corrikut, t' viets 1703.

LETTRA

CI E SCKROI VINCENZ ZMAJEVICHU
PER ME I MLEẓ IPESCKVIT E SCIȣPNIIS
N' CUVEN, O N' SINNOD.

Vincenz Zmajevichu per hiir Tenεot, e t' Seliis Apostolik Arcipesckv' i Tivarit, i Dioclees, i Pari i giẓẓ Regniis t' Serbiis, Visitatori Apostolik i Arbniis, t' Nnèerscmve Vλaεve, Arcipesckvive, Ipesckvive, e mmar giẓẓ Mesctariis hem t' Serbiis, hem t' Arbniis, giẓẓve scnet cion m' emen t' atii Εotit, ci âsct croni i scnets.

Gadi âsct tui sckue n' marim i treti mùei, ci une tui e bart barren e rânn, ci m' a vûni n' ciaf Scêiti At Pap; paa pusciue jam tui kercue sceheret, catunet, mahaλt, e giẓẓ mmar basctinen e Tenεot. Tui e kciȣr Vnescten e Tenεot, fort mir u munnùesc me j-a vûu mennen nder sot, a kiscte lulεue e εghieẓuna Vnesct, ci dora e Εotit e goditti; Roisst vûu nnèr vnesct a kiscin ruit Vnescten e Tenεot, ci mos t' iscte mrapsctue. Por, uh n' c' gaεep e pàasc! e pàasc Vnescten e Tenεot t' prisciun t' sckatrruem, lânun si gni giâa metun sckret, mlue prei fermazzasc, prei ferrasc, prei roεgasc, e pàasc n' venn, ci me citt rrùsc, tui citt larusck. Ket Vnesct e sckelli me nnim t' nierεve t' kccii ai anmiku i moccmi si i Tenεot, asctù i t' birit t' nierit, i zili sicurse s' puscion prei εemres s' kecce me e ciart faren e mir, ci âsct mieλ n' basctin t' Tenεot, asctù prei εmiret s' puscion me i sckull prei ksai Vnesctet nder arẓiat e moccme, e me i prisc perpainat, ci dallin zungasc. Nner giẓẓ kto ngkatrrime, e psctieλime scka dò t' bâim, o Vλaεen?

A dò t' sckoim motin cot tui e kiaa haλin e ɛii, a por dò t' munnohena me e sieλ mmar Vnescten e Tenɛot? Ah! mos kioft ʓʓan, ci puntort e ksai Vnesct t' riin me duur n' nii; por ɛeλi, ci dò t' a keen per t' Maʓin Ɛot, t' i zēin ɛemrat e tȣne me hìi n' pun. T' hìim praa me punue Vnescten, ci e kena perpara sȣȣsc, t' hìim me e dliir prei ferrasc; e ferrat nder me ranz t' i kpussim i aboλà mos t' dallin perserìi: mos t' biirim mot, aboλà ragnt mos t' forzohen, e mos t' happen nneper Vnesct eʓè mâ ɛii; e ather fort coλai s' kiscin m' u sckull, si duhet. Kio pun cacc e mir, e e levdùescme, eʓè e merітùescme kaa met jò n' mue, por n' t' mleʓun t' Ipeskvivet n' Cuven; psè, saa mâ scium puntor t' jeen, ginnen mâ scium sebete, e arsȣe me mmait Feen n' kam, asctù me i ruit essapet e scpirtit, sȣλet, e urʓnimet e Kiscs, ci t' giʓʓa n' Scciȣpnii ton jan gadi tui hup, si crȣpa n' uj. Si t' jeet ciaλtìa e tȣne, t' mieʓunat, ci per pak jan tu' u bierr prei s' ʓʓatit, âsct uɛdaja, se gniomen, e marrin kȣvet, e vet Vnescta e Tenɛot metun si sckret, âsct scpnessa, se siλet mmar me ʓan frȣt miaft. Nuk duhet m' u harrue m' gni pun cacc t' maʓe: na perket me t' maʓʓ kuitim t' mennes son me diit me i nall giʓʓ kto t' kccia, aboλà mos t' sctrìhen eʓè mâ fort nneper Ksctenim. Prannei, tui ken Turcit pak mâ t' but, nnen hie t' Ɛotniis sȣn Clementit Paps t' Gnimʓettit, tui na nnimue miscriiria e Tenɛot, na bàsc n' venn t' Turcnimit t' a nghullim bairakun e Crisctit, e t' a ciessim Feen n' meidan; e na tui ken Babat e Scciȣpniis, nnen gni Pap Scciȣptaar, t' a bâim Conciλin ton n' lavd, e nnèer Tenɛot, e aboλà t' mmahet, e t' sciummohet Feja n' Scciȣpnii, t' hiccien vesset e kccia, e t' sckullen adetet e mrapscta. Ugurin e kena t' mir; mos t' jeet praa cùr far vannesset; as friga, as trâma, as dròeja mos t' mnêeroin kenn, e mos t' a nallin prei gni punet cacc t'

BKSh

maȥe. N' pun Tenɛot na po hìim m' u munnue; e Ɛoti vet, ci na falli ket rahatii, e ci per miscrìir t' vet m' bâni me i paa, paa m' giett giâa t' kecc, Kisct e Sccisȣpniis, ai kaa me na ȥan forz me fiλue, e me marue ket Conciiλ. Ju praa, o vλaɛnit e mii, Arcipesckvi jeni ȥȥirrun prei mejet, e juu, o Ipesckvì, ci jeni nnen mue, e tiert Mesctaar, t' part e Kiscvet, tui urȥnue po ju bai me diit, ci t' vini, e t' mliȥeni n' Conciiλ t' Arbniis, ci, n' dasct Ɛotȣn, kena me e bâa t' dìelen e dȣt mas Uit t' Bèekuem (post Epiphaniam) n' Kisc t' Scêitit Sc' Gnion Pagheùesit n' catun t' Merciis n' Dioces t' Leɛcs. Tasc mâ par po calzoim, e po ju urȥnoim, ci nnen castighim t' gisgit Tenɛot, paa u vannue aspak, e paa sctîi nnogni sckaìk (vec cusc t' jeet zân me arsȣe, e kaa m' u vertetve prei Conciλit), n' dit t' scegnùeme t' ginneni basck me mue; e giȥȥ vλaɛnìsct me gni ɛemer, e me gni vuλnet, tui na prîi, e tui na forzue Scpirti Scêit, kena m' u munnue me sieλ mmar Vnescten e Tenɛot (Kiscen e Sccisȣpniis). Gni pun gienè mâ fort lȣpi e kercoi prei jusc, ci n' diit cusc giâa, ci s' âsct e mir, t' zilen, tui paa Kisct e Sccisȣpniis, s' kam mui une taman me e diit, e jam rrêit, jò se, eȥè massi t' mliȥena n' Cuven, munnemi m' u rrêit m' giâa sen, due, ci t' a kcisȣrni, sì duhet, e t' j–a diftoni Conciλit, aboλà t' nrecciet, e t' godittet. Per scegn t' bess, e t' discmiis t' ktȣne fialvet, une ket lettr, n' funn t' zils kam vûu doren teme, kam urȥnue me e forzue me mhȣr tem.

Sckrue n' Curbii n' dȣten dit t' Decembrit 1702.

Vincenz Zmajevichu
Arcipesckvi i Tivârit

F. Raimond Gallani
i Sc' Deds Sckrivani.

BKSh

FIALT

CI N' CONCIIλ I FOLI,

PER ME I ZEE SCIOKT, VINCENZ ZMAJEVICHU

ARCIPESCKVI I TIVARIT.

Cië ne-mram, o Vλaεen fort t' Nnèerscm, massi sc-kùene gni tub viet, massi patme pritt tasc saa mot, ne-mram Cieλa u cìl, e na falli sciin, e toka nghuſoi e na ɀà gaεmenin, gaεin, e sciȣhretin. N' ket robnii ton, ci i ghìet assai Cfutve n' Bogdad, Εotȣn na i paa nevoit tona prei s' naltit; e ai âsct, ci i nrron εemrat e t' Mɀaivet, e hien e εeε t' mordes e siiλ n' drit. Kio e mir gnimen èrɀ prei Εotit t' miscrierscm, ci une mâ mos t' ju scioff t' scperdaam, e me frigh, por ktu mleɀun giɀɀ basck t' ju scioff, porsi gni tub usctrii t' mnèerscme cunra anmiccve ton, e ci une t' ju flass me t' maɀɀ nguscλim t' εemres seme, e me bûε tui ciesc. Sakt scpesc ban vakii, ci cu mâ fort drò nieri, atȣ mâ fort âsct nnima e Tenεot, e cu s' asct uεdaja n' t' birin e nierit, atȣ scioffim, se asct dora, e forza e Tenεot. Kio dita e soccme tui ɀan fiλim ktii Cuvenit t' kânscm, e t' discrùescm, kio na nguscλon; psè, paa drasct kenn, munnena ascicciare me fol sot me pusctet ton permî nevoj, ci kaa Kiscia e Scciȣpniis. Εemroniu praa, o Vλaεenit e mii fort t' Dasctun, εemro-niu, po ju ɀɀam; e tui i nniek me ciaλtii ton ɀuntiit e Εotit t' miscrierscm, kto t' i kuitoim, e t' munnohena me nnim t' Scpirtit Scêit essapin e Kiscs son, ci asct tu' u rzue, me e nrecc, e me e vûu ugnii n' lulεim. Varrt e cilluna t' nahijevet tona lȣpin barna m' u mie-kue, e atà, ci lngoin, e per saa s' jan tui dek, psè s'

jan mir eccimue, kan scpnessen me pass psctimin prei nnimes son. Fortuna, e t' frȣȣtit e detit, krisma e furia e Ferrit jan perpiek basck me i perpii Kisct tona, acc saa eɀè nierɛt e mir duket se nghgnȣhen. Scium jan daa prei Fejet, rrêit e traɀtue prei harrtimesc t' sctrempta t' nierɛvet: scium rrahun prei asso taλaɛesc, prei tunnimesc, prei rrênasc, prei traɀtimesc drùen, se mȣten, e dallin Fejet: giɀɀ tui paa vetvehten n' reɛik m' u bierr, tui kiaa, e tu' u dness sctriin duert prei nesc, e lȣpin nnimen ton. Ata, ci hiccien rrscian me dek, t' i zierrim, e ata, ci scpihen m' u mȣt, paa pusciue t' i psctoim; vet barkem (Kiscen e Scciȣpniis) rrahun, e deblue prei taλaɛesc tu' e pertrii, e tu' e goditt t' a sieλim mmar, e t' a vêem n' venn t' scnosct, cu taλaɛet mos t' keen ma scka me i bâa. Kisct jessin sckret, Ltert perlȣe, Mesctart Scerbtort e Ɛotit, Ciobant e Scpirtnavet kan raa n' ɀuun, e n' mniin Tenɛot, jò acc per pun t' ɛii ɛamanit, saa per fai ton, e tui ken rzue prei s' naltit essaap lȣpin prei nesc, ci t' ù nrecciet uɀa e pusctets, ci kan. T' hiim praa me i dliir, e me i pertrii cafsct e sciugurùeme, e me t' maɀɀ cuidess t' a kercoim scka âsct bierr; t' a biim n' venn scka âsct scporr; t' a liɀim scka âsct ɀɀȣe, t' a forzoim scka âsct ligh; scka âsct e mâime, e e foort t' a rùeim. Per kso punsc ktu âsct mleɀ kȣ Cuven, me nnim t' Pereniis fort i scnetcm, per urtii, ɛeeλ, e t' nnoɀun tui fort i discrùem, e per pun t' vennit, e t' ɛamanit ton, kiecc gadi tui ɀɀan, ci s' âsct kuitue cùr, se bâhet. N' ket mot t' perciȣescm, ci s' e kan pass t' part ton, n' ket dit t' barɀ t' scelbimit, ci Ɛotȣn e jeretìssi n' ɀee ton, t' i harroim punt tona, e t' j-ù biim mrapa t' hùejave. Ktù rrè parìa, e ciobania jon, o Vλaɛen, ɀɀot Scêiti Sc' Greguur Nazianzieni, ci na tui e lân m' gnen ân dobiin ton, t' ù scerbeim nevoive t' tiervet. T' ghɛohena praa, o t' Dasctunit e mii, e scêitniin ton metun si n'

BKSH

terr, tu' u gaεmenue m' Tenεon, t' a ciessim n' drit, e t' a forzoim per nassihat t' Popuλit ton. Jena me borg giɀɀve me j-a-ù diſtue rughen m' u scelbue, giɀɀve me j-a-ù ɀan essapet e Eees, me i εaptue t' Ksctent, ci mos t' lsciohen mas vessesc t' kccia, e me i vûu perserii n' kam msimet, e reguλat e Kiscs; e t' hiim me kercue jò scka na biè mir vetvedit, por scka i pelciehet Jeεu Crisctit; e scka t' msoim me goi, t' a maroim me vepra. Caccie giâa e lȣp prei nesc essapi i ciobaniis son, e dò e vorfna Scciȣpnìa jon, e pret prei nesc Papa Clementi, nnen hie t' zilit kto pun tona gni her si t' fiλoin me marr hovin, per dit mâ n' drit kan me dall, e kan m' u rritt eɀè mâ fort. Kio nafak na èrɀ prei Tenεot, e âsct si gni giâa e mrecuλùescme perpara sȣȣve ton: Scciȣpnìa jon dicuur tui pass ghεue me e paa n' kam t' Birit ket Papen e soccm, sot mâ me t' maɀɀ nguscλim levdohet n' sȣȣ t' giɀɀ scecuλit me e nnèerue n' kam t' Babs. Eeλit, ci kaa kȣ Bab me i bâa mir Scciȣpniis, na t' i pergiegim me t' pervùit, e me itaat ton. Aman ju kioscia true, mue, ci jam ne t' nissun per Rom, m' a epni frȣtin e ktii Conciλit; aboλà, tui dall une prei Scciȣpniet, munn t' j-a ciess perpara Babs Scciȣptarit si gni t' pār ɀuntii t' εemres t' gaεmùescme, e si gni t' maɀɀ frȣt t' ciobaniis son. Saa t' jeet coh, t' miren t' a hâim; e massi po munnena me marr frȣmen rahat prei ânes t' anmiccve ton, t' giêim barin me i scnosc haλet, e t' kcciat tona, e t' haλkut. Giɀɀ t' kena gni εemer, e gni vuλnet, gni mennìm, e gni kuitìm, gni fial, e gni t' bâme, ci Ara e Tenεot (Kiscia, nò Ksctenimi) ɀanun neve n' bess t' dliret prei ferrasc e prei fermazzasc (prei vessesc t' Kccia, e prei mcatesc), e t' blèeroin me bar t' gniom plot me frȣt t' jets t' paa–sosme. Por psè nuk jena t' εot na prei vetvedit me mennue nnegni sen, ci t' jeet sicur prei nesc, psè giɀɀ scka kena, na vìen prei

BKSH

Ɛotit, i zili na bâni me ken Scerbtort e Crisctit Birit vet, aboλâ n' drit tii t' scioffim driten, prei Atit Pusctùescm, ci scnrit, na tui ciue mennen ton n' Cieλ, t' i kercoim t' mirat e verteta, e ʓuntiit e Scpirtit Scêit; e mennia tui i kuitue per mrena t' mirat, ci i pressim prei Senεot, e nevojen e nnims Tii, t' nnihet per jacta εani ȣn tui knue me divozion ket urat:

Eja, o Criuesi Scpiirt,
Mêt e tuve sciffii,
Musci me hirin tân
Ɛemrat, ci ti i bâne.

EMERNAAMET

BÀAMUN N' CONCHA T' ꝣÈUT SCCIȣPNIIS.

Na Vincenz Zmajevichu per hiir Tenɛot, e t' Seliis Apostolik Arcipesckvi i Tivarit, e i Dioclees, i Pari i giꝣꝣ Regniis t' Serbiis, Viɛitatori Apostolik i Scciȣpniis, me ksciiλ e me vuλnet t' Nritcmve Ɛotnive Ipesckvive ton, e t' tierve, ci me giȣg nnoꝣin n' ket Sinnod, n' lavd, e nneer t' Ɛotit Pusctùescm, e aboλà t' mmahet, e t' rrittet Feja Scêite, e t' sìeλen mmar vesset, na cisctù po dona me urꝣnue, e po urꝣnoim, e kto emernâme po i bâim.

PIESSA E PAAR

CREU I PARI

PERMÎ BESSIMIN E FEES.

Feja Kattolik, ci n' Kisc Scêite t' Roms, sicurse temellue mî guur t' nghullun t' vertets Tenɛot, mmahet giꝣꝣmon si gni her, asctù giꝣꝣ her, e paa u prisc cùr, e paa u perlȣe: kio Fee, sicur flet Scêiti Sc' Gnion Goiarti, tui ken drita e scpirtit, dera e jets, temelli i scelbimit, ranza e giꝣꝣ virtȣtevet, e croni i vèpravet t' mirave, acc saa paa Fee s' munnet ascusc me i pelciȣe Tenɛot; prannei me rugh na duhet me zân fiiλ prei bessimit t' ksai Fee: ket Fee, ci âsct gni e vetme n' scecuλ, sicurse Ɛoti âsct gni i vetun n' Cieλ, ket Fee, ci giꝣꝣ sccissen, e mennen e siiλ n' scerbim t' Crisctit, giꝣꝣ me gni goi t' a discmoim, e t' i bâim itaat, si âsct sckrue ktu posct.

BKSH

Une Pietri, o Paali, o Gioni, o Egneλi, me giƺƺ temel t' ɛemres seme bessoi, e discmoi giƺƺ saa pun mmahen n' Bessoim, ci i ƺƺon Simbuλi i Fees, sicurse na e mson Scêitia Kisc e Roms; due me ƺƺan:

Bessoi m' gni vetmin Ɛot Atin e Pusctùescm, Criùesin e t' Cieλs, e t' ƺeut, e t' giƺƺ cafscve, ci sciffen, e ci nuk sciffen. E m' gni Ɛot Jeɛu Crisctin Birin e tii t' gnivetmin: e leem prei Atit perpara giƺƺ scecuivet: Ɛotin prei Ɛotit, Driten prei Dritet, Ɛotin e vertet prei Ɛotit vertet: dallun, jò bâamun, gnimen n' t' Kenun t' Atit, per t' zilin giƺƺ cafsct jan bâa: i zili per nee nierɛ, e per scelbim ton sdrȣppi prei Cieλet, e mùer misc per virtȣt t' Scpirtit Scêit prei Virgines Mrii, e u bâa Nieri: u crȣcɛue eƺè per nee nnen Punzin Pilat, psoi, e u vorrue; e t' treten dit u gnaλ s' dekunit, sicur iscte n' t' Sckrùem Scêit: e hȣppi n' Cieλ, ri n' ân diaƺƺt t' Atit, e perserii kaa me arƺ me lumnii me gikue t' giaλt, e t' dekunit, regnia e t' zilit s' kaa me pass marim. E n' Scpirtin Scêit Ɛotin t' gnaλscm, ci rieƺ prei Atit, e prei Birit, i ziλi me Atin, e me Birin basck aƺrohet, e levdohet, i ziλi kaa fol per goi t' Profetvet. E m' gni t' vetmen (bessoi) Scêiten Kisc Kattolik, e Apostolik. Discmoi gni Paghɛim per t' nniemit e scmcatevet: e pres t' gnaλunit e t' dekunve, e jeten e Scecuλit, ci kaa per t' arƺun. Amen, asctù kioft.

Une me giƺƺ temel t' scpirtit tem i pelciei, e i mar mrapa fialt e moccme lân prei Apostuisc, asctù ɛăconet, ci kan dall prei Kiscet, e tiera t' mmaituna, essape e urƺnime t' ssaja. Pelciei eƺè t' Sckrùemit Scêit gnasctù sicurse e kaa spiegue, e e spiegon Scêitia Am Kisc, t' zils i perket me gikiue, e me ɛghieƺ mnȣren, si jan per t' u marr-vesct fialt, ci mmahen n' t' Sckrùem Scêit: e nuk kam per t' i pelciȣe, e per t' i spiegue nrȣscei, vec sicur spiegue i kan scêitnit Dietaart e Fees son.

Une discmoi eƺè, se sctat jan taman Sacramenet e

BKSH

Ligs eree vûu prei Jeɛu Crisctit Ɛotit ton per scelbim t' nierɛvet, nonsè t' sctatat nuk jan barabar t' nevoiscme per giƶƶ-t-zilin. Kto Sacramene jan: Pagheimi, Kreɛmimi, Cunghimi (Eucharistia), Rfimi, o Peennèssa, Vò-imi Scêit, Urƶni i Priftniis, e Cunora e Martess. Discmoi, ci kto sctat Sacramene appin hirin e Tenɛot atȣne, ci i marrin paa mcat; e ci nner kto Pagheimi, Kreɛmimi, e Urƶni i Priftniis nuk munnen dȣ her as m' u ƶan, as m' u marr paa raa n' mcat ci i ƶƶon *Sacrilegio,* Asctù eƶè i pelciei giƶƶ gnato essape, e caide, ci Kiscia i kaa provue, e forzue me pusctet t' vet, cuur Sacramenet eppen divanisct.

Une i beghenissi giƶƶ gnato msime, ci i kaa kput, e diftue Conciλi i Trentit n' hak t' mcatit Originaaλ, e t' dlirunit.

Une discmoi eƶè, ci n' Mesc Tenɛot i truhet taman Curbani i vertet, e i vievscm si per t' giaλ, asctù per t' dekun; e ci m' Scêitnùescmin Sacremen t' *Eucharistiis* âsct gnimen e vertè me t' Kenun Corpi, e Giaku i Crisctit Ɛotit ton, basck me Scpiirt, e me Kȣinii t' vet; e ci giƶƶ t' Kenunit e buks kƶƶehet n' Corp, e giƶƶ t' Kenunit e vêns kƶƶehet n' Giak t' Jeɛu Crisctit, e kio e nkƶƶȣeme ƶƶohet prei Kiscet *transubstantio.*

Une prap bessoi, se nnen ftȣr nò t' buks vec, no t' vêns vec âsct Criscti giƶƶ-ugnii, e ci merret Sacrameni i vertet gnimen.

Une me giƶƶ scpiirt bessoi, se âsct Burgatori, e ci scpirtnat, ci jan atȣ mrên, kan nnim, e dobii prei uratsc, e prei veprasc t' mira, ci per ta bâhen prei t' Ksctenve; e ci Scêitnit, t' zilt basck me Crisctin regnoin n' Cieλ, jan per t' u nnèerue, e per t' u ƶƶirr per nnim ton, e ci ata lussin Tenɛon per nee; e ci hiret e tȣne (reliquiet) jan eƶè per t' u nnèerue.

Une me giƶƶ temel t' ɛemres seme ƶƶam, se fuguret e Crisctit, e t' Ɛois giƶƶmon Virgin, e t' Scêitnave tier

*

BKSH

jan per t' u pass, e per t' u mmait, e jan per t' u nnèe-rue, e per t' u hattrue n' mnȣr, ci ù perket.

Une ksctù ɀɀam eɀè, ci âsct lân prei Crisctit pusctetia Kiscs me ɀan nniesst, e ci kto Popuλit t' Kscten i appin fort scium nnim per scpiirt. Scêiten Kisc Kattolik, e Apostolik t' Roms une e gnoff per Nan, e per Miescter t' giɀɀ tierave Kiscve. Une premtoi, e bâi bee me i nnighiue per gnimen Paps t' Roms, ci âsct Nnieksi i Sc' Pietrit Parit t' Apostuie, e ci âsct Vicari i Jeɛu Crisctit.

Une, giɀɀ punt tiera, ci Kiscia Kattolik i kaa daa me pusctet t' vet, i kaa msue, e i kaa diſtue n' Sinnoda t' mɀaja, e mâ sidomos n' Conciiλ t' Trentit, une paa sceiȣbe, e vesvesse i pelciei, e i discmoi: asctù saa pun, ci cunra msimeve t' Kiscs Kattolik jan ɀɀan prei Luteraive, prei Protestaive, prei *Frammasoive,* prei *Orumve,* prei *Sckieve,* e prei tierve, ci Kiscia me giȣg i kaa maλkue, e i kaa baa jassak, eɀè une i maλkoi, e i bai jassak.

Une ket Fee Kattolik, ci âsct e vertet, jasct t' zilet s' munnet askercusc m' u scelbue, t' zilen tasc une me vuλnet tem po e discmoi, po ap bessen e feen, ci nder saa t' jemi giaλ kam per t' a mmait giɀɀ-ugnii, e paa e prisc ascunn, e ci kam m' u munnue me giɀɀ forz teme, ci atà, ci i sunnoi, nò ci i kam nnen cuidess tem, t' a mmain ket Fee, e ci per saa t' munnem kam me ciaλtis, sicurse m' perket, ci vec kio Fee t' msohet, e t' predikohet.

Une vet N. ksctù po premtoi, po cusctohem e po i biie bess: asctù m' nnimoft ɛoti, e kȣ Ugniλi Scêit i tii.

Kȣ bessim, e discmim Fejet, ci na me Ipesckvi Vλaɛnit ton e bâme tui raa bess cuur u mloɀme n' ket Sinnod, urɀnoim, ci mas ditet soccme t' bâhet n' ket mnȣr prei gnatȣne, ci mliɀen n' Sinnod, cu dò t' bâhet n' Scciȣpnii ton, e mâ fort prei gnatȣne, ci jan me borg me msue tiert.

BKSH

CREU I DȣTI

PERMÎ GNATA, CI E BAN FEEN E CRISCTIT.

Per m' u scelbue, ƺƺot Scêiti Sc' Paal, s' mmaston t' dreiten me bessue vec me ɛemer, por duhet eƺè me e discmue me goi. Bessa Kiscia e Crisctit, ci sciffet me sȣȣ, t' zilen Isaj Profeta e vèn me sceher t' Jeruɛalemit, e Daniel Profeta i ep emnin e nnèeruescm t' gni Regniis, kio Kisc, ci âsct vennue prei ɛotit n' mâje t' malevet per m' u paa, nuk munnet, si ƺƺot Scêiti Sc' Agostin, m' u msceh; as t' Ksctent tui e mmait Feen vec per mrena bâhen giȣmtȣrt e Kiscs, por tui e discmue per jascta, e tui i marr n' sȣȣ t' ƺeut Sacramenet lân prei Jeɛu Crisctit. Prannei jan n' gabim, e dallin Fejet ata, ci no psè drùen se hiekin travai, no psè drùen, se biirin giân e ksai jet, me niet, ci me muit me psctue prei haraccit t' Mretit, i biin sccielm nder punve, ci i perkassin Tenɛot. Ginnen gnassisc, ci massi jan daa prei Fejet, e massi perpara Cadiis, o Mȣftiis, o t' nnogni Turkut tieter i kan raa *hascia* Fees Kattolik, e Tenɛot tui e ciue ghisctin perpiet, e tui punue essapet lânun prei Muhametit, mmahen n' sȣȣ t' haλkut sicur me ken Turc gnimen: dissaa hiin nner Giamii m' u fall, marrin *avdes,* e i bâin adetet tiera, ci i kaa Turcnimi: dò tier gnimen nuk hiin nner Giamii m' u fall, por nuk jessin paa ngran misc n' dit mgniλe, no t' prennen, e t' sctûnen, cuur nnoƺin perpara Turcve; e massannei hem atà, hem kta tinɛ vec perpara dissaa t' Ksctenve ɛghiƺen, e tinɛ i marrin Sacramenet; por kta vet ascicciare n' sȣȣ t' ƺeut jetoin turcnisct, e mmahen prei Turcnimit, e tinɛ vec dùen m' u mmait t' Kscten.

Prei paa-diet t' Mesctarvet kio egier e ɛeɛ kaa biit n' Vnesct Tenɛot: t' zilen aboλà mos t' a rrmoin ƺelpnat

BKSH

e voghla, e mos t' a cuλoss Biscia e vetmia e mabit, urɀnoim atȣne, ci kan cuidessin e scpirtnavet, ci mas ditet soccme atȣne, ci dallin Fejet n' mnȣr, ci ɀɀame, mos t' u appin Sacramenet, vec cuur t' a keen bâa lanet me bee essapin e Turcnimit, e t' mmahen t' Kscten taman n' facie t' scecuλit.

Giɀɀ t' a diin, e sidomos Mesctart, se kio âsct reguλa e Fees Kattolik: t' zilen, ciȣsc se à zân Kiscia temellue prei Jeɛu Crisctit, e forzoin fialt e t' Sckrùemit Scêit, msimet e Dietarve t' moccmve, asctù e vertetoin Scêitnit, e Papt e Roms, ci s' gaboin n' essape t' Fees. Na praa po i ciortoim nnen castighim t' giȣgit Tenɛot giɀɀ Arcipesckvit, e Ipesckvit, ci, per saa t' munnen, t' ciaλtissin me ruit Kscteniminl prei kso t' ɛeɛet Inghat, e ci t' castigoin gnatà Mesctaar, t' zilt, me sckannuλ t' Ksctenve tier, tui e mmait adetin e maλkùem me i ɀan Sacramenet atȣne t' paa–dêgnve, i appin ciêignvet cafsct e sciugurùeme, e ciessin ɀɀiivet gurt e paa-scmùem.

Fretnit eɀè, ci riin n' Malzii m' essaap t' Missionarvet, cu mâ fort kaa sctù ranz kio murtaj, e âsct tui e cielb giɀɀ Scciȣpniin, t' munnohen me giɀɀ scpiirt me e sckull, e me e hiek faret (1).

---

(1) « Vèem-o-rôe me t' maɀɀ iɀnim t' ɛemres son, si » Scciȣptaar, e si Mesctaar, ci j-a dùem t' miren ktii ɀeut » ton, ci gadi giɀɀ Turcit, ci sot kan zàn venn n' ket » Sckodr ton, kan dall prei Malzorsc t' Kscten; t' zilt » sidomos n' coh t' Mahmud Pascs, ci kaa met n' Malɛii, » n' coh t' Ibrahim Pascs, e t' Mustàf Pascs, scium her » per asgni sen, por prei aɛganλekut, nrroiscin Feen, e » bâhescin Turc. Turcit e Podgorizzs, t' Pegs, t' Guziis, » t' Jacovs gadi giɀɀ jan bit e Malzorve t' Kscten, ci kan » dall nò prei Hotit, nò prei Grudet, nò prei Kelmennit,

BKSH

CREU I TRETI

PERMÎ GNATA T' KSCTEN, T' ZILT, NONSÈ NUK E KAN MUHUE FEES, N' FACIE T' ƺÈUT MMAHEN TURC, E TINƐ VEC MMAHEN T' KSCTEN.

N' Kisc t' Jeɛu Crisctit nuk duhet me ken asgni giâa sen, ci t' a nȣein, no ci t' a scemptoin; ciȣnci kio âsct ull prei Cieλet, giƺƺ e dliir, e bukur, e godittun prei Ɛotit, porsi Nussia Burrit vet, stuliss me ciapraɛe arit, e me gùr gevahir. Kto bukurii, e hiescime t' Kiscs jan ƺuntiit e scpirtit, e veprat e mira t' Ksctenvet, t' zilt bâhen piesst, e giȣmtȣrt e ssai per vepra ci duken per jascta. E psè Feja e scnosct, me t' zilen i miri jeton giaaλ *(càa âna e scpirtit)*, e per t' zilen mâ fort difto-het i Kscten taman, ajo Fee dò t' mmahet giƺƺ–ugnii, e paa cur, far perlimit, tui e discmue ascicciare per jascta, paa hille n' ɛemer, paa u sctîi cursesi i Kesctni n' sȣȣ t' cũi, aboλà tui munghue m' gni hisse t' ligs Tenɛot mos t' bâhet faitori i giƺƺ ligs; duhet praa me j-a vûu

---

» nò prei Pultit, e sidomos prei Scialet, prei Alsicciet.
» Vec Mirdita burnisct e kaa mmait Feen e Crisctit; e
» mâ trimnisct e kaa mmait Sckodra jon. T' Ksctent e
» Sckodrs scka s' kan hiek prei Turcve per pun t' Fees!
» Saa me scpat mî crȣe Crisctin e kan discmue asciccia-
» re! Cusc mâ fort, se babat ton, jan levdue me marr
» mrapa Feen, Ugniλin, e urƺnimet e Scêites Kisc? Pàt
» arsȣe me ƺƺan Zmajevichu ciȣsc n' viet 1702, ci adeti
» i maλkùem (murtaja) me muhue Feen e t' parve ton,
» Feen e Crisctit, kaa ken, e âsct nner Malzoor, ci jan
» rrêit, e rrêhen si fmiit mas pêmsc. »

mennen fort ksai pun, ci Sacramenet nuk dò t' eppen jò vec atȣne, ci kan dall Fejet, sicur folme n' crȣe t' dȣt, nder ci t' pèennohen, por as atȣne, t' zilt, nonsè Feen nuk e kan muhue perpara Kadiis, o perpara Ɛabitit, duken n' sȣȣ t' ʓeut, no sctihen, se jan daa Fejet; e prannei cuur perpiccien me Turc, mmahen sicurse me ken ksisc, nner mgniλe, o n' ditt' prênne, e t' sctûne baan misc e ʓʓirren me emna Turcisc; e cuur perpiccien me t' Kscten, mlohen me lig t' Crisctit, ʓʓon, se jan t' Kscten, e scka scioffin se bâin t' Ksctent tier, e bâin eʓè ata (Kta jan nierɛ dȣȣ faciesc, e sicur ʓʓona na Scciȣptart, *laramana*). Sicurse t' Kersctenit i duhet per jascta, e n' sȣȣ t' ʓeut me discmue Feen e Crisctit, e ata nierɛ, per t' zilt jena tui bissedue, munghoin n' ket soi t' discmimit; ksctù me hak, e me giȣg dò t' largohen prei Sacrameneve t' Kiscs, nder ci t' vin n' pèennim, e ascicciare t' a discmoin Feen e Crisctit, saa her ci t' munnen, e t' jeet sebeti. Kto fial tona, e kto msime Fejet jan psctett mî Ugniiλ Scêit; psè Criscti vet ʓʓot: « Ai, ci kaa me
» m' gnoſt mue (rfȣe) perpara nierɛvet, kam per t'a gnoſt
» eʓè un ate perpara Atit tem, ci âsct n' Cieλ, e cusc
» t' m' keet raa mohit (hascia) mue perpara nierɛvet,
» kam per t' i raa mohit atii eʓè une perpara Atit tem,
» ci âsct n' Cieλ. » Knei ʓʓot Scêiti Sc' Agostin: « Saa
» âsct jeta me discmue Crisctin, acc âsct mordia me mu-
» hue Crisctin. »

Na praa po i lussim me giʓʓ ɛemer giʓʓ Arcipesckvit, e Ipesckvit ton, ci mos t' prittoin me i zierr me giʓʓ ranz lissat e mrapscta, ci i psctetten malit Tenɛot, e ci n' venne t' saghλâmsceme t' pȣλs t' Libanit i happin ghêmat plot me helm t' maλkuem.

BKSh

CREU I CATTERTI

PER SCKA DÒ T' DAHEN T' KSCTENT PREI T' PA-FÈESC?

E aboλà Ciobant e Scpirtnavet t' diin mas ditet t' soccme me punue mâ me scium menn, tui ken e vertet, ci nuk munnet ascusc me j-a bâa ʊsmetin Crisctit, e Diaλit « (n' u goditt me Crisctin dò t' ciartet me Diaλin); » prannei jan me borg mos me durue aspak nner t' Kscten gni giâa sen, ci mos t' jeet e dliir, e mir, e ci mos t' a barin Feja e vertet, Feja e cuλùescmeja e Jeʊu Crisctit. Ɛotit vec praa, t' zilit me i scerbʊe âsct gni pun acc e maʓnùescme, saa âsct me regnue, o me ɛotnue, i Kscteni t' i cusctohet tui e discmue emnin e Jeʊu Crisctit per jascta n' facie t' scecuλit, e t' ruhet, si prei mordiet, prei c' do far scegnit, ci t' jeet prei Muhametit. Kte giʓʓ t' a diin, e t' a marrin-vesct mir, ci gnather jan taman t' Kscten, e piesst, e giʊmtʊrt e Scêites Kisc, ci Ɛoti me dor t' vet e kaa temellue, cuur t' jeen scegnue per jascta me scegne t' Fees. Kio règuλa e Fees kaa acc t' maʓe forz n' t' Sckrùem Scêit, e n' lettra t' Diiscmve, saa gnai, ci mungon vec m' ket scegn (tui e muhue Feen e Crisctit n' facie t' scecuλit), sckocciet prei Kiscet, e bâhet i paa-Fee, bilè mâ i kecc, se nieri, ci s' besson m' Ɛotin. Munnet gnimen i Kscteni, m' u pvet prei nnocui, ci s' kaa hʊccm me urʓnue, se m' c' far Fejet besson, ai munnet atii mos me i pergieg, mos me i baa ɛaa permî ket pun, e me giet nnogni sckaik, o mnʊr, ci m' u scporr prei si, jò se me fial tiera me j-a sieλ mennen tieter-cunn; por m' u pvet prei Pascet, prei Cadiet, o prei tieter cūi, ci kaa hʊccmin e dʊrgnaλekut n' dor, ai atbot nuk munnet me nnei perpara ktʊne paa bâa ɛaa, e paa pergieg fiiλ, as munnet me i nrrue fialt, as me bisctnue

me λafe e me bissed; por i duhet me discmue ascicciare Feen e Crisctit: «jam per hiir Tenεot i Kscten,» dò t' ȥȥon me εaa t' cil, «ci bessoi m' Crisctin, e m' Feen e tii:» e kto fial do t' i ȥȥon, me diit, se crȣet e kaa n' reεik.

Ksai pun, ci âsct mâ e màȥeja e giȥȥ tieravet, prei t' ziλet rieȥ dnimi i paa-sosmi i scpirtnavet, ksai Ciobant t' j-a vêen fort mennen, ci tu' e daa grunin prei ègeret t' bâin, ci t' Ksctent mos t' guzoin, e mos keen sȣȣ, e facie me sckieppue m' dȣȣ ânsc, tu' u mmait anei e knei prei Crisctit, e prei Muhametit, e tui scerbȣe dȣ Εotniive, Εotit, e Dreccit. Kio Inghat e εeε per dit mâ fort vien tu' u sctrii n' Scciȣpnii ton, e perpaina e helmùeme kaa per t' u happ giȥȥ-càa, n' mos e kputcin Mesctart me t' scpeit me drappen t' Ugniλit.

CREU I PESTI

PERMÎ BORG, CI KAN MESCTART ME I MSUE T' KSCTENT N' ESSAPE T' FEES.

Biimt e hiescme t' Jeεu Crisctit, ci jan zierr prei hȣccmit t' Diaλit maλkùem, e jan vûu n' Vnesct Tenεot, me bâa ci me munghue ciaλtia, εeλi, e mûnni i puntorvet, e me bâa, ci me i mlue ferrat, e fermazzat, fort coλai ato biim egherzohen, rritten, e bâhen lissa t' paafrȣtcme, ci s' viin per tieter giâa, vec per εiarm. Bessa coha e t' riive âsct plot me reεicce: giaku vlon m' ta, e i ngreh me bâa kecc, e n' c' dò pun, ci duket atȣne nner sȣȣ pak e mir, rrêhen men vrep, e lsciohen marrìsct, e ciorrìsct mrapa assai punet, n' mos i diiscin essapet e scpirtit, e n' mos kioscin forzue n' Fee. Prannei giȥȥ Mesctart dò t' ciaλtissin me bâa, ci fmiit e t' Kscten-vet t' vêhen n' rugh t' urȥnimeve Tenεot, e ci ciȣsc n'

BKSH

vozzrii t' zehen n' nrȣk t' Kiscs, si n' prehen t' Sams, tui ʓʓiʓʓ dien e amel t' Jeεu Crisctit. Ata praa per giʓʓ dit diile, e dit fest t' nrʓnùeme, no para, no mas Mescet (n' ket vakt Priftnit kan mâ nghâe, e munnen me zierr mâ scium frȣt) m' gni mnȣr t' coλaiscme fmiive t' j-ù msoin urat, punt e Scêites Fee, i' j-jù calzoin mir borgin, ci kan me i nnighiue Tenεot, e prins, m' u mmait t' paster, e t' dliir e me jetue ksctenìsct, si duhet largh mcatit, e vessit t' mrapsct. E aboλà dissaa Mesctaar mos t' a lân ket borg paa marue per pun, ci nuk i diin hoλ temellet e Fees: barè si dò kecc t' j-ù msoin fmiive « Atȣnen, Fallemi-Mriin, Bessoimen, ʓet Urʓnimet e Tenεot, e pês Urʓnimet e Kiscs. » Kto Ligia me i diit i scterngon me mcat murtaar giʓʓ t' Ksctent, ci mrriin n' coh t' arsȣes, o n' coh ci marrin menn e sccisse. Ato essape, ci i permênme, Priftnit t' i msoin, tui i ʓʓan me εaa cill, ci giʓʓ-i-zili t' i nniin mir me vēsc, e t' i zâan; e kto t' i ʓʓon n' Kisc, cu vien Popuλi me paa Mesc.

E ciȣnci Turcit jan teper t' vsctiir, saa prei egherzzimit tȣne Kisct, uh medet! kan met sckret, t' zilat, tui ken vietrue, jan rzue, e kan raa n' tok, e t' miert t' Kscten s' guzoin jò vec me i goditt, e me i vûu n' kam, sicur kan ken, por as me dor s' guzoin me i prek prei frighet tȣne, ci jan t' paa miscrierscm, e t' paa insaf; prannei Mesctart jessin paa. Kisc, cu me muit me ʓʓan Mescen, me i bâa essapet e Fees, e me i msue t' Ksctent. Por eʓè se jan kto nevoj, urʓnoim Mesctarve (paa sctii cusc cur far sckaikut), ci cu dò Mescen t' a ʓʓon diten diile e diten fest, no t' a ʓʓon fusciavet, nò sctpiavet, fmiive, e t' Ksctenve tier t' j-ù msoin punt e Fees, e borget, ci i Kscteni dò t' i diin per m' u scelbue.

E aboλà giʓʓ t' Ksctent, e mâ sidomos fmiit t' vin dit e per dit tui i zân urat, e prei nassihatesc t' mira, ci i nniin prei gojet t' Mesctarit, t' zehen εemrat e tȣne

me i scerbȣe Tenƨot; Rfȣessve ù perket me i ciortue Nanat, e Babat, ci mos t' prittoin me i ciue fmiit e vet n' Kisc, nò gneti, cu ҙҙohet Mescia, hem ci t' a scioffin Mescen, hem ci t' i zaan punt e Tenƨot, e t' scpirtit; nrȣscei bessa prinia n' tieter jet kan per t' a pague prittessen me ƨiarm t' Funnit Ferrit. Priftnit praa fort t' a sctîin n' crȣe ket cuidess, ci demellat t' i cillin gni her sȣȣt, e t' a scioffin borgin, ci kan me i raa mrapa scpirtit tui i zân msimet, e scnetcme t' Fees Kattolik. E n' u giett nnogni Prift Famuλiet, ci ai vet âsct i pîit, e demel, e ci nuk dò me marue borgin me i msue fmiit, e t' paadiiscmit, Ipesckvìt, si t' scioffin vet me uҙ, t' a castigoin.

CREU I GIASCTI

PERMÎ BORG, CI KAN MESCTAART ME PREDIKUE UGNIλIN.

Fort i nnèeruescm âsct ƨanati me msue; por kȣ forzohet me gni tieter ƨanaat fort t' scnetcm, e fort t' dobiiscm per me i scelbue scpirtnat, e âsct me predikue Ugniλin Scêit, cu mmahen fialt e Tenƨot. Me predikim na e rùeim grigen ton, ci mos t' ghelbaƨet, e me predikim sidomos e diftoim puscteen, ci Criscti na kaa ҙan me i urҙnue scpirtnat laa me Giak tii. Bessa ciobant jan me borg me i ciue delet n' cuλoss t' scnosct, e n' biesck t' nalt t' Kiscs t' Roms me i sciuitue me gieλ t' jets paasosme, e me i ruit me scpat t' fials Tenƨot prei turrit t' anmiccve, e prei faciet t' uikut; aboλà me msime t' mira si t' jeet vennue nnen hie t' krahve t' Jeƨu Crisctit, mas eret t' kânscme t' ktii t' i Isciohet mrapa, e sicur uλini nghullun me dor t' Ƨotit t' mmahet giҙҙ-her e scnosct, e e gniom, e laghun me ui t' dies t' rrittet me gaƨmen, e t' sciummohet. Na praa po i lussim fort giҙҙ Arcipesckvit, e Ipesckvit, ci tui e kuitue barren e rânn, ci j-a

kan vùu vetvedit n' ciaf, giɀɀ mûnnin, ciaλtiin, e cassavetin t' a derɀin mî ket pun, ci Popuλi, psè âsct ùnscm, gimon, e lȣp buk, t' a giêin gieλen me forzue scpirtin. T' a sciuitoin praa gnate, ci prei ùnit âsct tui dek; e n' mos e sciuitoscin, e kan vraa Giɀɀ-i-ziλi gienè, ci per pak arsȣe t' keet prittue me marue ket borg, t' a diin, ci Tenεot kaa per t' i ɀan gevap, psè e kaa lân paa marue gni pun cacc t' nevoiscme..

Giɀɀ Mesctarve eɀè ci kan cuidessin e scpirtnave, e mà sidomos atȣne, ci per miscrier t' maɀe t' Seλiis Scêite kan pass baft m' u msue per jascta nner Collegia t' Paps, castan ci t' jeen t' εot me happ, e me sctue Feen e vertet, ci âsct Feja Kattolik e jona; atȣne, e ktȣne urɀnoim, ci diten diile, e diten fest t' urɀnùeme t' i predikoin. Popuλit ɀanun atȣne n' bess me die ci kan, e n' mnȣr, ci t' jeen marr–vesct prei t' Ksctenve; t' i msoin, e t' i ciortoin, ci t' largohen prei mcatesc, e prei vessesc t' mrapscta, e ci t' zehen me i marr mrapa veprat e mira; t' j-ù calzoin, ci Ferri âsct cill, e gadi per t' kccii, e ci Parriεi âsct cill, e gadi per t' mir. Atà, ci jan t' εet me i viit Ksctenimit me predikime, e prittoin me marue gni borg cacc t' maɀnùescm, e t' nevoiscm, Ipesckvìt t' i castigoin, si t' scioffin vet.

Ciobant e Scpirtnavet càa predikoin, e càa i calzoin ɀeut fialt e Ugniλit, kte mâ fort t' a keen perpara sȣȣsc, ci giɀɀ t' Ksctent t' a gnoffin hataan e maɀe, ci bâin gnata, ci dahen prei Scêites Fee, asctù t' a diin marriin e atȣne, ci prei frighet mmahen Turc, cuur jan me Turc e mmahen t' Kscten, cuur jan me t' Kscten; e t' a marrin–vesct, ci si ata, si ktà sakt dnohen, e sckoin n' Ferr; e ci scelbimi i scpirtit nuk munnet mî' u pass as n' Fee t' Fozit, as n' Fee t' Muhametit, as n' Fee, ci e kaa harrtue Luteri, Calvini; ci scelbohet scpirti vec paa sciεȣbe n' Scêiten Fee Kattolik, ci gnef per t' Par, e per Bab Vicarin e

BKSH

Jeεu Crisctit Papen e Roms. T' bertassin praa, e mos t' prâin tui bertit Ciobant, e porsi buria t' a cioin nalt εaan e vet, tui diftue Popuλit mcatet e tȣne, ci e citne mas scpinet Ligien e Ɛotit t' vet, e u lsciùene porsi cièit mas ɀuniisc, e mas fλighsctiisc (magiȣpiisc), tu' u bâa robt e t' maλkuemit Muhametit. Atȣne, ci prittoin, t' j-a-ù zierrin giumin mnia e Tenεot, n' t' zelen kan raa, o kan me raa, n' mos i cilscin sȣȣt: Ɛotun per goi t' Ezechiel Profets foli n' ket mnȣr n' scemλtȣr t' Capitanit: « Capitani » n' paat scpaten (anmikun) tui arɀ, e n' mos i raft buriis, e Popuλi n' mos e vûft vehten n' roj, e tui arɀ » scpata n' preft nnogni: kȣ gnimen u zûu n' fai t' vet; » por giakun e tii kam me lȣp prei Capitanit. »

CREU I SCTATI

PERMÎ T' MMAITUNIT E FESTAVET.

Festat jan vûu mà fort me levdue Ɛotin, e Scêitnit: kto praa dò t' sckohen me divozion, e tui bâa vepra t' mira, e jò tui hangher gosta, e tu' u deej; psè ksctù nȣhet emni i Tenεot; por tui ɀɀan urat, tui lezue nnogn libr t' divoccm, e tui knue Psalmet e Davidit, e tiera cangh t' perscpiirscme: n' ket mnȣr scêitnohet dita e t' Maɀit Ɛot.

Festat dò t' mmahen prei t' Ksctenve ton m' gnat mnȣr, e m' gnat coh, ci Kiscia e Roms kaa adet me i mmait. Bessa ginnen n' t' maɀɀ gabim t' Ksctent, ci riin n' Malzii, t' zilt lussin dissaa festa Scêitnisc tui nniek Kalennarin e Sckievet, e tui citt mas scpinet Kalennarin, e Paps Gregorit, e εaconin e Kiscs t' Roms; psè vec gnatà nierε t' kccii, t' zilt i ghermon Diaλi me mnii Scêiten Fee Kattolik, e marrin mrapa essapin e t' moccmit Kalennaar. Por psè i Lumi Ɛot, ci ghεon per t' maɀen vetmiin e vet, dò t' aɀrohet m' gni dit barabar prei soldetnve t' Crisctit, ci sckoin mrapa bairakve t' usctriis t' Roms, n' t' zilen

BKSH

dit mâ fort, e mâ me t' maƺƺ divozion dò t' aƺrohet n' lavd, e nneer t' tii, e t' Scêitnavet prei atȣne ; aboλà giƺƺ t' jeen n' Kisc Tenεot m' gni dit, sicur ginnen giƺƺ t' Ksctent scperdaa nneper dȣrgnâ : ksctù praa me vuλnet t' Ipesckvivet Vλaεvet ton urƺnoim giƺƺ Mesctarve, ci kan cuidessin e scpirtnavet, ci t' munnohen me giƺƺ scpiirt me hiek n' Malzii ket t' εii adet, i zili kaa hii nner ta prei t' perεiemit, e prei miksiet, ci kan me Sckiee; e cit' ciaλtissin, ci festat eƺè prei Malzorsc t' mmahen m' essaap t' Kalennarit t' Paps Gregorit, ci e mmà Kiscia e Roms.

E aboλà mos t' ginnet cusc me hii n' mcat tui prisc festat, e me mlue mcatin e vet me sckaik ci nuk i kaa diit; Prifti i Famuλiis per giƺƺ dit diile n' Mesc t' Maƺe t' i calzoin Popuλit festat, ci biin n' at jav ; e ksctù festat, pos festavet, ci i mmà giƺƺ-i-ziλi Dioces per essaap, e divozion t' vet , t' lutten n' Serbii , e n' Scciȣpnii me nnèer, si duhet, e n' dit t' scegnùeme, sicurse i mma Scêitia Am Kiscia e Roms.

E psè m' gni ar t' maƺe pak Puntor nuk munnen me corr me giƺƺ gaεmen t' scpirtit; as giƺƺ t' Ksctent, ci riin nnen gni Prift Famuλiet, munnen me sckue me paa Mesc diten diile, e diten fest, tui ken catunet, no mahaλt largh prei Kiscet, cu ƺƺohet Mescia; aboλà prei paa-diet , e prei t' prisciunit t' festave mos t' mêin scermeni nner vnescta, e n' Scpii Tenεot ghemi i uλinit frȣtem: na tui dasct me forz, e me mnȣr ton me i scikiue nevoit, ci jan, urƺnoim Mesctarve, ci t' i bâin me diit bari t' Part, Crent, Voivodat, t' zilve t' j-ù vên horg me e calzue catunit, e mahaλs per Cogiobascin, o Casnessin, se n' c' dit biè n' at jav festa, o mgniλia. Kio s' âsct fort e vsctiir m' u bâa; psè scpesc lossin per pun t' veta assisc e ksisc, t' zilve ket haber munnen me j-a-ù ƺan.

Ne-mram giƺƺ Mesctart, ci kan barren e Scpirtnavet, t' munnohen me giƺƺ scpiirt me bâa, ci nnèera, ci Tenεot

BKSH

i perket, perserii t' lulεoin n' ʓee ton; e ci, t' u nall sciummizza e mcateve, scpata e Εotit, ci ri peεuλ mî crϑe ton, nneper sceitnim t' festavet t' largohet prei nesc; e ci t' kʓʓieλt e Cieλit t' duket giʓʓ pertrii atϑne, ci nnèeroin Εotin e vertet.

CREU I TETI

PERMÎ GNINESS T' URʓNUEME, E PERMÎ BORG, CI KAN T' KSCTENT ME I MMAIT.

Giʓʓ-i-zili i Kscten dò t' jeet n' cuidess me i mmait gninesst me divozion, si duhet; ktù âsct t' εghieʓunit e armyet, ktù premtimi i vertet me marr celenghun n' luft cunra Diaλit. Nuk âsct tieter giâa, ci kaa acc forz me e nall furiin e Diaλit, e me εaptue miscin, e giakun e nierit neεun prei lakmimesc t' mrapscta, saa e kaa gninessa. Criscti vet ʓʓà n' Ugniiλ: « kϑ soi diemnisc nuk » largohet, vec se me urat, e me gniness; » me t' zilen me t' zilen lighet pò corpi, por scpirti forzohet, e mâjet me t' maim t' hirit Tenεot.

E aboλà prei t' Ksctenve, tu' u durue mos me hangher misc, t' kuitohet Deka, e t' Vorrùemit e Crisctit, e t' i eppet Nnèera, ci i perket Εois Beekueme, sicurse Kiscia e kaa vûu; t' Ksctent per giʓʓ t' prenne, e per giʓʓ t' sctûne t' ruhen mos me hangher misc aspak. Ata, ci nuk i nnighioin paa nevoj ktii urʓnimit, appin scciϑbe, se jan perlϑe me mcat t' Sckievet, e t' Luterâive, e sidomos n' ʓee ton, cu i Kscteni daan prei Turkut, psè nuk hà misc t' prennen, e daan prei Sckiaút, psè nuk hà misc t' sctûnen.

Mgniλet e motmotit, t' dimnit, t' prenvêrs, t' vèrs, e t' viescts, t' ziλat me i sciummue bâin dϑmʓet, saa jan moit e viets; asctù mgniλet e Scêitnavet, ci Kiscia

i kaa urƶnue, dò t' mmahen jò vec paa hangher misc, por eƶè paa hangher bȣlmet, due me ƶƶan, as vôe, as diaƶƶ, as tlȣȣn. E sicurse sȣpri ƶƶame per festa, ksctù po ƶƶona eƶè per mgniλe ; ci âsct borgi i Mesctarvet, ci jan nner Famuλii, me i bâa me diit t' Ksctent, se m' c' dit biin.

E aboλà taman t' mmahen mgniλet e Kiscs ; e mos t' punohet giâa cunra adetit t' Kiscs t' Roms ; po ƶƶona, ci, me bâa me raa dita e Sc' Mattiis t' Mercuoren e perhîme ; t' marten, ci kiscte me ken mâ e mramia dit e Carnovalit, n' venn, ci me scikiue arsȣen e kecce t' gruksiis, âsct per t' u kciȣr arsȣeja e urƶnimit t' Kiscs ; e prannei t' marten dò t' mmahet mgniλia e ktii Scêitit Apostuλ, t' zilen mos t' guzoin ascusc me e prisc, as tui hangher misc, as bȣlmet, por t' a mmain giƶƶ-i-ziλi, sicur mgniλet tiera t' urƶnùeme.

Ata, ci i kan musc plot gnicet e gni viet, Kiscia i scterngon nnen mcat me gninue, e me hangher vec gni her n' dit ; por Kiscia vet sot duron, ci t' bâhet eƶè pak colazion. Prap Kiscia, tui ken Nan e ƶimscme, ci na i di nevoit, i nniin, e nuk sì ƶƶot me gninue atȣne, ci jan sctȣȣ n' mot, e prei pleccniet nuk jan fort t' kȣvetcm ; as atȣne ù vèn borg me gninue, t' zilt prei Inghatet jan pakue ; bilè me ken fort t' lig, dò t' lirohen prei asso borgesc, e dò t' han scka dihet, se ù ban mir.

CREU I NÂNI

PERMÎ GNINESS T' CREƧCMVET, CI BIIN PERPARA PASCKVET.

Gninesca e catterƶet ditve, ci mmahet nnèr Creƨcm t' mƶaa, kaa dall jò vec prei urƶnimit t' Kiscs, por mâ fort prei scemλtȣret t' Crisctit Ƨotit tȣn, i zili n' sckretii gninoi catterƶet dit, e catterƶet net : asctù na per catter

BKSH

dit me t' maȥȥ scternghim t' corpit ton dò t' gninoim; aboλâ giȣmtȣrt, nnèn Crȣe giȥȥ me ferra, teper mos t' a λastoin miscin e vet. Creεemit bessa jan coh t' pelciȣescme, jan dit m' u scelbue; e prannei paa pusciue, me divoziòn, me durim, e me scternghim per giȥȥ viet càa gni her dot' i mmaim, e dò t' i lussim sicur dit t' sciugurùeme. Knei praa s' âsct per t' u durue aspak gnajo prāλ, ci dissaa t' mâr e kan harrtue, t' zilt, tui dasct me i lsciue kto Creεcm t' barȥa, msoin, sicur me ken dietaar t' foort, ci Creεcmit nuk dò t' mmahen per giȥȥher: ȥȥon ata, kinse t' Ksctent per sctat viet jan me borg me gninue n' Creεcm, e ci mas atȣne sctat vietve Ligia mâ nuk i scterngon. E kta per–gnimen, ci flassin kso doret, jan gnassisc, ci hattroin barkun e vet n' venn, ci me nnèerue t' Maȥin Ɛot, e mennia e ktȣne âsct me t' bierrt; jan gnassisc, ci j-a kan lsciue frêen nemsit t' mrapsct, e kan sckue mas lakmimesɵ t' corpit, e n' usctrii t' ksai jet tui kuitue ata me paa t' mramen, bâhen t' verbt, e caλausst e t' verbvet. E aboλà praa Creεcmve mot t' j–ù biiret pahi, e t' Ksctent mos t' rrêhen coλai prei ksciλesc, e harrtimesc t' mrapscta t' nierεve t' kccii, e mos t' gaboin m' u lsciue mas essapit t' jetùemit mâ t' liiruescm; ket tehmì po e bâim: « Gnai, cusc dò t' jeet, ci ȥȥot, ci nieri s' âsct me borg me gninue n' Creεcm, me gieλ, ci hahen n' Creεcm, vec se per sctat viet, e mâ jò, ai kioft maλkue; » e ksctù t' maλkohet prei giȥȥt–zilit Ipesckv, sicur ai, ci i prisc ligt ȥanun prei Kiscet.

ƐREU J ȤETTI

PERMÎ BEE T' RRÊISCME, NÒ T' SCTREMPT.

Nner saa mcate, ci n' ket cohen ton jan happ nneper Scciȣpnii, dùolne, e mùerne ȥeen eȥè rrênat, e beet e sctrempta, t' zilat erȥne m' u sciocεnue t' εeεave t' paa-

BKSH

gnèhunave, ci na kan raa sipri. Bessa ata, ci scpesc, e si per vess, e gadi per c' dò fial bâin bee t' rrêiscme, e ci me rrêna e nѕein emnin e Tenεot, ci âsct i dreit, kan m' u musc me t' kccia, e castighimi nuk kaa m' u daa prei sctpies tѕnve. E per me j-a giet dermanin, sì duhet, ktѕne mcateve, ci prei giꝫꝫ ânsc po na travajoin, tui scterngue gnata nierε t' lsciuem, ci mos t' guzoin mas sotit me bâa bee m' rrên, sidomos n' giѕg, o n' *mehcieme;* po i bâim me diit, e po i ciortoim Ciobant, ci t' i frigoin, e t' i mnèeroin kta mcatnor tui sctii atѕne nner menn giѕgin e Tenεot, e tui i lân n' rfim paa i εghiꝫ.

Sàkt eꝫè âsct per t' u bâa *lanet* gnai adet i mrapsct me bâa been tevegel, me t' zilin adet t' Ksctent paa diit mir; a âsct nieri me fai, o i paa-fai, e liroin me bee, tui e psctue n' ket mnѕr prei εoλumit, o iꝫnimit at nieri, ci nuk dihet, se âsct me hille, o i paa-hille. Permassi emni i Tenεot duhet m' u ꝫꝫirr n' t' dreit, e m' u aꝫrue me scpiirt, e tu' u diit puna taman; giꝫꝫ-i-zili, ci t' a keet prisc been me ket soi paa-diet, gnimen e vertè kaa per t' i ꝫan arsѕe Tenεot, ci âsct Giѕgtaar i dreit.

PIESSA E DȢT

CREU I PARI

PERMÎ SACRAMENE.

Kiscia nuk kaa gni giâa sen mâ t' maʒnùescme, mâ t' paa-scmùescme, e mâ t' nevoiscme per me fitue scelbimin e paa–sosm, se sctat Sacramenet vûum prei Jeεu Crisctit Εotit ton, n' t' ziλat vorfnimi i nierit, per t' maʒe miscrier Tenεot bugattet me t' maʒe giâa, e me scium t' mira. Sctat Sacramenet jan sctat crojet e Scelbùesit, prei t' ziλasc ziiren me gaεmen uinat e hirit hȣinùescm, ci na i cioin nalt scpirtnat tona, n' jet t' paa-sosme. Εemra e cill e t' miscrierscmit Εotit tȣn, ci prei s' naltit na i paa nevoit tona, daan accik sidomos n' Sacramene, per t' ziλat e mira e scpirtit ton nò fiλon, nò rrittet n' kioft tiλue, nò perserii fitohet, n' kioft bierr. Knei Kiscia Nussia e Crisctit, godittun, e hiesciue me cacc scium rreεe t' maʒniis, e t' lumniis, sckelεen porsi hȣλi i drits, e forzue me sctat scegne t' Sacramenevet, giʒʒ e mnèerscme, porsi gni tub usctrii rresctue, dèll me e ciart, e meer rreenue faret funnin e ferrit.

Por tui ken me rugh, ci senet e scêitnùescme t' perdorohen prei Scêitnave, e ci eʒè pusctetia e gnatȣne, ci i daain ʒuntiit e Tenεot, t' i pergiegin maʒniis t' ktȣne; prannei ata, ci kan per t' i marr nneper dor Sacramenet e scèitnùescme, t' diftohen, porsi Scerbtort e Tenεot, giʒʒ t' dreit, e scêiten, e nner giʒʒ pun t' jeen pasgiȣra e Ksctenimit, aboλà mos t' ginnet cusc me na sciaa t' scerbȣemit ton.

BKSH

Ato sene, e ato essape, ci jan sckrue n' Ritual t' Roms per me diit me i ʒan Sacramenet, giʒʒ-ugnii dò t' mmahen me t' maʒʒ kuitìm; paa guzue nnocusc as me sctue, as me mungue giâa.

CREU I DʊTI

PERMÎ PAGHƐIM.

E per me fol permî sctat Sacramene, na duhet mâ par me fol permî Pagheim, ci âsct dera e giʒʒ Sacramenevet. Kʊ Pagheim âsct gnimen gnai croni i jets, ci rieʒ prei sctpiet Teneot, ci e lagh giʒʒ facien e toks, ci e dliir prei hanracìesc t' mcatevet. Kto jan urnat e t' dlira, mî t' zilat alaa tui nnei Scpirti Scêit (i Teneot) i gniom biimt e ʒʒata me virtʊt t' hirit hʊinuescm, e t' birt e mniis (niereit leem me mcat t'Adamit) i ban me ken birt e eemres Teneot. Me Pagheim nieri librohet prei robnìet, n' Paghèìm ginnet t' nniemit e mcatvet, ktu âsct mordia e mcatit, me Pagheim leeim s' dʊtit her, ktu âsct petku i barʒ, scegni i sceitnùescm, e i paa-ressittun, coccia per me voit n' Ciel, t' knacciunit e Parrieit, paitimi i Regniis Parrieit, e ʒuntìa e t' birvet eemres Teneot. Bessa dasctnia e Teneot kiè gnajò, ci na scelboì: Ɛoti tui e kciʊr miscrìeren e vet na zùer prei dialit per sebep t' Pagheimit, me t' zilin kena lee perserii, e jena pertrii per virtʊt t' Scpirtit Scêit, hiret e t' zilit bol i derʒi permî nee per Jeeu Crisctin Scelbùesin ton; abolà, na dliirun me hiir t' ktii, t' jena miraeciit e jets paa-sosme, sicurse e scpnessoim.

Per t' dreit essapi i giʒʒ ktʊne t' miravet, ci jan mleʒ n' Pagheim, na vèn borg me bait t' maʒʒ cuidess, ci cuur eppet kʊ Sacramen, forza, e t' viimit most' i mungoin per prittess, nò per fai t' Mesctarvet. Prannei tu' u citt

uj n' Paghɛim tri heresc, fialt nuk dò t' ʓʓohen vec se gni her. Fialt e Paghɛimit jan: « Une po t' paghɛoi n' » emen t' Atit, t' Birit, e t' Scpirtit Scêit.» Ciobant t' scikioin mir, ci ato fial cursesi mos t' nrrohen, e ci fort t' i castigoin gnata Mescťār, ci càa ciessin uin tri heresc, tri her eʓè i ʓʓon fialt e Paghɛimit.

Por tui ken me uʓ, ci per pun t' Paghɛimit nierɛit n' preken t' Nans (t' Kiscs) t' bâhen t' birt e Atit, ci âsct n' Cieλ; e ci senet e sciugùrueme t' bâhen, e t' marohen n' vènn t' beekuem: na tui dasct me hiek prei Kisciave tona adetin e kecc, ci kaa ken nderi sot, urʓnoim, ci mas ditet soccme Sacrameni i Paghɛimit t' eppet n' venn t' bèekùem t' Kiscs t' Famuλiis me uj t' dliir zierrun prei cronit, ci dò t' a keet giʓʓ-e-zila Famuλii n' Kisc, o n' Cappell t' vet. Vec me raa gni nevoj e maʓe, no me ken Kisciat, o Cappellat t' rrèenueme, e mos m' u giet venn i sciugurùem; ather t' paghɛoin si t' munnen.

Per ket pun Mesctart dò t' ciaλtissin me giʓʓ scpiirt me largue faret gnat adet t' ɛii, ci Malzort ton e mmain, ci eʓè e forzoin per s' mrapsctit me arsȣe, ci n' at mnȣr kan punue giʓʓmon t' moccmit n' venne tȣne. N' malzii âsct àdet me i paghɛue fmiit nner sctpia. Vè Mesctari nner Malzoor, e i paghɛon fmiit e tȣne me uj vec, e tui ʓʓan fialt e Paghɛimit, por caidet, o essapet tiera, ci Kiscia urʓnon m' u bâa per gni her, ci eppet Paghɛimi, sctȣhen, e bâhen mas scium ditsc mas scium mùeisc, bilè mas dissaa vietsc. Prei ksi adetit t' mrapsct kaa dall nner ta gni gabìm eʓè fort i maʓʓ. Kuitoin, se gnather, ci bâhen *cerimoniet,* o caidet urʓnùeme prei Kiscet, Nunni, e Nunna zân sc' gnionin me fmiin e paghɛùem, e nuk diin, se cummaria, o sc' gnioni zêhet, cuur paghɛohet nieri, e jò cuur bâhen *cerimoniet.* Na praa giʓʓ Priftneve, e Fretve t' Scciȣpniis son urʓnoim, ci t' a hiekin faret at adet t' mrapsct, e ci fmiit mas ditet soccme t' i paghɛoin

n' venn t' beekùem me giȥȥ essape, ci jan sckrue n' Ritualλ t' Roms, paa lân asgni sen mangut.

E nonsè Priſtit t' Famuλiis i perket me paghεue; gienè, ſmia me ken n' rεεik t' jets, c' dò nieri munnet me e paghεue, e n' c' dò venn. Sckieet por kan gni lig teper t' scemptùeme, ci mos m' u paghεue ſmìa, as n' sahat t' nevois, prei tieter cūi, vec se prei Popit tȣne. T' munnohen Ciobant me giȥȥ menn, e me giȥȥ forz me j–a largue t' Ksctenve ket soi gabimit, ci anmiku i moccm, ci âsct diaλi vet, s' puscion cùr per goj t' Sckievet m' e citt n' meidan, e me harrtue per dit tiera sene t' helmùeme me εoλun t' scpirtnavet.

E ahoλà mas sotit mos t' i eppet cūi Paghεimi per s' dȣtit, e sidomos t' mȥaivet (Paghεimi s' i eppet cūi dȣȣ her paa raa n' mcat murtaar, ci i ȥȥon *sacrilegium*), Priſtnit e Famuλiive t' scikioin mir perpara, a âsct paghεue a jò ai nieri, ci discron me marr Paghεimin. N' mos muiscin me e dliir punen, e me e citt n' drit t' verteten, por jan alaa dȣȣ mennesc; para se t' a paghεoin me sciart, sicur me ȥȥan: « n' mos kiosc paghεue, une po t' paghεoi » n' emen t' Atit, e t' Birit, e t' Scpirtit Scêit, » t' i msoin articuit e Fees, e punt tiera t' nevoiscme m' u diit prei t' Ksctensc, e t' a bâin me i nnighiue urȥnit t' Parit Apostuie, i zili dò, ci cusc t' paghεohet, perpara t' pèennohet permî mcate t' herscme, e per saa t' munnet, t' keet t' ȥimtun t' foort n' εemer per to. Ksctù si t' jeet sdesc prei veprasc t' diaλit, kaa per t' u vesc me arm t' Crisctit, me t' ziλat kaa me muit n' dit t' fsctiir me cinnrue cunra t' Mȥaive, e Ɛabitλarve t' ktii scecuλit, paa drasct cùrgiàa n' ket jet, e paa u ligksctue aspak prei taλaεeve t' ksai dȣrgnâ. Ipesckvit t' jeen n' cùidess, ci scka urȥnùeme, t' mmahet taman, e Mesctart, ci s' nnighioin, o ci prittoin me i mmait kto essape, t' i castigoin, sicurse âsct uȥa.

Dissaa t' Kscten, sidomos Malzort, kan marr adetin e

BKSH

maλkùem me i ȥȥirr n' Pagheim per cummaar, o per nunn t' paa-Feet, nò Sckieet. Ipesckvit ket pun t' nȣȣt mos t' a duroin m' u bâa prei t' Ksctenvet, e t' j-ù vin hakut fort, e fort, faitorvet.

E per pun t' cummariis, o t' sc' gnionit, ci rieȥ prei Paghεimit, âsct per t' u diit, ci ai, ci mmà, due me ȥȥan nunni, o nunna, e famuyi, e i Ati, e e Ama i atii kan cummarii o si gnion nner vehte; asctù ai, ci paghεon, kaa cummarii me fmii t' paghεuem, e me t' Âmen, e me t' An e ktii: kio ginii, ci i ȥȥon, i scpirtit, acc fort i liȥ basck, saa ligia s' duron assesi m' u martue nner vehte. Prap âsct per t' u calzue, ci kio cummarii, o ginii, o sc' gnion nuk dò t' happet mâ pertè, as nuk dò t' sctribet me tieter breε t' vλaεniis tȣne. Ascusc praa mos t' guzoin me sckaperzȣe ket reguλ t' Kiscs Kattolik; aboλà t' Ksctent, ci vetmia e Fees i basckon, mos t' jeen daam prei scioccit scioit per pun t' mennes t' mrapsct. Vec Sckieet n' t' gnehun t' breεave ezzin n' terr; t' zilt cu ȥȥon, se jan giak gnimen, e illacaa nner vedi, nuk e kciȣrin hoλ ket pun, e si dùen vet, martohen me scioci scioin, nonsè t' jeen cùscri; por cu nuk kan sc' gnion, o cummarii, Sckieet jassak i bâin martesst, ci ligia ep m' u bâa (1).

---

(1) « Alaa sot Malzort e Scciȣpniis o kan mmait ket
» t' εii adet. Me fol me ta, âsct giȥȥ gni, sicur me sctȣp
» uin n' havàn! Me grabitt graat e hùeja, me marr cun-
» natat per graa, me curvnue me illakaa t' veta, e me
» bâa giȥȥ far magiȣpiisc, e t' εeεasc, s' i numroin kto
» mcate per asgiâa; por me punue scka ep ligia, e Feja
» e Crisctit, ci t' jeet cunra adeteve t' maλkùemve t' tȣne,
» nuk e zân per urtii, por per marrii. Arsȣeja me ta nuk
» ezz, por friga e Εabitit, e jò e Tenεot, as e maλkimeve
» t' Kisct. N' kto vakte tona kan fiλuè pak me raa n' fie:
» e Εoti bâft, ci t' sbutten, e t' nnighioin msimet e Kiscs. »

BKSH

Na tui paa Kisct e Scciϑpniis u mrecuλùeme ſort, ci si nuk na raa me paa gni venn cunn, cu mmahet croni scêit i Paghεimit; e ci si s' na raa me nnìe, o me marrvesct, se Priſtnit, nò Fretnit kan cuidess me e bèekue uin n' vakte t' scegnùeme prei Kiscet! ʓʓon, por bosc, ci s' âsct pun, ci munnet m' u mmait croni scêit i Paghεimit nner Kisc t' Scciϑpniis; per arsϑe ci Turcit jan teper t' egier, e nuk i lân rahat, e munnen me i ʓʓϑe, no me i nϑe crojet e Paghεimit, Ksctù ata flassin; por nee nuk na pelciehen fialt e tϑne: prannei po ì bâim me diit giʓʓ Arcipesckvit, e Ipesckvit, ci gni sahat e mâ par t' j–a giêin illacin ksai prittess, ci i kaa bâa me fiet giʓʓ Mesctart tui urʓnue ktϑne, ci me t' scpeit, e paa vanness t' a ngrehin cronin e Paghεimit nner Kisc t' Famuλiis, cu mliʓet Popuλi paa frigh t' paa–Feeve me paa Mesc, e per tiera essape t' Fees, e ci per giʓʓ viet t' Sctunen e Maʓe, nò t' Sctunen e Rrsciaivet uin t' a bèekoin n' sϑϑ t' Popuλit me divozion, e me mnϑr, ci âsct urʓnue prei Kiscet.

Ksctù dò t' punoin eʓè Fretnit, e Missionart tier, t' zilt permassi e kan n' ciaf barren e Famuλiis, nuk munnen m' u lirue prei borgeve, ci i kan Priſtnit e Scciϑpniis.

Por per mos u harrue dita, ci kieme ʓʓirr per pun t' Paghεimit n' Fee t' Crisctit; per m' u diit eʓè dora e fissit ton, e numri i vietve tona; e per mos u ʓan Paghεimi s' dϑtit her (ci kiscte me ken mcat i maʓʓ); asctù eʓè per m' u diit viet e atϑne, ci martohen, o ci hin nner urʓna t' Priſtniis (si mos t' dihen viet taman, munnet nnocusc per fai t' vet, paa i musc viet urʓnue prei ligiet, no m' u martue, nò me hii nner urʓna t' Priſtniis me rrêna); Kiscia prannei me t' maʓe urtii kaa urʓnue, ci Mesctart m' gni teſteer bâamun pastafat t' i sckrùein emnat e gnatϑne, ci paghεohen. Giʓʓ-cunn n' dϑrgnâ sckruhen emnat e t' paghεùemvet; psè ksctù urʓnon ligia e

Kiscs : vec n' Scciȣpnii ton nuk sckruhen, o psè Mesctart prittoin me i sckrue ato emna , o psè , me marre tȣne ! nuk diin me sckrue. Arcipesckvit praa, e Ipesckvit giȥȥ prei ɛeλit , ci ù perket me pass per scêiten Fee, t' munnohen me giȥȥ forz me bâa , ci giȥȥ-i-zili Prift i Famuλiis t' a keet tefterin, ci âsct per t' u ruit n' Kisc, n' t' zilin t' i sckrùein hem emnat e atȣne, ci paghɛohen, asctù t' prinve, e t' fisseve, hem emnat e nunnit , e t' nunns , bȣtȣn m' gnat essaap , ci urȥnon, e mson Rituaλi i Roms. Por ata Mesctaar, t' zilt per sebet t' mierave ɛàmaneve tona (ksai nevoj Ipesckvit t' ciaλtissin gnimen me i raa mrapa) uh medet! nuk diin t' vorfnit as me sckrue, t' sckoin te Mesctari mâ i àffrimi, ci dì me sckrue, e t' j-a ciessin tefterin, n' t' zilin emnat, ci ȥȥame, t' sckruhen barè mas kecc me dor tieter cūi.

E per pun , ci a munnet m' u ȥan Paghɛimi birve t' Turcve ; na ciud t' maȥe po bâim, ci emernâmet e Cuvenit t' Scêitit Offiz bâamun n' hak t' fmiive t' Turcve, a jan, a jò per t' u paghɛue, per msim t' ktii vilajetit, na fort po binnena, ci ato emernâme cacc kenkan sot harrue, ci sicur mos t' iscin bâa cùr, giȥȥ gni duket prei adetit t' mrapsct, ci âsct mmait, e mmahet n' Scciȣpnii! Por psè ligt, ci na vin prei Romet, jan t' dlira, t' cuλùescme , e paa pass cùr far iletit n' vetvedi ; per ket arsȣe na perket me i begheniss me ɛemer t' barȥ, e me sckue per hȣccm tȣne. Ipesckvit, ci jan me borg me cinnrue per nnèer t' Scêites Kisc, me t' maȥȥ gairet t' ciaλtissin me i vûu n' rugh ata Mesctaar, ci nuk nnighioin me i mmait, si duhet, emernâmet, ci po i sckrùeim ktù posct.

BISH

EMERNAAMIA

E CUVENIT T' SCÊITIT OFFIZ

CIUE IPESCKVIT T' εADRIMS
PER PUN, CI PAGHεIMI SCÊIT MOS T' EPPET TURCVE,
DALLUN ME T' CATTERTEN DIT T' MAAIT,
N' VIET 1641.

Adeti i εii, ci Turcit e kan citt per s' mrapsctit me lȣp Paghεimin per fmii t' vet aboλà mos t' cielben, e ci mos t' i han nnegn bisc e egher, sicurse âsct per t' u bâa *lanet;* ksctù Ipesckvit jan me borg me i raa mrapa ksai pun, ci mos t' pertrihet, hem tui castigue ata Mesctaar, ci paghεoin fmiit e Turcve n' at mnȣr, ci dùen kta vet, hem tui calzue Turcve, ci Scpirti Scêit, ci nuk merret paa ken mennia e Kiscs, as vepron, as ban cùr far dobiet. Me fial t' amla, e t' buta t' diin me ù fol atȣne, t' zilt, massi lȣpin dermanet e corpit, tui nnie prei gojet t' Ipesckvivet, sè si âsct puna, t' sieλen me e dasct barè, e me e lȣp hirin, e t' mirat e Scpirtit Scêit.

Fmia, ci Turcit e biin m' u paghεue vec per pun, ci mos t' cielbet, o ci t' i sckoin era e keccie, a munnet m' rrên m' u paghεue?

EMERNAAMIA

E CUVENIT SCÊIT

Me t' giascten dit t' moit paar t' viescts (t' Settembrit), n' viet 1625. Cuveni i Scêitit Offiz u mlòȥ perpara Papet, e massi u knue lettra e Arcipesckvit t' Tivarit, n' t' zilen ai luttei me i pergieg permî ket essaap: «Mesc-

BKSH

» tart, cuur i scterngoin Turcit me i paghεue fmiit e » tȣne jò per me i bâa t' Kscten, por per senet t' corpit » tȣne, aboλà mos t' cielben, aboλà t' psctoin prei bottet » (ajò e toks, o smunna e ȥeut) prei mgniivet, e prei » Uccvet, a munnen me i paghεue m' rrên tui citt uin » vec, e paa i ȥȥan fialt e Paghεimit?» Cuveni i ȥà gevapin, ci jò; psè Paghεimi âsct dera e giȥȥ Sacramenevet, e t' discmùemit e Fees, e nuk munnet as m' cùr-gni mnȣr m' u ȥan m' rrên.

CREU I TRETI

PERMÎ KREεMIM.

Paghεimit i vien mrapa Kreεmimi. Kto dȣ Sacramene jan basckue me gnat mnȣr, ci me Paghεim na per s' dȣtit lēim per jet t' pa-sosme, me Kreεmim i bâhena gadi lufts; me Paghεim lahena prei mcatesc, me Kreεmim forzohena me t' mirat e scpirtit. Knei bâamun na t' foort n' luft, nguscλùem na me mehlem t' hirit Tenεot, nuk e drùem facien e helmùem t' giarpnit moccm ci âsct diaλi; psè me nee âsct i maȥi Eot, e i maȥi virtȣti i tii, ci i cap armt n' dor per me arȥ m' nnim ton.

Tieter cūi per lig t' Kiscs nuk i perket me Kreεmue, pos Ipesckvit. N' coh, ci dallin Ipesckvit me i vûu-o-rôe Kisct e Fnmuλiivet, gnather mâ fort t' kreεmoin; e jò nner sctpia t' Secuλarve, o gneti (vec n' kioscin sctȣȣ prei nevojet), por n' Kisc t' Famuλiis dò t' kreεmoin me gnat divozion, ci i perket ktii scêitit Sacramen. Ipesckvit perpara t' i bâin me diit Priftinit e Famuλiivet, se cuur dùen me dall me kreεmue; aboλà ata t' keen vakt me j-a ȥan Popuλit ket haber, e Popuλi t' keet nghâe m' u bâa gadi me i marr ȥuntiit e Scpirtit Scêit paa mcat n' scpiirt.

BKSH

Ata, ci kreεmohen, t' keen arȥ n' coh t' arsȣes, e mas t' jeen nnen sctat viecc. Priſtnit e Famuλiivet fort t' j–a vêen mennen, ci ata, ci jan kreεmue gni her n' vozzrii, mos t' kreεmohen s' dȣtit her; sicurse nnegni her kaa bâa vakii prei harresset, o prei t' paa–diitunit. T' dihet mir prei giȥȥ-cūi, ci Kreεmimi nuk merret mâ teper, se gni her; e ata ci kreεmohen persrii biin n' mcat murtaar, ci i ȥȥon *Sacrileg*.

T' mȥait t' rfȣhen, para se t' kreεmohen: nevoja n' sctȣft me bâa nrȣscei, barè t' pèennohen me giȥȥ εemer, se i kan fȣe Tenεot me mcate; aboλà mos t' jessin per fai t' vet paa marr frȣtin e ktii Sacramenit. Ata, ci kan cuidessin e scpirtnavet, t' kciȣrin mir, ci kio lig e scnetc-me, e zila kaa virtȣt giȥȥ-cunn gneti, cu âsct Ksctenim, mos t' cittet n' barress n' kto venne tona, e ci t' mmahet giȥȥmon me nneer.

Nunni, ci mmâ fàmuλin n' Kreεmim, dò t' jeet i kreε-muem; as nuk âsct per t' u ȥan iεna Turcve, nò Sckieve me mmait t' Ksctenin n' Kreεmim: psè Kiscia kaa baa lig, ci vec t' Ksctent munnen me mmait famuλin, bilè gnata t' Kscten, ci i diin urat, e punt mâ t' nevoiscmet e Fees. Eȥè kio lig, sicurse gneti kaa forz, ksctù t' keet forz nner nee, paa guzue cusc me e ciart.

Per pun t' giniis n' scpiirt, no t' sc' gnionit, ci rieȥ prei Kreεmimit; scka ȥȥame, cuur folme permî Pagh-εim, ksctù ȥȥona tui ſol permî Kreεmim. Ai praa, ci kreεmon, kaa t' sc' gnion me famuλin, ci kreεmohet, e me Baben, e me Nanen e ktii: nunni, o nunna kaa t' sc' gnion me famuλin, e me t' An, e me t' Âmen e ktii; pos ktȣne, tiert uuk kan cùr far sc' gnionit. T' Ksctent giȥȥ t' cinnroin n' ket msim t' Kiscs son, n' t' zilin n' cinnroiscin, kan per t' i nghull giurmt n' t' dreit, ci nuk i lscion. Por Ciobant t' ruhen, ci, càa i happin sc' gnionet pertè essapin, mos t' i ghiaain Sckievet, t' ziit kan t' εti

BKSH

εācon me i vûu krahve tieter cūi barr t' rânna, ci ata vet as me ghisct nuk dùen me i luit.

Por nònsè Priſtneve t' Famuλiivet perket me i sckrue emnat e gnatȣne, ci kreεmohen, e gnatȣne, ci i mmain; gienè n' kto vakte t' psctieλùescme, e psè ginnen assi Mesctarsc, ci nuk diin me sckrue: ksctù, per mos me na voit n' uj dierst tona, ci kena derƶ tui bâa kto ƶemihe, fort po i lussim Arcipesckvit, e Ipesckvit, ci t' i vêen-o-rôe εamanet e fsctira, e ci prannei cu scioffin, se Mesctart nuk jan t' εot me marue ket essaap, ata vet t' a maroin n' venn t' atȣne, tui i sckrue ato emna, ci i ƶƶame, e t' ciaλtissin ci emnat t' sckruhen n' teſteer per giƶƶ-her.

CREU I CATTERTI

PERMÎ PÈENNESS, O RFIM.

Cacc e ligksctùeme âsct e miera natȣra e nierit, ci nonsè t' jeet forzue me saa nnim per sebep t' Pagheimit, e t' Kreεmimit, nonsè prei giƶƶ ânsc t' jeet rreƶƶue me saa sctecce t' hirit Tenεot, por psè ciȣsc n' voglii âsct ƶan me baa kecc, alaa biè n' lak t' diaλit, e n' robnii t' mcatit. Por Εoti, psè i amel, e i miscrierscm, tui e gnoſt t' bâmit ton, e t' dallunit ton prei ƶèut, prei haεnave t' miscriers vet na ep barna t' rea n' Sacramen t' Pèenness, me t' zilin, na massi kena raa n' mcat mas Pagheimit, gnaλena me scpiirt, e massi kieme bâa anmicct e Atit Pusctùescm, siiλena prap me raa n' prehen tii, i zili i scnosc ata, ci ɱe εemer t' jeen pèennue.

E ciȣnci mcatet, ci bâhen mas Pagheimit, lahen me Pèenness; sicurse t' giƶƶ kena nevoj t' maƶe per ket Sacramen; psè, si ƶƶot Sc' Iaku, n' scium mnȣr i fȣeim Tenεot: ksctù praa ata ci jan Mesctaar, e kan iεen me rfȣe, n' kto εamane t' kccia, t' i diin barè m' gni far es-

BKSH

sapit borget e Priftniis; aboλà ata, ci rfɤken, mos t' nissen mâ fort m' u bierr per fai t' Mesctarvet, se m' u scelbue. Prannei giʓʓ Arcipesckvit, e Ipesckvit po i lussim, e n' emen t' Crisctit po i bâim me diit, ci tui i vûu-o-rôe ɛamanet e t' paa-dies, para se t' j-a appin cūi testirin me rfɤe (vec gnatɤne Mesctarve, ci jan t' ɛot me rfɤe, ket barr t' j-a-ù vêen n' ciof) per borg, ci kan Ipesckvit, e per miscrier, ci dò t' keen per Ksctenim, ata vet me munn, e me diers t' vet, cuur mos t' scioffin tieter derman, atii Mesctarit t' i msoin perpara, barè si dò kecc, punt mâ t' nevoiscmet, ci i perkassin ktii Sacramenit.

Ascusc eʓè mos t' vêhet me rfɤe, n' mos diit me i ʓʓan per mennesc, fialt e t' ɛghiʓunit, ci mmahen n' Rituaλ t' Roms; e ato fial jan me borg Priftnit me i zân n' coh dɤ muive, massi t' jeet leecit kɤ Conciiλ n' Sinnod t' Diocesit: t' zilat n' mos i paccin zân mas asso cohet, nuk kan testiir me rfɤe. Ciobant mos t' puscioin me i raa mrapa nevois t' ɛeɛ, tui i castigue, si duhet, Mesctart, o Rfɤesst, ci prittoin me i zân punt e veta.

Por psè nierɛt e trasc, ci nuk i diin aspak punt e Ɛotit, nuk e diin as mnɤren m' u rfɤe, as mnɤren me i mennue, e me i kuitue fajet, e mcatet: giʓʓ Rfɤessve na urʓnoim, ci n' rfim t' i pvessin permî ʓet urʓnimet e Tenɛot, permî urʓnimet e Kiscs, asctù eʓè permî mcate murtār, e atɤne t' u vin rreʓʓ m' gni mnɤr t' coλaiscme jò nrɤscei, por sicur t' iscin fmii; aboλà me nnim t' Rfɤessvet munn t' a bâin rfimin e mir.

Nieri gnimen, ci gni her t' jeet laa me uj t' Paghɛimit, massi t' keet mrriit n' coh, ci me marr-vesct, e me e diit t' miren, e t' lighen, e massi t' jeet nɤe me mcat bâamun me vuλnet (ciɤnci mas Paghɛimit nuk eppet per mcate tieter illacc), nuk lahet, e nuk dliret, vec se me Pèenness. E psè; si t' mrriim n' coh t' arsɤes,

BKSH

n' ʓʓaccim, se s' kēna mcat n' vetvedi, na vet rrêim vetvehten, e prei nesc kaa ik e dreita, sicur ʓʓot Sc' Gnioni; prannei me vrep, massi t' kena marr haberin e t' vertets, giʓʓ jena n' borg t' Sacramenit t' Pèenness, per m' u laa prei hanracciesc t' mcatevet. Por kio nevoja e ligs scnetcme, sicurse gneti n' Ksctenim mmahet me t' maʓe nneer, e divozion; ksctù n' Scciȣpnii ton (ci me ɛemer t' iʓt po e diſtoim) u prisc faret prei adetit t' maλkùem, ci kaa dall. Bessa gadi ascusc, para se t' jeet bâa giasctmʓet viecc, o tet-mʓet viecc, o gniɛet viecc kaa adet m' u rfȣe; e scka âsct mâ ɛii, as Mesctart s' i ʓʓrrassin m' u dliir me Sacramen t' Rfimit t' Ksctent, e sidomos atà, ci jan vûu n' reɛik me bierr jeten! Knei dell dnimi i paa-sosm i scpirtnavet ngkatrruem me vess t' adetit t' maλkuem. Na prannei tui discrue me j-a giet ciairen ksai s' kecce cacc t' perciudscme, urʓnoim Priftneve t' Famuλiivet, ci mas ditet soccme, paa muit ascusc me citt cùr far sckaikut, t' i scterngoin m' u rfȣe si dielt, asctù varɛat tuk t' vin me viet n' at coh, ci munnen, e jan t' ɛot me gnoft t' miren, e t' keccen, o, sicur ʓʓon, me daa sciapin, e scegerin. Arcipesckvit, e Ipesckvit po i bâim me diit eʓè, ci tui i sckull me ranz kto adete cacc t' mrapscta, ci kan biit, e jan nghull fort kʓʓieλt n' ʓee ton, e mâ sidomos n' Malzii, bssctinen e Tenɛot ʓanun atȣne n' bess t' a bâin t' bereccietcme me t' temelluem t' ksai lig t' saghλâmscme.

Ata, ci mmaan paa uʓ giân e hùei, e lovdonen, psè ghɛoin mûnnin, e t' mirat e tieter cūi, n' rfim ata mos t' i ɛghiʓin Rfȣesst, nder ci t' j–a nkʓʓein t' ɛot giân e marrun; e n' ʓʓaccin, « ci s' kena, si j-a nkʓʓeim, prei vorfnimit, » Rfȣesst t' scterngoin m' u liʓ me bess, e me fee me j-a nkʓʓȣe gnimen e vertè, cuur t' keen me ssè. Bessa gaboin Rfȣesst me fort t' maʓʓ reɛik m' u bierr vet, e me bierr tiert, t' zilt tui ken me borg me nkʓʓȣe

BKSH

giân e kuei, i ɛghiȥin paa tereɛii, e si dò, e teveget, vec tui ù citt pèenness t' lēta, sicur me ȥȥan me gninue per gnadissaa dit, me ȥȥan urat, me bâa lmosc, e kso tierasc. T' mennoin mir, ci ato t' ɛghiȥuna, massi nuk kan cùr far virtȣtit, o kȣvetit n' vetvedi, tui ken e vertet ajò fiala e Sc' Agostinit: « mcati nuk fallet prei Senɛot, paa u nkȥȥȣe giâja t' ɛot, » ato t' ɛghiȥuna, po ȥȥam, ci jan bosce, appin sebet mâ fort me mcatnue, e scpirtit i bâin gni ɛoλum t' maȥ, saa âsct dnimi i paa-sosm.

Por psè pèennest, si ȥȥot Conciλi i Trentit (flassim per pèenness, ci eppen n' rfim per mcate t' bâame), fort na largoin prei mcatit, e sicur me ken gni frêe na ɛaptoin per mos me i fȣe Tenɛot; na tui dasct me j-a giet dermanin assai t' ɛeɛ prittess t' nierɛvet, t' zilt, paa marue cùr pèennessen ȥanun atȣne per mcate, nuk kan gaile per ket pun, e tui fitue vetvedit mniin e Tenɛot, lsciohen, psè ɛghiȥun, mâ fort mas mcateve: urȥnoim Priftneve, e giȥȥ Rfȣessve, ci me ksi ginsc t' ftoft, e demella t' jeen t' iȥt, e t' ȥȥarpt, e mos t' i ɛghiȥin prei mcatesc, nder ci t' a keen lân, e bâa me tobe ket vess t' mrapsct, e t' a keen marue pèennessen, me t' zilen t' j-a keen pague borgin Tenɛot per mcate t' bâame.

Urȥnoim eȥè giȥȥ Rfȣessve, ci scka mùerne ata paa i ȥan cūi giâa, asctù t' j-a appin tierve paa marr prei cūi giâa; e prannei mos t' guzoin me lȣp asgni sen atȣne, ci i rfȣein, o ci i kan rfȣe, o ci kan per t' i rfȣe; aboλà mos t' perlȣhen me at soi murtajet, ci âsct mcati i maȥȥ i *Simoniis*, i ziλi per nafak t' ligh sckon si per miraaɛ atȣne, ci jan t' bierrun.

BKSH

CREU I PÊSTI

PERMÎ EUCARISTII, O CUNGHÎM.

Na me Sacramen t' Pèenness, o t' Rfimit laa, e dliir prei banracciesc t' mcatevet, i affrohena Sacramenit t' Eucaristiis, o t' Cunghimit, per me e sctii n' ɛemer t' cuλùescmen ton Kignin e cuλùescm, ci cuλot nner ɛamak, e per m' u usc-ciɞe me gieλ t' sceitnùescme t' Corpit t' Jeɛu Crisctit. Kɞ Sacramen âsct sakt gnimen mâ i dêgni, mâ i maʒnùescmi i giʒʒ Sacramenevet: kɞ âsct i vetmi ngusclim, e t' knacciunit e ɛemrave t' Ksctenvet: n' ket Sacramen cafsct mâ t' naltat scioccnohen me mâ t' ultat, cafsct e ktii ʒeut gnitten me ato t' Cieλit; e nnen hie t' buks, e t' vêns Criscti vet, Ɛot i vertet, e Nieri, ci i permenn mrecuλiit e veta, mmahet gnimen giʒʒ-ugnii me corp, me scpiirt, e me hɞinii. Kɞ Sacramen âsct Gosta e Scêitnùescme, t' zils, tui ezz si scteklaar n' ket jet t' ɛorscme, per mos me met n' rugh, assai na i avitena, e anei dallim porsi Luai, ci ciessin ɛiarm, bâamun t' mnèerscm, e t' foort cunra diaλit. Kiò âsct ajò Buk, ci ullet prei Cieλet, e kaa n' vetvedi diʒʒ t' knacciunit, e t' scijuemit, n' forz t' zils ezzim nder n' màl Tenɛot, due me ʒʒan, nder n' lumnii t' paa-sosme, per t' zilen kena per pengh t' vertetscmin Sacramenin e Cunghimit.

E psè giʒʒ-t-zilit i duhet, sicurse ʒʒot Sc' Paali, me provue, o me scikiue mir vetvehten perpara, e massannei t' hān asso Buket, aboλà mos t' perpiin per vedi giɞgin e dnimit paa-sosm: Ciobant t' kciɞrin me scium menn, ci t' Ksctent, lânun atɞne amanet, t' diin scka marrin, e prannei t' cungohen me t' dlirt t' corpit, e me t' maʒe pastrii t' scpirtit, me frigh, e me t' driʒun t' sctattit t' i affrohen ksai Gieλs t' hɞinùescme, tu' u nghîi jò

me brum t' vieter, as me brum t' mcatit, por me pogacc t' pastriis, e t' vertets sicurse flet Sc' Paali.

Barè si dò kecc gni her n' viet per Pasck giʒʒ t' Ksctent, massi t' jeen rſʚe mir, t' cungohen n' Kisc t' Famuλiis; e ata, ci prei s' ʒʒatit t' ɛemres kan harrue me hangher Buken e Tenɛot, due me ʒʒan, m' u cunghue, t' Part e Famuλiivet t' i diſtoin Ipesckvit; psè tui prisc ata urʒnimet e Kiscs, dò t' sctʚhen me arm t' Kiscs me marue ket borg. Gienè t' Part e Famuλiivet t' ruhen mos m' u giet ata vet t' ngkatrruem n' ket prittess, ci dona me j-a gnitt, me j-a lân t' Ksctenve tier, per pun, ci nuk i bâin me diit, e nuk i zēin n' divozion t' ktii scêitit Sacramen.

E aboλà dielt, e varɛat mos t' jessin per scium mot paa u cunghue, sicurse âsct ɛàconi i kecc i Scciʚpniis; na prannei urʒnoim giʒʒ Mesctarve, ci jan me borg me i ruit scpirtnat e t' Ksctenvet, ci t' i cungoin ſmiit, si masckuit, asctù fêmnat, massi t' keen arʒ n' ɛaman, ci me ken t' ɛot me e marr Sacramenin e Cunghimit. Por perpara t' j-ù calzoin punt, ci i perkassin ktii Sacramenit, e me mnʚr t' coλaiscme t' j-ù msoin: ci Jeɛu Criscti âsct nnen hie t' Buks giaλ gnimen e vertè me corp, me scpiirt, e me hʚinii, sicurse âsct n' Cieλ, si Ɛot, e si Nieri : ci Ostia, o «particuλa» m' saa piess t' dahet, Criscti n' giʒʒ-t-zilen ginnet ugnii : ci ai, ci e mer Crisctin me ɛemer t' dliir, e me corp t' paster fiton per vedi t' mira t' paa-gnehuna; psè sctiè n' crahnuer t' vet Cronin e hirevet: e ci gnai reɛik-ɛiù, ci me mcat murtaar n' ɛemer mèr Corpin e Crisctit, sicùrnese âsct i paa-degn me hangher asso Buket t' hʚinuescme n' sofer t' Crisctit; asctù bâhet faituer vet, saa s' meriton me nnei me te n' Cieλ, por n' Ferr me diemnit e maλkùem: m' u diegh n' ɛiarm t' paa-sosm.

Por psè ràame n' ɛamane t' kccia, fort ankoim, ci

Scêitnùescmi Sacramen nuk munnet m' u mmait nner Kisc t' Famuλiivet me gnat nnèer, aɀrìm, e divozion, ci i perket; gienè kio âsct mâ fort per t' u kiaa me lot per facie, ci dissaa Mesctaar, paa drasct giâa, vec psè jan t' ftoft, e t' paa-mukajetcm. cuur j-a cioin t' smûtve Cunghimin, aspak nuk j-a bâin Crisctit at nnèer, e ciraam, ci munnen me j-a bàa. Per ket pun praa giɀɀ Priftneve t' Famuλiivet urɀnoim, ci cuur duhet ktѳne me j-a ciue nnogni t' ligut ket Sacramen, t' vescen me Kott, e t' a vêen Stoλen n' ciaf, ci t' j-ù viiret perpara, e cu s' asct cùr far frighet, t' j ù priin barè gni nieri me ciiri neɛun « (per mos m' u fik prei eret, sctihet mren m' gni fneer); particuλen » e sciugùrueme t' a ciessin n' *Pissidɜ*, o n' Kelscêit mluem me nnogni sen t' dliir *(velamine)*, e tui e mmait me dѳѳ duert para crahnorit, e tui ɀɀan me ɛaa t' ult urat, kangh t' divoccme; e *Psalmi*, ksctù me t' pervûit, e me divozion t' j-a cioin Sacramenin t' ligut. T' keen eɀè gni ân me uj t' bèekuem, e Rituaλin e Roms, essapin e t' zilit kan per t' a ruit fial per fial.

Por cu jan Turcit mâ t' foort, e teper t' mrapsct: per mos m' u marr nneper kam kѳ huinùescmi Sacramen (ci Ɛoti mos e premptoft) prei t' paa-Feeve t' paa-ѳrnek, e per mos me i mungue nnèera, e aɀrimi, ci i perket, Mesctari giɀɀ-her stoλen t' a keen me vedi mlue nner petka t' veta, Pissiden t' a ciessin m' gni ciesse bâam pastafat, t' a viirin n' ciaf, e t' a sctîin n' gnii. Cùr vetum mos t' sckoin. e n' mos past giaconin, t' marin gni t' Kscten barè, ci t' i scioccnohet.

Mesctari tuk t' keet mrrii n' scpii t' ligut, t' ɀɀot mâ par: « pagia e Tenɛot kioft n' ket conak; » e massannei me uj t' bèekùem t' i bèekoin ata, ci ciλoin mren: t' bâin, ci t' sctrohet gni « ciarciaf, o pesc-ciir » i laam, e i dliir cunn m' gni ark, o « tavolin: » permî at ciarciaf

t' a vêen «Corporaλin,» e permî «Corporāλ Pissiden» me Sacramen: t' ɀɀohet prei nnocũi, o prei ssi: «po rfȣhemi me Ɛotin Atin e pusctùescm,» e ne-mram t' a cungoin t' ligun me mnȣr, ci difton Rituaλi. Ket essaap giɀɀ t' a mmain, paa muit cursesi me psctue prei ksi borgit per pun, ci Turcit jan t' egier. Ciobant eɀè t' ciaλtissin, ci mnȣra me i cunghue t' smûtit, ci âsct lân prei t' Moccmvet, t' mmahet paa u prisc, sicur e mmâ Kiscia e Romȣ. Por kercusc vehten mos t' a liroin per sebet t' ɛamaneve t' fsctira: bessa ai, ci nuk e sgiaan ɛemren prei dasctniet, âsct vet i nghũsct n' ɛemer.

CREU I GIASCTI

PERMÎ VÔ-IM SCÊIT.

Na tui pass me leftue n' marim t' jets son cunra diaλit, e tui dasct me psctue prei armsc t' helmùeme tìa, armatissena me Sacramen t' Vô-imit Scêit, e me ket Sacramen acc forzohena, ci nonsè n' dit t' deks ginnena t' lig, e paa fucii t' corpit; gienè tui na giet, e tui na paa t' foort me scpiirt diaλi i maλkùem, e bâamun gadi m' u cap me te n' luft, t' na drũin, e t' larghohet prei nesc. Gnimen nuk dò t' jeet i voghel cuidessi i Mesctarit, ci kaa barren e Famuλiis, me j-a ɀan ket Sacramen atii, ci âsct bâa per te; aboλà scpirti i t' Ksctenit, massi t' jeet paitue me Tenɛot me Rfim, e forzue me Cunghim, me nnim t' maɀe eɀè t' ktii Sacramenit nneper fortun, o taλaɛe t' tnimeve t' foorta, munn t' a fitoin jeten e paasosm.

Prannei t' Parve t' Famuλiive urɀnoim, ci t' i bin mrapa nevois s' mrame t' Ksctenvet, e ksctù t' keen giɀɀ cuidessin, ciaλtiin, e mukajetin me i vojue; e mos t' j a-ù sctȣin t' smûtve ket nguscλim t' discrùescm nder

BKSH

m' at coh, ci per pak jessin paa menn, e paa goi, t' zilt s' jan t' ɛot me forzue scpirtin tui bâa punt e Fees, e t' ɀimtunit, o t' pèennimit. Ipesckvivet perket me i castigue fort gnata Mosctaar, ci i diktoin t' pîit, e t' paamukajetcm n' pun t' ktii Sacramenit, t' zilin prittoin me j-a-ù ɀan t' smûtve, e tui kuitue, se s' âsct fort i nevoiscm; i lân m' u daa kso jetet paa u forzue me nnim t' atii, paa drasct aspak per vedi, ci i mungoin borgit vet.

Por scka nuk dihet mir prei t' Ksctensc, no gabimi i atɤne mos t' i sckruhet Mesctarit, psè pritton me i msue: giɀɀ-i-zili Mesctaar praa t' munnohet me giɀɀ forz me j-a-ù largue gnat kuitim t' kecc, e t' mrapsct, ci e kan dissaa t' Kscten permî ket Sacramen me ɛoλum t' scpirtnavet; t' zilt mennoin, se Vòimi Scêit i ban t' ligt me dek mâ me scpeit. Jò; Vò-imi Scêit nuk mɤt kênn, as j-a sckurton cũi jeten; psè castan àsct vûu, ci i ligu t' keet prei ssi jò vec scneen e scpirtit, por eɀè scneen e corpit, n' pàat Ɛotɤn, ci na i di nevoit, se scnedia e corpit âsct per dobii t' scpirtit ton.

CREU I SCTATI

PERMÎ SACRAMEN T' URɀNIT T' PRIFTNIIS.

Nuk âsct paa arsɤe, ci Sacrameni i Urɀnit t' Priftniis mmà pariin e Sacrameneve t' Kiscs; psè knei dèll lulia e biims ssai, lumnia e Popuλit t' Kerscten; knei dèll pusctetia me liɀ, e me ɛghiɀ; knei hɤccmi me conscecrue, e me ɀɀan Mescen n' nneer Tenɛot per t' giaλ, e per t' dekun. Ksai pun praa, ci âsct mâ e maɀeja e giɀɀ tieravet, fort t' j-a vèen mennen Ipesckvit, aboλà mos t' rriten tui e fitue ket maɀnii ata, ci lakmoin gnimen m' u bâa Mesctaar, por nuk ciaλtissin m' u bâa t' degn per Mesctarii.

Bessa na ȥèm εemra me diſtue ſtȣren e εeε t' Kiscvet tona, per pun ci Mesctart nuk e diin ligen e Ten ot; e nonsè e bâin essapin e Priſtniis tui ȥȥan Mescen per mcate t' Popuλit, por arsȣen e Priſtniis nuk e diin aspak Knei nnen Mesctaar t' paa-diiscm Popuλi i trasc, e i paa-latuem, tui e bierr ſien ſaret, acc ſort kaa dall rughet, ci gadi giȥȥ-i-zili ſiss, e giȥȥ-e-zila mahaλ kaa goditt, si kaa dasct vet, Εotin per vedi, sicurse gnata t' paa-fee, ci i aȥroin iȥuit, e putat. Por giȥȥ kto t' kccia tui e pass travajue Kiscen e Tenεot per ſai ton, psè rieȥin prei prittesset, e prei t' cotunit ton; po i lussim giȥȥ Arcipesckvit, e Ipesckvit, ci *aman* per lavd t' Crisctit t' ezzin mâ cadal, e mâ me menn n' hak t' Urȥnave t' Priſtniis, e ci gnata vec t' i εghieȥin per Mesctarii, ci i gnoſſin, se jan t' εot me marue ket essaap. Ksctù n' punoiscin mas ditet soccme kan me j-a giet dermanin t' kcciave, ci jan scprâε me rrèenue ket Ksctenimin e Scciȣpniis, e t' Serbiis.

Por aboλà t' godittet mâ me menn scka u prisc prei paa urtìet, duhet me nnighiue ksciλin e Sc' Paalit, ci ȥȥot: « dùert mos i vên mî kenn me vrep, as mos u perεii me mcate t' tieter cūi.» E nonsè Ipesckvìt per testiir, ci kan prei Scêitit At Pap, munnen me i ȥan cūi Urȥnat paa kciȣr at coh, ci ligia e kaa daa nner gni Urȥn, e nner gni tieter; por paa i sctȣȣ gni nevoj e maȥe, dò t' zân venn, e dò t' nallen faret prei assi hȣccmit, ci atȣne Papa j-a-ù ep per hatter t' nevois vec, e jò si dùen ata vet. Ligia praa bâamun prei Kiscet me i ȥan Urȥnat me coh t' vet, vec nevoja n' ksciλoſt me punue nrȣscei, t' mmahet taman n' Serbii, e n' Scciȣpnii; aboλà ata, ci kan per t' hii nner Urȥna t' mȥaja, me nnim t' motit, e t' sprovimit e tui muit me ſitue mâ scium die, e t' u msue me hiek mâ scium mûnn, t' bâhen t' dêgn per Mesctarii; e Ipesckvit vet, ci i appin Urȥnat atȣne, ci s' e diin li-

BKSH

gen e Tenεot, e ci nuk i sprovoin perpara, mos t' biin paa u kuitue n' scpeλ t' paa-funn me ata basck.

Per gnata, ci discroin me hii nner Urƺna, sidomos jan per t' u scikiue kto sene.

Urƺnat mos t' i eppen gnatii, ci âsct prei tietrit Dioces, paa testiir t' Ipesckvit, ci e kaa nnen hεccm.

Atà, ci kan lee copila; ata, ci kan bierr erεin per nnogn mcat, o fai dallun n' meidan; ata, ci kan mεt nierin me vuλness; ata, ci e kan muhue Feen, ci jan maλkue me maλkim t' maƺƺ, ci jan m' scegn per scemptim; atà, ci kan gherbulen paa derman; atà, t' zilvet ù biè botta, o smunna e ƺeut: kta ligia nuk ep me i marr Urƺnat as t' mƺajat, as t' voghlat,

Ai, ci dò me marr *Tonsuren* t' jeet i kreεmuem, e t' i diin punt e Fees, e mos t' jeet liƺ me nnegni giâa sen, per t' zilen i bâhet jassak prei Kiscet t' marrunit e Tonsurs.

Ai, ci dò me i marr Urƺnat e voghla, t' diin jò vec me knue, o me lezue, por eƺè me sckrue.

Urƺni i par i maƺí, ci i ƺƺon *Subdiaconat,* mos t' i eppet cũi, n' mos past Breviaλin e Roms, tui pass me borg me ƺƺan per dit Offizen; as gnatii, ci ginnet i paadiiscm, e ci s' âsct i εoti me marue essapin e vet; e sidomos gnatii, ci nuk dì me sckrue. Por, uh medet! gadi tan Kisctart ton nuk diin as me sckrue!? (1).

Ata, ci kan per t' a marr Urƺnin e dεt t' maƺin, ci i ƺƺon *Diaconat,* e Urƺnin e tret, ci âsct taman Mesctaria, t' jeen, ne mos fort t' knùescm nner lettra, barè t' diiscm m' gni far mnεret, saa t' diin me i marue borget

(1) Asctù nnèr ato vakte kaa mmuit me ken; por sot, kaa dasct, Εoti, Priftnit giƺƺ diin me knue, e me sckrue, e scium jan t' hoλ, e t' diiscm.

e veta. Ipesckvit per pun t' Urȥnavet, ci i appin, mos t' marrin prei kercũi asgni sen, nonsè nnocusc prei vetvedit t' j–ù cioin nnogn pesc-ciesc, mos t' a nallin aspak; psè atȣne ù duhet me pass perpara sȣȣve lumniin e Ɛotit vec, e scelbimin e scpirtnavet.

Por tui ken Mesctaria porsi gni usctrii, e Mesctart tui ken sodeltnit e Crisctit, ktȣne ù perket me ezz jò vec per sctek t' dies, por eȥè per uȥ t' divozionit, e t' scêitniis: « Ju keni me ken scêiten para sȣȣve t' mii (ȥȥot Ɛotȣn), psè Scêit jam une vet Ɛoti jui, e ju dava prei nierɛve tier, ci t' jeni t' miit. » Prannei praa ata, ci kan per t' marr nnogni Urȥn t' maȥȥ, tu' u scporr punve t' scecuλit, t' sckoin n' scpii t' Priftneve, e atȣ nabarè per tet dit t' riin mren tui kuitue essapet e scpirtit, tui lutt Ɛotin me urat, e tui bâa vepra t' divoccme (*spiritualia exercitia*) nnen miesctrii, o ustaλek t' gni Mesctarit, ci t' jeet hem i diiscm, hem i mir, e i divoccm. Ku mos t' jeen ksi Priftnisc, t' sckoin n' scpii t' nnogni Fratit Missionaar; aboλà nnen msim tii t' i zân ato pun, ci i perkassin Tenɛot, i bâamun t' divoccm t' munnohen m' u temellue nner t' mira t' scpirtit per me ken drita e pasgiȣra e Ksctenimit.

E cu âsct mâ e maȥe nevoja e Scciȣpniis son, atȣ eȥè mâ fort sckelɛen dasctnia e Cuvenit t' Propagands, e zila kaa ngreh, e cill sckoλ, o Colleg pastafat per dielt e ksai Arbnii per m' u msue, e m' u forzue n' die, e n' rugh t' scpirtit per nnim, e nafak t' ktii ȥeut, e per t' rrittun t' scêites Fee. Ktu praa mâ fort Ciobant t' i happin sȣȣt, e t' scikioin, ci nner dielm t' rii, ci discroin m' u sckrue n' numer t' Priftneve me ɛaman t' vet, t' i ɛghieȥin gnata, ci jan fort t' mir, e mâ t' vievscmit, e jò ata, ci i kan giak, cuscri, o illakaa, o sebet, o ci i mmain affer vedit per nnogni ȣsmet, o ci jan t' porossittun prei miccsc, por gnata, ci i scioffin, se kan me

BKSH

dall t' mir giꝫꝫsesi me tabìat, me vesse, me die, e me urtii. Prei ktune e vorfna Scciȣpnii pret m' u scnrit, e me fitue perserìi nnamin, e lumniin e herscme. Ipesckvìt n' punoiscin nrȣscei, t' a diin, se nuk i bâin mir, por kecc Ksctenimit, e diftoin jò me urꝫnue per *nafak* t' ksai Scciȣpnii, por mâ fort per rrèenim t' ssai.

CREU I TETI

PERMÎ SACRAMEN T' MARTESS.

Sacrameni i Martess âsct i maꝫꝫ, per pun ci dȣ vet scioccnohen per giꝫꝫmon, e porsi gni nȣe liꝫen scêitnìsct me breɛ t' Crisctit, e te dȣ basckohen, e cùr, saa t' jeen giaλ, munnen m' u daa me pusctet t' nierit, psè Ɛoti vet i kaa liꝫ. Martessa âsct giâa e nnèerùescme, me t' zilen bâhen *lanet* basckimet, ci s' jan me hak, e me cunor. Sctratti i atȣne, ci jan me cunor, âsct i dliir, ci i ban fmiit me lee me nnèer, e ban m' u sctue giaku i tȣne me lig. Giꝫꝫcũi âsct ꝫan testiri me pass gruen, sicur grues me pas burrin, por nierɛisct, e sceitnisct, sicur urꝫnon Sc' Paali. E psè n' Martess viin mâ scium scêitnia e Sacramenit, se frȣti i barkut, prannei âsct per t' u scikiue, ci nierɛt tu' u martue mos t' largohen prei ligsc, ci i kaa bâa Kiscia e Roms, n' daccin me marr hem bèekimin e Mesctarit, hem bèekimin e Tenɛot. Fort praa t' ruhen prei vessit t' maλλkùem t' atȣne, ci s' martohen me arsȣe, ci me i pelciȣe Tenɛot, por me niet t' kecc ci me j-a bâa ciefin corpit, t' zilin acc fort e hatroin, saa me e hiek Ɛotin prei menniet, e prei ɛemret, e lsciohen ciorrisct mas lakmiet, o nepscit t' mrapsct, sicurse muscku, e pella, ci s' kan sc-cisse.

Por psè prei Martessvet bâamun paa die, e paa haber t' Kiscs kan dall me rreenim t' nierɛve t' kccia fort

BiSH

scium, gi𝔷𝔷 far psctieλimesc, davaasc, reεiccesc, e sckannuisc; me giȣg, e me rugh kto Martess i bâni jassak, e i citti bosc n' Conciiλ t' Trentit scêitia Kisc: e zila me pusctet t' vet ur𝔷noi, ci t' Ksctent t' martohen jò n' terr, e tinε, por ascicciare n' sȣȣ t' Priftit t' Famuλiis, e n' sȣȣ t' sciahitvet. Ktii ur𝔷nimit t' scnetcm t' scêits Kiscs sicur Ksctenimi gi𝔷𝔷-cunn gneti i nnighioi, ksctù i kaa nnighiue e𝔷è Scciȣpnia, e Serbia, tu' u martue t' Ksctent n' mnȣr, ci kaa vûu Kiscia e Roms. Gaboin praa teper kecc ata, ci 𝔷𝔷on, se Conciλi i Trentit n' hak t' ksai pun t' Martess, ci m' u li𝔷 perpara Mesctarit, e dȣ sciahitve, nuk âsct nnie, o ci nuk à pelciȣe prei Malzorve t' Scciȣpniis, e ci per ket arsȣe munnen me viit alaa nner ta Martesst bâamun tinε, e paa i diit Kiscia; e ksctù kuitoin, se jan t' dêgn me pass hisse, e piess nner Sacramene, sicur me pass ken perpiek me ato graa me cunor. Ata ginnen n' gabim t' ma𝔷𝔷; psè ket lig, bâamun prei Kiscet n' Conciiλ t' Trentit, Scciȣpnia jon, asctù e𝔷è Malzia jon e kaa nnie, e𝔷è e kaa pelciȣe, e kaa 𝔷an scegne t' levduescme t' nnighiesset; e prannei ata Malzoor, ci i mmain ato graa paa cunor, e nuk nnighioin me baa, si ur𝔷non Kiscia, sicurse jan tui jetue curvnisct me ato graa, ksctù dò t' largohen prei Sacramenesc, e dò t' mmahen si nierε t' maλkuem.

Na praa tui e mnii, e tui e maλkue at kuitim t' mrapsct t' dissaave, ci flassin asctù, si calzùeme paar, per pun ci munnen me viit Martesst e Malzorvet, ci nuk vêen cunor me Kisc; ur𝔷noim gi𝔷𝔷 Missionarve, e Priftneve t' Famuλiive, ci sicurse kaa baa temih Conciλi i Trentit, n' Diocese t' Scciȣpniis, e t' Serbiis t' ciaλtissin, ci Martesst t' bâhen n' Kisc perpara dȣ, o tre sciahitvet, e ci ascũi mos t' i vêen cunor, paa i baa lèecimet trii her n' trii dit diile, o festa prei Lterit n' Kisc, cu mli𝔷et Popuλi me paa Mesc, e ci, pos me raa gni arsȣe, e gni

nevoi teper e maʒe, mos t' liroin askenn prei atȣnve trii lèecimeve. Mirfiλit t' a diin t' Part e Famuλiivet, ci cu dò t' jeen, n' sceher, n' catun a n' malzii, e c' dò far vaktesc t' jeen, ket borg dò t' a maroin. Ligia e lèecimevet âsct vûu castan prei Kiscet, aboλà mos t' bâhen Martesst me hille, e me rrêna.

Ata, ci ascicciare jetoin me graa paa cunor, t' zilt, si ʒʒot Sc' Paali, tui bierr scpnessen, jan lsciue mas fλighsctiet, n' u pèennoiscin nnegni ber, e n' discroiscin me vûu cunoren, Msctart t' jeen mâ t' miscriescm me ta per pun t' lèecimevet; aboλà kta t' mier, ci ne-mram e gnoffin mcatin e vet, t' giêin nnim me t' scpeit me fitue hirin e Tenεot.

Giʒʒ, para se t' vêen Cunor, t' jeen bâa me diit prei Priftneve, ci t' rfȣhen, e t' cungohen; psè, si t' forzohen me kto Sacramene, kan per t' pass mâ scium hire, e ʒuntii prei s' Tenεot.

Por psè per me viit cunora e Martess lȣpet vuλnessa e plotcme prei ânes si t' dialit, asctù t' vaiε; i Pari i Famuλiis t' scikioin mir, ci te dȣ t' jeen raεii me marr sciocci scioin, e t' ciaλtissin me giʒʒ kȣvet, ci as gneni as tietra mos t' keen nnogni rrizz, o scternghim prei nnoεii me vûu cunor cunra raεiλekut; e n' pàat, se âsct scterngue cusε prei nnoεii me vûu cunoren, mos t' rrèhet me i vûu cunor. Ata facie-εeε, ci guzoin m' u martue me graa cunra vuλness t' ktȣne, t' maλkohen prei Kiscet. Priftnit eʒè, ci guzoin me i liʒ me cunor ata, ci i marrin graat paa dasct kto, t' castigohen tui i lân paa Mesc, e paa Famuλii.

Ciobant t' jeen n' cassavet me hiek eʒè gnat adet, ci εoti nuk e kaa n' hater, m' u bâa darsmat n' mot liʒun, tui ken vûu kȣ mot i liʒun castan per me ʒʒan urat, e me nnèerue Tenεon me vepra t' divoccme, e t' perscpiirscme. Me die, e me urtii t' urʒnoin, ci darsmat

BKSH

mos t' bâhen prei s' diiliet t' Scna Nreut, o *t' Avventit,* nder diten e Uit bèekuem, o e *Epifaniis,* e prei s' mercuret perhîme, o t' paret dit t' Crescmvet nder t' diilen e barꝫ mas Pascksc. Mos t' i lân t' Ksctent me guzue me prisc motin e liꝫun tui bâa darsm; aboλà kta n' venn t' bèekimevet, ci kɤ Sacramen ù ep soi mas soit me t' mmaitunit e ligs t' Kiscs, mos t' i marrin maλkimet fiss mas fissit me t' prisciunit e assai lig.

E per mos m' u harrue Martesst, ci bâhen me lig t' Kiscs, Priſtnit e Famuλiivet t' keen gni teſteer, n' t' zilin t' i sckrùein emnat e atɤne, ci martohen, e t' sciahitvet, o t' cummarvet n' at mnɤr ci calzon Rituaλi i Roms: ata, ci nuk diin me sckrue, t' bâin, ci t' sckruhen prei tieter cñi, sicurse ꝫꝫame sɤpri, cuur ſolme permî Paghɛim. Mos t' sctiin sckaikun e paa-dies per mos m' u sckrue ato emna n' teſteer; psè coλai munnen t' paadiiscmit me sckue te sciocci mâ i àffrimi, i zili per dasctnii, ci i duhet me pass me sciokt e vet, e maron, nò dò t' a maroin ket essaap paa cunnersctìm.

CREU I NÂNI.

PERMÎ ADETE T' MRAPSCTA T' MATESSVET PAA CUNOR, CI JAN PER T' U HIEK, E PER T' U BAA LÀNET.

T' ɛeɛat, e mcatet saa mâ fort t' sctohen m' gni ꝫee, nierɛt, ci jan cusctue Tenɛot, turbuλohen eꝫè mâ fort, e ginnen psctieλùem n' dò soi punsc, e vesvesset ac fort i mloin, saa nuk e giêin puscimin e scpirtit per frigh, ci mos t' i keen raa cunn n' fai t' Maꝫit Ɛot. Por psè nuk dùem, ci atà t' siiλen, si era, n' pun t' dies, por t' jeen giꝫꝫ m' gni mennim, e m' gni t' bâme, asctù eꝫè t' keen rahatimin e scpirtit; na n' mnɤr, ci kaa urꝫnue

Cuveni i scêitit Offiz, urƶnoim giƶƶ Missionarve, e tierve Priftneve, ci t' i mmain taman kto sene, ci ktu posct po i sckrūim.

Nner adete t' nȣȣta, ci i kan Malzort ton, nner kta kaa sctî ranzen teper kƶƶieλt eƶè gnai adet i scemptùem, ci prinnia vet jan tui e forzue per s' mrapsctit; t' zilt, tui ù ƶan dielmve, o birve t' vet rughen e mcatit, ƶƶrrassin permî vetvedi mniin e Tenɛot, e i sctoin t' ɛeɛat e t' sckretave ɛamaneve tona me hanraccie t' curvniis. Kan t' ɛiin adet, ci mos u permênt, ata t' mier, e facie-ɛeɛ prinn «(e cuur facien e barƶ e kan pass?)» tui i perbûɛ, e tui i sckell urƶnimet e Tenɛot, e t' scêites Kisc me i blee me pare biat e hùeja per fmiit e vet tui ken alaa t' vozzer, bilè n' diep, e sicur me ken ato biat e hùeja graat e ktȣne, i mmain nner sctpia; e cuur fmiit rritten, e mrriin n' coh t' mcatit, i sctiin m' gni sctratt basck me ato t' sckretnùeme, e per scka tieter, vec me curvnue?!! N' ket mnȣr bit e tȣne tui e bâa per asgiâa urƶnimin e Tenɛot, ci ƶƶot, «mos curvnò,» per fial t' prinnvet, psè curvnoin, flêin paa mennue, se e fȣein Ɛotin; per cunor nuk kan cùr far cuidessit, nder ci mos t' keen gni dial, mas pês; e mâ scium viecc, prei asso curvniet. E kio ƶunii, e fλighsctii kaa dall per fusc, e kaa marr giƶƶ ƶeen: psè saa gind jan, ci riin n' Malzii t' Scciȣpniis, cielben giƶƶ, porsi stervin, prei kso eres kecce t' curvniis. Vien dita, ci Ɛoti kaa me baa giȣgin e vet permì ata, e kaa per t' ù arƶ hakut. Jò, Ɛotȣn s' kaa per t' i fall atà, ci ezzin n' mrapsctii t' ɛemres vet, por gnather mâ fort se cùr furia e tii kaa me citt tȣm cunra tȣne, e scplaka e tii kaa me i permȣss, e giƶƶ maλkimet kan m' u scprâɛ permî ta, e emnat e tȣne kaa me i ressitt nnen Cieλ, e kaa me i soss nder ci t' sciuhen, e t' huppin fara e tȣne. Por tui ken hataa e maƶe, ci atà, ci sckrrȣhen n' ƶòm, e n' balt t' curvniis,

BKSH

t' guzoin me e marr Scêitin Sacramen, e me e sctii n' ɛemer t' nȣʀt Crisctin; prannei kta soi curvarsc, e curvat e tȣnve (s' munnen m' u ʒʒirr me rugh me emen graa), massi jan t' maλkùem, mos t' keen hisse nner Sacramene, nder ci, o t' hiekin dor prei asso curvasc, o t' vêen cunor me to, si urʒnon Kiscia.

Por psè, sicurse ʒʒot Sc' Paali, bâhen t' degn per castighim barabar si ata, ci i punoin t' kcciat, asctù ata, ci cailissen atȣne t' kcciave; prannei prinnia eʒè, ci jan crȣet e mcatit t' curvniis, me maλkime t' ɛoritton m' u hiek prei mcatit vet, e prei mcatit t' birvet. E atà, ci cinnroin n' mcat me cienii t' foort, e conenohen, ci t' bit t' jetoin cienisct n' curvnii, e tuit muit me j-a giet ciairen, nuk dùen me zee vehten per me lirue scpirtin e vet, mos t' keen piess nner Sacramene, nder ci t' i largoin t' bit prei uʒes kecce, e t' i vêen per rugh t' urʒnimeve Tenɛot, n' mos me t' mir, me t' kecc, e me pusctet, ci kan permî ta.

Sacramenet e Kiscs nuk dò t' eppen as atȣne grave t' Ksctenave, t' zilat, nonsè per ʒuun, biin m' gni sctratt me Turc, sicur me pass cunor me ta; ci n' pun t' fλigkta s' nghihen cùr, m' saa ʒʒiit. Kto t' miera t' Ksctena, scitt porsi rob Turcve t' paa Tenɛon, massi nuk jan gni fejet me kta, e nuk jan martue me lig t' Crisctit, por vec me diaλii, jan, jò scioccet, o graat e tȣne, por curvat e t' maλkùemvet. E psè duhet gni mii her mâ fort me dek, se m' u fλigk, kto t' sciùemet jan me borg gnimen me i laa hanraccet e curvniis tui derʒ eʒè giakun e vet; e tui reɛikue jeten e vet m' u hiek prei uʒes mrapsct; n' mos daccin me raa n' at maλkim, ci Ɛotȣn, i zili i vien hakut mcatit, levdohet me j-a lsciue grave t' nȣȣtave. « Ɛoti (o grue e paa Tenɛon) permî tȣȣ lsciofl maλ-
» kimin e vet, e bâft m' tȣȣ gni scegn per msim t' giʒʒ
» Popuλit; Ɛoti bfât, ci t' u calbt coscia jote, e barku ȣt

BKSH

» t' u frȣft, e t' plasst per miedis: t' hiscin uinat e maλ-
» kuem n' bark tân, e tùk t' frȣhet barku ȣt, t' u crȣmt
» coscia jote. »

Por ato graa, ci gni her u martùene me hak e me cunor me burra t' Kscten-Kattolik, t' zilt massannei j-a vûne kamen Fees, e u bâne bestart e Muhametit t' maλkùem, n' muiscin me i mmait, paa i fȣe Tenꞩot, essapet e Ksctenimit tui sckue motin me ta, t' keen hisse nner Sacramene. Kto graa t' vorfna, massi patne vûu cunor me kta t' paa-nafak, tui ken gni Fejet, jessin giꝫꝫmon graat e tȣne; e ajò Martess nuk kputet per fai t' burrit, ci j-a siiλ scpinen Crȣgit: as gruja, ci mmahet e foort n' Fee t' Crisctit, nuk dò t' a barin barren e mcatit t' scioit, ci dùel prei rughs Tenꞩot, tui met ajò paa nguscλime, e t' mira t' scpirtit.

Priftnit e Famuλiivet fort scpesc t' i bâin me diit babat, e nanat, ci mos t' guzoin me i fejue, o me i martue biat e veta me Turc, e t' j-ù calzoin, ci biin n' maλkim t' maꝫꝫ n' at ciass, ci t' a keen prisc ket urꝫnim. Mos t' sctiin sckaikun e Martess; psè ajò nuk âsct Martess, por curvnii; e tui i fall diemneve biat e veta, kan per t' i ꝫan t' maꝫꝫ gevāp Tenꞩot per scpirtna t' atȣne t' mierave, ci mâ fort nuk scelbohen, e kan per t' a pague m' tieter jet ket mcat t' maλkuem me ꞩiarm t' Funnit t' ferrit.

Ipesckvit, e tiert, ci kan cuidessin e scpirtnavet, t' ciaλtissin, per saa t' munnen, me baa, ci kto urꝫnime tona t' mmahen paa fial, e paa cunnersctim. Ksctù bessa scka t' jeet kecc, kan per t' a nrecc, e scka t' jeet mir, kan per t' a ruit me ꞩeeλ n' lavd, e n' nneer t' Ꞩotit.

PIESSA E TRET

CREU I PARI

PERMÎ IPESCKVÎ.

Maɀnia e nneerùescmia e Ipesckvivet m' u barabazzue e rânn t' borgevet, vet Egnt mnèerohen prei assai, e ksctù kio pusctet e maɀnùescme âsct rreɀɀue prei mâ scium cuidessit, ciaλtiet, e mûnnit. Bessa Ipesckvit jan ɀɀirr me prighiue: jan vûu n' rogn, si visctort, e ciobant e mir, me scikiue, e me ruit grigen, o Ksctenimin ɀanun atȣne n' bess: nner giɀɀ pun paa prâa, e paa pusciue dò t' munnohen: e gnat egier, ci anmiku (diaλi) naten e muuλ n' ar Tenεot, me scêitniin, e me t' dreit dò t' a zierrin me ranz, tui ciaλtiss, ci Vnescta e Tenεot t' siiλet mmar me ɀan miaſt frȣt: jan vûu permî ginn, e permî regnii, aboλà t' sckullin, e t' rrèenoin, e t' sciùein, e t' nreccin, e t' godissin. Knei Ipesckvit bâamun pasgiȣra e grigs, jò vec me εaa, por eɀè me vesse, jò vec me fial, por eɀè me nassihat, e jò tui scitt, o tui diftue maɀniin e vet, por tui hiek mûnn, sicur nierε, ci veproin mir, dò t' jeen t' paar permî t' Ksεten; aboλà, sicurse me pusctet jan ciue nalt permî tier, ksctù eɀè me scêitnii t' jeen permî tier.

Giɀɀ gnata, ci barin barren cacc t' rânn, e jan rritt me cacc t' maɀe pusctet, na me giɀɀ εemer po i lussim, ci t' i nnighioin urɀnimet e Sc' Paalit, e prannei t' jetoin t' cuλùescm n' mnȣr, ci mos t' ginnet rob nierit me i proscmue, e me i discmue per t' kecc: nner giɀɀ pun

Bksh

t' jeen vet scemλtϐra e veprave t' mira si me die, si me menn, e me urtii, e si me scêitnii; aboλà ata, ci jan cunra nesc, mos t' na sciaain puscteen ton; as per fai ton ghiuht e helmùeme t' Turcvet mos t' armatissen cunra nesc me ʒûun t' Fees; as t' Ksctent, tui bâa kecc, mos t' keen rugh m' u levdue permî mcate t' veta, e me ʒʒan, ci na vet jena t' kccii; ne-mram, sicurse ʒʒot Scêiti Sc' Ambros, « tui ken pusctetia e maʒnùescme, mos t' jeet » jeta e scemptùeme, tui e pass na nnèeren me na arʒ » Criscti nner duur, mos t' jeet t' veprùemit me mcat, » tui ken petku i pervûit, mos t' jeet t' bartunit me maʒ- » sctii, tui ken rϐbeja, o kama e maʒe mos t' jeet t' » prûmit me scemptim ton. » Ksctenimin, ci e kan amanet, t' a mmain t' foort n' Fee t' Crisctit me predikime, e gnat ɛemer t' mukajetcme, e t' ʒimscme, ci Nanat i kan per fmii, t' a keen per t' Kscten. Fialt, ci dallin prei gojes tϐne, t' i maroin me t' bâame, tui jetue me nierɛii, me t' dliirt, e me divozìon; e tui sckelɛϐe prei giʒʒ ânsc me rreɛe t' veprave t' mira t' scnrissin n' sϐϐ t' nierɛvet; aboλà t' sciossin veprat e tϐne, se jan t' mira, e t' levdoin Atin e Pusctùescm, ci âsct n' Cieλ.

Duurt mâ par t' i keen t' dlira, e mos t' i appin as sebet cũi me mennue kecc per ta; se i marrin nnocũi giâa sen per Urʒna, per tiera Sacramene, o per bèekime; ahoλà mos t' duken, se lϐpin, o se lakmoin pare per ʒuntii o t' fallun t' Scpirtit Scêit.

Mos t' jeen tamahciaar, e t' discrùescm me bâa fitime; aboλà mos t' biin n' ʒûun, e n' làk t' diaλit, tui pass per t' i ʒan Tenɛot t' maʒʒ gevãp n' dit t' deks.

Tui ʒan cũi Urʒnat, o Famuλiin, mos t' i lakmoin « pesc-ciesceve, » as mos t' i nallin; psè « pesc-ciescet » verboin sϐϐt e t' urtvet, e nrroin fialt e t' dreitvet.

Per pun t' hɛccmit, ci kan me ɛghiʒ prei mcatesc, e sidomos prei gnatϐne, prei t' zilasc vec Ipesckvìt munnen

me εghiⱬ, mos t' marrin curgiâa sen, n' dasct cusc eⱬè prei vetvedit me ù fall giâa; aboλà mos t' biiren me gnata, ci e scessin puscteen e vet per dnim t' scpirtit.

N' essape t' Martess, e t' Urⱬnavet prei Scêitit At Pap kan Ipesckvit me ⱬan per dissaa viet dò soi lirimesc, o iεnasc « (dispensationes) ». Kto lirime, o iεna t' i appin paa i marr cũi giâa; aboλà lirimi, o iεna danun t' Ksctenve, ci dò t' eppet paa marr curgiâa, sicursè knon eⱬè lettra, ci ù vien prei Romet, mos t' kⱬⱬehet m' rèenìm.

Cuur scterngoin Priftnit e Famuλiivet me pague pare per pèenness t' fait, ci bâin, paret mos t' i nallin per vedi, por t' i daain nner Kisc, nô nner t' vorfn; aboλà, tui ciortue na tiert, mos t' bâhena vet t' kccii per sebet t' fitimit t' sckret.

Driⱬⱬin, vênen, diaⱬⱬin, ci t' Ksctent kan adet me i ⱬan Ipesckvive per lmosc, mos t' i ziirin me forz, e sicur me inaat tui i lân paa Sacramene ata, ci nuk j-ù appin. Bessa nuk duhet atɞne me pass εemer me bâa ciaar per vedi prei giâjet t' miervet t' vorfnevet; aboλà giâja, ci kiscte me ken e sciugurùescme prei meritimit t' atɞne, ci e fallin me vuλnet, mos t' bâhet sebeti i mcatit nner duur t' foortvet: bessa as t' fallunat, ci bâhen me vuλnet, e per hatter t' Εotit, croin gni lig, ci m' u mmait dò mas dò, e nnen castighìm. Âsct gnimen e vertet kɞ soi scternghimit me t' geder t' Ksctenvet; t' zilt, tasc ci jan rânnue t' miert prei haraccesc, e prei paghsc, s' kan gadi me ssè rrnoin giaλ, e sckoin dit e veta fort nevoisct, e nner t' vsctira; e prannei nuk jan per t' u rânnue, mâ teper se jan, prei nesc, por bilè per t' u nnimue prei dasctniet ton.

Giân lânun per Priften, ci scerbein Famuλiive, mos t' a bâin per vedi, as mos t' lɞpin prei ssisc càa nnegni sen per viet; aboλà tui cunnersctue na ligve t' Kiscs, e

tui raa eẓè n' fai t' ssai mos t' i nghassim Priftnit me ẓûun ton, t' zilt nuk puscioin me fol kecc per nee, e me na i sciaa nder veprat e mira tona.

Per saa t' munnen giẓẓ praa t' jeen t' ẓimscm me t' vorfn, ci t' i nnimoin nner nevoi, e sctpia e tѳne t' riin cill per ginn t' hùei t' zilve t' j-ù bâin nnèer; aboλà at t' mir, e nierɛii ci nder fukaraat e kan gnat adet t' levdùescm giẓẓ-cunn n' Scciѳpnii me j-a bâa t' hùeivet (mѳsafirvet), mos t' a lân paa e bâa vec Ipesckvìt, t' zilt, per ksciiλ t' Sc' Paalit, dò t' munnohen me ken mâ t' nnèerscm, e mâ t' miscrierscm me gind t' hùei. «Kui» tôe mir ket pun, o Cioban i scpirtnavet,» ẓẓot Scêiti Sc' Greguur, « se ti nuk po ep giân tane, por t' hùejen. » E psè praa m' u mrecuλue? Bessa kiscin me muit me » brit, saa cu munnen, nner dѳѳr, bilè nder n' funn t' » ods, o t' sobs tui ẓẓan: epna nee giân ton; nrѳscei » kena me vìikat cunra tejet, e me i ẓẓan Tenɛot, ci t' a » kaa lân n' dor tâne giân me na daa: o Ɛot, nuk dò » me na ẓan scka pat prei tejet me na fall nee. »

T' ruhen, ci mos t' j-ù jessin fajet e tiervet, tui dasct mâ fort, e tui hattrue gnata, ci i turpnon jeta e scemptùeme. E psè Priftnit si t' punoin, asctù t' a keen làikun; ktѳne n' j-ù kioft marr Mescia prei Ipesckvit vet per nnogni fai, ci kan baa, mos t' j-a-ù appin iɛen me ẓẓan Mescen, o me i punue essapet e Mesctariis. Fretnit eẓè, e saat ksi tiersc, ci dò t' sckoin mâ fort per hѳccm t' Parvet, n' mos nnighioscin, e n' dalscin jascta essapit t' Fretniis, o t' Sciocɛniis tui marr rughen e sctrempt, Ipesckvit mos t' guzoin me i avit affer vetvedit; aboλà, tui i ẓan Popuλit sebet me proscmue, e tui marr sckannuλ nnocursc, mos t' perbûɛet sctpia e Ipesckvìis. Por si ata, si kta me msime, e me ciortime t' munnohen me i largue prei uẓes mrapsct tѳne, e tui j-a-ù sctii nner menn borgin, ci kan me i nnighiue t' Part paa cunnersc-

tim, me ɛeeλ, e me dasctnii ata, ci i sckoin rughs sctrempt, t' i vêen me ezz rughs nreit.

Knei giʒʒ tui i sunnue mir, e me nierɛii sctpiat e veta, t' keen cuidess per gind t' vet, e sidomos per gnata, ci i kan affer vetvedit; aboλà, sicur ʒʒot Sc' Paali, mos t' duken t' paa-fee, bilè mâ t' kcii, se t' paa–feet. Gnai, ci nuk di me sunnue sctpiin e vet, si kaa me diit me j-a vûu mennen Kiscs Tenɛot? Sctpiis Ipesckvit, ʒʒot Scêiti Sc' Bernard, i perket scêitnia, e nierɛia n' t' paam, n' t' ezzun, e n' petk.

Ascusc drapnen mos t' a sctiin n' ar t' hùei: prannei n' Dioces, ci jèt paa Ipesckv, t' zilin Dioces sidomos kaa hȣccm me e sunnue Vicari Capituλaar, mos t' guzoin me i vennue Priftnit e Famuλiivet per pun, ci jan mâ t' àffrimit, as n' crȣe t' vet me i bâa tierat essape t' Ipesckviis, paa testiir t' Cuvenit Scêit t' Propagands.

T' j–a vêen mennen vetvedit, e grigs giʒʒ mmar, cu Scpirti Scêit i vûni me sunnue Kiscen e Tenɛot, ci Criścti e fitoi me Giak t' vet. Tui msue paa prâa, e tui predikue t' i sckullin adetet e kccia, e t' munnohen me diers t' baλit me e mieλ n' ar Tenɛot faren e mir, due me ʒʒan, me j-a-ù sctii t' Ksctenve n' ɛemer dasctniin, e frighen e tii. T' i urʒnoin ata, ci i kan nnen hȣccm, jò me topuɛ hekurit, porsi ɛabitλart, por sicur Ciobant me dasctnii, me amelzim, e me t' but, e t' i dùein me ɛemer t' hakicatscme porsi bit, e vλaɛnit e vet. T' i forzoin t' mirt n' rugh t' nreit, t' kcciit t' i msoin, t' i ciortoin, t' j–ù bertassin me t' maʒʒ durìm, e me t' mir, tu' u munnue, ci as ɛeλi per s' tèprimit mos t' i neɛin, as miscrieria e paa uʒ mos t' i bâin teper flàsck, e t' paa–ɛemer. N' u gietscin assisc, ci s' e sctiin n' vesc aspak ciortimin, cuur mos t' duket cùr far scpnesset, se pèennohen; atbot t' a ciessin jasct scpaten e Kiscs, e t' j-a-ù lscioin maλkimin atȣne, ci cinnroin cienìsct n' mcat t'

BKSH

vet: tui j-a vûu mennen mir vetvedit, ci as t' cotunit e Helit t' prittùessit mos t' j-ù sbussin ɛemren, por mà fort ɛeλi i Finees besnikut t' i zēin me i arɀ hakut ſait. Por eɀè maλkimin t' a lscioin, sicur per mâ t' mramin derman, jò per me ciart por per me nrecc, jò per me hupp kenn, por per me e prûu n' fie; t' a lscioin maλkimin me t' maɀɀ t' nallun t' ɛemres, e me t' maɀe urtii, massi t' keen sckue n' uj giɀɀ ciortimet, e dermanet tiera.

N' coh tre muisc, massi t' keet arɀ gevapi prei Romet, ci Selia Scêite me giȣg t' cuλuescm i kaa vertetue, e forzue kto sȣλe tona, giɀɀ t' jeen me borg me i mleɀ crent, o plecct, e me baa Sinnoden, e me i diſtue hem Mesctariis, hem Popuλit ligt, ci jan baa per t' mir, e scnet t' Scciȣpniis, e t' Serbiis; aboλà, massì t' lèeciten, n' kioft cusc me punue kecc tui i mmait adetet e herscme, mos t' sctiin sckaik, se nuk i kaa diit.

CREU I DȣTI

PERMÎ BORG, CI KAN IPESCKVIT ME DALL ME I KCIȣR KISCT E DIOCESIT.

(DE VISITATIONE).

Na prap Ipesckvit po i bâim me diit, e po i lussim me giɀɀ fucii t' ɛemres son, n' mnȣr, ci kaa urɀnue Conciλi i Trentit, ci barè crȣe dȣ viecc t' dallin me scikiue Diocesin e vet giɀɀ mmar, e ci n' mos muiscin vet per nnegni arsȣe t' foort, t' ɛghieɀin Mesctaar, ci t' jeen t' ɛot me marue ket essaap n' kam tȣnve. Mos t' prittoim me i raa mrapa ksai pun; aboλà t' mieɀunat tona n' ar Tenɛot, ci jan per t' u lagh me diers t' ftȣrs son, si t' i mungoin t' pàamit, ciaλtìa, e munni i Puntorvet, mos t' ɀɀahen, e na, ci raame nner duur t' sciocit ton, tui e sunnue Popuλin e Tenɛot, e tui e ciue me dor ton n' venn

t' psctimit, o «t' selametit» ci munn t' librohena prei fajesc tona, e prei fajesc t' hùei, t' i giegim (t' i nnighioim) urȥnit Tenεot, ci ȥȥot: «Ban braa scka po t' ȥȥam, e » librôe vetvehten; psè kee raa nner duur t' scioccit tȣt. » Nghà, lui kamt, banu i sckaȥȥt, ciôe mikun tan prei » giumit: mos ù ep gium sȣȣve tuu, as mos t' coten cer- » picct e sȣȣve tuu.»

Por psè prei urȥnimeve t' Conciλit t' Trentit, mâ i pari merâm, per t' zilin Ipesckvìt dò t' dallin me kciȣr Diocesin, âsct: me j–a nghull t' Kersctenve n' εemer Feen e dliir Kattolik, me bâa, ci t' mmahen vesset e mira, me i ciortue, e me i prûu n' pèennim t' kcciit, me zee Popuλin me msime, e me predikime n' divozìon, n' pàg, e n' hiir Tenεot, e tiera pun, si t' jeet venni, e coha, me i vennue per t' mir t' Ksctenvet me urtii t' vet; prannei Ipesckvìt, cuur t' dallin me i paa Kisct e veta, kan per t' a ruit ket essaap, sicurse po e calzoim.

T' nissen me pak vet, si kàallōr, asctù kamsōr, e saa mâ scpêit t' scikioin me marue borgin e vet; por tui j–a vûu mennen puns, sì duhet; aboλà tui nnei cunn scium mos t' i rânnohen cūi, e mos t' merεissin, e mos t' besdissin as Priſtniin, as Popuλin me εoλum, ci munnen me pass hem ata vet, hem t' Ksctent.

Nner Kisc t' Famuλiivet tui bâa essapet e Ipesckviis n' coh t' Mescs t' predikoin, e me fial Tenεot t' a nguscλoin, e t' a knaccin Popuλin e ûnscm, e t' a zēin me i mmait urȥnimet e Εotit, e t' Kisct: massannei t' kreεmoin; por t' mȥait, massi t' jeen rfȣe. Me t' maȥȥ εeeλ, e dasctnii, porsi Prinn, t' i ciortoin giȥȥ me i raa Tenεot n' pèennim: e sidomos n' ket coh t' barȥ mos t' puscioin me i zierr prei ȥȥoive t' diaλit ata, ci jan niss m' u mȣt me scpiirt, e me i librue ata, ci hiccien rrscian m' u bierr. T' kciȣrin mir, a mmahen taman ligt e ktii Conciλit me ciaλtii, e mukajet t' Priſtneve t' Famuλiivet:

BKSH

ata, ci t' i keen giet n' fai, e mâ fort ata, ci mmain crah atѳne, ci porsì sctâct n' mal, jetoin si dùen vet paa i sctii n' vesc msimet, e urꝁnimet tona, massi t' i keen ciortue, e ciortimet mos t' keen baa cur fuɽ dobiet, t' i castigoin, sicurse meritoin.

CREU I TRETI

PERMÎ MNѲR, CI IPESCKVÎT KAN ME MMAIT TUI CALZUE CUVENIT T' PROPAGANDS ESSAPIN E DIOCESIT VET.

Per me i marue giꝁꝁ punt, si âsct mennia e Cuvenit t' Propagands, e per me nnèerue me t' pervûit Kiscen e Roms, giꝁꝁ Arcipesckvìt, e Ipesckvìt, massi t' i keen kciѳr mir Kisct e Diocesit, t' i calzoin me lettra Cuvenit Scêit, se si e kan giet Diocesin. Mnѳra, ci mson me bâa me diit Cuvenin e Propagands, asctù me i kciѳr Kisct e Famuλiivet, diftohet ktu posct me citò fial, ci po i sckrūim.

1. Ipesckvìt praa t' sckruin mâ par n' letter, saa gian, e ghiat âsct Diocesi, t' calzoin numrim e Famuλiivet, asctù eꝁè cufit e Dioceseve tier, e camanet, si jan.

2. A jan psctieλue, e ngkatrrue prei caλabλekut t' luftvet?

3. A i nghèt cusc me forz, e i ban me hiek t' vsctira, a por jan rahat, per saa munnen me pass rahatiin nnen hѳccm t' Turcvet?

4. A kan Kiscen e ven *(Cathedralem Ecclesiam)*, e si e kan?

5. Ipesckvia a kaa tokt e veta, c' soi toksc, a marrin giâa prei atѳnve?

6. A marrin giâa prei t' fallunasc, o lmoscnasc t' Ksctenvet, e n' viet saa marrin?

7. A kan sctpii, e n' c' venn e kan, a jan tui nnei atȣ rahat, a por i traɛon cusc?

8. Essapin e giᶍᶍ-t-zils Famuλii t' a sckruin damas, o possacce me emen, ci kan Famuλiit, tui calzue vennin e tȣne, a jan n' fusc, a n' koder, a n' màl.

9. Famuλia saa catune kaa nnen vedi, e saa jan largh catunet nner vehte?

10. Saa t' Kscten ginnen n' giᶍᶍ-t-zilen Famuλii?

11. Nner t' Kscten a âsct nnocusc, ci kaa hatter me Turc, e i sckohet fiala nner ta?

12. N' at Famuλii a riin Turc, no Sckiee, e saa jan assisc, e ksisc?

13. T' Ksctent a kan Kiscen e vet t' Famuλiis?

14. Kiscen a e kan mren n' catun, a por jascta giȣtetit, no catunit, e saa e kan largh prei catunit vet?

15. Ajo Kisc me c' emen, no me emen t' zilit Scêit ᶍᶍirret?

16. Ajo Kisc â âsct goditt me muur paramun, a por nevoisct me garᶍ lȣe me ᶍee, o me ghelciere, no bâam me ciadm, e me giepênga?

17. A âsct tui raa n' tok?

18. A âsct rrèenue, o rzue prei s' vietrùemit?

19. N' kioft paa u prisc, e giᶍᶍ-ugnii, no n' vieft, ci m' u ᶍᶍan Mescia mren, t' bâin me diit.

20. A mmahet me nnèer, si duhet, e me scêitnii, ci i perket sctpiis Tenɛot?

21. A i nrȣhen dȣȣrt, ci mos t' hiin mren sctâɛt me e nȣe?

22. A bâhet tregk, o rscperii, no cuven, no loi no c' dò tieter giâa t' paa-ghiaascme si per mrena, asctù per jascta Kiscet?

23. Kiscia a kaa, saa per nevoi, petka Mescet, Ugniiλ, kelscêita, patena, sciaλdana, lule lterit, e kso tierasc, ci duhen per lteer: kto saa t' jeen e si dò t' jeen, t' i

sckruin t' giȥȥa càa gni càa gni m' gni tefteer t' vozzer, copien e t' zilit kan per t' a ruit affer vetvedit; aboλà mos t' tressin, o mos t' biiret giâa per fai, no per prittess t' Priftnevet, t' zilt kan per t' i scternghue me j-a-ù ȥan essapin e takameve, t' Kiscs per giȥȥ saa her dallin me kreεmue.

24. A mmahet mir Voj Scêit, a mmahet dliir lteri, ksctù eȥè petkat e Mescs; e senet tiera, ci duhen per ȣsmet t' lterit, e per me i ȥan Sacramenet, a ruhen mir, me ciaλtii, a mmahen t' dliir, e a nrrohen, e pertrîhen me coh?

25. Tui sckiue mir, si baren Priftnit, e si i maroin borget, t' calzoin, a kan sctpiin e Famuλiis, e saa e kan largh prei Kiscet?

26. Kisct a kan tok, livaȥe, ograje, vnesct, proscme, e scka ciessin, o c' frȣt appin?

27. Pos lmoscnave, e haccieve, ci appin t' Ksctent, Priftnit a kan tiera t' marruna, e saa giâa ù dell?

28. T' mirat, o t' marrunat, ci i kan prei Famuλiet, a i ziirin me rugh, e me giȣg?

29. A kaa hii cusc n' Famuλii per forz?

30. A jan t' εot me i marue prei vetvedit essapet, o borget e Famuλiis?

31. A riin n' Famuλii, a dallin me i paa scpesc t' Ksctent e Famuλiis, a maroin borgin, ci kan, me i ȥan Sacramenet, me j-ù ȥȥan Mescen, e a i crȣin essapet tiera, ci j-a kan vûu vetvedit n' ciaf, n' mnȣr, ci jan baa sȣλet, o emernâmet?

32. A j-ù msoin fmiive punt e Fees?

33. Ata, ci jan t' εot barè m' gni mnȣr, a predikoin tui e mmait Popuλin giaλ me fial Tenεot?

34. Para, se vêhet cunora e Martess, a i bâin trii her lèecimet n' Kisc; t' Ksctenve a ù vêen cunoren n' facie t' Kiscs me dȣ sciahit, o cummaar n' mnȣr, ci âsct sckrue n' Rituaλ?

BKSH

35. A i mmain teftert, cu me i sckrue emnat, e mî-emnat t' atȣne, ci paghεohen, ci kreεmohen, ci martohen, e ci dessin?

36. A i mmain me εeeλ t' maʒʒ me ciaλtii, e me mukajet giʒʒ senet tiera, ci i perkassin scelbimit t' Ksctenvet, sicursè knoin temihet e ktii Conciλit, paa sctue, o paa mungue curgiâa, tui ciaλtiss paa prâa me i sckull adetet e kccia?

37. T' calzoin eʒè, se c' far Priftnisc kan, a jan t' mir, a t' kccii; se saa viecc jan, e c' die kan?

38. A jan Sckoλaar, ci kan knue nnèr Collegia t' Paps?

39. A jan Missionaar Apostolik scegnue prei Propagandet, e a marrin ileffen me coh?

40. A jan ʒanun fitimit, ci s' ù perket?

41. A munnohen me jetue nierεisct, e scêitnìsct?

42. A i appin sckannuλ Popuλit me nnogni soi punet t' mrapsct, me t' zilen bâhen sebet, ci t' berbùεet Priftnia, e cafsct e Tenεot?

43. A e priscin giân e Kiscs?

44. A kan cuidess me i mmait me nnèer, e t' dlira petkat, e rrobet e Kiscs?

45. A perεihen nner pun t' Secuλarvet, e t' Scecuλit?

46. A jan t' pāg, e t' mukajetscm me daa sciamat e inaatet?

47. A jan n' mniin t' Ksctenvet, nò eʒè t' paa-Fevet, per c' dò arsȣe, o sebet?

48. Nner harce t' sctpiis a jan t' cursȣescm me hie?

49. Massannei tui fol permî vesse t' Ksctenvet, t' calzoin, a jetoin kta ascicciare me essape t' Fees?

50. A i lussin festat me essape t' Kiscs t' Roms?

51. A riin nner Kisc me divozìon?

52. A vin me paa Mescen nner dit diile, e dit festa?

53. A i marrin Sacramenet, scpesc e me divozion?

BKSH

54. A jan assisc, ci mmain graat paa cunor, no a jan giaksōr, haina, e faitor tier?

55. A jan assisc, ci rrêhen per dnim t' vet per pun t' gniness t' Creεcmvet?

56. A jan nner ta tiera adete t' kccia, e c' farsc?

57. T' bâin me diit eẓè, a ginnen Priften jascta Diocesit vet, e sidomos Sckoλaar, ci jan t' Diocesit tϑne, a ginnen nner tiera venne?

58. A jan dielm t' rii, ci discroin m' u sckrue nner giacoi, saa viecc jan a diin giâa e me c' emen ẓẓirren?

59. Ne-mram t' i calzoin dermanet, ci munnen me viit per me i nnimue t' Ksctent nner nevoj, nò tui i zierr prei εoλumesc, ci munnen me i pass, nò tui i zee, ci dit e per dit mâ fort t' dallin n' drit nner t' mira t' scpirtit.

Giẓẓ kto pun tui i scikiue mir, paa hille e me t' drei, t' i diftoin n' lettr Cuvenit Scêit; e ksctù t' a maroin borgin e vet, e t' j–a pagioin εemren Seliis Scêite.

CREU I CATTERTI

PERMÎ CUFI T' DIOCESEVE T' εADRIMS, T' LESCS, E T' ALBANIT CI SOT ASCT NNEN ARCIPESCKVIN E DURZIT.

Scium t' kccia patne Scciϑptart prei gnasso davajet, ci fort scium nghiatti nner Ipesckvi per pun t' cûfive t' Diocesevet. Kta tui dasct no me i ruit ata cufi, nò me i sgiaa, hahescin, e sciamatohescin nner vehte, acc saa, prei fialsc, e davaasc tϑne, ci i perεiine me sciocci scioin, punt e t' Ksctenvet mrapsctohescin, t' εeεat e tϑne sciummohescin, e reεiccet mâ t' mẓaa iscin t' u scprâε alaa permî ta. Cuveni i Propagands fort mir me die, e me urtii t' vet i gnofti t' kcciat, ci i rânnohescin t' vorfnes

Scciѳpnii prei sciamatsc t' Ipesckvivet: sctѳѳ prei εeλit, e prei dasctniet εghòʑ gni nieri, ci iscte, i εoti, me i scikiue, e me i vennue punt mmar e mir, i zili kiè Dom Frano Leonardi *Arcidiaconi* i Traût prei Dalmaziet. Ktii praa j-u vûu barra prei Propagandet me i nrecc cûfit e Diocesevet, e me sctii pagen nner Ipesckvi tui i bâa, ci gneni t' i Isciote venn tietrit me vuλnet t' scioccit seioit. Dom Franoja kiè εotnii per gnimen, i dreit, e i diiscm. Kѳ tuk erʑ n' Scciѳpnii, i kciѳri vennet, e catunet, ci iscin me davaa, e massi me scium menn, e urtii i pat vùu n' tereεii punt, e essapet, ci iscin per t' u scikiue; i bani ata tre Ipesckvi, t' Lescs, t' Ɛadrims, e t' Albanit me nrrue dissaa venne, e ne-mram massi i bani m' u marr n' nrѳk sciocc me sciocc, i nghulli cûfit me tapii, o me lettra godittun, si duhet. Ksctù punt u rahatùene, u vùu pagia, e εemrat u scnoscne. Por kiò e mir nuk i nghiatti scium mot Ksctenimit t' Scciѳpniis. Si sckùene gni tub dit, pagia u harrue, fialt e t' parvet i mùer era, ligt e scnetcme, e t' nrecciunat bâam nner ta nuk u scikiùene prei Ipesckvive, ci erʑne mas atѳne, e ksctù persrii dùelne fialt, e sciamat nner kta per pun t' cûfivet; prap ajo e sckret davaa, ci pat ken fik nner t' moccm, u neε, e muer εiarm me t' kecc t' ktѳne, e me sckannuλ t' Ksctenvet. Na giʑʑ plass me i kput, e me i schull ato davaa, bâim me diit, e ciortoim ata Ipesckvì t' Ɛadrims, t' Lescs, e Arcipesckvin e Durzit, ci kaa hѳccm permî Dioces t' Albanit, ci tui pass t' ʑimtun n' εemer barè permî t' kccia, ci prei davaasc t' rea, gadi jan tui raa permî ciaf tѳnve, e t' Ksctenvet, riin, e t' cinnroin n' at pag, e godii, ci per pun t' catunevet, e t' cûfivet prei t' moccmve kiè bâa n' Mercîi me lettra t' godittuna me cattermʑet dit t' moit Decembrit (moji i Kscneλavet), e kiè bâa n' Ɛadrim (n' Nnensciat) me gniεet dit t' atii moit n' viet 1638. E me bâa vakii, ci m' u bierr ato lettra

BKSH

bâamun per pun t' vènnevet, ci motit kiene me fial, e me davaa, nò me bâa vakii, ci m' u harrue mass dissaa viecc, ani knei mos t' pertrîhen mâ fial t' rea, e sciamat nner Ipesckvit e atȣne Diocesevet; na n' mnȣr, ci calzoin ato lettra, po bâim me diit:

1. Ci Kiscia e Sc' Gnergit t' Cuculs, Kiscia e Sc' Gnionit t' Bulgherit, Kiscia e Sc' Mriis t' Lasingagit, ajò e Sc' Markut, e e Scne Prênes t' Kẕẕeλs, ajò e Scna Vlascit, nò e Sc' Λescit t' Selits kto Kisc jan nnen hȣccm t' Ipesckvit t' Albanit (t' Arcipesckvit t' Durzit);

2. Ci Kiscia e Sc' Mriis t' Nnerfâns, Kiscia e Sc' Λescit permî mal t' Mirdits (Oròsc), Kiscia e Sc' Mriis, e e Sc' Markut t' Fanit-Voghel, Kiscia e Sc' Mitrit t' Fanit-Maẕẕ, Kiscia e Sc' Paalit, e ajò Sc' Sctiefnit t' Blinisctit prei s' lemit t' diiλit: kto Kisc jan nnen, cuidess, e pusctet t' Ipesckvit t' Lescs. Kȣ prei prènimit t' diiλit urẕnon eẕè catunin e Barẕs n' Famuλii t' Caλmetit, asctù urẕnon eẕè catunin e Cacaricit, cit lutt Kiscen e Scen Coλit nder tu Foiletta e maẕe vûumun gadi n' miedis t' catunit t' Cuculit;

3. Ci catuni i Blinisctit nderi eẕè pertè uren prei s' lemit t' diiλit, e prei miesditet, asctù catuni i Troscianit, e Kiscia e Scen Coλit t' ujt t' Coλamit; Kisct, e catunet e ẕeut Spassit nnermìet ujt t' Gons, e ujt t' Gomins: kto jan nnen hȣccm t' Ipesckvit t' Ɛadrims.

CREU I PÈSTI

PERMÎ CUFI T' DIOCESIT T' PULTIT.

Per me i raa mrapa me còh eẕè gnassai davaa, ci âsct neɛ nnèr Ipesckvin e Pultit, e Arcipesckvin e Sckups (ci kaa hȣccm, porsi Vecil, permî t' Ksctent e Serbiis) me ɛoλum t' Ksctenimit; na, sicurse calzoin scegnet e

BKSH

moccme, e bâin ginnia ispaat paa dall cusc me cunnersctue, diftoim, ci Diocesi i Pultit âsct rreȥȥue prei 'ktȣne cûfivet. Prei miesditet kȣ Dioces kaa per hudud Drinin, e ȥeen e Postrips. Prei prênimit t' diiλit, e càa frȣȣn murlâni, o vēri, mȣλet prei malesc t' Bisckassit, e t' Caλogerit. M' at ân, ci leen diiλi, dahet prei Serbiet me uj t' Casterigit, o t' Castraniccit (beldà t' Crasniccit), o t' Valbons: kȣ uj ȥȥirret me kta tre emna.

Bâim praa me diit ata dȣ Ipesckvi, ci t' riin conen per cûfi t' vet, e me sciocci ●ioin dasctnìsct t' i vennoin ato venne, ci i urȥnoin me uȥ, e me giȣg tu' u scporr sciamats, ci âsct e keccie nner Vλaεen.

CREU I GIASCTI

PERMÎ ȤEE T' POSTRIPS.

Prei cunnersctimesc, e davaasc, ci i kan Ipesckvìt nner vedi n' ket εaman per pun t' cûfivet me merεii tȣne, i raa me hiek scium t' εeεa Ȥeut t' Postrips, ci u baa bairaktari i fsctiravet. Mî Postrip jan ciue n' kam tre Ipesckvi, i Sckodrs, i Ɛadrims, e i Pultit: giȥȥ-i-ziλi munnohet me e pass ugnii nnen hȣccm t' vet; e càa hahen ata tre Ipesckvi nner vehte per sebet t' hȣccmevet, t' Ksctent e Postrips jessin si gni giâa e harrùeme; t' zilt me i paa, a jan giaλ a jò, nuk sckon kercusc nner ta; jessin paa Cioban, paa Oghicc, sicur gni grig e scperdaame; e ksctù ata, lânun sckret, jan n' reεik me bierr Feen, e scpirtin. Bessa Postripasit jan tui hiek scium t' kccia, e gaεepe prei Turcisc m' gnen ân; e prei vorfnimit, e prei haλesc m' tieter ân; e ksctù me mεi t' miert rrnoin giaλ. E aboλà mos sotit travait mos j-ù rannohen eȥè mâ fort n' essape t' scpirtit, duhet me pritt dermanin prei Cuvenit t' Propagands. Nder ci nuk vien

gevapi prei Romet, giàa mos t' pertrîhet, por sicur jan sot punt, asctù let' riin; aboλà varra e εemres son mos t' pesmetoin mâ prei sciamatsc, e davaasc t' rea. Per tui e baa ket lig, urȥnoim:

1. Ci catunet, i Mesckaλs, i Masrekut, i Scporit, i Sλakut e i Gusts, t' ziλavet ù kaa baa ȣsmet Prifti i Vierȥs n' Dioces t' Ɛadrims, eȥè mas sotit t' jeen nnen cuidess tii;

2. Ci Sceldia, Gavocci, e Gagnoλa, ci kan pass ȣsmetin prei Priftit t' Iubanit, eȥè mas ditet soccme prei ssi t' a keen ȣsmetin.

3. Ci ato trii mahaλ, ci jan Arra, Curta e Vilλa, t' ziλat kan pass ȣsmetin prei Fretve t' Toplans, t' jeen nnen hȣccm tȣne.

Ksctù praa giȥȥ-i-zili assì Mesctarsc t' riin n' cûfi t' vet, e mos t' guzoin gneni me i sckaperzȣe ata cufi tui hii n' hudud t' tietrit paa vuλnet, e testiir t' Roms. Faitori kaa me met paa Mesc, e paa Famuλii. Curgiâa praa mos t' pertrîhet, nder ci t' vin fiala prei Seliis Scêite, e prei Cuvenit t' Propagands: fials, e pusctets t' zils na me εemer t' divoccme po i sctrohena me kto temihe eȥè, ci kena baa.

CREU I SCTATI

PERMÌ SCTPIA, O CONACCE T' KSCTENVET, CI PREI GNI DIOCESIT SCKOIN N' TIETER DIOCES.

Tasc mâ davaat, e fialt dò t' kputen faret, e scka bîin per s' mrapsctit per psctieλim t' Diocesevet, e per t' ȥȥȣem t' hȣccmevet, dò t' sckullet me ranz. Scpesc ban vakii, ci t' Ksctent me giȥȥ scpii tui dall prei gni Diocesit, e tui zân venn m' gni tieter Dioces, kan adet me i vorrue t' dekunit e vet nner vorre t' parvet, ci jan n' at

BKSH

Kisc t' Famuλiis, prei t' zilet jan sckocc; e at Kisc alaa e hattroin, sicur me ken Kiscia e tϐne: ꞇꞇon, ci assai jan liꞇ me fee, e me bess, e ci prei Priftit t' assai eꞇè dùen me i marr Sacramenet, e me ken giꞇꞇ–sesi nnen pusctet tii; ksctù Prifti i vennit, cu riin kta t' arꞇun riisctas, nuk i punon aspak essapet e Mesctariis permî ta, e âsct per ata nierɛ, sicur mos t' iscte. Knei dell t' perɛiemit e Diocesevet, t' prisciunit e urꞇnave t' Kiscs, knei dell giꞇꞇ ngkatrrimi i punvet; psè tu' u sctii drapna n' ar tieter cũi, fialt, e davaat pertrîhen me gni her, e prei sciamatsc t' Mesctarvet ègiera mieꞇun n' ar Tenɛot i zen nnen vedi biimt e rritteme, e priscet fara e mir prei s' punùemit kecc. Na praa tui dasct me i raa mrapa me t' scpeit ksai s' maꞇe nevoj, urꞇnoim giꞇꞇ Priftneve, ci nnen castighim t' marrunit t' Mescs, e t' Famuλiis, e nnen castighim t' maλkimit, ascusc nner ta mos t' guzoin me i punue essapet e Mesctariis, porsi Prift Famuλìet, permî gnata nierɛ, ci me ginn t' scpiis jan sckocc prei cûfive t' Famuλiis t' moccme; e ci prannei kta nierɛ t' jeen nnen pusctet t' atii Priftit t' Famuλiis vec, cu jan nghull, e kan zân venn. Por Priftnit e Famuλiivet ktϐne t' àrꞇunve riisctas t' j–ù scegnoin n' Kisc gni venn, cu munn t' i vorroin t' dekunit; aboλà, psè atϐ, cu jan, s' kan venn me i vorrue, mos t' sctîin sckaik me i ciue nner vorre t' parvet. Ksctù prap punt perɛihen, e mrapsctohen; prannei t' a keen vennin, cu me i vorrue t' dekunit.

E aboλà prei nnegn far sennergimit mos t' vannohet kϐ temih m' u mmait: na, pos scka kena urꞇnue gneti, ktu accik me emen tui fol per vênne, ci alaa jan me davaa, urꞇnoim:

1. Ci Prifti i Sckieɛit i Diocesit t' Ɛadrims mos t' keet mas sotit cùr far hϐccmit, e essapit permì sctpia, ci jan n' Barbuλusc t' Diocesit t' Sckodrs.

2. Ci asgni Prift i Diocesit t' Lescs mos t' keet hϐccm m' u perεie me catun t' Soλit; i zili, psè âsct nghull n' Dioces t' Sckodrs, kaa per t' sckue me essape t' Famuλiis nnen Priftin e Truscit poscter, ci e kaa mâ affer.

Tasc po i luttena vλaεnisct giꝫꝫ Ipesckvive ci mâ gni her t' j-a kpussin crϐet sciamats, e davaas, ci t' rahatohen nner vehte, e t' bâin pag me sciocci scioin, e tui i mmait taman kto emernâme, t' a nneeroin Crisctin Ɛotin ton, e t' munnohen, porsi Vλaεen, per t' mir, e lulεìm t' ksai Scciϐpnii.

CREU I TETI

PERMÎ KISC, T' ZIλAT DÒ T' MMAHEN ME NNÈER, E ME DIVOZÌON.

Kiscia âsct Scpia e Ɛotit, âsct scpia e urats, cu ata, ci lϐpin, marrin, e ata, ci kerkoin, giêin; e vet Ɛotϐn tu' u knacc me t' bit e nierεvet, prei t' naltet Seliis, due me ꝫꝫan, prei Cieλet, cu difton mâ fort Maꝫniin e vet, nnighion discrimet e luttsvet, cill εemren e miscrìerscme, e daan nierεve t' mirat e scpirtit. Scêiti Sc' Gnion paa gni her me sϐϐ t' vet Scpiin e Ɛotit (Kiscen) me t' maꝫꝫ sckelεìm, e bukurii, sicur gni Nusse godittune Burrit vet: na prannei, ci nder tasc kena fol per pun t' Ꝫannurrvet, t' a kuitoim' eꝫè nnèeren, ci ù perket Nussevet (Kiscvet); e Scpiis Tenεot, tui e hattrue per mot t' ghiat me scêitnii, sicur duhet, t' i bâim temenâ me facie per ꝫee.

Na praa tui discrue, ci Scpìa e Tenεot t' mmahet me nnèer, e me divozìon, urꝫnoim, ci giꝫꝫ Kisct si ato t' Famuλiis, si tierat, massi t' jeen ꝫꝫan Mesct, e t' jeen marue essapet e Fees, t' mϐꝫen, e t' nrϐhen dϐϐrt me cilzz; aboλà Conaku i Ɛotit Maꝫnùescm, per prittess t' Mesctarvet, e t' tiervet, mos t' bâhet (Ɛoti e largoft) scpeλa

e hainavet, e haidutvet, e Venni i sciugurùem mos t' cielbet prei Turcvet o prei sctâɛvet, ci munnen me hii mren m' e nȣe.

N' Kisc mos t' mmain driʓʓ, gaviccia, fuccìa, nò vosga, sceke, druu, drrassa, o c' dò tieter giâa, ci e scempton Scpiin e Tenɛot. Kiscia, si mren, asctù jasct t' mmahet dliir: muret, e tavani i ssai t' mmahen paster. Bessa Kisct, si t' mmahen dliir, e me nnèer, cusc i sceff, dì, se jan Scpiat e Tenɛot; e nonsè t' jeen t' vorfna, por psè sckelzein prei pastriet, giʓʓ–cūi i zehet, e i knacciet ɛemra prei divozionit.

Nner rreʓʓe t' Kiscs nuk dò t' bâhen loi, as nuk dò knohen kangh scecuλit, as nuk dò t' durohet gnai ɛii adet i Secuλarvet me knue, e me kzȣe para, e mrapa rfimit, e cunghimit, n' oborr t' Kiscs. N' dit t' nniess t' Ksctent jan me borg me j-a vûu mennen 'urats, kanghve t' scpirtit e Psalmvet: aboλà n' venn, ci fitue nniessen per scpiirt, t' Ksctent mos t' a fitoin mniin e 'Tenɛot tui e bâa n' asgiâa Scpiin e Tii.

Ksctù eʓè t' bâhet jassak m' u fol n' Kisc fial t' mrapscta, e t' scemptùeme, t' zilat, sicur ʓʓot Sc' Paali, fort e nnimoin nierin m' u baa i kecc. T' mleʓunat e Secuλarvet, e sidomos cuvenet e nierɛve t' kccii, ci mliʓen her-hēr me nnegni menne t' maλkueme, ci me vraa kenn, e me pùnue nnegni t' ɛeɛ tieter, âsct jassak m' u baa n' Kisc, e Priftnit nuk dò t' i lân m' u mleʓ per cur far arsȣejet; aboλà Conaku i Tenɛot n' tok mos t' scemptohet prei assi ginnsc. Bilè, cu alaa âsct n' kam kȣ adet i nnamun, e i maλkùem, Ciobant e scpirtnavet hiir e paa hiir mos t' puscioin me predikime t' foorta me e sckull faret, e me largue prei Kiscvet giʓʓ scka munnet me i fȣe sȣȣt e Maʓniis Tenɛot.

E aboλà Popuλi t' neɛet fort e mâ fort me aʓrue Ɛotin, e me nnèerue Ɛojen e Bèekueme giʓʓmon Virgin;

BKSH

cu jan cumont, t' i rrahin n' nadie, n' miesdit, e n' mramie, εaan e t' zilavet tui e nnie t' Ksctent t' a ʒʒon at urat: «Egnλi i Tenεot j-u fàll Ɛois Mrii, e u zûu per » virtȣt t' Scpirtit Scêit: Fallemi-Mrii...»

Ne-mram giʒʒ gnato sene; ci munnen me viit per me i ʒan nnèer, e divozìon Scpiis Tenεot, si t' jeen vennet, e εamanet, Ipesckvit, e Mesctart t' munnohen, per saa t' munnen, me i nghull, e me i forzue: tui raa ktȣne nner menn, ci fort scium adete t' kccìa kan dall me ʒûun t' Kiscs jò acc per vuλness, e per fai t' Secuλarvet, saa per fai t' cotunit ton; t' zilat dò t' sckullen prei nesc me ciaλtii, me dìe, e me mûnn ton.

Por permî giʒʒ tiera pun t' ciaλtissin me j-a-ù sctîi nner menn t' Ksctenvet ket msìm, ci gadi giʒʒ t' kcciat, ci nee prei giʒʒ ânsc na munnoin, sicur me ʒʒan: jeta e scternghùeme, εìa, vorfnimi, skami, t' prùemet, travait, t' vsctirat, e saa tiera t' εeεa sidomos knei dallin, psè Scpìa e Tenεot nuk nnèerohet, e kaa met porsi sckret prei t' Ksctensc, ci raʒ sckoin n' Kisc me aʒrue Ɛotin e vertet: prannei, ʒʒot Ɛotȣn vet per goi t' Aggee Profets, « âsct urʒnue Cieλs, ci mos t' derʒin vôeεen, e toks, ci » mos t' ciessin biimen e vet: e ʒʒirra t' ʒʒatin permî » ʒee, e permî male, e permî driʒʒ, e permî vên, e » permì voi, e permî nierε, e permî sctâε, e permî giʒʒ » pun, ci bâhet me dor t' nìerit.»

CREU I NÂNI

PERMÎ LTEER, CI KAN MET T' SBLUEM.

Kisct tui ken rrèenue prei motit, nò prei termekut, e tui ken rzue prei s' vietruemit; e permassi nuk jan nrecc, e goditt nò per frigh Turcvet, ci jan terbue cunra Fejes son, nò per prittess t' Ksctenvet, ci jan si t' piit

BKSH

n' Fee t' Crisctit; metne n' kam vec Ltert si per discmii t' atȣne Kiscvet, e si per scegn, ci Ksctenimi kaa hȣccm alaa permî ato. Por psè biè puna, ci Mescia t' ȥȥohet n' dissaa dit festa mî kta Lteer, nò per divozion t' Popuλit, nò per arsȣe, ci mos t' harrohen ato Kisc, e ci mos t' ciohen Turcit, nò Sckieet me i ɛaptue « (ksctù kaa baa vakii n' ket Dioces t' Sckodrs); » âsct gni turp i maȥȥ me i lân ata Lteer, psè kan met sì sckret, paa i rreȥȥue me mure, e me i lân m' u fλik prei giajes nȣȣt. Por psè prei t' vsctirasc, ci na hȣpne, nuk munnena me i ngreh prei temelit Kisct, e me i vûu n' kam; urȥnoim gni pun, ci coλai munnet m' u bâa. Ipesckvit praa, e Priftnit tier t' ciaλtissin me giȥȥ ȣeeλ me i ȥȥur ata Lteer me gàrȥ, nò me i rreȥȥue me gùr t' ȥȥat, o me drrassa per t' ghiat, e per t' gian t' Kiscs t' rzùeme, per pun, ci giâja e nȣȣt mos t' keet sctek kercàa me hii mren, e me pegâa Lterin e Tenɛot.

Mos t' gaboin Priftnit e Famuλiivet me ȥȥan Mescen permî gnata Lteer, ci jan affer vorresc Turcvet, e gadi gnitt me kta. Uh medet' vorret e tȣne ginnen n' venn scêit t' Lterit Tenɛot! Kto vorre t' maλkùeme, si dò pak, catterȥet pàsc, t' jeen largh prei Lterit, cu âsct per t' u ȥȥan Mescia.

CREU I ȤETTI

PERMÎ MESC, CI MESCTARI J—A ȤȤOT POPUλIT N' FAMUλII T' VET.

Tui ken urȥnimi i Tenɛot, ci t' Ksctent diten diile, e diten fest mos t' punoin, as mos t' bâin giâa me haλate, as mos t' habiten mas essapesc t' ktii scecuλit, ciȣnci dò t' eppen giȥȥ me menn, e me forz t' scpirtit me i scerbȣe gni Ɛotit vec, ci âsct n' Cieλ; ksctù praa Mesctart cuidessin ugnii t' a keen sidomos permî ket pun, ci t'

Bksh

Ksctent lânun atȣne n' bess, permassi jan paa kuitime t' ksai jet, nner dit festa t' i kuitoin t' mirat e Tenɛot, t' flassin pun t' scpirtit, t' knoin jeten e Scêitnavet, t' ȥȥon urat, e tui paa Mescen t' a aȥroin Ɛotin me scpiirt, e me t' vertet. Prannei diten diile, e diten fest t' urȥ-nùeme prei Kiscet, Prifstnit Mescên t' a ȥȥon nner Kisc t' Famuλiivet, n' kioscin kto mlue me puλaɛ; hem psè Popuλi n' Kisc t' Maȥe, o t' Famuλiis, kaa mâ rahatii, e mâ divozion m' u mleȥ; hem eȥè psè Mesctart mâ mir, e mâ coλai i maroin essapet e ciobaniis tui predikue, tui msue Popuλit *articuit,* o punt e Fees, e ksctù munnen me zierr mâ scium frȣt.

Por n' kioft Kiscia rrèenue, nò sblue, atbot Mescen t' a ȥȥon n' Kisc vec cuur t' jeet moti i mir, e mos t' marrin, e mos t' frȣȣin era: nner ditt, ci biè scii, e frȣȣn era, t' a ȥȥon Mescen, e t' i maroin essapet tiera t' Mesctariis n' Ciel, cu t' jeet venni mâ i dliir.

N' kioft Famuλìa e maȥe, e e hapt, e ziλa kaa catune, e mahaλ scium, largh gnena prei tietret; n' nnêiscin atȣ me i bâa ȣsmet dȣ Prifsten basck; n' mos mûiscin t' Ksctent me arȥ n' Kisc, nò n' Ciel me paa Mescen per arsȣe, ci ù biè fort largh m' u mleȥ atȣ (vorfnimi i ȥèut nuk na lèn me ngreh Famuλii tiera); Prifstnit atber t' a daain munnin cisctù: ai mâ i moccmi t' riin n' Ciel me ȥȥan Mescen; ai mâ i riu t' sckoin nner catune t' larga hem per Mesc, hem per tiera essape t' Ciobaniis, ci kaa per t' i crȣe me t' scpēit, e me gaɛmen.

CREU I GNIMȥETTI

PERMÎ RROBE T' SCIUGURUEME.

Rrobet e sciugùrueme, permassi jan baa per me i scerbȣe Lterit, e Tenɛot, dò t' mmahen me t' maȥe pastrii, e dò t' ruhen me menn scium, tui pass t' perɛiem

BKSH

me Scêitniin: eƺè psè kto nuk cusctoin fort scium, e nuk sckelεein me laile, e me caide t' maƺnùescme t' scecuλit; por tu' u prek me ato Corpi, e Giaku i Jeεu Crisctit, duhet me i pass mâ n' hatter, se gùrt e paascmùem.

Ksctù praa Mesctart t' jeen fort n' cuidess t' assai giâa, ci e kan amanet, tui e mmait ugnii, paster, e dliir, e tui e laa scpesc at giâa, ci âsct linit. T' dêgn jan per castighim gnata, per fai t' zilvet petkat e Mescs mmahen t' nȣȣta acc, saa prei baltet, ci lèn diersa, gadi cielben, e ƺƺue, ci takami, ci duhet per Lteer, n' dor tȣne kaa bierr nnèeren, ci i perket.

Ascusc mos t' guzoin me i perdorue rrobet e Kiscs per essape t' scecuλit. Nonsè kto t' jeen t' sckȣeme, o t' sc-cierra, giène munnen m' u dasct per tiera sene, ci jan t' nevoiscme per Lteer; e por n' mos u daccin mâ giâa; per mos m' u pegâa prei nierεvet, t' digen n' εiarm.

M' gni tefteer t' sckruhen tesciat, e rrobet e Kiscs, e mâ sidomos gnato, ci i cion Cuveni i Propagands. E aboλà mos t' huppin Kelscèitat, « patenat, » petkat e Mescs o c' dò tieter giâa Kiscet, sicur kaa muit me baa vakii; asctù eƺè ci mos t' guzoin ascusc me i ƺan ùhaa cūi, nò me i scitt: Priftnit e Famuλiive t' jeen me borg me j-a citt Ipesckvit, cuur dell me kreεmue, essapin e giƺƺ takamit, ci kaa Kiscia.

CREU I DȢMƺETTI

PERMÎ VORRE, E VENNE, CU VORROHEN T' KSCTENT.

Vec giȣmtȣrt e Kiscs, ci dicuur kiene Conaccet e Scpirtit Scêit, tui pass per t' sckue n' jet t' paa-sosme, jan t' dêgna me pass venn nner vorre t' bèekueme: ket t' mir, e ket nnèer nuk dò t' a keen nierεt e t' kccii;

BKSH

aboλà sicur Kisct jan per t' u nnèerue, e per t' u hattrue, ksctù eȥè Vorret t' mmahen me nnèer, e me scêitnii.

Prannei t' paa-Feet, Sckieet, Orumt, e ata, ci jan maλkue prei Kiscet, t' zilt saa kiene giaλ as Kiscen s' e mmaitne per Nan, as Ɛotin per Bab, nuk dò t' sctìhen nner Vorre t' Kiscs, me temih, ci kaa baa Kiscia vet; psè sicurse e dreita nuk kaa t' perɛiem me t' sctrempt, e drita nuk kaa scioccnii me terr, ksctù as ata mas deket si kan t' perɛiem me t' Kscten-Kattolik; me t' zilt ata saa kiene giaλ nuk desctne m' u perɛie n' essape t' Fees.

Na tui i marr t' maȥe menii eȥè gnatii adetit t' maλkùeme me i sctîi nner Vorre tona ata mcatnōr ascicciare, ci kan dek n' mcat paa scegn pèennimit; urȥnoim giȥȥ Priſtneve t' Famuλiivet, ci nnen castighim t' màrrunit t' Mescs, e t' hȣccmit me i punue essapet e Mesctariis, mos t' appin iɛen ata vet me i vorrue n' Venn t' bèekuem t' dekunit t' paa-dêgn, per t' zilt jena tui fol; psè ksctù eȥè urȥnoin sȣλet e Kiscs. Por ata Mesctaar, ci s' kan me pass turp me lȣp, e me kerkue pare, no c' do far pescciescit por me i sctîi n' Venn t' bèekuem nierɛt e kccii dekun paa u pèennue, Ipesckvit, si t' j-ù pelciehet, kan per t' i castigue eȥè mâ fort, se ȥȥame, sicur t' iscin mrapsctue, e perlȣe me gnat ɛii mcat, ci i ȥȥon *Simonia*.

T' Ksctent Secuλaar, ci paa testiir, e vuλnet t' Ipesckvive, e t' Priſtneve t' Famuλiivet, por per forz, e m' inaat t' urȥnave tȣne, i marrin, e i sctîin n' Kisc, o n' Venn t' bèekùem ata nierɛ t' maλkuem, t' maλkohen, e t' citten jascta Kiscet.

Asctù eȥè po e maλkoim gnat adet t' perciudscm me ȥȥan Mescen, e me i bèekue esctnat e atȣne t' dekunve, t' zilt kan dall kso jetet paa u pèennue mcatit, n' zilin kan cinnrue cienisct nder n' dit t' deks, e me i beekue sidomos esctnat, e tȣne, ci n' facie t' scecuλit kan jetue me grue paa cunor kta nuk dò t' keen cur far uratet,

e bèekimit prei Kiscet. Urʓnoim praa giʓʓ Priftneve, ci ascusc ksisc mos t' guzoin me i bâa kto pun; e faitort t' a diin, ci kan me i hiek gnato castighime, ci u ʓʓane sipri. Ipesckvìt t' munnohen me ken fort t' iʓt cunra atȣne, ci marrin giâa sen, o ci goditten me marr scka dò per bèekime per t' j-ù ʓan ktȣne t' maλkùemve, e t' i castigoin me mnȣr saa mâ t' egher, si t' scioffin vet.

PIESSA E CATTERT

CREU I PARI

PERMÎ PRIFTEN, CI KAN FAMUλII.

Priftnit e Famuλiivet jan Ciobant e Scpirtnavet, ǂǂirrun me pass hisse me Ipesckvin n' essape t' ciobaniis; t' zilt, porsi visctort, dò t' riin n' roj me ruit grigen e Tenεot ǂanun n' bess, tu' u munnue, e tu' perdiers, aboλà t' mmahet e scnosct. Knei me t' maǂe frigh ktȣne ù biè me mennue mir, e me kuitue maǂniin e pusctets, e barren e rânn, ci j-a vêen n' ciaf vetvedit. Bessa jan per t' u vûu n' scegn ata Mesctaar, t' zilt lakmoin me ken t' par vec per dobii, e rahatii t' vetvedit, paa j-ù raa nner menn per tier: kta kan per t' i pergieg Tenεot per acc scpirtna, saa biiren per prittess, nò per nassihate t' kccia t' tȣne. Ata, ci mennoin, tui ken t' par, per essap t' vet, ata « tui usc-ciȣe vetvehten, piin tamlin, vescen, » e mlohen me lesc, e scka âsct e mâime, e vrassin;» por me usc-ciȣe grigen e Tenεot me urǂnime tìa, me e mmait t' foort, e t' scnosct me ȣrnek t' jetuemit t' levduescm, « me forzue scka âsct ligh, me scnosc scka âsct » smûu, me liǂ scka âsct ǂǂȣe, me nrecc scka âsct rzue, » me kercue scka âsct bierr, » kto pun me i bâa prittoin. E scka ban vakii massannei? Delet scperdahen, t' zilat paa pass bar t' gniom per cuλoss, paa u usc-ciȣe nneper livaǂe t' bleera sicur t' iscin « paa Oghicc, e paa » Cioban, marrin biesckt e nelta, e mâjen e kodravet;» due me ǂǂan, ci t' Ksctent, si mas t' a keen t' parin e mir, lsciohen mas giǂǂ far vessesc t' kccia, mas giǂǂ far

lakmimesc t' mrapscta, e biin n' goi t' Uikut, ci nuk i lèn giaλ, i zili Uik âsct diaλi i maλkuem. Knei vien, ci giвgi kaa me ken i paa miscrierscm cunra tвne, ci dò t' i appin gevap Tenεot per giᶎᶎ scpirtna, ci jan bierr per fai tвne; t' zilt kan per t' a nnie εaan e mnèerscmin e tii, ci kaa fol per goi t' Ezechiel Profets n' ket mnвr: « Ciè une vet kam me lвp prei Ciobanvet essapin » e grigs seme, e kam per t' i scporr prei Ciobaniet; abo- » λà mos t' a cuλossin mâ grigen teme, e as mos t' » usc-ciein mâ vetvehten, e kam me psctue grigen teme » prei gojes tвne, e s' kaa me ken mâ gieλa e tвne. »

Mesctart e Famuλiivet praa t' i happin mir sввt me gnoft ftвren e delevet veta, e t' j-a vêen mennen grigs vet. Jò vec t' munnohen me fial, ci t' mmahen taman senet, ci jan urᶎnue n' ket Sinnod, por t' munnohen eᶎè me t' bâame. Sicurse per pun t' Ciobaniis jan t' par permî tier, ksctù eᶎè t' j-ù prîin me vesse t' mira, e tui jetue me nnèer, e me facie t' barᶎ. T' jeen t' urt, t' mêccm, t' pervûit, e t' divoccm; aboλà prei nassihatesc tвne t' Ksctent t' zehen me ken t' mir, t' divoccm, e t' zân me drasct Tenεon, e me i ruit urᶎnimet e tia. E psè borglii jena jò vec t' Mêccmve, por eᶎè t' paa-mêccmve; Mesctart me nassihate t' mira, e tui jetue n' hiir Tenεot t' j-ù appin sebet eᶎè t' paa-Feeve me levdue, e me pass n' saidii Feen Kattolik.

Por psè prei petkut t' nnèerscm, e t' pervûit, ci sciffet per jascta, gniffet nieri, sì âsct per mrena; per ket pun Mesctart t' vescen, per saa t' munnen prei Turcve, me petka n' mnвr, ci t' duken n' sвв t' haλkut, se nuk jan scerbtort e ktii scecuλit, por vecilat e atii εotit, ci âsct n' Cieλ.

Mos t' barin unaεa nner ghiscta, as mos t' vescin petka godittun me laile, e me oina t' Secuλarvet, as mos t' barin n' sctatt nnegni sen, ci e barin maᶎsctort; aboλà

tui dasct, m' u paa t' mꝣai, e t' hìescm nner sȣȣ t' nierɛvet, kta vet mas t' i sciaain, e mos t' flassin kecc per ta.

Per jascta malevet sidomos, cu s' asct cur far reɛikut me bierr jeten, armt mos t' i barin. Na tui jetue n' ket scecuλ, nuk jena sckrue n' numr t' atȣne, ci sckoin per usctrìi t' scecuλit, e armt e usctriis son nuk jan t' ksai dȣrgnâ, por pusctetia ꝣanun nee me i sieλ nierɛt me giꝣꝣ sc–cisse me aꝣrue, e me levdue Crisctin Ɛotin ton.

Mesctart mos t' a rrùein crȣet, as pêrcen mos t' a lscioin, as flokt mos t' i limoin n' essaap t' Maꝣsctorvet. N' mâje t' crees t' i rruein pak flokt, ci t' jessin cript sì gni cunor, e zila âsct scegni i nierɛve t' Kiscs; aboλà, sicur me ꝣuntii t' Scpirtit Scêit jan daa per mrena prei scecuλit, ksctù eꝣè per jascta t' dahen prei Popuλit me scegn t' cunors.

Petkat e tȣne, per saa t' jeet megìȣm, t' jeen t' gnȣme n' boi t' ɛeɛ, nò barè n' boi morre, o vioλz; aboλà atà, ci jan cusctue Tenɛot, t' gniffen prei t' Ksctensc, si dò pak, n' petk, se jan scerbtort e Crisctit.

Lterit mos t' i aviten me ꝣꝣan Mescen paa petke t'ghiat, ci Scciȣp i ꝣꝣon Doλam: gnimen saa mâ affer Tenɛot jan per pun t' Mescs, acc mâ me t' maꝣꝣ divozion, e t' pervûit t' i scerbein Maꝣniis tii.

N' hak t' rois t' grigs ꝣanun amanet mos t' flêin, as mos t' coten, por t' ginnen gadi per giꝣꝣ-her me sckue atȣ, cu i cion nevoja, e prannei per me viit me t' scpeit nevoive t' Ksctenevet me nnim t' Sacramenevet, sctpiin, nò Cielen t' a keen mren n' Famuλii, cu dò t' riin paa daa. Paa ù raa gni nevoj e maꝣe mos t' dallin prei cûfive t' Famuλiis, e n' dalscin; mos t' vannohen per jascta mâ se trîi dit, scium me ꝣꝣan, catter dit, e jò mâ teper ather Famuλiin t' j-a porossissin scioccit mâ t' affrimit.

Offizen t' a ꝣꝣon m' essaap t' Breviaλit t' Roms, e mos t' guzoin prei vetvedit me e ꝣꝣan n' caide t' Brevia-

λit t' Fretvet. Bessa giʓʓ-i-zili, si Prift n' kioft, si Frat, t' i scerbein Ɛotit n' mnȣr, ci jan ʓʓirr, e vet jan liʓ, e cusctue me j-a baa ȣsmetin.

Mos t' sckoin nner darsma, e nner gosta t' Secuλarvet, e t' ruhen sidomos prei gnatȣne gostavet, me t' zilat atà i lussin dò festa Scêitnisc, ci nuk i lussin fort me divozion; psè nuk i lussin nrȣscei, vec tui hangher, e tui pii, e tu' u dee, tui fol fial ʓuniisc, o pallaviisc, tui baa sciamat, e davaa, e tui ghergaa gneni tietrin per me i sctii sciokt, o tiert nner inaate, e nner t' kccia: ksctù praa mâ fort Ɛotit i fȣein nner ato dit, ci mliʓen me lutt festat e dissaa Scêitnavet. Per ket pun, e per arsȣe eʓè, ci n' ket coh t' fsctirat i kan kȣpp sȣpri ksai s' miers Scciȣpnii, Mesctart n' crah, e n' pusctet t' Ipesckvivet, t' munnohen giʓʓsesi me sckull me ranz ket ɛii adet, tui i calzue Popuλit me fial t' arsȣescme, e t' foorta, se saa âsct nevoja m' u scporr prei ksi adetit; madame se per me i lutt ato festa me gosta, e me micc, rrèenoin gepin e vet paa cur far dobiet, por per dnim tȣne; psè per sebet t' harcevet, ci ù sckoin per ato gosta, ù duhet me scitt giân mâ t' miren, ci kan, e massannei kiain, gimoin, dissprehen, e tui kerkue buken, nuk e giêin me nghîi barkun e ûnscm; e scka âsct mâ kecc, e per t' u kiaa me lot per facie! ci tui met paa pass me ssè me i pague haraccet, e paght, dahen prei Fejet, j-a vèen kamen Crisctit, e per t' ɛeɛ t' vet biin, e sciùten mren n' uj t' paa-funn, due me ʓʓan, bâhen Turc: anì ksctù « sofra e tȣne per t' a bâhet lak, vargue, e » sckannuλ. »

E sicurse Popùλi cunn cunn kaa marr adetin e mrapsct m' u mleʓ nner dò dit festa n' oborr t' Kiscs, o n' Ciel t' Priftit me hangher, gnimen me harce t' veta, e me pii, e me luit, e me kzue, e i raa cavaλit e fȣλit, e jò me nguscλue, e me knacc scpirtin me urat, e me tiera

divozione; Mesctart eȥè ato sofra t' i bâin jassak n' scpii, o n' Ciel t' vet. Jò; gnimen nuk âsct me uȥ, ci Priftnit me lân m' gnen ân fialen e Tenεot, e me bait cuidessin e sofravet, ci sctrohen me i conenue Secuλart. E po kta a s' i kan scpiat e veta me hangher, e me pii? E pò, a mir âsct me i baa n' asgiâa Cielat e Priftnevet, cu ȥȥohen Mesct, e punohen sciartet e Fees, e me i marrue tiert, ci nuk kan me hangher prei skamit?

Mos t' perεihen n' pun t' Secuλarvet, e mâ sidomos n' pun t' rescperiis, e n' c' dò tieter soi tregktìet bâam jassak prei ligve t' Kiscs; as mos t' hiin n' cuven, o n' giȣg t' Secuλarvet me pleccnue varr, giacce, dàme, e tiera pun t' râna t' scecuλit. Bessa ata, ci perεihen n' kso punsc, gadi asgni sen nuk i daan prei Secuλarvet. Gienè munnen, bilè jan me borg me ciaλtiss per gnasso punsc, ci jan t' mira per me sctîi pagen nnèr t' Kscten; m' u munnue me i fik, e me i sciȣtit inaatet, sciamatat e tȣne, me i nrecc e me i goditt n' mnȣr, ci e ep venni, davaat, e cunnersctimet; per pun t' harraccevet, e t' paghvet me voit nner t' part e Turcvet per me j-ù ankue haλet, e nevoit e t' Ksctenvet, aboλà ktȣne t' j-ù lezzoin: kto vepra cacc t' mira, e t' levdùescme jan me borg me i baa, nder cu t' j-ù ezzin.

Mos t' a punoin εanatin e Eccimvet, e t' gerratvet: ksctù praa mos t' hiin me miekue kenn me barna, nò me i marr cũi giak n' deȥ, nò me i scnosc varrt; tui ken Mesctart Eccimt e scpirtit, e jò t' corpit.

T' ruhen prei horratìet, e prei lakmiet t' giâs, e t' pares; ci âsct gadi ranza e giȥȥ mcatvet; as mos t' hiin me lȣp, e me kerkue hakun per forz prei t' vorfneve t' mier t' Famuλiis: aboλà giaku i ktȣne, ci i kan nnen hȣccm, mos t' lȣpet prei dores tȣne; bilè me kta t' jeen t' ȥimscm, e t' miscrierscm, e t' i nnimoin, si t' munnen, nner nevoj, aboλà vorfnimi mos t' i tunnoin m' u bâa Turc.

BKSH

Pastriin e ɛemres, e t' dlirt e corpit t' a ruin sicur mâ t' parin niscian t' Priftniis paa e nȣe me curgiâa sen. Mesctart, t' zilvet tu' u dasct me ciue Mescen, e me marr Crisctin nner duur, e jan ȥan mcatit t' nȣȣt, jan per t' u castigue, si urȥnoin sȣλet e Kiscs.

Si dò pak n' crȣe t' motit t' rfȣhen, e t' dliren prei mcatesc per me i scerbȣe t' naltit Ɛot me scêitnii, e me t' dreit: prei tȣne, ci barè rfȣhen càa gni her n' mũi, zân eȥè t' Ksctent m' u rfȣe scpesc, e mâ me divozìon.

Kercusc mos t' guzoin me i padit Prifnit, o Giacoit n' *Mehcieme,* o n' giȣg t' Turkut. Giȣgtari i Priftnevet, e i Giacòivet tui ken vec nieri i Kiscs, Ipesckvit i perket me i gikue, e me i kput davaat, ci i kan kta nner vedi, o ci i kan Secuλart me ta.

Cusc t' keet hii n' Famuλii n' crah t' fortvet, o t' Turcvet, nò tui i ken marr Mescia, o tui ken lân paa Famuλii, nò tui ken liȥ prei t' Parit me nnegni tieter *Censur*, e t' i keet sctîi Turcit, o ai vet, o per tieter kenn, me i bâa rigiaa t' Parit per vetvedi, ai raft n' maλkim t' maȥȥ, prei t' zilit nuk kaa ascusc pusctet me e ɛghiȥ, pos Scêitit At Pap. Âsct gnimen me rugh, ci t' i scittoin maλkimi i Kiscs gnata, ci guzoin me ull vetvehten acc posct saa kan sȣȣ, e facie me i perɛie cafsct e nalta me t' ulta t' ksai jet, e me perbûɛ puscteen e hȣinùescme, ci Kiscia e kaa me urȥnue porsì gni Ɛoi, ci nuk gneff n' scecuλ askenn permî vetvedi.

Bâhen me diit Ipesckvìt, ci cuur t' a vennoin n' Famuλii nnogni Mesctaar, t' vennùemit t'j-a appin t' sckrùem n' letter; psè kio âsct eȥè reguλa me sunnue mmar, e ksai t' i psctetten.

E psè curgiâa mâ fort nuk i cunnerscton scelbimit t' scpirtnavet, se sunnimi i atȣne, ci s' munnen me sunnue vetvehten: duhet Ipesckvive me pass giȥȥ cuidessin, ci gnata t' a keen barren e Famuλiis, ci diin me i ma-

BKSH

rue essapet e Ciobaniis. Priftnit e rii t' i ciessin, e t' i vennoin m' gni Famuλii, cu t' riin nnen msim t' gni tietrit Mesctaar, prei t' zilit t' zân me marue, si duhet, borget e Ciobaniis. Bessa teper nghutten, e paa mennue rzohen, e biin n' funn t' scpeλs atà Ipesckvi, ci i psctessin Famuλiit me i sunnue atȣne, ci nuk jan t' rrahun, e t' pratikuem, e tui e hiek nnegni her Priftnit mâ t' moccmin, e caλaussin e dêgn, sctiin n' kam tii gni tieter t' rii, e creit t' paa-diiscm per t' keccie t' scpirtnavet.

Giꝫꝫ Priftnit e Famuλiivet t' a keen me vedi càa gni copie t' emernâmvet, o t' ligvet t' ktii Conciλit, e kto scpesc t' i scikioin me sȣȣ, t' i knoin, e paa pusciue me menn t' i kuitoin, e t' i maroin me vepra: atà, ci nò s' dùen me i ruit ligt, ci jan vûu m' u mmait, na, cu nuk kena scegnue pèenness, Ipesckvìt, si t' scioffin vet me die, e me urtii, t' i castigoin.

CREU I DȢTI

PERMÎ FITIME T' PRIFTNEVET, CI KTȢNE U DAFLIN PREI GIAJET T' KISCS, E PERMÎ BORG, CI KAN ME E MMAIT MIR, SI DUHET.

Giꝫꝫ giâja e Kiscs, ci dell, a prei hakut t' sctretvet, a prei lmoscnasc, a prei frȣtesc t' arvet, o t' livàꝫevet, t' vnesctvet, t' ogràivet, t' uλîvet, t' pròscmovet, o t' copsctîvet, a prei cirajet t' dugâivet, o t' magàeevet, o t' scpiavet, no càa-dò gneti t' dallin, ajo giâa ꝫꝫohet me rugh e Crisctit. Kia giâa eppet Priftve, ci kan barren e Famuλiivet, hem ci kta t' jetoin niersisct, hem ci t' keen me ssè me e vue harcin, ci ù sckon per me j-a bâa ȣsmetin scpirtnave. A s' âsct me uꝫ, sicur ꝫꝫot Se' Paali, ci ata, ci i scerbein Kiscs, e Lterit, Kiscia, e Lteri t' i mmain? Prap kio giâa eppet atȣne; aboλà t' keen me

ssè me i mmait nierεt e Crisctit, ci jan t' vorfnit, e nevoitart. Prannei Prifti i Famuλiis pos scpirtnavet ʓanun atii n' bess, fort t' a kciϑrin eʓè giân e Kiscs; ci mos t' ʓʓon cusc per te, ci nò âsct rrèenuesi i assai giâa, nò ci (Εoti ket keccie e largoft) âsct tui i lân fukaraat me dek ûnit, persè s' j-ù ep me ngran.

Mos t' guzoin Priftnit nnen castighim t' maλkimit me i fall cūi gni giâa sen, ci âsct e Kiscs, si tok n' kioft, si takam; asctù eʓè nnen maλkim mos t' guzoin me e scitt, nò per c' dò arsϑe, o sebet me bâa, ci mos t' jeet mâ ajò giâa e Kiscs; por mâ fort, si dò t' munnen (me rugh, e me scpiirt), t' ciaλtissin me e ruit, e me e sctue, aboλà t' ʓʓohet per ta, se jan taman roist e giâs Crisctit.

Per aboλà n' kto εamane t' εeεa, per saa t' jeet megiϑm, mos t' huppin nnegn sen, ci âsct e Kiscve t' Famuλiivet, e aboλà eʓè ajò pakizz giâa, ci ù kaa met, t' ruhet mâ me scium menn; na urʓnoim, ci t' bâhen dϑ tefteer forzue me dor; e me mhϑr t'Ipesckvit, cu dò t'sckruhet giâja e giʓʓ-t-zils Kiscs, takami, art, livaʓet, vnesct, proscmet, uλisctat, ograjet, copsctignet, o copsctît, c' dò far toket, ci âsct ʓan cūi cesim, o permî t' zilen Kiscia kaa hϑccm; asctù dò t' sckruhet ciraja, ci merret prei nnegn dugâjet, o scpiet, o magaεiet; e dò t' sckruhet eʓè scka merret per viet prei atϑne seneve, t' zilavet ù ʓà emni: e gnenin assi teftersc t' a keet me vedi Prifti i Famuλiis, tietrin Ipesckvi. Por Ipesckvit n' coh, ci dallin me kreεmue, e me i paa Famuλiit, t' scikioin mir, a jan t' giʓʓa n' venn t' vet paa u prisc, e ugnii, sicur jan sckrue n' tefteer; e n' gietcin, se mungon nnegn sen, t' a bâin me e vûu n' venn, e fort t' a castigoin Priftin e Famuλiis, o kè dò tieter, ci u gìet faitùer.

Ai Prift, ci nò vûni vnescten, nò m' c' dò tieter mnϑr sctoì giân e Kiscs, t' a ghεoin frϑtin e mûrεnit, ci kaa

derȥ, e, paa raa gni nevoi e maȥe, mos t' hicciet prei assò Famuλiet.

Mas deket t' Priftit, ci i kaa bâa mir Kiscs me giâa t' vet, mirasciit, e cuscrìt e tii mos t' guzoin me kercue piessen e assai giâa, ci i dukuni e kaa harciue per dobii t' Kiscs: ata n' lȣpscin giâa me t' kecc, Ipesckvìt t' i nallin me scpat t' maλkimit.

Ciȣnci n' dissaa venne scium Priften jan conen me jetue basckarìsct m' gni Ciel, e atȣ me sckue motin porsi vλasen (puna e tȣne âsct per t' u levdue); e nonsè herhēr munnohen me seeλ me punue n' Vnesct Tensot; por gienè mâ scpesc hiin sciamata nner ta per pun, se cūi i perket me ken crȣe, e i paar me sunnue scpiin, e me i bâa harcet: kta càa hahen nner vehte per ket soi parìet, largohet pagia, e dasctnìa prei tȣne me soλum t' Ksctenimit. E aboλà prei sciamatet sidomos mos t' rzohet binaja e scpirtit, ci mmahet e foort me dasctnii, e me bascknii; urȥnoim, ci ata Priften, ci riin basck m' gni Ciel, e basck haan m' gni sofer buk, e crȣp, t' punoin n' ket mnȣr: cusc âsct mâ i voghel, t' i nnighioin mâ t' maȥit, e cusc âsct mâ i moccm per ȣsmet, t' ject eȥè i par n' Ciel, t' zilit i perket crȣet e vennit, e me i bâa harcet e scpiis; por ket parii t' a keet permî tier, ci pos harcevet t' nevoiscme, ci duhen per dit, as t' voglit mos t' guzoin paa testiir t' Parit, as i Pari paa vuλnet t' sciokvet mos t' munnet me daa, o n' c' dò tieter mnȣr me sunnue giân e scioccniis. Giân, ci tepron (n' teproft nnegni pakizz), per giȥȥ viet, sicur e kan adetin, t' munnohen me e daa paa hille nner vedi, giȥȥ-i-zili tui e marr hissen e vet. Gnesctù dasctnìa, ci âsct Soti, t' keet pariin nner ta, e i bâft giȥȥ gni menniet, e gni semret.

Ne i raft cūi nnegni e paa-prittun, sicur me ȥȥan, pika, botta, gherbula; no n' u verboft, o n' sciurȥoft, o

n' u plakt, e ksctù s' âsct mâ i ɛoti me i bâa ɤsmet Famuλiis, gni tieter Mesctaar t' vêhet n' kam tii, me t' zilin t' i daain gi̦̦ fretet, ci dallin prei giâjet t' Kiscs, o t' i bâhet crah, e nnim m' nevoi tia.

E po cu Famuλia âsct acc e vorfen, saa prei giâjet, ci mli̦et, nuk munnen dɤ Priften m' u mmait atɤ basck; aboλà, sicurse scecuλi vien tu' u plak, mos t' vin e̦è dasctnia tu' u ftoft, e tui mêe: gi̦̦ Priftnit li̦un per gni fialet, sctɤɤ e̦è prei frighet, ci mos t' i hiekin gni dit ata vet haλet, ci jan tui i hiek dò sciok fukaraa, ata tui na pass calzue, ci jan gadi me pague per gi̦̦ viet scka t' kiscim ur̦nue me giɤg ton per t' mmaitunit e Priftneve t' vorfen, ci s' jan mâ t' ɛot me i baa ɤsmet Famuλiis: Na tui e levdue ɛemren e ̦imscmen, e e miscriercmen t' atɤne, kena paa me u̦ me ur̦nue cisctù. Per me mmait at Prift metun paa fucii prei Inghatet, o prei pleccsìet, t' zilit Famuλia, cu gni her kaa bâa ɤsmet, nuk munnet me i ̦an scka i duhet me rrnue giaλ per pun tietrit Prift, ci âsct vûu n' kam tii, gi̦̦ Priftnit e Diocesit per crɤe t' i appin per gi̦̦ viet càa gniɛet ok gruun, e càa catter̦et aster (ci bâin sot, trem̦et parc, e gni aster), e Ipesckvit t' i appin càa gni her acc, duc me ̦̦an, càa catter̦et ok gruun, e càa tețet aster. Ket borg nuk e kan me Priften t' Dioceseve t' hùei.

CREU I TRETI

PERMÎ SCHOλAAR T' CUVENIT SCÊIT T' PROPAGANDS (DE ALUMNIS).

Acc fort sckelɛen dasctnìa e Cuvenit Scêit t' Propagands, ci càa liifton me t' ma̦̦ ɛeeλ me happ Feen e vertet t' Jeɛu Crisctit per t' ghiat e per t' gian t' dɤrgnâs, i biè n' menn e̦è per Scciɤpnii me t' mira scium, ci i

ban, e mâ sidomos per pun t' Collegvet; cu me knime, me vesse t' dlira rritten dielt e ktii ȥeut, aboλà gni dit t' i appin nnèer Tenɛot, e nnim Vilajetit. Por kio pun cacc e miscrierscme tu' u ȥȥȣe, e tui met si bataλ dissaa viet e te knei per fai t' gni palvet, ci kan ciue crȣe, e per asgiâa kan dall jasct essapit; na po i ciortoim Sckoλart, e Crisctin po ù lscioim, ci tui kuitue mir me menn usctriin, n' t' zilen jan sckrue, tuk t' i maroin knimet nner Colleg, me t' scpeit, e paa u vannue cunn, t' kȥȥein n' Scciȣpnii; cu kan per t' lȣftue per t' Maȥin Ɛot, e per Scêiten Kisc, e cu ù duhet me ù dall–ɛot me giȥȥ fucii prei anmiccve t' Crȣgs t' Crisctit scpirtnave scperblȣem me giak t' paa–scmuem, ci me crah hapt i pressin per me pass nnim, e nguscλim prei tȣnvet. Mirfiλit t' a diin, se jan me borg m' u bart mir, e me sckelɛȣe me vesse t' mira n' sȣȣ t' Popuλit porsi gni rreɛe; me pass t' maȥȥ ɛeeλ me citt n' meidan Ugniλin, e me scelbue scpirtnat; e tui ken vûu n' mâje t' malevet porsi sciaλdana me scnrit scecuλin, jan me borg, per saa t' munnen, me i zierr prei territ n' drit t' paa-Feet e sckret, asctù Sckieet, Orumt, e saa assi tiersc, ci jan n' uj, psè jascta Fejet s' vertet; e tui zân venn mren n' Nahie t' Vilajetit vet jan me borg me derȥ giȥȥ munnin, dien, ciaλtiin n' ȣsmet t' scpirtnavet. Kto pun me i bâa jan cusctue Tenɛot, e i kan premptue Cuvenit Scêit me bess, e me fee; e prannei hataa e maȥe âsct per ta, me citt sc-cielma, massi i kan zân lettrat, e jan mâi n' boλek t' miravet, e me dall prei assi cusctit, e premptimit per me punue, sì dùen vet, sicur mos t' iscin liȥ cùr, e scterngue me lig me i nnimue ksai s' vorfnes Scciȣpnii.

E po ata, ci paa pass iɛen prei Cuvenit Scêit, vec n' crȣe t' vet alaa kan sȣȣ, e facie me nnei jascta Nahìes t' Diocesit, nonsè saa her jan bâa me diit me nkȥȥȣe,

BKSH

ata n' mos paccin gaile per vedi, per erε, e per scpiirt, barè t' keen t' ɀimptun n' εemer per saa scpirtna, ci biiren, psè ata nuk jan me i scelbue: por t' a diin mir, se Εoti gni dit me giȣg t' dreit kaa per t' i lȣp ato scpirtna prei dores tȣne.

Arcipesckvìt eɀè, e Ipesckvit po i lussim me giɀɀ εemer, ci n' dìiscin, se jan msceh ksì Sckoλarsc n' Diocese tȣne, tui pass εeeλ per Scpii Tenεot, ci gadi kaa met sckret, t' i nissin per ɀee t' vet. Mos t' rrêhen prei fialve t' ktȣne, t' zilt tui kercue scka u biè vetvedit mir, e jò punt ci i perkassin Jeεu Crisctit, harrtoin prei mecc t' veta nner tiera eɀè kte, ci friga nuk i len me nkɀɀȣe: cuur ata per scelbim t' scpirtnavet nder giakun e vet jan me borg me derɀ.

T' j-u biin nner menn Sckoλarve ci psè kta kan pass bâft me i zân lettrat nner Colleg jò per ket pun munnen me ɀɀan, se jan t' nghullun m' gni Famuλii, cu dùen vet me nnei, por cu t' i cioin. Ipesckvit, atiè t' sckoin. Prannei t' i nnighioin ktȣne me gni soi nnigbiesset, ci t' jeen nner tier porsi gni pasgiȣr, e me t' scpeit t' sckoin atii, cu i cion urɀni i t' Parit, cu mâ e maɀe âsct nevoja, e cu mâ fort i scterngon arsȣeja, e i lȣp scelbimi i scpirtnavet, sicurse jan cusctue. Cusc t' punoin nrȣscei, t' a diin, se kaa per t' u vûu m' scegn t' paa-nnighiess, e kaa eɀè per t' i ɀan gevap Tenεot, e Cuvenit Scêit per borge t' veta, ci nuk i maron.

CREU I CATTERTI

PERMÎ FRETEN MISSIONAAR.

Essapi i Missionarvet âsct me msue, me predikue, e me paghεue. Bessa gni εanaat i maɀnuescm, i zili m' nierε Apostolik crȣhet, e sbukurohet prei t' zeetit t' paamêem, prei mùnnit t' paa-pusciuescm, prei εeλit t' maɀɀ

BKSH

fort paa u rreʓʓue cunn prei nnogni cûfinit. Knei luftart e foort t' Kiscs trimnescs tui ezz nneper giurm t' Apostuie, e tu ghiaa ktȣne n' mûnn, e n' strapazz, ciȣnci kan per t' leftue me vesse t' kccia, e me mcate giʓʓ farsc, e me anmicct e Crȣgs t' Crisctit, dò t' riin gniesciun me t' vertet, vesciun me t' dreit, e maʓʓun per m' u giet gadi me predikue fialen e Tenεot, e me i mieʓ giʓʓ-cunn t' mirat e scpirtit. Kta, tui ken n' usctrii t' Fees per t' Maʓin Ɛot, e per Scêiten Kiscs, jan porossitt me ciaλtiss per scelbim t' scpirtnavet, e per t' rrittunit e Fees Kattolik, e na me kto urʓnime tona po i εemroim me i bart munnimet, e travait me t' maʓʓ gairet, per m' u ʓʓirr Missionaar taman.

Saa t' kccia praa, ci kan bîit n' Ksctenim o per fai t' atȣne, ci kan muhue Feen, o per fai t' atȣne, ci skieppoin n' hak t' Fees, e «jana laramana,» o prei t' Ksctenvet, ci jetoin nner mcate largh Tenεot, e gnet diaλit; urʓnoim, ci ato t' kccia t' largohen sidomos me mûnn, e ciaλtii t' Missionarvet; prei t' zilvet mâ fort «dò t' » nreitohen vennet e drèʓuna, e dò t' goditten e bara- » bazzohen rught e fsctira:» due me ʓʓan, ci fort dò t' munnohen me i nkʓʓȣe prei s' Tenεot nierεt e kccii, e me i sctîi n' drom t' Parriεit; aboλà giʓʓ-i-zili nieri pèennue prei mcatesc t' a fitoin hirin e Tenεot, e t' a levdoin Atin e Pusctùescm, ci âsct n' Cieλ.

Per càa jan tui luftue per jascta, mos t' keen Fretnit me luftue eʓè per mrena; fort, e fort t' j-a vêen mennen m' u ruit prei giʓʓ gnassò punsc, ci munnen me i turpnue, e me j-a-ù zîi facien n' sȣȣ t' sceεuλit; e atà, ci tierve ù predikoin per jascta, eʓè per mrena scpiet t' i predikoin vetvedit tui i mmait ugnii, e paa i prisc cunn essapet, e ruguλat e Sc' Franccsckut, ci jan cusctue Tenεot me i mmait.

E psè mâ i miri curban nner saa curbana, ci i pel-

cien i Nalti Ƹot, âsct nnighiessa; prannei Fretnit ket nnighiess t' bèekueme t' a keen sidomos n' hatter, e t' jeen porsi gni pasgisr, tui sckue giʒʒsesi per hsccm, per vuλnet e per fial t' Parit, ci Fretnia e ʒʒrrassin me emen «Prefet;» e cu t' i cioin ks, atiè t' sckoin me t' scpeit, e paa vanness, paa guzue me sctîi nnegni far sckaikut per me psctue prei nnighiesset.

Cuur mos t' jeet Prefeti, t' urʒnoin ai, ci âsct lân n' kam tii. Prefeti n' past cunn largh me sckue me testiir t' Cuvenit Sceit t' Propagands, t' ɛghieʒin prei giʒʒ Fretnisc gni, ci t' jeet jò vec mâ i moccmi me viet, e me ꙋsmet, por ci t' jeet eʒè mâ i miri, mâ i divoccmi, mâ i mêccmi, e mâ i urti: ks t' jeet Veccli i tii me i urʒnue Fretnit tier.

N' c' dô scpii t' Missionit (fretnisct ajo scpii ʒʒirret *Ospizz*) Fretnit t' i nnighioin t' Parit, no Vecilit vûu ats me i urʒnue prei Prefetit, nò prei Viceprefetit, e t' jeen nnen hsccm t' tii n' essape t' scpiis, paa testiir t' zilit mos t'guzoin me i fall cūi giâa, nò me marr prei cūi giâa, nò me pass giâa. E per pun t' ssmetit, ci jan me borg me j-a bâa Famuλiis, cu jan, giʒʒ t' jeen me gni vuλnet, giʒʒ t' keen gni ɛemer, e mûnnin t' a hiekin barabar paa hii me kcisr, se cusc âsct i par, e i mram: n' essape t' Vnescts Tenɛot jan giʒʒ barabar; bilè cusc âsct i par n' scpii, o n' Ospizz, t' scnrissin eʒè per jascta me nassihat, tui ʒan mnsren tierve, se scpirtnat laan me Giak t' paa-scmuem t' Jeɛu Crisctit jan per t' u zierr prei hillesc, e ʒʒoisc, t' diaλit me t' fsctira, me reɛiccie t' jets, tui hick gaɛepe nner burge, e hapsane, tu' u liʒ me sigiir, e me hekura n' fst, e me raa nevoja, tui derʒ eʒè giakun, e tui lân crsct nnen scpat.

Mos t' ezzin n' kaal, o n' musck paa nevoj, sicur knon reguλa e Fretniis, as mos t' a punoin Eccimiin, nò ɛanatin e gerratit, tui marr giak n' deʒ, o tui scnosc

varrt, paa iεen t' Roms; aboλà, càa dùen ata me i scnosc tiert me barna prei lnghatet, mos t' biin n' lnghìm t' scpirtit. Giene t' a diin, se nuk jan Eccimt e corpit, por Eccimt e scpirtit, e ci eȥè ne paccin ket testiir, n' venn, ci me bierr mot tui arȥ rreȥȥ tierve per me i scnosc prei lnghatit t' corpit, mâ fort t' kciȣrin me muit me i scnosc prei lnghatet t' scpirtit.

Aboλà mos t' dallin sckannuλii nner Freten, o prei Fretnesc, kercusc nner ta mos t' guzoin, sicur jassak e kan eȥè prei reguλasc t' veta, m' u bâr Nunn, o me mmait kenn n' Pagheìm, e n' kreεmìm; as mos t' guzoin me i marr flokt cüi, si vaiε n' kioft, sì dial, Bessa essapi i Missionarit as e prisc, as e liron borgin, ci Frati nnen mcat e kaa me ruit reguλat e Fretniis; bilè mâ fort goditt, e forzon mâ mir cusctin, ci j-a kaa bâa Tenεot.

Mos t' harroin Fretnit, se jan nnimtart e Ipesckvivet; prannei n' pun t' ars Tenεot t' j-ù bâhen crah, e tui e mieȥ taman, si duhet, fialen e Tenεot t' i nnimoin n' essape t' borgevet, ci i kan Ipesckvìt me i scelbue scpirtnat.

Gienè Ipesckvìt mos t' i scterngoin Fretnit Missionaar per pun, ci a diin me rfȣe; as kta «n' Nahie t' Missionit» s' jan me borg me nnei nnen hȣccm t' atȣne si càa âna e rfimit, asctù càa âna e predikimit; tui i lirue prei ksi borgit essapi i tȣne, por vec atȣ n' venn t' vet, cu jan.

Por prap, para se t' hiin me rfȣe, Prefeti, o cusc t' jeet scegnue n' kam t' ktii, t' i sprovoin, a diin mir Scciȣpen; aboλà t' gniffen, a jan t' εot me scetitt nneper catune, e nneper mahaλ tui rfȣe paa gabue, e paa i marr n' ciaf scpirtnat.

Giȥȥ scka kena urȥnue gneti tui fol permî Prifsten, ci kan barren e Famuλii, bȣtȣn gnato lig urȥnoim ci t' mmaheu eȥè prei Fretvet per scka ù biè ktȣne me mmait,

BKSh

si ciobant e scpirtnavet; aboλà kta me εeeλ t' vet t' j–a giêin dermanin, seneve t' Fees, ci kan raa fort posct, e t' a lulεoin Scpiin e Tenεot. E psè, sicur ʒʒot Sc' Paali, « fiala e Tenεot nuk âsct liʒ; » εani i tȣne t' nnihet jò vec nner Kiscs, por eʒè nneper catune, nneper ar, nneper fuscia, biescka, ksoλa, e nneper scpia t' vorfnevet, e ksctù giʒʒ-cunn t' derʒet mûnni, e predikimi i tȣne: aboλà cusc âsct i pîit, e i ftoft, mos t' bâhet i dêgn per gnato fial t' foorta, ci dùelne prei gojet t' Sc' Paalit: « Vai per mue, n' mos predikoscia, psè mue m' âsct vûu barra me mieʒ fialen e Tenεot.

N' caide t' Apostuie t' sckoin paa pusciue nner catune, ci jan n' Nahie t' Missionit, t' i scioffin, e t' i nguscλoin t' Ksctent t' scperdaam, ci kan met, t' i forzoin ata, ci jan t' lig, n' Fee, ata, ci kan dall Fejet, e mcatnort tier, t' i kʒʒein prei Crisctit, e t' i sctîin n' rugh m' u scelbue e dissaa assi Fretnisc tuk t' vin n' scpii me pusciue, tiert me vrep t' dallin me punue n' ar Tenεot, cu giêin pun miaft, psè teper e hapt. Bessa si mos t' jeen t' pîit, por ciaλtor, e t' i biin mrapa, paa daa, Vnescts t' Crisctit, e mramia cuur t' vin, kan me arʒ me gaεmen tui bart dorεat e frȣtit.

Prefeti i Serbiis, e i Arbniis càa gni her n' viet t' dallin me i paa giʒʒ Missionet e veta, e massannei t' bâin me diit Cuvenin e Propagandȣ, se si i kaa giet, e t' sckrùein n' mnȣr, ci e kena ʒan per Ipesckvi.

Ksctù t' bâin eʒè Prefeti i Macedonies (n' Dioces t' Durzit, ci âsct n' Scciȣpnii); por kȣ càa dȣȣ her n' viet, n' prenveer, e n' viesct, kaa per t' dall me i scikiue vennet e Missionit, ci jan mâ pak.

Por si gneni, asctù tietri Prefet sctȣȣ prei dasctniet, ci dò t' keen per t' mir t' scpirtnavet, t' i appin Fretvet hȣccmet, ci ù duhen, e sidomos atȣne, ci e kan rughen mâ t' largh; aboλà, tuk t' j–ù biin nevoja, t' i keen gadi

barnat e scpirtit, e ci, prei se sctȣhet bari, mos t' egherzohet varra e scpirtit,

CREU I PÊSTI

PERMÎ SCKOλ T' CURBINIT, E T' LESCS.

Nner tiera scegne t' miravet, ci Cuveni Scêit i Propagands i kaa bâa Scciȣpniis, âsct per t' u gneh eҙè t' ngrehunit e Sckoλs n' Kisc t' Curbinit me illefe Miesctrit per viet; aboλà atȣ Giaconat t' rritten n' rugh Tenεot, e t' zân lettrat. Per t' vertet Miesctrat e ksai Sckoλ nder tasc gadi fort kan prittue me marue essapin e vet; e sidomos n' coh t' luftve t' herscmve εeλi me i msue Giaconat m' ta kputi faret. Kȣ εanaat i perscpiirscm tui met bataλ, Cuveni Scêit u rreit prei asso scpnesset, ci e mmaiti per dobii t' Scciȣpniis. Vet Nahìa e Durzit tui discrue me pass Priften t' diiscm, t' urt, e t' divoccm, e tui paa e miera, se sot per sot s' âsct tieter rugh me muit me i pass Vecilat e Tenεot, vec se prei Sckoλet t' Curbinit, paa pusciue kerkon dermanet per nevoj t' veta prei ciaλtìet, e εeλit t' Miesctrit t' assai Sckoλ. Prannei po i urҙnoim Miesctrit t' Sckoλs t' Curbinit, ci tui e mennue mir borgin e vet fort t' zehet me marue essapin e Miesctriis, ci j-à psctett: ksctù t' i biin mrapa puns hem per me lirue scpirtin e vet, hem per me i nnimue nevois s' maҙe t' Nahies t' Durzit, ci kiaan, psè s' kaa Mesctaar t' vievscm. Per ket pun Cuveni i Propagands e ngrehi at Sckoλ.

Por mnȣra e t' msùemit t' Giaconavet, ci miesctri kaa per t' a mmait, âsct kiò, ci po diftohet ktù posct.

Pos se kaa per t' i msue, ci t' diin me lezue, t' i msoin eҙè me sckrue. Si lezimi, asctù sckrimi jan temelli, e kama e Priftit t' Famuλiis per me diit me i marue essapet e veta: per ket pun msohen n' Sckoλ Gia-

coit. Miesctri i Sckoλs t' Curbinit mos t' a bâin n' asgiâa essapin e sckrimit, sicur t' iscte sckrimi gni pun per t' u citt posct; psè si mos t' diin vec me sckrue, Giacoit nuk munnen me j-a vûu mennen knimeve, as s' munnen me zân ghiuhen λatinescen, as m' u msue nner borge, ci kan Ciobant e scpirtnavet. Knei dell e εeεa e punvet; knei dell t' paa-diitunit e Mesctarvet, ci âsct per t' u kiaa me lot per facie; knei dallin t' kcciat e Ksctenvet, t' zilt nuk sunnohen prei Priftneve t' vievscm: giɀɀ fai vien prei Miesctrit, ci pritton me i msue Giaionat me sckrue.

Sckoλart massi t' keen zân me knue, e me sckrue, Miesctri t' j-a-ù msoin Grammatiken, e t' i bâin me zân ghiuhen λatinescen, n' mos teper mir, barè nevoìsct.

Miesctri paa daa t' j-a-ù spiegoin « Katekiεmin, » e t' i bâin me i knue kto lig, e sȣλe; ci i perkas̈sin Sciȣpniis; aboλà Giacoit munn t' i gnoffin hem essapet, e caidet e Kiscs, hem munn t' bâhen t' εot, cuur t' j-ù vin coha, me bait barren e Famuλiis. Kto per pun t' lettravet, o t' knimevet; pak bessa! por kan me ken me t' maɀe dobii t' scpirtnavet, n' u zeiscin Miesctrat me i mmait taman, si duhet, kto borge.

Por me gnât ciaλtii perket atȣne me scikiue, ci Giaconat t' temellohen mir n' pun t' urɀnimeve Tenεot; e tui pass kta per t' u bâa ȣrneku i grigs, t' zân prei Miesctravet me ken t' divoccm, t' miscrierscm, t' zeet càa Feja, e t' mir càa âna e vessevet.

Prannei t' ciaλtissin me bâa, ci Giaconat nner festa t' mɀaja, e n' crȣe mōit t' rfȣhen, e n' paccin mrriit n' coh, ci me muit me marr cunghimin, t' cungohen eɀè, e ksctii t' forzohen, e t' knaccien me Corp t' Crisctit: t' j-a-ù msoin mnȣren eɀè, si âsct per t' u dliir scpirti me rfim, aboλà t' zân me i msue tiert me coh, e me i dliir scpirtnat e tȣne.

BKSH

Ne sctûne, o n' tieter dit t' javs, ci t' jeet mâ e nghâescme, t' j-ù vêen borg me zân per mennesc Dottrinen, e ata tui pvet sciocci scioin me i pergieg cuidò permî Dottrin t' riin gadi me i ȥan arsȣe giȥȥ-t-ziλit.

Miesctri i Sckoλs n' kioft eȥè Prift Famuλiet, cuur t' keet me paghɛue nnogni fmii, e me marue c' dò tieter essaap, ci i perket, si Prift Famuλiet, càa gni càa gni Giacoit me red, o me ren t' i keet me vedi; aboλà ato pun, ci i mson me goi, tui i marue eȥè me t' bâame, t' j-a-ù appin, porsi gni pasgiȣr perpara sȣȣve mnȣren me i zàn borget e Ciobaniis.

Por fort po i luttena t' Nritcmit Vλaùt tȣn Arcipesckvit t' Durzit, cusc-dò t' jeet kȣ, ci per borg t' Ciobaniis, per dobiit, e nguscλim t' grigs lânun « amanet, » t' kciȣrin mir, e paa daa, ci per prittess t' Miesctrit mos t' jessin Giaconat paa zân, e mos t' keet ɛoλum giȥȥ Diocesi prei fait tii. Scpirtit t' Arcipesckvit po j-a ngkarcoim, ci, n' prittoft ai Miescter me i raa mrapa borgit vet, t' a bâin me diit Cuvenin Scêit; aboλà n' kam t' demelit t' vêhet gni tieter, ci t' jeet mâ i ɛoti i ktii ɛanatit.

Scka ȥȥame permî borge, ci kaa Miesctri i Sckoλs t' Curbinit, ktȣne dò t' ù pergiegin eȥè Miesctri i Sckoλs t' Lescs; sicurse kaa ken mennia e t' Nritcmit Vλaùt tȣn Giergit Ipesckvit t' Lescs. Kȣ Miescter praa, ci ri n' Vèl, bȣtȣn gnat mnȣr t' mmain per pun t' msùemit, e gnat cuidess t' keet per Giacona, e tui ken eȥè Diocesi i Lescs m' gnato nevoj t' mȥaja, t' munnohet me giȥȥ giòks me i viit Kiscs, e giȥȥ ȥeut per t' mir t' scpirtnavet, ci pressin m' u scelbue prei Mesctarve t' urt, t' divoccm, e t' diiscm.

BKSH

CREU I GIASCTI

SI DÒ T' U BIHET MRAPA NEVOIVE, CI KAA ȥÈU ȣN.

Nner tiera cuidesse t' Ciobaniis, ci na kan raa permî crȣe, e ci s' po na lân gni her me pusciue, cikȣ eȥè mâ fort po na ɛitt, ci giȥȥ–scka munnet me ken mir per me j–ù lezzue t' Ksctenve t' fsctirat, e per me i mmait Popuλit hem t' Serbiis, hem t' Scciȣpniis t' foort, e paa u ciart n' Scêiten Fee, t' a capim me giȥȥ ɛemer, e t' a crȣeim. Bessa praa haraccet, e paght teper t' rânna, me t' zilat Turcit i munnoin t' Ksctent, t' zilt, psè nuk kan me ssè me i pague prei vorfnimit, j-a sieλin scpinen Fees Crisctit, e bâhen bestart e Muhametit: Kisct, ci jan rzue, e rrèenue, t' zilat nuk munnen m' u goditt prei egherzimit t' Turcie: gaɛepet, ci hiekin Mesctart prei ktȣne; e saa t' kccia tiera mleȥun basck, ci jan perpiek me i hupp t' Ksctent e vilajetevet ton, e ȥȥue, se prei taλaɛesc, ci s' prâain, po e debloin piessen e barks t' Sc' Pietrit, giȥȥ kto lȣpin dermanet sidomos prei s' Parsc. Atȣne, ci jan vûu n' reɛik m' u mȣt, ù duhet per gnimen me ȥȥirr Ɛotin, e tui e lutt me lot per facie me i ȥȥan: o Ɛot, mos na lsciò doret, ti na psctò, se u mȣtme: aboλà kȣ Ɛot fȣem prei mcateve tona, ci duket, se alaa fleen n' bisct t' barks, t' na gnessin nemram doren me na nnimue, t' i faroin anmicct e vet, e t' urȥnoin ervet, e detit, ci t' puscioin, e ci t' nkȥȥehet moti i mir. Por eȥè psè Ɛotȣn cuur vepron, nuk kaa cur far nevojet per dor t' nierɛvet; gienè prei s' maȥes t' mirs vet dò, ci eȥè na prei ânes son t' a lossim kamen, e doren, e t' munnohena me ciaλtii ton. Ktȣne punve praa, ci kiene diftue prei Viɛitatorit Arcipesckvit t' Tivarit, e kiene pe-

BKSH

sciue me t' maꝫe tereεii, tui j-a vûe mennen kϑ Conciiλ, paa me uꝫ m' u ciue n' emen t' Conciλit lettrat Bailosave t' Krailavet, e t' Εotniivet t' Kscten, ci riin n' Stamoλ tui i lutt, ci t' na nnimoin, e me hatter, e pusctet, ci kan nnai Mretin, t' na ziirin prei haλesc, e t' εeεasc, ci e kan rreꝫꝫue, e mlue ꝫeen prei giꝫꝫ ânsc. T' ciohen per kto nevoj n' Stamoλ nierε, ci t' jeen t' εot me fol me Bailosa, e me t' Maꝫait e scecuλit, e t' ù eppen harcet e nevoiscme per rugh, e per tiera pun, ci lϑpen; t' zilat kan per t' i pague Arcipescvìt, e Ipesckvìt, giꝫꝫ-i-ziλi per crϑe. Âsct gnimen per t' u mmait scpnessa, ci i Miscrierscmi i Nalti Εot, n' dor t' zilit jan t' Mꝫaìt e ksai dϑrgnâ, i zili j-a neεi εemren Cirit Krailit t' Persvet me j-a ngreh n' Jeruεalem Scpiin, prei s' luttunasc t' Bailosavet, ci kan εeeλ per Scêitϑn Fee, âsct, po ꝫꝫom, per t' u mmait scpenessa, ci kaa per t' i sbut εemrat e Turcie per lavd, e nnèer t' vet, per erε t' Scpiis vet, per t' rrittunit e Fees Kattolik, per pàg, e rahatii t' giꝫꝫ Ksctenimit.

MARIMI

Giꝫꝫ gnato pun, ci i kena bâa per arsϑe t' essapit ton, e t' εamanevet t' fsctirave me saa lig, e emernâme, po i vêem nnen gisg t' Scêitit At Pap t' Roms, ci âsct Vicari i Crisctit n' tok, ci âsct Urꝫnùesi i Par i giꝫꝫ Kiscvet, Bâasi, e Gisgtari i paa gabùescm i giꝫꝫ senevet, ci i perkassin Fees, e vessevet; e ktît per scegn t' nnighiess son me t' maꝫꝫ t' pervûit po i biim me t' dϑ ghiuit na, ci jena mleꝫ me uꝫ n' ket Sinnod; asctù po i pervûhena me kto lig Scêites Kisc t' Roms, ci âsct Nana, e Miesctra e giꝫꝫ Kiscvet; ksctù eꝫè Cardinaive t' Cu-

venit Scêit t' Propagands: kto pun tona t' i scikioin, t' i gikoin, t' i dlirin, e t' i forzoin per nnèer t' Ɛotit Pusctùescm, e per t' mir, e t' rrittun t' Fees Kattolik.

Na Vincenz Zmajevichu Arcipesckvi i Tivarit, i Pari i Serbiis, Viεitatori Apostolik i Scciυpniis, ksctù urȥùeme, e po vêem doren ktù n' funn.

Une Pieter Zumi Arcipesckvi i Durzit jam raεii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Pieter Caragichu Arcipesckvi i Sckups (emnuem) jam raεii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Gierg Ipesckvi i Ɛadrims jam raεii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Nicoλ Vladagni Ipesckvi i Lescs jam raεii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Nue Babbi Ipesckvi i Sckodrs (emnùem) jam raεii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Marin Gini Ipesckvi i Pultit (εghieȥun) jam raεii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Frat Egidio *de Armento* Prefeti Apostolik i Missionvet t' Arbnis jam raεii prei ânes seme, e prei ânes t' Missionarvet.

Une Frat Frano Mrìa *a Lycio* Prefeti Apostolik i Missionvet t' Macedonies jam raεii prei ânes seme, e t' Missionarvet.

Une Frat Mertini *a Gionima* i Pari i Nahìes t' Fretvet jam raεii prei ânes seme, e t' Fretvet, ci sckruhen *de Observantia*.

Frat Raimond Gallani Sckrivani.

BKSH

BKSH

MSIMI

CI KIÈ ʒANUN N' VIET 1729 MISSIONARVE T' ORIENTIT N' HAK T' PERɛIEMIT T' KATTOLIKVET N' PUN T' FEES ME SCKIEE, ME ORUM, E ME GIND TIER DAAM PREI KISCES SON.

Missionart, e t' Part, nò Ipesckvìt, ci jan n' Orient, scpesc, e per scium dit e patne pvet ket Cuven Scêit, a munnen t' Ksctent m' u perɛie n' pun t' Fees me Sckiee, me Orum, e me ksi gindsc tier daam prei Kiscet t' Roms, cuur Kattolikt kan nnegn dobii, nò cuur nevoja i scter-ngon, nò cuur nuk munnen nrʋscei me i pritt travait, e belaat, o nnegn havale t' rânn fort prei tʋne. Cuveni i Propagands giʒʒmon m' gni caide ù pat pergieg: « Nuk munnen. » Pat ken mmait uɛdaja, ci Missionart e Orientit kiscin muit fort coλai me marr vesct, ci munnen gnimen m' u barrtue, e m' u marr me menn dò arsʋe, per t' ziλat kiscte m' u durue nnogni soi t' perɛiemit me Sckiee, e me Orum; por me hîi me i scikiue mir, e me urtii punt giʒʒ si bâin vakii, fort me ɛahmet ginnet nnegn arsʋe, per t' ziλen âsct per t' u durue ajo e perɛieme. Bessa permî ket pun s' à sen, ci t' eppet gni tieter reguλ, e ziλa t' jeet bâa per giʒʒ far gindsc, per giʒʒ far vennesc, per giʒʒ far ɛamanesc, pos gnassai, ci mas scium t' lut-tunasc t' Missionarvet kiè ʒan prei ktii Cuvenit Scêit n' Msim, ci u lèecit n' viet 1719. N' at Msim kiè calzue, ci t' Ksctent nuk munnen m' u perɛie n' pun t' Fees me

BKSH

Sckiee, e me Orum, e me tieter kòom, psè nò jan n' reεik m' u prisc n' Fee Kattolik, nò psè jan n' reεik m' u perεie me Sckiee, e me Orum n' essape t' Fees tȣne, nò psè jan n' reεik, o n' sebet me ȥan skannuλ. E sicùrnese kto trii sene, o reεicce t' scpirtit, mâ t' sciumen e hers nuk dahen prei t' perεiemit me Sckiee, e me Orum n' pun t' Fees; ksctù vet Ligia e natȣrs, eȥè e Tenεot i ban jassak. E dihet fort mir, ci s' ginnet cusc n' scecuλ me pass pusctet me lyrue kenn prei barret t' assai Ligs per cur far arsȣjet. N' ket mnȣr sciffet, ci s' kiè lân venn ascunn me harrtue perserii scciȣbe per me pass nevoj cusc me pvet ket Cuven mî ket essaap. Prannei n' at Msim ascicciare kiè urȥnue: «Missionart dò t' bahen me diit, ci duhet atȣne m' u ruit faret prei essapesc t' Fees rrêiscme, prei t' perεiemit me Sckiee, e me Orum n' caide tȣnve, prei reεikut t' prisciunit, e sebetit t' sckannuλit.»

N' at Msim kiene sctue kto tiera fial: «Kto (reguλa) dò t' riin pa luit, e dò t' mmahen perpara sȣȣsc: mas sodit n' raft nnegn scciȣbe e rânn, t' ksciλohen me t' Diiscmit n' Teologii, e me gnata Missionaar, ci jan t' rrahun, e t' kaditcm n' ato venne.» Kto fial i spiegùene dissaa, si desctne vet, cunra menniet t' ktii Cuvenit, e mùerne testiirin prei vetvedit me i kput n' crȣe t' vet giȥȥ fialt, e davaat; bilè u sctȣȣne me ȥan nner sckrime dò far reguλasc jò fort t' scnoscta mî ket essaap cacc t' psctieλùescm. Nneper sebet t' atȣne reguλave Missionārt u hanghrne nner vedi, giȥȥ-i-zili tui calzue arșȣet e veta, e psè nuk muitne me raa n' gōdi sciocc me sciocc, atà davaan, nonsè kputun saa her, e ngkatrruene eȥè mâ fort me t' kecce t' scpirtnavet, e me sckannuλ, ci mùerne prei tȣne nierεt e mir. Prannei kȣ Cuven paa me uȥ me j-a sctîi prap nner menn Missionarvet at Msim, e giȥȥve me i vûu borg, ci taman t' i ruin ato reguλa, ci mmahen mren n' at Msim.

BKSH

Giƺƺ t' Part praa, e Missionart, e Rfùesst t' a keen fort n' hatter me i msue, e me i zeɵ t' Ksctent, ci t' largohen prei ktȣne reɛicceve, ci mâ t' sciumen e hers, n' mos giƺƺa, dissaa i scioccnohen t' perɛiemit n' pun t' Fees me Sckiee, e me Orum t' Orientit. Sckieet, e Orumt, e tiert assi komit nonsè alaa gadi giƺƺ her e mmain t' kenunit e forzen, e t' viitunit e Sacramenevet; por nuk barin ci t' Ksctent t' appin per jascta, sicur ù duhet, scegnet e t' daamit prei tȣne. Ksctù kio basckniì, ci i Kscteni e kaa per jascta me Sckiaan, nò me Orumin m' gni essaap Fejet, e ajo saidii, ci i ban Popit, ci ƺƺot Mescen, nò ci epp bèehimin, nuk munnen me ken pā reɛik t' sckannuλit. Giƺƺ-i-zili i Kscten, nonsè t' jeet i nghullun n' Fee, e t' i mniin essapet e Sckievet, tui e paa at basckniì, e at saidii ci i bahet Popit, gnimen sckannuλohet.

Kio puna jon forzohet eƺè prei kso arsȣjet, ci nnèr gind daam prei nesc memɛi eppet nnegn caide fejet, ci s' cielbet prei gabimesc. Atà nò i eusctoin Kisct nnogni Sckiaùt, e Orumit, ci kaa dek n' mcat, t' zilin e nnèeroin n' venn t' Scêitit; nò n' Kisc tȣne ginnen fuguret, nò aƺrohen esctnat, nò mmahen, e lutten festat e gnatȣnet, ci kan dek per jascta vaƺƺet Crisctit, e prei tȣne aƺrohen porsi Scêiten; nò n' Kisc tȣne permênnen Patrikt e Ipesckvit daam prei nesc, t' zilt i levdoin, e i maƺnoin: «Porsi Predikatārt e sctȣλat e Fees Kattolik.» Atà t' Kscten praa, ci perɛihen me Sckiee, nò me Orum n' Kisc tȣne nner kso uratsc, e nner kso essapesc, ci kan kta, nuk munnen m' u dliir prei fait t' scioccniis mrapsct, nò barè prei fait t' sckannuλit, ci e appin. Jò, nuk i dliir prei fait as gnai sckaik ci ciessin; ƺƺon: na por se me trup riim n' Kisc t' Sckievet, o t' Orumvet; psè mennen, e ɛemren e kena largh prei tȣne. Bessa atà, ci ginnen me Sckiee, e me gind tier daam prei nesc nner caide t' Fees tȣne, atà vet me ket t' perɛieme appin scegnin accik ci basckohen

BKSH

me ta m' gni soi uratet, m' gni soi bessimit, e m' gni soi ciramit, e saidiet, ci i bâhet Priftneve tȣne, ci jan sctȣλat e rrênavet.

Kio arsȣeja jon dall mâ n' drit prei mnȣret, ci n' essape t' Fees e mmain Sckieet, e Orumt. T' Ksctent e Orientit atà vet per dit scioffin me sȣȣ, nniin me vesc, discmoin me goi, ci asgni Sckiaa, nò Orum, ci t' jeet forzue n' Fee t' sctrempt vet, nuk hiin n' Kisc t' Kattolikvet me paa Mescen ton, nò me i marr Sacramenet prei dores son; psè ai me goi t' nȣȣt tu' e true, e tu' e nnam t' mleẕunit e t' Ksctenvet n' Kisc porsi gni scioccnii, ci atii i duket e mrapsct, kuiton nner t' mâra monn t' veta, se m' u scioccnue me nee n' essape t' Fees perlȣhet, e ban mcat. E pò atà càa scioffin Kattolikt se hiin nner Kisc tȣne, se perɛihen nner caide tȣne, se scioccnohen me ta nner Sacramene tȣne, a s' asct per t' u kitue, nò barè per t' u drasct, ci prei kso mnȣres son atà forzohen mâ fort n' Fee t' rrêiscme, ci kan, e ci prei ksi ȣrnekut ton atȣne eẕè ù muscet creit mennia, ci jan tui ezz rughs nreit t' scelbimit? Knei vien arsȣeja, ci fort me ɛahmet munnet m' u largue reɛihu i sckannuλit ɛii, ci i eppet nderi Sckieve, e Orumve: prannei i Kscteni nuk munnet me pass scpirtin n' pàg, e n' rahatii, n' u scioccnoft me atà n' essape t' Fees.

Kta msime praa jan per t' u ẕan t' Ksctenve; e prannei kȣ Cuven urẕnon t' Parve, Missionarve, e giẕẕ Rfȣessve, ci jan n' Orient, ci giẕẕ t' cinnroin m' gni mennim, m' gni fial, e m' gni goi, e ci mos t' guzoin me msue nrȣscei, as tui ẕan cũi kсciiλ, as testiir me punuem cunra ktii Msimit ton; mâ fort t' i ciortoin t' Ksctent, tuk t' bâin giâa vakii, ci t' ruhen faret mos m' u perɛie me Sckiee, e me Orum n' essape t' Fees, e n' dalscin nnegni her asso reguλet, t' i ciortoin, e t' i msoin, ci t' j–a rfȣein ket mcat Mesctarit n' Sacramen t' Pèenness, ci t' i

BKSH

lutten Teneot me j-a-ù fall, e ci mas assi gabimit t' kciȣrin mos me i fȣe mâ atii t' Lumit.

Missionart, e Mesctart tier, cūr t' hiin me rfȣe, t' i sciokionin mir punt, ci e rrissin, nò pak e voghloin fain e atȣne, ci ù bin perpara, e at fai t' j-a-ù diftoin; aboλà t' a gnoffin, e t' i pèennohen. Vec ktè t' a keen n' cuiders, ci mî ket essaap mos t' jeen t' but, o t' ȥimscm me atà, as mos t' j-a-ù bain livaȥ: por me Msime, e me ciortime hiir e pā hiir, si t' i msoin Eotȣn, t' jù sctiin frighen, ci, tu' u pereie me Sckiee, e me Orum n' pun Teneot, mos t' a vêen scpirtin n' reeik m' u bierr.

Âsct adet gnimen me e permenn punen e travaivet, ci i biekin prei Sckievet, e prei Orumve t' Ksctent, ci largohen prei Kiscvet, e prei essapvet tȣne. Por Missionart, e Rfuesst t' munnohen me giȥȥ forz, ci t' a diin t' Ksctent, se mâ sciumen e hers ajo frigh nuk kaa cunn temel; por eȥè n' kioft ajo frigh, t' Ksctenve ù duhet me cinnrue per Fee, e mos m' u ligksctue prei travaisc, ci dò t' i hiekin me gaemen per hatter t' Crisctit. Kto pun t' j-ù diftoin me scemeλtȣr t' saa Kattolikvet, ci tui ken t' foort, e t' nghullun n' Fee, as tutten as ligksctohen prei asso travaisc: t' j-a-ù sctiin nner menn mnȣren, ci mmain Sckieet, e Orumt si gni temel Fejet, mos m' u pereie n' essape t' scpirtit me assisc, ci nuk e kan Feen e tȣne: t' j-ù calzoin, ci maȥnia e emnit Kattolik nuk duron, ci t' Ksctent t' ullen, e t' posctnohen atȣne, ci jan anmicct e scpirtinavet, anmicct e Fees, e gnassai basckniì, ci atà vet (t' Ksctent) levdohen, se e kan me Kiscen e Roms: bilè t' kciȣrin mir t' Ksctent, e mos t' rrêhen, se Sckieet, e Orumt jò per tieter giàa mâ fort i munnoin, e i sctrapazoin, por ci t' gniffen prei tȣne, se jan n' rugh taman, se Feen e kan t' sakt, se essapet e Fees i kan t' mira, se Popt e tȣne jan vecilat e Crisctit « e tui ken Feja e tȣne e sctrempt; » e ksctù coλai t'

BKSH

miert Kattolik t' nghiȣhen prei traȥtimesc, e rrênasc tȣne, e ci kta nò t' j-a sieλin scpinen Fees Crisctit, nò ci mos t' i sciâin, ci bilè t' i provoin gabimet e tȣne tu' u scioccnue me ta n' essape t' Fees. Atà ȥȥon pò me goi, ci dùen, ci t' Ksctent t' scioccnohen me ta, vec ci t' mmahen n' kam caidet e Fees tȣne, e lmoscnat: por dihet, ci Sckiàu, e Orumi jan me hille, e kan gnat merâm, ci e diftueme par.

Kto pun n' j-ù calzoiscin t' Ksctenve scpesc, e me fial t' mir, e t' foorta, e n' hiiscin mir n' crȣe tȣne, âsct gnimen per t' u scpnessue, ci atà per dit mâ fort zehen, e bâhen gadi me i bart travait, per Scêiten Fee, e ci eȥè kan per t' u ngull mâ fort, e kan per t' cinnrue n' bascknii, e n' scioccnii, ci e mmain me Kisc t' vertet, ci âsct gni, e kiò âsct e Roms.

Kȣ Cuveni Scêit mmà ucdai, ci giȥȥ t' Part, e Rſȣesst, ci jan n' Orient, e sidomos Missionart kan per t' a pass ket Msim porsi gni pasgiȣr, e kan per t' a mmait porsi gni ȣrnek perpara sȣȣsc per m' u reguλue nner pun t' veta, tui i lân m' gnen ân faret davaait n' hak t' ktii essapit: e ci t' u scporr cunnersctimevé s' kan per t' marr mrapa tieter giâa hem tui punue, hem tui msue. N' bâft vakii giâa cunra kso scpnesset, atà, ci levdohen mî ket emen Kattolik, mirfiλit t' a diin, se kȣ Cuveni Scêit kaa per t' marr gni rugh mâ t' foort cunra atȣne, ci s' nnighioin, e kaa per t' i mmait si niers, ci nuk jan t' cot me i sunnue scpirtnat, e Missionet e Orientit.

V. Cardinaaλ Petra
Prefeti i Cuvenit Scêit t' Propagands.

BKSH

N'CUVEN T'SCÊITIT OFFIZ

BAAM N' ROM ME 10 DIT N' MAJ T' VIETS 1753, BENEDETTI PAPA I CATTERMȿETTI PERMI DO SCCIȣBE DIFTUE CUVENIT T' PROPAGANDS PREI GNI MISSIONARIT T' SCEHERIT T'TINES NNER ADA T'MORES, E PREI MHȣRDARIT (SEGRETARIT) T'ATII CUVENIT CALZUE SCÊITIT OFFIZ PER ME DIIT ME I ȿAN GEVAPIN, SCÊITI AT PAP URȿNOI NNER Sȣȣ T' CARDINAIVET ME I PERGIEG KSO DORET.

Per pun t' scciȣbes par, ci pat diſtue ai Mesctaar: « A kan testiir λatint me i ȿan iɛen Popve t' Sckievet e t' Orumvet daam prei Kiscet t' Roms me ȿȿan Mescen nner Kisc tona, e me i lân, ci t' i perzieλin t' Ksctent t' dekun nner Vorre tona. » Scêiti At Pap urȿnoi me i pergieg mâ par, ci λatint nuk e kan ket testiir me i ȿan iɛen Popve me ȿȿan Mescen nner Kisc tona: mâ fort psè Popt n' Mesc permênnin emnin e Patrikut t' Stamoλs, ci âsct sctȣλa e rrènavet, ci e marrin mrapa Sckieet e Orumt; e psè atà lussin festen e Palamas, ci s' i kaa lân vedit as nnèer, as erɛ, ci Orumt e aȿroin porsi Scêit. M' u ȿan kio iɛen atȣne giȿȿ gni gadi vien, sicur me i pass maghbuuλ caidet e Fees tȣne, e m' u perɛie me ta n' Mesc tȣne, ci e kan nȣe me nnogn sen, ci s' e bar Feja e dliir e jona; nò barè gni vien sicur me i ȿan sebet Kattolikve, ci sckoin nner Kisc t' Λatinvet, m' u scioccnue n' essape t' Fees me atà gind t' maλkùem; nò si dò pak m' u sckannuλue. Per pun, ci a munnen Λatint me i lân Popt, ci t' i perzieλin t' dekunit nner Vorre: kta n' arȿscin me i perzieλ vec per me i nnèrue, e me i saidiss t' dekunit càa scecuλi, pā u perɛie n' urat, e n'

essape t' Ksctenvet, hem cūr i cioin n' Kisc, hem cūr i sctîin n' ʒee; Sceiti At Pap ʒʒà, ci munnen «m' u durue;» por n' hîiscin atà me i baa adetet e veta, nò m' u perɛie n' caide tona, λatint nuk kan iɛen me i lân; bilè nuk jan per t' u lân aspak.

Per pun t' scciʋbes dʋt: «A munnen Orumt Kattolik, ci nuk kan Kiscen e vet, m' u perɛie n' essape Tenɛot me Orum daam prei Kiscet t' Roms.» Scêiti At Pap urʒnoi me i pergieg atii Mesctarit, ci «nuk munnen» pā baa mcat m' u perɛie me atà: psè Orumt Kattolik, cu nuk kan Kiscen e vet, munnen me hii n' Kisc t' λatinvet me paa Mesc, e me ʒʒan urat, e munnen eʒè, cūr mos t' jeet Prifti Orum Kattolik, me i marr Sacramenet prei Priftneve λatinve.

Per pun t' scciʋbes tret: «A kan iɛen Rfʋesst nò Mesctart λatin me i rfʋe, e me i ɛghiʒ Orumt Kattolik, ci sciocenohen n' essape t' Tenɛot me Orum daam prei Kiscet t' Roms.» Scêiti At Pap ʒʒà, ci nuk kan iɛen me i rfʋe, pos me ken atà n' dit t' deks.

Por per mâ t' maʒ msim t' atii Missionarit Scêiti At Pap urʒnoi, ci prei Librit vet *de Syn. Dioec.* t' ziiren kto fial, ci jan ʒʒan bʋtʋn permî ket essaap: «Sot kena raa » n' ɛamane cacc t' fsctira, ci nner scium ʒena, cu Sckieet, » Orumt, Luterait, e Protestait nò i kan ngreh bairakt e » vet, nò jan nghull pā i traɛue cusc, duhet Kattolikve » me fol, e me ciesc, e me hangher buk m' gni sofer » me ta, e me pass pun, e me zân miksii me ta. E nonsè » sot me testiir, ci âsct ʒan prei Mertinit t' Pêstit, mun- » nen t' Ksctent, e destuur e kan me fol, e me bissedue, » e me pass pun, e m' u sciocenue me assi gindesc n' » essape t' sceɓuλit (me sʋλ, ci mos t' jeen atà lèecitun » me emen); gienè jo per ket arsʋe dò t' kuitoin t' Ksc- » tent, se atʋne âsct ʒan iɛna me pass sciocenii me gind » daam prei nesc n' essape t' Fees. Paali i Pêsti, massi

» e rrahi me t' maʐe urtii ket pun, daù, ci t' Ksctent
» nuk kan isen assessi me hii nner Kisc t' Protestaive t'
» Inghilterrs, as m' u persie me ta nner caide t' Fees, ci
» i bâin atà. Bessa na mi e diim, ci ginnen t' Diiscm
» n' Teologii t' zilt prei c' dò mcatit i lyroin Kattolikt, ci
» me gind daam prei Papet ci s' jan lèecit me emen,
» scioccnohen n' cafsc t' hȣinuescme, e ci eʐè prei tȣne
» i marrin Sacramenet; por me kto sciarte i lyroin: I
» pari âsct, ci t' jeet gni arsȣe fort e maʐe, e fort e
» scternghùescme, ci t' i munnoin me pass at t' persieme.
» I dȣti âsct, ci atà gind, prei t' zilvet t' Ksctent i lȣpin
» Sacramenet, t' jeen bâa Priften si duhet, e ci t' i appin
» Sacramenet n' mnȣr t' Ksctenvet pā persie giâa bâamun
» jassak: I treti âsct, ci ajo e persiemia e t' Ksctenvet
» n' essape Tensot me Sckiee, me Orum, e me ksi gindsc
» tier mos t' jeet gni scegn discmiet, ci Feja e sctrempt
» e atȣne âsct e mir: Ksi soit iscte t' hiimit e t' Ksc-
» tenvet nner Kisc t' Protestaivet, cūr Paali i Pêsti j-a-ù
» bani jassak Kattolikve t' Inghilterrs; cisnci Kraili me
» Fermane t' veta i pat scternghue me hii nner Kisc t'
» Protestaivet, per me ʐan t' Ksctent n' ket mnȣr gni scegn
» per jascta, ci atà s' kiscin giâa t' daam n' hak t' Fees
» me Pretestai. I catterti ne-mram âsct, ci t' Ksctent me
» gnat t' persieme me assi gindsc n' essape t' Fees mos
» t' i appin cūi sckannuλ. Ksctù atà t' Diiscm. Por mâ
» par kȣ mennimi i tȣne nuk ù pelciehet aspak dò t'
» Diiscmve tier, e me scium arsȣe calzoin, ci s' i duhet
» t' Ksctenit me punue, si ʐʐon atà, n' dasct me mmait
» rahat scpirtin e vet. Massannei po e zâam eʐè se atà
» nuk flassin kecc; por sicurse me fial tȣnve ato catter
» sene, ci pār i zûeme n' goi, dò t' liʐen, e dò t' gnitten
» basck pā u daa gnena prei asso tierasc, aboλà i Ksc-
» teni, ci persihet n' essape t' Fees me niers daam prei
» Kisces son, t' lyrohet prei c' dò mcatit: e sicurse gadi

» nuk munnet me bâa vakii, ci ato catter basck per gnı
» her t' ginnen mleʐun; ksctù praa Kattolikt tu' u perεie
» me atà nuk munnen m' u dliir prei fait. Prannei Cuveni
» i Scêitit Offiz, e i Propagands, kta dϑ Cuvene giʐʐmon
» kan mmait se âsct mcat m' u perεie n' pun t' Fees me
» assi gindsc, e n' coh ton, cūr iscim posct me rϑbe
» bâne gadi gni Msim bukur t' hoλ, n' t' zilin derʐme
» mùnnin ton, ci, n' bâft idiεaa, âsct per t' j-u ciue
» Missionarve: n' at Msim mir pesciohen arsϑet, psè memεi
» gadi munnet me bâa vakii, ci e perεiemia e t' Kscten-
» vet me Sckiee, me Orum, e me tieter koom munnet
» m' u daa pā ngkatrrim t' scpirtit. »

N' kam Dom Euseb. Nue Calabrinit Sckrivanit,
nò Ciatipit Cuvenit t' Scêitit Offiz
Pieter Pauluzi.

BKSH

URƺNIMET
E BENEDETTIT PAPS XIV

PERMI SCIUM MSIME FEJET PER ATÀ, CI RIIN N' SERBII, E N' ƺENA SCEFITAAR.

T' Nnèerscmve Vλaεve, Bive t' Dasctunve, Arcipesckvive, Ipesckvive, Priftneve t' Famuλiivet, e mmar giƺƺ Mesctariis, e Popuλit t' Serbiis, e t' tieravet ƺenavet scefitaar.

BENEDETTI PAPA XIV

O VLLAεEN T' NNÈERSCM, O BIT E DASCTUN SCNET KENI PREI NESC, E BÈEKIMIN APOSTOLIK.

Nner t' εeεa giƺƺ far sojesc, ci prei giƺƺ càa jan scpràε permî Bit e Kiscs, ci riin tui gimue nnen hȣccm t' pā-Feevet, e ci Na si Prin po i ankoim t' vorfnit me εemer t' plasst; gnato t' εeεa mâ fort Na traεoin, e Na ƺƺerin εemren, prei t' ziλasc drùem, se scpirtnat scperblȣem me Giak t' Jeεu Crisctit munnen me pass sebet m' u bierr, e kena frigh, se munnet me i tokue εoλum Fees son, ci âsct giƺƺ e paster, asctù msimeve t' Scêites Kisc, ci jan t' dlira. Ato t' vsctira, ci ju, o Vλaεen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, tasc ciȣsc cuur po i barni n' Serbii, e n' Scciȣpnii nner kam (uh! teper t' rânna) t' Turcvet t' pā–insaf, prei scium ânsc tiera her Na erƺne n' vesc, e i kena marr vesct; por tasc von ato t' kccia, ci me goi t' vet Na i calzoi esber; e si pasgiȣr Na i citti perpara sȣȣve ton i Nnèerscmi Vλaa Gion Paghεùesi emnue, e

BKSH

scegnue prei Nesc Arcipesckv n' Sckup, ato N' u nghulne porsi hagiaar n' εemer ton. Nonsè Na tui vûu–o–rôe giƺƺ ato munnime, e gaεepe, ci ju appin pā–pusciue Turcit t' pā–Tenεon, e Sckieet t' helmùem patme m' u mrecuλue permî at cuidess, e ciaλtii, ci Ciobant pā u loƺ, e pā u merεit e kan per grig t' veta, asctù eƺè permî t' maƺƺ gairet; ci e kan t' Ksctent tui cinnrue n' Scêiten Fee, e n' divozìon, e per kto pun N' u desct me i levdue; por prap tui diit, se gnadissaa t' Kscten ginnen n' Serbii, e n' Scciȣpnii, t' zilt n' essape t' scpirtit punoin si dùen atà vet pā gnoft kenn permî vedi, ci t' i sunnoin, e t' i reguλoin; se vesset e mira jan prisc nner scium t' Kscten, sicurse eƺè msimet e Scêites Kisc jan harrue nner ta per arsȣe, ci perεihen me Turc, e me Sckiee; e se scium t' Ksctent (uh! e εeεa e maƺe per t' u kiaa me lot per facie) per frigh t' giâs, nò t' travaivet t' ksai jet (e dissaa eƺè prei asganλekut) e mscehin Feen e Crisctit, e mmahen n' sȣȣ t' scecuλit sicur me ken Turc: kto t' kccia Na iƺnùene, e Na bâne me kiaa permî at Ksctenim.

1. Bessa scium asso s' kcciasc, ci kan dall, per mâ t' maƺe t' εeε t' Serbiis, e t' Scciȣpniis, cunra Fejet, e vesseve t' dlira, iscin muit ciȣsc n' fiλìm m' u pritt, e m' u nall me t' scpëit me kanûn t' Kiscs, e me forz t' saa urƺnimevet, e msimevet, ci jan ƺan scpesc prei ksai Seliis Scêite per goi t' Cardinaivet t' Cuvenit Scêit t' Propaganda; e mâ fort ato t' kccìa iscin muit m' u pritt, jò se m' u nall me forz t' sȣλevet, ci jan baa prei Conciλit t' Arbniis, ci n' dit t' Clementit Paps t' Gnimƺettit prei Arcipesckvit Tivarit t' Parit t' Serbiis kiè mleƺ, e crȣe per Mesctarii, e Popuλ t' Scciȣpniis, e t' Serbiis. Prannei Na m' gnen ân tui ju sctîi nner menn borgin, ci keni me i knue, e me i ruit taman sȣλet e ligt, ci mmahen n' kanûn t' Kiscs, e urƺenimet bâamun prei ksai Seliis Scêite; m' tieter ân dona, e urƺnoim, ci Conciλi i Arb-

niis, i zili sidomos i scerben nevoive, e ꞓamaneve tuja, gi꞉꞉-ugnii t' mmahet prei jusc; tui dasct, ci ci꞉꞉ Arcipesckvit, Ipesckvit, Priftnit, e Missionart, e gi꞉꞉ atà, ci kan barren e scpirtnavet, t' a keen affer vedit càa gni copie t' ktii Conciλit, e ci gi꞉꞉ n' mnȣr, ci calzon kȣ Conciiλ, t' munnoben me i reguλue vesset e veta, e vesset e t' Ksctenvet.

2. Por aboλà prei ꞉enasc tuja t' hiccen faret, e me ranz t' sckullen t' kcciat mâ t' m꞉ajat cunra Fejet, cunra vesseve t' mira e cunra caideve, e msimeve t' Kiscs; Na massi prei vetvedit mir i vûume-o-rôe ato t' kccia, ci muitme me i diit, e massi fort i rrahme me menne ton; pàame me u꞉, me ksciiλ t' Cardinaivet, me ju ꞉an haberin e ktȣne Ur꞉nimevet tona, ci po sckruhen ktu posct, e kena uꞓdajen m' Ꞓotin, ci ju me gaꞓmen keni per t' i pelciȣe, ciȣnei jan t' nevoiscme per juu; e gienè Na me pusctet Apostolik ur꞉noim, ci t' i mmani, e t' i runi taman fial per fial.

3. Na pràa po fiλoim mâ par prei punve t' Fees; ciȣnci cusc nuk kaa Feen e Crisctit, nuk munnet me i pelciȣe Tenꞓot. T' Ksctent psè nnegn her munnen pā miat mos me citt vehten per jascta, se jan t' Ksctent; Na gi꞉꞉ t' Ksctenve t' Scciȣpniis, e t' Serbiis pò i ur꞉noim, n' daccin me mmait sciocсniin e Kiscs Kattolik, e m' u ꞉꞉irr t' Kscten per gnimen, ci, cuur ù biè nevoja me msceh nnegni her Feen, t' ruhen prei gnasso punsc, ci jan cunra ur꞉imeve, e msimeve t' Ugniλit Scêit; e mâ fort prei gnasso punsc, ci m' gni mnȣr scegnoin pelcimin e Turcnimit. Prannei n' u bâscin «sȣnet,» t' a diin, se Criscti, sicur ꞉꞉ot Sc' Paali, cur-giâa nuk kaa per t' ù viit. Mos t' ꞉꞉irren me emna Turcisc, « Ȣssen, Assan, Bairam, Ali, Ibrahim, Ismail, Osman... » ci s' kiscte me ken mir as me i mmait n' menn, as me i marr nneper goi; t' ruhen prei Giamiave tȣne, sicur prei murtajet; mos t' gaboin me i ciart mgniλet, e me hangher misc t' prennen, e t'

sctûnen me gnat niet t' mrapsct, ci t' mmahen prei haλkut, se jan Turc. Cusc i ban kto pun, nonsè Feen e Crisctit t' a keet n' ɛemer, duket bessa sicur me ken Turk, e sicur me i pass n' hatter rrênat e Muhametit, e nuk gniffet dogri i Kscten : e psè ai rrêen m' gni essaap fort t' maȥȥ, e vien m' gni soi mnȣret, sicurse me muhue Feen n' sȣȣ t' scecuλit; ksctù praa fort i fȣen Tenɛot, e scioccit me sckannuλ, ci i ep.

4. T' Ksctent t' a diin eȥè, ci atà m' u pvet prei Pascet po e zâam, nò prei Kadiet, nò prei tieter cũi, ci urȥnon n' essape t' dȣrgnâs, e me i pergieg atȣne, se mmahen prei. Dinit (Fejet) t' Muhametit, bâin gni mcat mâ t' maȥȥ. Por t' a sctiin mir n' crȣe, se âsct coha, ci duhet atȣne me cap n' dor scpaten e Fees, e jò vec Crisctin me e bessue me ɛemer, por me e discmue eȥè me goi per me fitue shelbimin e scpirtit; nrȣscei n' guzoscin me e muhue, nò me i raa *hascia* perpara nierɛvet, ai eȥè kaa me i raa atȣne mohit perpara Atit Pusctùescm, ci âsct n' Cieλ.

5. I kecc miaft, e i mrapsct âsct eȥè gnai adet, ci dissaa t' Kscten nuk e bâin per giâa: gni pāl assisc, ci ginnen n' Serbii, n' dit, ci jan tui dek, lân me goi, nò appin testiir, me hîi nner vorre t' Turcvet, e m' u vorrue me giȥȥ gnato caide t' nȣȣta, ci Muhameti i kaa harrtue. Per t' dreit cuur per t' giaλ t' Ksctent nuk dò t' keen marre me rfȣe Crisctin, dò t' keen marre me e rfȣe n' dit t' deks tui pass per t' dall perpara Divanit Tii m' u gikue? A nuk diin, se eȥè Criscti kaa me pass marre me i gnoft, se jan t' tiit, perpara Atit Pusctùescm?

6. Kaa me ken praa borgi i Ipesckvivet, i Priftnevet, e i Missionarvet me i msue, e me i bâa me diit atà t' Kscten, ci per s' mrapsctit guzoin me i bâa ato pun, ci i zùeme n' goi, t' zilat sakt i bâin me t' maȥ sciaame t' Fees; ci cot e rrêin vetvehten, se ruin Ligen e Cri-

sctit, se kan εeeλ per Scêiten Fee, e se i rrissin fmiit n' ket Fee; ciϑnci atà tui munghue vec m' gni ksosc, jan bâa faitort e gi₹₹ Ligs t' Crisctit. T' Ksctenve praa ascicciare t' ù ₹₹on, e t' ù calzoin, ci ai, ci per frigh t' c' docũi, ci ur₹non, nò per frigh, se biir giân e ksai jet, nuk e cìet Feen e vet n' meidan, ₹₹rret permî vedi mniin e Tenεot; e n' mos u pèennoft, vet ai hiek dor prei scpnesset t' scelbimit: ciϑnci drò nierin mâ fort, se εotin, e lakmon me i mmait mâ fort t' mirat e rrêiscme t' ktii scecuλit, se me i fitue t' mirat e pā-sosme. N' ciλoft nnogni ksisc, ci dò me cinnrue cienisct n' ket soi rughet t' mrapsct, per t' giāλ nuk kaa me muit me i marr Sacramenet; e n' dekt pā ₹an scegn pèennimit, kaa m' u citt jascta Kiscet, e s' kaa m' u ₹₹an per te as Mesc, as urat, por kaa m' u mmait, si me pass raa n' maλkìm t' ma₹₹. Prannei asgni nner Mesctaar mos t' guzoin me i sctîi kta gind n' vorre t' bèekùeme, nò me bèekue vorrin e tϑne: cusc mos t' i nnighioin ktii ur₹nimit ton, t' jeet castigue prei Ipesckvit vet me giϑg t' kanûnit t' Kiscs, e me mnϑr e₹è, ci kaa ur₹nue Conciλi i Arbniis.

7. Prei Sacrameneve t' Kiscs jan per t' u largue e₹è gnato graa, t' zilat riin n' scpìa Turcve sicur me ken scioccet e tϑne ato t' miera Feen e Crisctit e mmain n' εemer, por per jascta jetoin buλnisct largh essapeve t' Ksctenimit. Mesctart t' i bâin me diit, ci s' kan psè mmain uεdai se scelbohen n' at Fee, e zila tui ken e dekun pā veprat, nonsè e mmain n' εemer, bosc rrêhen, se ù ban far dobiet per scpyrt tϑne.

8. Por fmiit e ktϑne grave, ci i biin m' u pagheue, Priftnit n' i pàascin, se jan n' reεik me dek, scciϑbe mos t' keen me i pagheue; vec Nanat dò t' i bâin me diit, ci atà fmii n' u scnoiscin, t' ciaλtissin, per saa t' munnen, me i rritt n' Fee t' Crisctit. Scka âsct per t'u ₹₹an permî gnata fmii, ci diftoin me pass scnet, ci ato Nana

i biin m' u paghεue jò per nnogni niet t' kecc, por vec prei discrimit, ci t' scelbohen? Sicurse nuk à sen me i vûu n' tereεii giʐʐ punt, si bâin vakii, per me muit me marr mir me menn, ci si t' rritten atà fmii, nò kan m' u mmait n' Fee t' Crisctit, nò ci atà fmii si t' rritten prei kso Nanasc pā cur far msimit n' hak t' Fees kan me i marr mrapa Babat m' essape t' Turcnimit; me hii eʐè me i scikiue reεiccet e fmiivet, per t' ziλat ʐʐon, ci gadi e treta hisse gindsc dessin perpara se t' i keen musc ʐet viet; Na prannei nuk scioffim me uʐ me urʐnue giâa sen accik permî ket pun: vec po i ciortoim Mesctart, ci massi t' jeen lutt me giʐʐ εemer Scpirtit Scêit, ci mennia e tȣne t' jeet scnrit prei Ssì, me die Tii t' reguλohen, asctù me urtii, e me scpyrt t' vet. N' pàascin atà, se munnen atà fmii m' u paghεue, mos t' prittoin me j–a–ù sctii nner menn Nanavet borgin e rânn, ci kan, me diftue ktȣne bive t' Kiscs, n' u rrittscin, e n' arʐscin n' coh t' arsȣes, t' dreiten e Tenεot; ci jan paghεue; borgin eʐè, ci kan me i rritt kta fmii n' Fee t' Crisctit, e me j–ù ʐan nassihatet e scpirtit.

9. Na eʐè me t' maʐʐ iʐnìm mùerme vesct, ci sȣλet, ci jan bâa prei Conciλit Tridentinit permî Sacramen t' Martess, nuk ruhen prei gnadissaave, ci ginnen nner atà ʐena: e se praa ciȣsc motit ato sȣλe jan ken lèecit hem n' Scctȣpnii, hem n' Serbii e ban discmii vet Conciλi i Arbniis. Na prannei me goi ton ktu po calzoim, ci giʐʐ t' Ksctent e atȣne ʐenave dò t' i mmain ato sȣλe bâamun prei Conciλit Tridentinit n' pun t' Martess; knei praa po urʐnoim, e po ʐʐona, ci nuk viin giâa perpara Ɛotit ato Martess, ci bâhen, nò n' *Mehcieme* vec perpara Kadiis, nò burri e gruja vec tui marr sciocci scioin, pā u mmait sȣλet e Conciλit Tridentinit. Giʐʐ gnata, ci bâin kso Martesse t' mrapscta, e massi t' jeen martue jetoin basck n' curvnii vec urʐnoim, ci t' largohen prei Sacramenesc, t'

zilat nuk kan me muit me i marr, vec se gnather ci t' jeen pèennue, e t' keen bâa pèennessen, e t' jeen liꝁ me breꞩ t' Crisctit n' mnȣr, ci urꝁnon Kiscia.

10. Por t' Ksctent, ci jan martue, si duhet, me lig t' Kiscs, nuk kan iꞩen prei Nesc, as per arsȣe, ci graat e tȣne mos t' grabitten prei Turcve, me voit n' *Mehcieme*, nò me ciue vecilat e vet te Kadia, ci ajo Cunor t' pertrihet perpara Kadiis m' caide t' Turcnimit. Ajo cunor, ci vêhet n' *Mehcieme*, n' kioft sade gni caide scecuλit, pā u permenn aspak Muhameti, e pā u bâa giâa sen cunra essapit Fees son, munnet m' u pertrîi eꝁè perpara Kadiet. Nrȣscei nuk kan testiir me voit te Kadia per pun t' Martess. Ꝁꝁon: na vet nuk sckoim n' *Mehcieme*, por cioim vecilat. Ani, se atà vet nuk sckoin: gni pun e kecce, ci t' bâhet me vuλness, nò me urꝁn tȣne prei tieter cūi, fai giꝁꝁ gni atȣne ù sckruhet.

11. Per pun t' lèecimevet urꝁnùem prei Conciλit Tridentinit, nonsè kto nuk jan bâa adet n' Serbii, sicur dùen me ꝁꝁan; por psè ato urꝁnohen prei Conciλit t' Arbniis eꝁè Mesctarve t' Serbiis, ci t' i bâin, t' ziλt pā raa gni nevoj e maꝁe, nuk kan iꞩen me lyrue kenn prei kso leecimesc; Na eꝁè urꝁnoim atȣne, ci, per saa t' munnen, ket borg t' a maroin.

12. N' bâft vakii, ci grùeja e Kscten me ik prei burrit t' Kscten, e ajò m' u martoft per s–mrapsctit me nnogni Turk; i Ksctenì nuk kaa iꞩen me marr gni tieter grue n' kam t' assai; psè Ligia e Tenꞩot nuk e ep m' u prisc ajo Martess tui ken giāλ burri, e grùeja, ci kan vûu gni her Cunoren basck, nonsè e scioccia dell jascta urꝁnimit t' Crisctit. Ai praa, ci mer per fat gni tieter n' kam t' assai, ci i iku nner Turc, curvnon me te, e n' mos e daft, âsct per t' u lân pā Sacramene.

13. E fort mir prei giꝁꝁve dihet se c' far giȣgit âsct per t' u bâa n' hak t' scelbimit t' ktȣne grave, n' mos u

pèennoiscin, e n' mos bâscin pèennessen e mcatit. E po ato graa t' Ksctena, ci jan grabitt prei Turcisc, nò ciȣsc n' vozzrii pe ȥûun jan martue me ta pā u liȥ me breε t' Crisctit, e sckoin motin me t' pā-Fee tui jetue n' mcat t' curvniis, a kan iεen me i marr Sacramenet? Sicurse Conciλi i Arbniis ktȣne grave j-ù ban jassak Sacramenet, asctù eȥè Na j-ù bâim jassak; e nuk jan per t' u vûu n' essaap fialt e tȣne, ci ȥȥon: «Na t' Ksctena kena m' u mmait nderi n' dit t' deks na pā vuλness ton, por per forz jena ken grabitt prei Turcisc ciȣsc n' vozzrii: Turcit burrat ton kan vûu Cunor me nee n' Mehcieme, e na mmaan taman sicur me ken scioccet e tȣne.» Kto graa c' do fial t' ciessin prei gojet per me mlue marren e vet, dò mas dò jetoin me atà t' pâ-Fee n' curvnii. Ksctù praa sicur ato nuk munnen me pass arsȣe me i lȣp, e me i marr Sacramenet; asctù eȥè Mesctārt nuk kan iεen me i ȥan atȣnve, ci nuk i meritoin, psè nuk jan t' dêgna me i marr.

14. Sicurse Ipesckvit, e Missionart e Serbiis «asctù t' Scciȣptariis» kan prei ksai Seliis Scêite puscteen me ȥan dò soi iεnasc n' essape t' Martess, biè fiala: me muit me vûu Cunoren basck dȣ vet, ci jan cuscri m' tre, o m' catter breε: asctù mos t' gaboin me i ȥan cūi ato iεna pā mennue mir perpara, as mos t' gaboin me i ȥan gnatȣne, ci nuk i meritoin; asctù eȥè mos t' i kaperzein cûfit e pusctets tui punue atà n' crȣe t' vet. Na praa per ket pun urȥnoim, ci ato iεna n' hak t' Martess nuk dò t' ù appin atȣne t' Ksctenve, ci tinε mmahen càa Criscti, e n' facie t' ȥeut càa Muhameti (laramana). Kta, tui e msceh n' sȣȣ t' scecuλit Scêiten Fee, nuk jan t' dêgn me pass nnèen prei Kiscet, ci âsct Nussia e Crisctit. Anagiore ato iεna mos t' i appin cūi, giȥȥ saa her scioffin, e kuitohen, se Cunora nuk vêhet, e Martessa nuk bâhet me sciarte, ci kaa vûu Kiscia Kattolik; psè nrȣscei ki-

BKSH

scin me ciart, e jò me nrecc giàa, e kiscin m' u bâa sicur sebet me i sctii nierεt me curvnue: prei kso punsc Scerbtori i Crisctit, ci dò me ken besnik, e i urt, ugnii, vehten dò t' a rùein.

15. Munnet me baa vakii, ci Pietri, po e zâam, martohet me Mriken; por pā bâa sctratt basck, nò Pietri, nò Mrika dess; nò pā dek as gneni, as tietra, Martessa e tσne sckatrrohet me lig bâam prei Kiscet. Ipesckvit, e Missionart nner tiera hσccme, ci kan prei Romet, nuk e kan ket hσccm me i ʒan iεen Pietrit (biè fiala) me marr per grue t' Âmen, nò t' motren, nò t' biin e ssai, ci e kaa pass me tieter burr; as Mriks me marr per fat t' Ân, nò t' vλaan, nò t' birin e tii, ci e kaa pass me tieter grue. Kio cumnatii, ci rieʒ prei kso Martesset nder m' t' parin breε, kaa n' vetvedi mâ scium forz, se ajo, ci rieʒ prei fejesset; prannei t' ruhen mir, se i appin çui ket soi iεnet.

16. Coha, ci âsct daa prei Kiscet, m' u bâa darsmat, dò t' ruhet prei t' Ksctenvet, t' zilt nuk munnen me bâa darsm n' mot liʒun. Por Turcit, ci martohen dò cur dò, eʒè n' mot liʒun, n' i ʒʒirrscin per miksii t' Ksctent n' darsm; ciσnci Kiscia nuk i urʒnon Turcit me lig t' veta, tui ken kta per jascta; t' Ksctent kan iεen me sckue nner darsma t' tσne; por ù perket, si t' Kscten, m' u bart me urtii, e me nnèer. Munnen praa t' Ksctent me sckue nner darsma t' Turcvet; por me ket sσλ, ci mos t' i fσein Tenεot me gnat t' sckùeme, as Kiscs mos t' i bien n' fai, as scioccit, tui i ʒan nnegni far sckannuλit: me sσλ eʒè, ci atσ mos t' permênnet aspak Muhameti, as mos t' punohen prei Turcve n' sσσ t' Ksctenvet dò caide t' kccia, e t' mrapscta cunra Fejes son, t' ziλave t' j–ù duhet t' Ksctenve m' u perεie me fial, nò me t' bâme. M' u largue t' Ksctent, per saa t' munnen, prei darsmasc, prei gostasc, e prei sciocεniet t' pā–feevet, bessa scpirtnat

e veta kiscin me i ruit prei scium reεiccesc, e prei scium t' εeεasc.

17. E per pun t' Sc' Gnionevet, urʓnoim, ci t' mmahen bϑtϑn ligt, ci i kaa bâa me t' maʓe die Conciλi i Trentit, e nuk dona, ci t' scikiohen adetet e vilajetevet. Prannei praa s' appim testiir, ci t' happet Sc' Gnioni pertè nierεt, e pertè breεat, ci i kaa scegnue Conciλi i Trentit; as ai soi Sc' Gnionit, ci rieʓ prei Paghεimit, e prei Kreεmimit, nuk dò t' sckoin pertè hududin scegnuem prei Conciλit. E ktù ascicciare po diftoim me goi ton, ci vec se prei Paghεimit, e prei Kreεmimit, prei tieter càa nuk rieʓ Sc' Gnioni aspak. Ksctù as Commart, eʓè n' kioscin ʓʓirr me emen prei ʓannrrit, as atà, ci s' parit marrin flokt fmiive, nuk kan cùr far Sc' Gnionit me nierin, ci martohet, nò me fmii t' ziλve ù marrin flokt, as me illakaat e ktϑne. Bessa Conciλi i Trentit pat arsϑe t' foort mos me i sciummue Sc' Gnionet; aboλà nneper sciummizε t' ktϑne mos t' iscin bâa mâ scpesc Martesst pā die cunra sϑλove t' Kiscs: t' ziλat si t' iscin bâa gni her, t' Ksctent nò i kiscin mmait me mcat, nò ù iscte dasct me i lsciue me sckannuλ. Cuur kio lig me scium urtii âsct bâa prei Conciλit Tridentinit permî gnato soje Sc' Gnionit, ci motit Kiscia i pat pelciϑe, me mâ t' maʓe arsϑe do t' keet forz cunra tierave sojeve Sc' Gnionit, ci Kiscia as i gneff, as i di, pōr vec kan dall prei Sckieesc t' helmùem, t' ziλt kan εaacon me i ngharkue tierve barrt e rânna, ci s' baren, ci atà vet nuk i perkassin as me ghisct. Prannei Sckieet n' u sckannuλoscin prei t' Ksctensc, ci nuk mmain, as nuk gnoffin tieter soi Sc' Gnionit pos atii, ci rieʓ prei Sacrameneve t' Paghεimit, e t' Kreεmimit, sckannuλi i atϑne âsct per t' u ciestiss pā vesvesse.

18. N' hak t' caidevet t' Fees, Na e diim, se Kisct e atϑne ʓenavet jan tui marr ϑrnek prei ksai Kiscs Roms, ci âsct Nana, e Miesctra e giʓʓ Kiscvet t' dϑrgnâs; e ksctù

nuk mmain per essape t' veta tieter Rituāλ tieter Ugniiλ, e tieter Cerimoniāλ, vec se atà t' Roms. Na praa po i εemroim t' Nnèerscmit Vλaεnit ton Arcipesckvit, e Ipesckvit, ci mos t' appin iεen m' u nrrue giâa sen n' ket adet cacc t' levdùescm, e t' saghλâmscm; e t' scikioin mir, ci, cuur ʑʑohet Mescia, eppen Sacramenet, e bèekimet, e bâhen t' luttunat, mos t' i cillet scteku caideve, e essapeve, ci jan jasct Ugniλit, Rituaλit, e Cerimoniaλit t' Kiscs t' Roms.

19. Por t' kciꝟrin mir, ci beldà mos t' jeen bosce, nò t' leta ato arsꝟe, ci mâ t' sciumen e hèrs i bien per m' u lân n' Paghεim *Cerimoniet,* o caidet urʑnuem prei Rituaλit t' Roms. Me bâa vakii nnegn her, ci m' u lân n' Paghεim ato caide per arsꝟe t' foort, saa mâ par t' munnohen me i bâa, e me i marue. Per t' vertet essape cacc t' rânna, e t' moccme, e cacc t' nevoiscme per m' u gnoft maʑnia e ktii Sacramenit; nuk lêhen pā mcat murtaar.

20. Fort dò kciꝟr eʑè, ci Paghεimi, vec me raa gni nevoj, e mos me muit nrꝟscei prei Turcisc, mos t' eppet me uj sade t' scpiis, as me uj t' bèekuem, por t' eppet me uj, ci dò t' bèekohet pastafat per Paghεim n' mnꝟr, ci âsct sckrue n' Rituaλ t' Roms; e pā pass gni arsꝟe t' foort mos t' guzoin me lân pā bèekue ket soi ūit. Bessa memεi, sicurse eʑè Conciλi i Arbniis ʑʑot, munnet me bâa vakii ci, pos n' arʑt faj prei Mesctarvet, ci prittoin, e ci cot i drùen Turcit, me t' kecc, po ʑʑona, munnet me bâa vakii, ci nner gnato Famuλii, cu jan Kisct n' kam, atꝟ s' munnet m' u ngreh coλai Croni Scêit i Paghεimit, e ci s' munnet m' u bèekue uj n' vakte t' scegnueme, e me caide t' urʑnueme, nò ci voj scêit, ci bèekohet (rrittet) prei Ipesckvit t' Eiten e Maʑe, munnet me munghue per ket nevoj.

21. T' scikioin eʑè Ipesckvìt per me marue borgin e vet, ci t' Ksctent cu dò t' ginnen mos t' jessin pā Me-

sctaar Kattolik, t' ziλt atʁne munn t' j–ù appin Cunghimin scêit aboλà hem t' mmahet Urʒnimi i Conciλit Lateranit, ci dò, ci t' Ksctent, si masckuit si fêmnat, t' cungohen per Pasck; hem t' bit e Kiscs n' coh, e n' dit, ci Kiscia giʒʒ mmar gaεmohet permî t' Gnaλunit e Jeεu Crisctit, t' forzohen e t' nguscλohen me ket gieλ t' virtʁtcme, ci âsct eʒè scemλtʁra e vetmiis t' Scêites Kisc. Por n' bâft vakii per sebet t' vennevet t' vsctira, e t' εamanevet t' liga, ci cursesi nuk munnet m' u marue kʁ borg nner dʁʁ gnav, ci jan nermiet t' Dieles Larit, e t' Dieles Barʒ; ather, Na me forz t' ktʁne Lettrave tona po appim iεen, ci me muit t' Ksctent e Serbiis (t' Scciʁptariis eʒè) me marue, e me laa ket borgin e Pasckvet nò n' Creεcm, nò mas Pascksc nder Rrsciaisc, sicurse Mesctart t' scioffin me uʒ.

22. Por me εemer t' plasst mùerme vesct, ci Kisct e atʁne ʒenave acc t' prisciuna jan, e t' mmaituna kecc, e ci Turcit acc t' èger jan, e t' terbùem, saa Scêiti Sacramen nuk munnet m' u mmait as me nnèer, as pā frigh, sicurse duhet; e ci prannei ban vakii, ci scium t' Kscten, ci smûhen, dessin pā muit me u nguscλue me ket Sacramen t' hʁinùescm. Ksai s' kecce, ci âsct fort e maʒe, dò t' i bihet mrapa, e dò t' i ginnet dermani, si t' jeet megiʁm. Priftnit praa fort dò t' ciaλtissin me i diit t' smûtit e Famuλiis, jo vec per me i dliir scpirtnat e tʁne me Sacramen t' Rfimit, e per me i nnimue, e me i forzue me fial t' mira, e me nguscλime t' perscpiirscme; por eʒè ci t' knaccen me Corp t' Scèitnùescm t' Jeεu Crisctit, t' εemrohen me prit deken me t' maʒʒ gairet. Prannei tuk t' scioffin, o tuk t' nniin, se âsct nnocusc tui dek, saa mâ par t' j–a cioin Scêitin Sacramen, e t' a cungoin. N' muiscin me e marr Sacramenin prei Kiscet, n' kioft atʁ nnegni Kisc, e me j–a ciue t' ligut n' scpii pā frigh, e pā reεik, prei Kiscet kan per t' a marr; psè pos

me raa gni nevoj fort e maꞩe nuk kan testiir me ꞩꞩan Mescen te i ligu n' scpia t' pā-sciugurùeme.

23. Por cuur e cioin (scpien) ket hȣinùescm Sacramen n' sctpii t' smûtit, Mesctārt t' i mmain taman sȣλet bâamun prei Conciλit t' Arbniis; i zili urꞩnon, ci t' vescen me *Kott,* e me Stol, ci t' ù viiret prei ciafet perpara: e cu s' âsct frigh, t' u priin si dò kecc barè gni nieri me ciiri neϵun; e me ϵaa t' voghel tui ꞩꞩan urat, nò *Psalme,* nò cangh t' divocme, particuλen Scêite massi t' a keen sctii n' *Pixide,* o n' Kelsceit mlue me gni sen t' dliir, (velamine), tu' e mmaitun me dȣȣ duur perpara crahnorit t' j-a cioin t' ligut me divozion. Por cu Turcit jan teper t' kccii, e jan per t' u drasct; Priftinit t' a keen *Stolen* per giꞩꞩ her mluem nner petka t' veta; t' a ciessin *Pixiden* m' gni ciesse, t' a viirin n' ciaf, e t' a sctiin n' gii; e ascùr vetum mos t' sckoin, e n' mos paccin Giaconin, t' marrin gni t' Kscten barè m' u sciocϵnue. Ksctù flet Conciλi i Arbniis, cu hîni me fol permî Sacramen t' Cunghimit.

24. Ne-mram per pun t' vorrùemit, t' Ksctent, cuur t' dekunit i sctiin n' ꞩee, t' ruhen prei essapesc t' nȣȣtave t' pā-Feevet. Prei ktȣne gnimen rieꞩin dò caide t' mrapscta, sicur biè fiala: me i laa t' dekunit, e tu' u laa atà neϵet kêmi, e ꞩꞩohen dò soi uratsc, ci Kiscia nuk i pelcien. T' Ksctent e Serbiis (eꞩè t' Scciȣpniis) tu' u ruit prei giꞩꞩ essapit mrapsct t' pā-Feevet, mirfiλit t' a diin ci nner kso caidesc s' mmahet giâa, ci t' jeet e nevoiscme per dobii, e per freskim t' dekunvet. T' sciâmet, e ciestiit e Turcvet, e praλat e Sckieevet t' i perbûϵin, e mos t' i sctiin n' vesc aspak.

25. Por Na tui vûu-o-rôe reϵiccet, per t' ziλat ꞩꞩame, ci reguλat e Kiscs munnen m' u lyrue nner gnato soje punsc, ci sȣpri i zûume n' goi; giꞩꞩ t' Ksctent e atȣne ꞩenavet, e mā fort Ciobant e Scpirtnavet po i bâim me

diit, asctù eʒè po i lùttena, ci tu' u forzue me virtʊt t' Crisctit t' kciʊrin, se scka duhet gnimen me drasct, e scka âsct per t' u perbûɛ; m' u sckell, e m' u soss faret Feja e Crisctit n' tiera ʒena, ci jan nnen hʊccm t' pā-Feevet; por n' Serbii (n' Scciʊpnii ton eʒè mâ fort) kaa dasct, ci t' mmahet n' kam kio Fee e vertet porsi gni drit, t' ziλen tuit e kciʊr t' Ksctent t' keen hem nguscλim n' ket jet, hem me nnim t' ssai t' keen rughen cill me pass gni jet tieter mâ t' mir, e mâ t' lumnùescme.

27. Praa, o Vλaɛen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, mennoni fort mir, kciʊrni, e runiu, ci per faj tuj mos t' sctrassin, e mos t' ʒʒahen crojet e miscriers Tenɛot per jûu; e ci mos t' hiccet prei jûsc Regnia e Tii, n' bâsci me i citt mas scpinet urʒnimet e Tia, e n' mos i mmasci msimet, e reguλat e Scêites Kisc, e vesset e mira.

28. Kto urʒnime, ci ju ʒame, me t' ziλat discroim, ci t' kʒʒekeni me punue, e me jetue mmar, si e appin ligt e Scêites Kisc ci jan t' dlira, e t' sceitnùescme, e ci Na me kto Lettra tona po ju calzoim, ci dò t' i mmani giʒʒ-ugnii: kto urʒnime jûve n' ju dukscin t' rânna, ci s' mmahen; scikioni mir, ci tui ken barra e Crisctit e leet, e ɛghieʒa e ligs Tii giʒʒ e kânscme, mennia juj mos t' ju ʒʒon, se ato urʒnime jan t' rânna, e t' merɛit-cme, psè ɛemrat i keni lsciue mas t' mirave t' ksai dʊr-gnâ, t' ziλat lakmoni nò me i mmait, e me i ruit, nò me i fitue. N' hîsci ju me i perbûɛ t' mirat e rrêiscme t' ksai jet, e n' mennosci, ci t' scerbʊemit e scecuλit nuk munnet me pass scioccnii me t' scerbʊem, ci Crisctit j-a keni premptue; ather gnimen kan per t' ju duk t' leta e t' co-λaiscme m' u mmait. Por Ɛotʊn âsct besnik, i ziλi nuk kaa me premptue, ci t' jeni munnue, e tunnue prei t' pā-Feesc permî se munneni me bart; por kaa me baa eʒè, ci prei provsc e turbuλimesc t' ju vin e mira; e travait, ci jeni tui i hiek n' ket jet per pak dit; Ai kaa per t' ju

pague n' Cieλ perte meritimin tuj me lumnii t' pa-sosme t' Regniis Parriεit. Na me giξξ scpyrt tui lutt Atin e Pu-sctùescm, Εotin e miscrierscm, ci i pagion, e i nguscλon εemrat tona, ci t' ju fallin gεimin e Parriεit, Na me εe-mer t' dasctun giξξve po ju appim. Bèekimin Apostolik.

Sckrue n' Rom t' døten dit t' Frorit n' viet t' Cri-sctit 1744, t' catterten viet t' Papλekut Ton.

BKSH

PERMI T' MIRAT E KISCVET

CI GNI HER TURCIT I ƐAPTÙENE, E PREI TȢNE T' KSCTENT I BLENE, E ERⱻNE NNEN HȢCCM T' KTȢNE.

Lettra, ci Scêiti At Pap Benedetti i Cattermⱻetti j-a sckroi t' Nnèerscmit Col Lercarit Mhȣrdarit t' Cuvenit Scêit t' Propagands per pun t' dò t' pvetunavet, ci atii Cuvenit j-a bâni i Nnèerscmi Arcipesckv' i Tivarit (ci kiè Ɛoti Laɛer Vladagni i Sckodran).

BENEDETTI PAPA XIV

BIIR I DASCTUN SCNET KER PREI NESC, E BÈEKIN APOSTOLIK.

1. Giȣteti (Sceheri) i Tivarit, letinisct *Antivari,* ⱻⱻirret me ket emen per arsȣe ci âsct ngreh, e goditt n' skagn t' atii ⱻeut, ci sot i ⱻⱻon Sccisȣpnii, carsci Barit Sccherit t' Apulies n' Napuλ; e kȣ Tivaar tasc scium viet, sicurse e dì, âsct nner kam t' Turcvet, due me ⱻⱻan ciȣsc n' viet gni mîi, pês-cin e sctat-ⱻet e gni (1571) sicurse calzon Iak Diedo nieri i Sciuraas t' Venedikut n' Libr, ci kaa sckrue tasc von permî Venedik, e permî ȣlce t' Venedikut. Tivarin e pat urⱻnue motit Venediku, e Venedikliit miaft u munnùene me e sctii perserii n' dor, e mâ fort n' viet 1648, e n' viet 1717 curgiâa mangut nuk lâne me e zierr prei robniet t' Turcvet, e me i ⱻan lumniin e herscm; por nuk kiè premptue prei Senɛot: ksctù flet Iaku vet. Daniel Farlati n' Libr t' vet *(Illyricum Sacrum)* tui fol permî Tivaar, cisctù sckrùen: « T' moccmit nuk

e kan diit giȣtetin e Tivarit, psè Tivari mrapa tȣne u ngrèh, e u godit cunrueλ Barit Sceherit t' Apulies (o t' Pulies), prei t' ziλit u zzìrr me at emen, sicur me ʒʒan carsci Barit. » Massannei Farlati vet calzon, ci massi u prisc, e u rrèenue (prei Buλgarvet) sceheri i Dioclees (ci ʒʒon, se kaa ken jò largh Podgorizzet), e nuk kiè sen m' u godit mâ ai sceher, emni i Arcipesckviis i kiè fall Tivarit; psè perpara Dioclea pat Arcipesckviin: calzon eʒè, ci emnat e atȣne Ipesckvive, ci kiene ather vûu nnen hȣccm t' Arcipesckvit Tivarit knohen n' Ferman t' λescit Paps t' Dȣtit. E per m' u ngreh n' Tivaar Arcipesckvia, u baa giʒʒ sebet reɛiku, ci n' deet i bâni vakii catter Ipesckvive, ci kiene i Tivarit, i Kottorit, i Ulcinit, e i Sciassit, t' ziλt u nissne per Splet per m' u giet n' Sinnod, ci atȣ dò t' bâhei, hîne m' gni bark; e ziλa u ʒʒȣe n' deet, e u mȣtne n' uj. Ksctù calzon Farlati.

2. I Nnèeruescmi Vλaa Arcipesckvi, ci àsct sot n' Tivaar, i ziλi fort âsct per t' u levdue per ɛeeλ, ci kaa, me marue essapin e Ciobaniis; massi kȣ Ɛot i Nritcm pat kerkue Diocesin e vet, e massi i pat diſtue me letter Cuvenit Scèit giʒʒ senet, e masλahatet e atii Diocesit, j-u lutt me e citt n' drit permî kto dȣȣ pun, ci ktu po i calzoim. Mā par Ai ʒʒot, ci Turcit massi e sckelne, e nnen hȣccm t' vet e vûne t' mieren Scciȣpnii, ɛaptùene hissen mâ t' miren, e mâ t' maʒen e tokvet, ci i patne urʒnue Kisct e Scciȣpniis: kso toksc, ci i grabitne, dò i scitne t' Ksctenve, tierat i ʒane ktȣne me i punue. Massannei Arcipesckvi calzon, ci dissaa nner t' Kscten tui pàss sctpiat e veta affer Kiscve, ci jan rrèennue, e tui pass basctinet e veta gnitt me basctine t' Kiscvet, atà t' Kscten i ɛaptùene troiet, e tokt, ci dicuur Kiscve ù patne prek. Ai prannei lȣp me diit, si dò t' baret, e t' reguλohet n' kto dȣȣ pun; a dò t' i ginnet nnogni far dermanit ktȣne t' kcciave, e c' derman. Arcipesckvi ʒʒot, ci

BKSH

si t' i sckoin gevapi prei Romet, asctù kaa me punue, asctù kaa me i msue Mesctart, ci rfȣein, t' ziλt fort jan plass me diit, si dò t' reguλohen me atà t' Kscten, ci, i rfȣein; ciȣnci jan dissaa ksisc, ci i kan εaptue tokt e Kiscvet, ci per ket pun aspak nuk i sctiin cassavet vetvedit; por jan dissaa tier, ci discroin me rahatue scpirtin, e m' u εghiɀ prei maλkimesc, ci diin se Kiscia i kaa lsciue atȣne, ci per forz e mmain giân e Vacuffit. ɀɀot eɀè, ci di mir, ci scka ban vakii n' Dioces t' vet t' Tivarit, asctù eɀè ban vakii n' tiera Diocese t' Scciȣpniis; acc saa m' u pertrii giâa, friga âsct, se kan per t' u neε davaat, sciamat, e tieter mas mâ kecc.

3. Ato dȣȣ pun tui ken scikiue me cadal prei Cuvenit Scêit t' Propagands, Cuveni paa me uɀ me baa me diit Arcipesckvin e Tivarit, ci ktii i duhet me i ɀɀirr perpara vedit Mesctārt, e Missionart, e me urɀnue ktȣne, ci t' ù calzoin peennùessve, due me ɀɀan, atȣne, ci i rfȣein, ci me scpyrt nuk munnen me i nall per vedi ato tok, ci motit kiene t' Kiscvet; as ato tok, ci Turcit i εaptùene; e massannei i scitne atȣne; as ato tok, ci t' Ksctent vet i εaptùene sicur gni giâa metun sckret, e pā t' εot; ci prannei duhet ktȣne t' Ksctenve me pass n' dor nnegni rugh t' arsȣescme, per t' ziλen munn t' i nallin ato tok; e ci giɀɀ puna âsct me muit me senergiue ket soi rughet. E per ket pun vet Cuveni daù, ci atà t' Kscten t' sckoin te Arcipesckvi, e t' i calzoin giɀɀsesi giân e Kiscs, ci kan, e soin e assai giâa, ci ù kaa raa n' dor; ci Arcipesckvi me giȣg e me urtii t' vet, per saa t' jeet megiȣm, t' munnohet me i raa mrapa hem nevoive t' Kiscvet, hem t' Ksctenve me j-a-ù giet gni rugh t' arsȣescme, per t' ziλen munn t' capen per me i nall ato tok, t' u goditt me ta riisctas me nnegni far contratet, biè fiala; me i lsciue tokt atȣne per scium viet, no eɀè per giɀɀmon, por me sȣλ, ci hȣccmin t' a keen Kisct, e ci atà, t' εotnohen

BKSH

me i pague gni giâa sen, saa dò t' leet, Kiscve per giʒʒ viet, n' essaap t' haraccit. E Na ket pusctet Arcipesckvit kiscim muit me j-a ʒan. Cuveni i Propagands ʒʒà nemram, ci ket amelzim duhet vec me diftue atȣne ci massi t' jeen ʒʒirr perpara Arcipesckvit, t' jeen liʒ me bess, e me fee me i mmait me t' bâame premtimet: tiert, ci nuk duen me i nnighiue ktii urʒnit, t' lêhen n' dnim t' vet. Ti, o Biir i Dasctun, giʒʒ kto massi Na i pate calzue fort mir, sicur t' a ep borgi, e massi N' u lutte me t' i fall hȣccmet, ci t' duhen per kso punsc; Neve n' u dèsct me marr pak mȣhlet per me scikiue, e me rrah me t' maʒʒ kuitim punen, ci nuk âsct per t' u citt posct: e tasc von urʒnùeme me vûu n' calèm giȣgin ton permî ket masλahat, prei t' ziλit munnen me dall pun t' mʒaja.

4. Per t' dreit ascusc nuk i biè mohit, ci scka merret n' luft t' pā hille, e i perket ajo giâa anmikut, sckon nnen kȣccm t' atii, ci e fitoi luften; due me ʒʒan, takamet, rêmet, e tesciat e scpiis sckoin nnen hȣccm t' atii, ci mâ i pari t' jeet ken me i εaptue; sctpiat, art, livaʒet, e giʒʒ toka mmar sckoin nnen hȣccm t' Krailit, nò t' Mretit, ci e cilli, o e ngrehi luften: kto atii i duhen hem me i zierr harcet e lufts, hem hera her eʒè me forzue vehten mâ fort, e m' u ruit prei anmikut per tieter her me mâ gairet. Asctù eʒè giʒʒ ʒʒon, ci scka merret n' luft me hille, ajò giâa dò t' nkʒʒehet giʒʒ-ugnii; ciȣnci n' ket soi cenghut me hii me j-a εaptue cūi giân tieter s' âsct, vec hainii, bilè grabitcii. Ksctù mson Scêiti Sc' Tom (d' Acquino); kto jan fialt e tia: « N' hak dò punvet duhet me daa: atà, ci bâin placcka, n' paccin rugh me leftue, scka marrin, o fitoin n' luft, âsct e atȣnve ajo giâa; e ksai pun nuk i ʒʒohet grabitcii; prannei as me borg nuk jan me e nkʒʒȣe.... Por atà, ci hâin placcka, rugh nuk kan me leftue, ksai i ʒʒohet grabitcii, e jan me borg me nkʒʒȣe at giâa. » Nassihate fort t' mira na kan lân

BKSH

Romakt e moccm, t' ziλt cuur i cilscin sefer cunn, e gnifscin gabimin, se pā rugh bâscin luften, i sctrohescin gabimit prei vetvedit, e j-a nkȥȥeiscin me vrep giàn anmikut, ci pā hak per gabim j-a merscin; e giȥȥ ɛoλumet, ci gindve, ci i mmuiscin, e i vêscin nnen hȣccm, tui leftue me ta ù bâscin, atȣne ɛotnisct massannei j-ù pagùescin. Kso punsc t' mira, ci Romakt, nonsè t' pā-Fee ather, i bâscin, plot na calzon Tito Livio n' Libr t' vet; e nder ci u mmaitne t' sakt, e t' dreit, punt ù voitne giȥȥher mmar.

5. Prei ktȣne fialve coλai merret vesct, ci Turcit cuur e mùerne Tivarin (ksctù eȥè Sckodren crȣet e giȥȥ Scciȣpniis), gnimen e mùerne me giak, e me scpat; por lufta, ci bâne me t' Ksctent e Tivarit (e me t' Ksctent e Sckodrs son) massi kiè pā uȥ, e pā rugh, hîne haidutisct me e sckell ȥeen e atȣne t' Ksctenve; e prannei Turcît n' at vakt giȥȥ scka i mùerne t' Ksctenve, rême takame tescia, rrobe, ar, livaȥe, scpia, pā hak e pā giȣg i mùerne, e grabitne giân e tȣne, porsi gherceliit, ci dallin rugavet me i vieȥ, e me i grabit uȥtart, ci sckoin per rescperii. Prannei giȣgia giȥȥmon Turcit i munnon me j-a nkȥȥȣe t' Ksctenve at giâa, ci pā hak j-u mùerne atȣne, ci i sdescne, e i lane n' skam; nò me j-ù nkȥȥȣe fmiive, nipave e miraɛcive t' ktȣne, ci kan dek c' ather. Por kio nuk âsct davaja, ci dona me rrah, as per tasc nuk e kena kte nner menn; eȥè me dasct me rrah ket pun, e diim, se e sctȣpim uin n' havan, psè Turcit jan Turc, e saa t' jeen n' Tivaar, o cunn gneti, cùr nuk kan per t' j-a nkȥȥȣe t' Ksctenve giân, ci j-a-ù kan grabit. Gangia e davaas siλet praa permî gnat giàa, ci Turcit j-a-ù scitne t' Ksctenve, e ci sot mmahet prei ktȣne, ci e blene prei atȣne, e lȣpet me diit: atà, ci e blene at giâa prei Turcve, nò fmia, nò miraɛciit e tȣne, a munnen me rugh e me scpyrt me e mmait, a por jan me

BKSH

borg me j-a nkʒʒʊe t' ɛotve, t' ziλve u mùer ajo giâa? Ktii soi t' pvetunit duhet me j-a vûu mennen eʒè mâ fort, ciʊnci merami ʊn âsct me fol permî t' mira t' Kiscvet, e t' Cuvenevet, t' ziλat cusc guzon me i mmait pā hak, biè nner maλkime, ci Kiscia ù kaa Isciue atʊne, ci marrin giân e Kiscvet, ci nuk e nkʒʒein. Âsct eʒè gni tieter sen per t' u vûu-o-ròe: Kisctart, asctù eʒè Stektart nuk bâin corp me at sceher, o ʒee faituer, cunra t' ziλit ngrehet lufta; e prannei vet arsʊeja lʊp, ci as atà, as kta mos t' jeen traɛue nè càa vigiudi, nè càa giâja. Bilè per sebet t' nevois, ci kaa giʒʒ ʒeù, as Rescpert, as Buciart nuk jan per t' u traɛue n' luft. Nonsè kto msime, ci kaa ʒan Kiscia, mâ t' sciumen e hers nuk mmahen prei Secuλārsc: « T' ziλat msime tui ken t' mira, e t' arsʊescme a munnen m' u harrue nuk e dii: ʒʒot. » Cardinaaλ Cajetani; por eʒè psè nuk mmahen ato reguλat e Kiscs, gienè jan per t' u scikiue, saa her biè puna me i msue, e me i reguλue t' Ksctent n' essape t' scpirtit.

6. Per Scteklaar per Giacoi, e Mesctaar, e per Kisc cisctù flet Silvio: « Me hak, e me giʊg nuk munnen me i sdesc Sctektart, e jobanciit, ci ginnen n' sceher bâamun anmik, e fermanlii, vec n' u diit faj i tʊnve; psè nuk bâin hisse me at sceher: as nuk munnen me hak, e me giʊg me i sdesc Kisct, Cuvenet e Fretvet, e t' Munghesciavet, as Mesctart, e Giacoit, eʒè se per nnegni arsʊe eppet iɛna niɛamve me bâa placck, e me prue at sceher; psè as atà per gnimen nuk bâin corp me popuλ, ci kaa ciue crʊe. »

7. Laymann massi hîni me fol per Kisctaar, e per Sctektaar, ci psè nuk bâin hisse me sceher faituer, prannei cuur ngrehet me rugh lufta cunra atii sceherit, nuk dò t' hiekin atà cùr far ɛoλumit as càa vigiudi, as càa giâja; cisctù massannei sckroi tui fol per Rescpeer, e per Buciaar: « Dò niers, nuk kan pun me ʒee faituer,

sicur Rescpert, e Bucciart; e kta duket me i fall per nevoj, ci kaa ȥeù per ta, aboλà mas t' i bâhet gni soλum mâ i maȥȥ per pnn se mungon rescperia, e lêhen tokt pā u punue. »

8. Ne-mram eȥè se ligt e Sceriatit t' Kiscs mâ t' sciumen e hers nuk scikiohen, por gienè essapi i tȣne âsct per t' u pass, cuur biè puna me i sunnue, e me i reguλue scpirtnat pā vesvesse; sicurse fort mir flet n' Libr t' vet Covarruvias.

9. Ksctù massi u vûu per vii essapi i ksai davaa, e na tui dasct me e scikiue hoλ, na duhet me i sctii n' ket Lettr ton gnato dȣȣ emernâme, ci dùelne n' viet 1630. T' Diiscmit, ci sckrùene mrapa asso vietet, mir i kan diit, sicurse posct kaa m' u marr-vesct; nonsè belcim haberin e giȥȥ puns taman nuk j-a kan pass: ciȣnci ȥȥane, se ato t' giȥȥa jan emernâmet dallun prei Cuvenit t' Scêitit Offiz, ci bilè Papa Urbani i Teti i pelciei, e i forzoi. Por bessa dihet accik, ci Scciȣbet, per sebet t' ziλavet dùelne jasct emernâmet, i pat citt m' gni lettr Frano Longobardi Frat i Sc' Francesckut Missionaar n' Tunus, ci j-a pat ciue Cuvenit t' Propagands. Nonsè t' Diiscmit e Propagands i scikiùene, e i rrahne ato Scciȣbe me t' maȥȥ kuitim, gienè ai Cuven paa me ùȥ me j-u psctett n' ket pun eȥè Cuvenit t' Scêitit Offiz. Kȣ Cuven bessa me nnim t' Discmve t' vet, giȥȥ-i-zili mâ i knùescm se sciocci, mùer me i scikiue riisctas ato Scciȣbe. Scciȣbet, ci i pat citt n' lettr ai Frat, kiene pêsmȥet; e ktȣnve pêsmȥetve ȥane gevapet e veta t' Diiscmit hem t' Cuvenit t' Propagands, hem t' Scêitit Offiz. Por prei atȣne pêsmȥetve dò u cittne n' Cuvene, ci u mloȥne perpara Papet Urbanit t' Tetit, e permî ato gevapi i Paps alaa ruhet: tierat a kiene citt, a jò, perpara Papet, mir nuk dihet. Nner ato, ci nuk dihet, se kiene citt perpara Ssi, gnehet gnajò e pêsta, e gnajò e giascta. Scciȣbe, ci kan

BKSH

scka bâin me davaan e tascme, ci jena tui e rrah. Ksctù praa u rrêitne atà t' Knùescmit, ci ȥȥane, se Papa i kaa forzue me pusctet t' vet gevapet, ci kiene ȥan permî t' pêsten, e t' giascten Scciȣbe; psè ato t' pergiegiuna kiene vec t' Diiscmve t' Cuvenit t' Propagands, e t' Scêitit Offiz. Por gienè gievapet e ktȣne nuk jan per t' u perbûɛ, tui ken t' gnatȣne, ci kiene t' knùescm, e fort t' rrahun n' essape t' Fees, e t' Kanûnit t' Kiscs.

10. Frano Longobardi praa citti ket Scciȣbe, ci âsct e pêsta n' mnȣr, ci e pat sckrue n' letter t' vet: «T' Ksctent, ci riin ktu (n' Tunus) per rescperii, e robt tier, ci blein prei cussarve t' pā–Feeve giân, ci kta j-a-ù grabissin t' Ksctenve, t' zilen giâa e ciessin m' u scitt, nò at giâa e marrin pesc-ciesc prei Cussarvet, o per nevoj, ci kan, o per me e ciue per ciaar n' ȥee t' Ksctenimit; atà t' Kscten, e atà rob a bâin mcat murtaar, e a jan me borg me e nkȥȥȣe at giâa, ci e blein, nò ci e marrin pesc-ciesc prei cussarvet?»

11. Ciè gevapi i t' Diiscmve t' Propagands: «Dietart ɛghieȥun, e scegnue per ket pun gikiùene ci t' Ksctent, pā bâa mcat murtaar, e pā ù met borgi i t' nkȥȥȣemit, munnen me e blee giân, ci cussart j–a–ù grabissin t' Ksctenve tier, nò per c' dò far arsȣjet munnen me e marr prei tȣne, e munnen me e sctii n' pun per nevoj, e per essape t' veta, nonsè cussart t' a keen grabit n' luft bâam pā rugh.»

12. E giascta n' mnȣr, ci e pat sckrue Frano Longobardi, âsct kione: «Atà, ci i permênme par, e mâ fort Rescpert a bâin mcat jò vec per pun t' giâs marrun hainisct, por eȥè per pun t' marrunit pā hak, sicur atà, ci appin sebet cussarve me grabit mâ me gairet, e prannei a jan me borg me nkȥȥȣe ugnii si giân, ci e kan blee, asctù giȥȥ dammet, ci jan bâa t' Ksctenve? Arsȣeja e ksait Scciȣbe âsct, psè, sicur gnadissaa ȥȥon, cussart,

BKsh

cuur nissen me placckue, grabissin dò giâa me uɛdai, ci j–a scessin robve, ci jan n' Tunus, nò t' Ksctenve, ci vin per rescperii, t' zilat nuk kiscin me i vieȥ, mos me pass ket uɛdai, psè t' pā–Feeve nuk jan as t' nevoiscme, as t' dobiscme. Por kio pun nuk ban scpesc vakii n' giâna, ci cusctoin scium, e vet Rescpērt ktu riin mâ fort per me blee giâa, ci i ciet venni: e t' nnêjunit e tȣne n' Tunus, m' scka duket, âsct me t' maȥe dobii t' ktȣne t' mierve rob; psè per sebet t' atȣne scperblehen mâ pā frigh, mâ coλai, e mâ liir, pos lmoscnave t' perdiccmve, ci bâin, me t' ziλat jò vec lezzoin nevoit e robvet, por eȥè mâ fort atà i mmain Mesctart, e Capelat. »

13. T' Diiscmit e Propagands cisctù pergiegne: « Dietart ɛghieȥun e scegnue per ket pun giȥȥ e gietne m' gni fial, e ȥȥane, ci nner t' Kscten, ci riin n' Tunùs, asgni s' âsct me borg me nkȥȥȣe giân marrun t' Ksctenve prei cussarvet, as nuk bâin mcat murtaar, nonsè cussart at giâa e grabissin me uɛdai, ci me j–a–ù scitt t' Ksctenve, e ksctù me bâa ciaar: nrȣscei s' kiscin m' e vieȥ, mos me e pass ket scpness: por t' Ksetent munnen me mcatnue, n' u leɛetoiscin mî hainii t' assai giâa, ci cussart j–a marrin t' Ksctenve tier. »

14. Dietart e Cuvenit t' Propagands n' ket mnȣr pergiegne; por gienè i pvetne t' Diiscmit e Cuvenit t' Scêitit Offiz, a patne cunn gabue. Kta mùerne fort hoλ me e rrab punen, e pàane me uȥ me i pelciȣe, e me i forzue gevapet e atȣne. Dissaa permî ato fial t' Diiscmve t' Propagands gienè i sctuune cito fial; ci i Kscteni, ci e bleen prei cussarvet giân e vieȥun, per me librue vehten prei c' dò mcatit, ciaire s' kaa pā pass mennen me e nkȥȥȣe at giâa, me bâa vakii, ci me dall nnegn her i ɛoti i assai giâa, ci me e scperblȣe me acc pare, saa bleesi i gnehi Turcve. Kto fial nuk jan per t' u citt posct, as nuk jan t' pā arsȣescme per me i pagiue ɛemrat e atȣne, ci blein

BKSH

kso giâjet prei cussarvet. Molina nieri fort i hoλ, e i knùescm cisctù flet n' Libr, ci e kaa sckrue permî kso punsc: « Gienè per me i rahatue ɛemrat kiò eɀè âsct per t' u ɀɀan, ci cuur sciffet prei niscianesc, se ajo giâa, ci t' Ksctent e blein prei Turcve, ci me per ɀûun e kan ɛaptue, nuk kaa per t' raa cùr n' hϑccm t' ɛotve t' vet, sicurse mâ t' sciumen ban vakii, kan iɛen me e blee liir, e per sckret me gnat niet, ci n' dalt taman i ɛoti i assai giâa, ktii me j-a ɀan per gnacc pare, saa kaa citt prei culetet per m' e blee prei Turcve; jò se, bleesi munnet m' e nall per essaap t' vet. Ciϑnci merret me menn, se kso doret dò t' cailisset i ɛoti i giâs, e ksctù n' mos u cailisst, kiscte m' u cunnersctue m' gni mnϑr pā arsϑe. Cisctù ù pergiegia dissaa robve t' Kscten, t' ziλt n' Arik blene fort liir prei Karapve dò tescia, e placcka t' Portoghesvet n' vakt, ci dicc Kraili Sebastiani: » Munnet m' u ɀɀan, ci sot kϑ âsct mennimi i sciumvet; e ktϑne u percrahen t' Diiscmit tier, sicur Coninch, Tanner, Castropalao, Bonacina, Diana, e sciokt e tϑne. Dissaa eɀè ksisc, e sidomos Molina, e Castropolao kte e sctoin, ci munnen m' u blee pā mcat tesciat e Kiscs, e takamet e Lterit nò petkat e Mescs, ci Turcit i kan ɛaptue, o i kan grabit; psè n' hak t' ktϑne tesciave t' sciuguruеme blehet mâ me arsϑe mennia e t' Ksctenvet, t' ziλvet ù kiene marr prei Turcvet, ci dò t' jeen, barè mâ conen, ci ato tescia t' i urɀnoin t' Ksctent mâ fort, se Turcit, e t' pā-Feet tier.

15. Ugo Grozio n' Libr t' vet cisctù flet m' gni venn: « Giâja e hùei, ci u blee pā hille, âsct per t' u nkɀɀϑe, e nuk munnet m' u kercue paria, o grosci ci u ɀà per at giâa, » por tuk i ɀɀà kto fial, hini me i sctue kto tiera: « Por prap e prap, si m' bâhet mue, âsct per t' u ɀɀan, ci cuur i ɛoti i giâs nuk kiscte muit me dò ghiass m' e pass at giâa nnen hϑccm t' vet pā nnogn harc, sicurse po e zaam, me i pass raa giâja e tii nner duur

t' cussarvet; ather munnen m' u sctii n' essaap acc pare, saa i εoti pat me harciue me vuλnet per me e pass n' dor at giâa. Me e pass para sȣȣsc, e nner duur gni giâa sen, ci u buer, e ci me εòor iscte zierr âsct bessa discka, ci cuscton, e i εoti, ci massi e pat bierr, e fiton perserii, kȣ ksctù gikohet se u baa maa i passun.» Kȣ Dietaar massi gneti n' Libr t' vet pat msue, ci gnai, ci e mma nghiat vedit giân marrun prei tietrit n' luft pā giȣg, âsct me borg me e nk̦k̦ȣe, pā sckue largh me fial kȣ vet k̦k̦ot cisctù: «Gienè munnet, n' past harciue giâa, o n' past hiek mûnn ai, ci e kaa at giâa, me sctii n' essaap acc, saa t' εot iscte dasct me harciue, o m' u munnue per me zierr giân e bierun. N' e past prisc at giâa pā pass fai, o n' e past ciue gneti, s' âsct me borg me i k̦an giâa t' εott, pos m' scka munnet m' u gikue, se âsct baa mâ i passun.» Kanûni i scecuλit e ep, ci cusc t' a keet blee robin e hùei εaptùem perpara prei anmiccvet, e ban hȣccm per vedi; por me ket sȣλ, ci i εoti i herscm n' pagoft per me e scperblȣe acc, saa harcioi bleesi per me e pass at rob prei anmiccve, o cussarve, bleesi t' jeet me borg me j-a nk̦k̦ȣe atii pā dȣȣ fial. Por me bâa vakii, ci me e pass blee robin e hùei pā diit, se kiè i huej, me giȣg t' scecuλit, ai gnather âsct me borg me j-a nk̦k̦ȣe t' εott, ci e lȣp robin e vet me acc pare n' dor saa bleesi per te pat laa, cuur εotnia i herscm n' coh trii vietve t' a keet kercue; psè n' bâscin me calue ato trii viet, atbot ai nuk kaa giâa n' dor, e biir creit hȣccmin me e scperblȣe. Gik̦k̦ kto fial diftoin, ci scka sctuune Dietart e Cuvenit t' Scêitit Offiz tui pergieg Dietarve t' Propagands, patne rugh, e arşȣe: kto fial e bâin ek̦è maa t' saghλamscm, e mâ t' nghullun mennimin e atȣne, ci msoin, ci parel dò t' i nk̦k̦ehen gnatii, ci me pare t' gnehuna n' dor e bleù giân εaptuem prei luftarve, o cussarve ek̦è n' luft pā giȣg. E nonsè Ugo Gro-

zio per pun t' kʒʒȣemit t' parevet nuk i kaa pippat basck me atà t' Diiscm, ci par i zûme n' goi por massi kȣ vet dò, ci i duhet t' εott giâs me i ʒan bleesit acc, saa me vuλnet kiscte harciue per me fitue perserii giân e bierrun; bessa gni essapcii i mir, e i rrahun me hii me vûu n' kȣmet ket giem giemi mos voft per te, vè sakt m' gnat hudud, vè m' gnacc , saa bleesi laù per me e pass at soi giâjet.

16. Scka u bissedue nder ktu, u fol per pun t' tesciavet, t' rrobevet, t' rêmevet, e t' takamevet sctpiet. Tasc praa na duhet me scikiue ato arsȣe, ci u citne per pun t' rrobevet, a munnen me pass forz eʒè per pun t' tokvet. Bessa scciȣbet, o vesvesset, ci tasc po tereεiten, e ci i ʒane sebet ksai davaa m' u kciȣr , nuk rrahin , o giùein rrobet, por tokt. E per n' kioft nnogni ferk nnermiet rrobeve, e tokve, ajò arsȣe, ci duket o gikohet e foort per pun t' rrobevet, nuk munnet m' u citt eʒè per pun t' tokvet: e per n' kioft cunn nnegni Lig, ci kiscte me dall-εot t' εotve t' toks ; coλai nnocusc kiscte me muit me ʒʒan, ci nonsè ai, ci t' i keet blee rrobet εaptue n' luft prei Turcve, munnet pa frigh se hin n' mcat me i nall, por t' jeet gadi me i nkʒʒȣe t' εott, ne i kercoft, e ne i laft paret, ci bleesi i kaa pague: gienè ksctù me gikue nuk kiscte me muit permî gnat tietrin, ci bleen tokt εaptue n' luft prei Turcve.

17. Na ʒʒame pār, ci scka u bissedue nalt, u fol vec per pun t' rrobevet: emernâmet, ci dùelne n' viet 1630, flassin permî rrobe; e permî rrobe flassin eʒè t' Diiscmit, ci i permênme. Na e lsciùeme eʒè gnat fial, ci «gnanii» âsct scciȣbe, ci càa âna e ligs rrobet, e tokt kan nner vedi nnogn ferk: se cu âsct kȣ ferk Na tasc po e calzoim. Temelli, mî t' zilin psctetten atà, ci ʒʒon, ci t' Ksctent munnen me scpyrt me i nall per vedi rrobet o rêmet, ci i kan blee prei Turcve massi kta i patne grabit t' Ksctenve

tier n' luſt, ci pā rugh kiè baa cunra atѳne, ai temell giʓʓ cinnron n' vuλnet t' εotvet, t' zilt, sicurse merret me menn t' nierεvet t' urt, nò jan raεii, nò nuk cunnersctoin faret, ci tesciat, e rrobet e tѳnve marrun prei t' pā-Feesc t' bin nner duer t' Ksctenve tier. Bessa cur ſar frѳtit, o dobiet s' ziiret prei rrobesc o tesciasc; e t' εot e ktѳne dò t' barrin mâ me cief, nò sakt me iʓnim mâ t' voghel, ci ato rrobe t' i keen mâ mir t' Ksctent, se t' pā-Feet; psè Turcit si t' i keen, mâ coλai nner duer t' ktѳne munnen me hupp; sicurse mir e ven-o-rôe Molina. Por psè kio arsѳe, ci t' εot e rrobevet jan kso doret raεii vec càa âna e giâs, ci s' âsct e nghullun, nuk munnet m' u citt kio arsѳe asctù eʓè càa âna e giâs, ci âsct e nghullun sicurse âsct toka, jan art, livaʓet, proscmet, ograjet; hem psè t' εot e ktѳne biirin frѳtet, hem psè s' âsct friga e t' huppunit t' ksai giâa; knei dell ai ferk, ci ʓʓame, se kan nner vedi rrobet, e tokt. Ne-mram s' kaa scium, ci e citme eʓè ket ſial, ci munnet belcim m' u giet nnegni sen urʓnue prei ligiet, ci i dell-εot t' εotve toks, e jò t' εotve t' rrobevet. Gnimen praa ligia cisctù flet dicù m' gni venn: « N' kioſt marr giâa sen n' luft, scikiohet si me ken placck, e i εoti s' kaa hѳccm me e kercue, » me kto fial merren vesct rrobet, sicurse e ven-o-rôe *Glossa*. Por ligia vet gneti flet cisctù: « Tuk t' perεêhen anmicct prei arvet, ci i patne εaptue, hѳccmi i atѳne vien perserii te t' εott e herscm, e ato ār nuk sckoin as per mirii, as nuk mmahen sicur me ken placckue. » Kto fial appin sebet t' Diiscmve me ʓʓan, ci tokt, cuur ngrehet lufta, kan mâ scium hatter, e nnèer, se rrobet. Psè rrobet, o rèmet gni her ci t' keen raa nner duur t' luftarvet, o t' niεamvet, eʓè massi t' bâhet pagia nuk nkʓʓehen mâ, por i pàt cusc i pàt: tokt, tuk t' bâhet pagia, me vrap eppen t' εotve ci perparannei i patne urʓnue; sicurse mir e veen-o-rôe Molina, Covarruvias, Diana, e Castropo-

lao. Ksctù si jan fialt, nalt Na e dàame, ci nnoscusc prei arsʊesc, ci u citne, munnet coλai me cinnrue tui ʒʒan, ci t' Ksctent gnimen kan iεen me i nall me scpyrt tesciat, ci i kan blee prei Turcve, nonsè kta t' i keen εaptue n' luft bâam me hille, por t' jeen gadi me i nkʒʒʊe t' εotve, ci t' dùen me i scperblʊe me pare n' dor; e ci kio pun ksctù nuk munnet m' u ʒʒan per gnata, ci i blein tokt prei Turcve. Na praa tasc po hiim me e citt n' drit ket pun tui i vûu n' tereεii fialt, e arsʊet e Dietarvet.

18. Leonard Lessio dicc, para se po delscin emernâmet n' viet 1630, due me ʒʒan, ai dicc n' viet 1623. Kʊ n' Libr t' vet nner saa tiera pun, ci hîni me die t' maʒe me i scikiue, scikioi eʒè ktêne: « A munnen Kattolikt me i blee prei Luteraisc t' mirat e Kiscs? » ksctù ai pergieg: « Kattolikt nuk kan iεen me i blee tokt e Kscvet, e t' Cuvenevet, ci Luterait i kan εaptue, e ci kan sckue per mirii, pos me niet, ci me i nkʒʒʊe dicuur t' εotve, me giʒʒ fitime e frʊte, ci mas asso cohet kan pass prei atʊne tokve: psè ato tok jan t' hùeja, asctù frʊtet, ci ziiren, o merren prei atʊne. » Knei dihet, sicurnese posct kena me calzue, ci bleesi cùr nuk munnet me i kercue prei Kiscvet, e prei Cuvenevet paret, ci i kaa harciue per me i blee ato tok; psè kaa blee kecc. Lessio tui mennue me vetvedi, ci kiscte muit nnocusc me i raa cunra tui i ʒʒan, ci ato tok, mos me i pass blee Kattolikt, kiscin met nnen hʊccm t' Luteraivet, ci e kiscin marr frʊtin prei atʊne arve; ai vet pergieg, ci ajò arsʊe ktu nuk eʒz; ciʊnci Luterait eʒè jan me borg me i nkʒʒʊe. Ne-mram Kattolikve ep ket ksciiλ, ci t' u marr-vesct me t' εot e tokvet t' nreccien, e t' goditten me ta, e t' bâin contrata t' rêa, n' forz t' ziλavet munn t' i nallin pā vesvesse ato tok.

19. Massi dùelne emernâmet u' viet 1630, sckrùene cita t' Dìiscm, t' zilt tasc càa gni càa gni po i permênim. Verjuys nuk âsct m' gni mennim me Lessiun n' hak t'

nk‡‡ɤemit t' frɤtvet, por n' hak t' nk‡‡ɤemit t' toks, o t' cifλekut pippat me te i kaa basck, e‡è se i εoti nuk j-a pagùen bleesit scka kɤ kaa harciue per me pass at tok, o cifλek prei t' pā-Feùt, nò prei Luteranit. Ne i past blee pā hille (ciè arsɤeja e tii), s' asct me borg me i nk‡‡ɤe frɤtet, ci i kaa marr, por token âsct me borg me e nk‡‡ɤe: «Kattolikt, ci n' gabim, e pā hille n' εemer i kan nnen kɤccm Cuvenet, sctpiat, Kisct, nò tieter giâa t' ngullun ksi sojt, munnen rahat me i nall nder n' at coh, ci nuk munnen m' u εaptue prei εotve t' vet; as ne cacc jan me borg me pague giâa sen per frɤte, ci kan marr.» Arsdekinu n' Libr t' vet pvet: «A munnen Kattolikt me i blee tokt e tierve Kattolikvet, ci jan εaptue prei Luteraive n' luft bâam pā rugh,» e pergieg ai vet, ci munnet kio pun m' u baa: 1. n' u cailisscin t' εott; 2. n' u bâft raεii Papa, e kte per me forzue i ciet per fusc emernâmet, ci dùelne n' viet 630; 3. n' kioft baa nner sɤλe li‡un nner Kraila Kattolik, e Luterai, ci Luterait munnen me i mmait tokt e Kattolikvet, e me i sunnue si t' dòen atà vet: kto t' gi‡‡a jan jasct essapit t' ksai davaa. Arsdekinu cu flet ksctù, flet per pun t' toks. Nner tiera arsɤe, per me temellue msimin e vet, ciet arsɤen, ci i tokon heir scium Fees Kattolik, cuur ato tok t' jeen nnen hɤccm t' Kattolikvet mâ fort, se t' Luteraivet. Por ato arsɤe, ci i ciet Arsdekinu, nuk kan cùr far temellit, e ne e paccin, e kan t' leet fort. Psè per pun t' tokvet, ci Luterait n' luft bâam pā rugh i kan εaptue, nuk munnet me ken, ci t' εott e herscm bâhen raεii m' u scitt, e m' u blee, sicur mos me pass ken dicuur tokt e tɤnve, e prannei Kattolikt nuk munnen me i blee prei Luteraivet, ci i kan grabit pā gisg. Emernâmet, ci dùelne n' viet 1630, flassin per rrobe e takame vec; e kio arsɤe nuk munnet m' u citt per pun t' tokvet. Ne-mram Selia Sceite gi‡‡–her i sciaan, e i biè cunra atɤne sɤλeve, ci

Krailat Kattolik e Luterai i bâin atà nner vedi, n' hak t' giâs t' Kiscvet, e t' Cuvenevet.

20. Karlo Frano *a Breno* Frat i Sc' Francesckut n' Libr bâam per Missionaar t' Orientit pvet mâ pār: « Tokt e Kiscs, ci t' Ksctent i blein prei t' pā-Feeve, a jan me borg me i nkʒʒʊe, nò barè per pun tʊnve m' u nrecc, e m' u goditt me t' Part e Fees: » e massannei ai vet pergieg, ci jan me borg me i nkʒʒʊe: 1. psè t' Ksctent tui diit, se ato jan tokt e Kiscs, kiscin me e mmait me hille giân e hùei; 2. psè haini i pā-Feù nuk muit me i ʒan bleesit t' Ksctenit kʊccm mâ t' maʒʒ, se e pat ai vet permì giâa t' scittun; e sicurse scitsi i pā-Feù per sebet t' hainiis, e t' grabitciis nuk pat cùr far hʊccmit mî at giâa, ci me forzade e vòʒ, e e ɛaptoì, e massannei e scitti; asctù praa as bleesi duhet me ʒʒan ci nuk muit me fitue cùr far hʊccmit permî at giâa: prannei âsct me borg me e nkʒʒʊe cûi i perket; 3. psè reguλa âsct per giʒʒ-kenn, ci gnai, ci e bleen prei hainit gni giâa sen, pā diit, se kiè e vieʒun, me scpyrt âsct me borg me e nkʒʒʊe n' at sahat, ci dell n' meidan i ɛoti taman i assai giâa. Capet massannei cunra gnatʊnve, t' ziλt massi t' keen blee prei t' pā-Feesc nnogni sen, ci kiè e Kiscs, kuitoin, se maroin borgin e vet, n' i ʒʒraççin n' ɛia-fete, e n' gosta Priſtnit e Famuλiivet, sidomos giâja e bleeme n' kioſt ken e Kiscvet tʊne. Nuk ri pā i permênn emernâmet, ci kien bâa n' viet 1630; por ʒʒot, ci ato jan bâa vec per pun t' rrobevet, ci i ɛaptoin cussart, e i scessin t' Ksctenvet t' ziλat se dell i ɛoti me i scper-blʊe nuk munnet me ken cûr far scpnesset. Ne-mram j-a ban vetvedit ket cunnersctim: ai, ci e bleen giân e Kiscs prei t' pā-Feùt, Kiscia mâ fort kaa heir prei kso s' bleemiet; e prannei bleesit jò vec nuk dò t' i tokoin cur far ɛoλumit, por bilè, per n' kioſt megiʊm, dò t' i tokoin nnegni dobii. Por ksai arsʊes i pergieg tui ʒʒan,

ci bleesi, ci t' a keet sсperblȣe giân e Kiscs prei t' pā-Feùt, ket dobii kaa prei t' bleemit, ci munnet me i kercue prei Kiscet paret e veta, nò m' u nrecc m' gni far mnȣret me t' Part e Kisc: « Atà, ci e blein giân e Kiscs prei t' pā-Feeve, ci i kan ɛaptue, jan me borg gnimen me i nkʒʒȣe, psè ajò giâa âsct e hùeja, por massi t' i keet zierr paret e veta, nò massi t' jeet goditt per pun t' assai giâa me t' Part e Fees. » Por kȣ Dietari vet tui dasct me scikiue ket tieter scciȣbe, a âsct me borg bleesi me nkʒʒȣe giân, cuur i Pari i Kiscs mos t' nnighioin as me i pague scka kaa harciue per me e pass at giâa, as me raa n' uidii me te m' nnogni soi mnȣret, e tui pergieg ai vet, ci gienè âsct me borg me e nkʒʒȣe; me ket far gevapit duket, se s' âsct m' gni caide, e m' gni tereɛii, e duket sicur me hangher fialen e vet: « Por n' mos nnighioft i Pari i Kiscs me nkʒʒȣe giâa sen t' sсperblȣessve (atȣne, ci i kan blee tokt prei t' pā-Feesc), nò m' u nrecc, e m' u goditt me ta m' nnegni far essapit, bleesst jan se jan me borg me i nkʒʒȣe; ciȣnci ato tok jan t' Kiscs, e bleesst t' j-a lâan baftit t' ligh, se e blèene giân e hùei; sicurse bissedùeme permî gnata, ci blein prei hainit gni sen t' vieʒun, ci dò t' j-a nkʒʒein t' ɛott eʒè psè nuk munnen me i zierr paret e veta prei hainit. »

21. Na ʒʒame, se kȣ Dietari nuk âsct m' gni caide, e tereɛii nner fial t' veta: pohin e ban jò. Nalt ai pat ʒʒan, ci bleesi i mèr paret e veta prei t' ɛott giâs: por câh posct, ai tui j-a lân t' ɛott giâs hȣccmin me i ʒan bleesit a mos me i ʒan paret, dò, ci bleesi t' j-a nkʒʒein giân t' ɛott, eʒè sè nuk i ziir paret e veta. Na ʒʒame eʒè, se kȣ vet duket sicur me hangher fialen e vet, e sicur mos me bissedue nreit. Psè kȣ massi pat ʒʒan, ci hȣccmi i toks i ri giʒʒ-her t' ɛott t' parit, e ci nuk sckoin cùr te bleesi ai hȣccm; knei miaft mir merret-vesct, ci i ɛoti taman i giâs, ci dò me marr giân e vet, nuk âsct

BKSH

me borg me pague pare per at giâa, ci âsct e tia; por ci mâ fort at giâa kaa per t' a marr, pā pague, e pā ȥan asgni sen; nrȣscei me ken, i bii t' εott me blee giân e vet. E n' u giett cusc me ȥȥan, ci nuk âsct jascta rughet, e giȣgit me i ȥan i εoti bleesit nnegni sen; ciȣnci, sicurse flassin emernâmet t' viets 1630, cisctù ban vakii n' hak t' rrobevet, t' ziλat i εoti nuk munnet me i marr per pā i ȥan bleesit paret, ci i kaa citt prei giepit t' vet; atii i pergiegiet n' ket mnȣr: hȣccmin permî rrobe e mer bleesi, i ziλi massannei âsct me borg me i nkȥȥȣe t' εott, ci i lȣp, e i kercon me pare n' dor; por hȣccmin permî tok nuk e mer bleesi cùr, psè ai hȣccm giȥȥ-her i ri t' εott t' parit. Bessa hȣccmi i giâs prei t' parit εott nuk vè te gni tietr, pos ksctù n' urȥnoſt ligia, nò n' kioſt baa ksctù adet prei vuλnesset t' nierεvet. Bleesst hem t' rrobvet, hem t' tokvet, càa âna e ligs kciȣren, e mmahen giȥȥ gni barabar. Asgni lig nuk kaa urȥnue, ci hȣccmi nò i rrobevet, nò i toks t' ven prei t' parit εott, ci i urȥnon, te ai, ci t' i keet blee prei atȣne, ci i kan εaptue, e grabit. Por ferku, ci âsct prei bleesit t' rrobvet, e t' tokvet, vien prei vuλnesset t' nierεvet; psè, sicurnese folme sipri, merret me meññ, ci i εoti i rrobevet âsct raεii, ci rrobet t' i keet nner duur t' veta bleesi, mâ fort, se i pā–Feù; e n' hak t' toks kio vuλness nuk âsct prei ânes tii.

22. Praa Na me ghiass ton nuk i biim cunra aspak emernâmeve t' viets 1630, n' ȥȥaccim, ci miaſt mir flassin atà, ci ȥȥon, se hȣccmi i toks i jet t' εott, i zili pā pague asgni sen munnet me marr giân e vet basck me giȥȥ frȣte, ci jan zierr prei assai, prei gnatii, ci e bleù me pare t' gnehuna prei εaptuessvet. Kte e dò essapi i luſts ci u ngreh me hille: kte e ȥȥon gnatà Dietaar, t' zilt msoin me arsȣe fort t' mir, ci cusc kaa sceiȣbe, o vesvesse, se e bleen giân e vieȥun, nuk munnet mas-

*

sannei me i kercue prei t' ɛott paret, ci i kaa gnehun hainit: «Bleesi me hille n' bleft per vedi giâa, tui diit, o tui pass sccіȣbe, nò vesvesse se âsct e vieɀun, nuk munnet prei t' ɛott me i kercue paret, ci i kaa ɀan per at giâa hainit scitsit, psè s' kaa cu capet me uɀ me i kercue:» ksctù flet Silvio n' Libr t' vet Bilè ginnen scium gnassi t' Dìiscmisc, ci msoin, ci eɀè gnai, ci e bleù pā hille giân e vieɀun nò prei hainit, nò prei tieter cūi, âsct me borg me j–a nkɀɀȣe t' ɛott, e ci nuk munnet prei ktii me i kercue paret e ɀànuna: sicurse knoim n' Libr t' Sanchezit, e t' Bonacins. Mehciemet e t' Ksctenvet, ci jan mâ m' ɛaa, kan gikue, e gikoin, ci tokt e Kiscvet ɛaptue prei Luteraivet tuk t' hiccen prei duerve tȣne, ù jessin Kiscvet, ci i patne urɀnue.

23. Cuur kto ci ɀɀame nder tasc, kan forz cunra atȣne, ci blene tokt ɛaptue prei tierve pā giȣg; e kta jan me borg me i nkɀɀȣe pā muit me lȣp, e me marr asgni sen; me c' arsȣe munnen me dliir vetvehten atà tiert, t' ziλt, sicur calzon Arcipesckvi i Tivarit vet hainìsct i ɛaptùene tokt, e basctinet e Kiscvet, e t' Cuvenevet, e i ɛaptùene per sebet ci kiene ato tok affer tokve t' vetave? Si munnen kta me psctue vetvehten prei borgit, ci dihet accik, ci e kan me i nkɀɀȣe ato tok? Ligt e scecuλit nuk e zaan aspak arsȣen e gnatii, ci ɀɀot: «une càa dit, e tasc saa viet jam tui e ghɛue giân e vieɀun;» psè ajò giâa tui ken e vieɀun, e fitue me hille, saa dò mot t' sckoin, nuk munnet cùr me ken e tia, por giɀɀmon âsct e t' ɛott, Motit nner t' Diiscm u rrah davaja: per hainii a âsct per t' u marr–vesct, cuur merren rrobet e takamet, a por cuur merren tokt, e basctinet? E massi pat zaan venn fiala e gnatȣne, ci ɀɀoiscin, ci per hainii âsct per t' u marr–vesct vec, cuur merren rrobet, e takamet; e tui ken sctȣȣ nner fial me sciocci scioin mâ perte, u bâne basck m' gni fial tui ɀɀan, ci nnocusc pā

BKSH

forzade, nonsè me hille, n' past marr cifλekun e tieter cūi, kȣ vet, saa dò mot t' sckoin, nuk kiscte me muit me e bâa hȣccm per vedi, per kiscte me muit tietri, ci pā hille t' a kiscte marr at tok prei atii vet. Bilè t' Diiscmit e kanûnit t' scecuλit voitne eʒè mâ largh e ʒʒane, ci per m' u bâa hȣccm toka, mmaston ci n' εaman ci ligia e kaa daa per ket pun, bleesi ne-par mos t' keet diit, se âsct ken e hùeja; e nuk desctne massannei me rrmue essapin, se scka dò t' bâin ai blees, cuur t' vin me diit, se kiè e tieter cūi. Por ligt e Kiscs, ci nuk scikioin tieter giâa, vec t' dreiten, uʒen, e scelbimin e scpirtit, hoλime cacc bosce i hoccne, e urʒnuene, ci bleesi gnather vec e ban hȣccm per vedi gni tok, ci e bleen, cuur, nner ato viet, ci ligia i kaa daa per ket pun, mos t' keet diit as ne-par, as ne-mram, se ajò tok âsct ken e hùeja. Bessa nuk munnet m' u ʒʒan, se kio pā-die âsct m' nnogni assisc, per t' ziλt jena tasc tui fol; psè s' âsct per t' u zân bess, ci nner saa viet atà nuk kan muit me nnie prei tiervet, ci tokt e εaptùeme kan ken motit t' Kiscvet, e t' Cuvenevet . . . .
. . . .

24. Atà n' u munnoiscin m' u cap barè me ket arsȣe, ci per ket pun munnen me i mmait ato tok, psè u lsciùene prei t' εotve, due me ʒʒan, prei Kiscve, e prei Cuveneve, e gni giâa, ci t' lsciohet, ligia j-a ban hȣccm gnatii, ci e εapton; ksctù atà n' hiscin me bissedue, kiscin m' u giett n' t' maʒʒ gabim. Nner giâna t' lsciùeme nuk munnen m' u gneh ato, ci i εoti nuk i kaa nnen hȣccm, psè s' munnet me i pass, sicur biè puna n' essaap ton; por gnehen ato, ci nnocusc prei vetvedit, e me vuλnet i len, e i lscion, psè hȣccmin e tȣne s' e mmà per asgiâa: « Per giâa t' lsciùeme, » ʒʒot ligia, « mmahet gnajò giâa, prei t' ziλet i εoti t' keet hiek dor me gnat niet, ci mos t' dôen, ci t' jeet n' kônt, o n' essaap t' gianave

BKSH

t' veta, e prannei atȣ atȣ kput, e s' âsct mâ t' ɛoti i assai giâa. » Prannei nuk mmaken per giâa t' lsciueme tesciat, ci i ɛoti i barks per mos m' u mȣt n' uj i ciet n' deet, e n' i mart cusc per ciaar, ban hainii. « Gnimen tieter âsct arsȣeja i atȣne seneve, t' zilat, cuur ban fortun n' deet, citten n' ui per me e lezzue barken: kto ù jessin t' ɛotve; psè dihet accik, ci ato nuk citten n' deet me gnat menn, ci s' dò cusc me i pass, por mâ fort, ci me giȥȥ bark t' psctoin prei reɛicut t' detit. Praa n' i past marr cusc per ciaar ato tescia, ci taλaɛet i kan citt n' bregh, nò eȥè n' deet n' i past giett, ban hainii: » cisctù ligia flet.

25. Ciè praa, o Biir i Dasctun, giȥȥ scka muitme me mleȥ basck m' gni lettr, Na i mloȥme per me i pergieg Arcipesckvit t' Tivarit permî essape, ci jan calzue ciȣsc n' fiλim t' ksai lettrs son. Kȣ gevapi ȣn munnet m' u ȥȥan, se i ghiet gevapit ȥanun prei Cuvenit t' Propagands, t' ziλin ti Neve na diftove; por jò per ket pun po t' calzoim, ci Neve n' à baa ciefi giȥȥ-ugnii. Arcipesckvi n' lettr t' vet ban me diit, ci scka nnoȥ n' Tivaar, nnoȥ eȥè nnèr tier scehere t' Scciȣpniis, cu scium jan t' Ksctent, ci i kan nnen hȣccm tokt e Kiscvet, nò psè i kan blee prei Turcve, nò psè vet i kan ɛaptue. Ai i mêccmi Arcipesckv sckon praa mâ tek anei; e tui pass t' maȥȥ disciir, ci t' i diftohet nnogni rugh per me i pagiue ɛemrat, e per me i ɛghiȥ atà, ci kan raa nnèr maλkime per sebet t' atȣne tokve, ci i mmain pā giȣg; gienè prap calzon, ci âsct per t' u drasct, se bâhet ɛciurm, e gaλaat, n' j-ù vûft borgi, sicurse giȣgia kiscte me e ȥan, atȣne, ci i kan sot tokt e Kiscvet, nò me i nkȥȥȣe ato tok, nò me i nkȥȥȣe frȣtet, nò nnegni piess t' tokvet, o t' frȣtvet. Duhet me vûu-o-rôe eȥè, ci Tivari, e tiert scehere t' Scciȣpniis, per t' ziλt tasc jena tui fol, jan nnen hȣccm t' Turkut: prannei mâ e voghla pun, ci kiscim

BKSH

me muit me drasct, me ciλue ci me bâa vakii nnegni e perεieme, kiscte me ken kio, ci t' delte jasct emernâmia: « sicur tokt i keni, asctù t' i mmani, » ci asgiâa nuk kiscte me viit per me i pagiue scpirtnat, e εemrat; n' mos t' bâte vakii nnegni sen eʒè mâ kecc cunra t' Ksctenve, e cunra Scêites Fees son. Friga, ci munnen t' Ksctent m' u marr nneper kam, e ci Feja munnet me pass εoλum prei t' pā-Feesc; kiò âsct, ci Na turbuλon, e Na travajon; e gnatie Nee na sctȣȣn, ci, pā n' u citt perpara nisciane t' rea, e mâ t' sakta per me marr-vesct, scka kiscte m' u drasct mâ fort e mâ fort n' ʒee t' Sccisȣpniis, me baa ci me vûu dor ksai pun, mennoim ci s' kiscim muit me daa curgni sen permî msime, nò permî hȣccme, ci jan per t' j-ù ʒan n' hak t' ktȣne essapeve Arcipesckvit t' Tivarit Scka tasc munnena me t' diftue tȣȣ, e t' urʒnoim, ci t' a bâisc me diit eʒè Cuvenin e Propagands, âsct kio vet, ci Na, per arsȣe t' pusctets t' maʒe, ci e kena mî giʒʒ t' mira, e giʒʒ giâna t' Kiscve t' dȣrgnâs, Na jena baa cail me j-ù fall t' Ksctenve t' Sccisȣpniis, ci i kan tokt e Kiscs, frȣtet, ci kan marr prei ksosc, e m' ù ʒan hȣccm me i nall ato tok, nonsè pā uʒ i kan εaptue, nò jan εaptue prei tierve pā uʒ, e me i εghiʒ prei maλkimesc, ci per kso punsc i kan marr. Kso doret jena baa cail, per arsȣe, ci mos t' sosset belcim Feja e t' Ksctenvet n' Sccisȣpnii, cu alaa per miscriir Tenεot lulεon, nonsè e vorfna âsct nner kam Turcvet; per arsȣe, ci mos t' Na bâin vakii me nnie, se Turcit jan ciue si bisc cunra Ipesckvive, ci i bain me ik prei Sccisȣpniet, e cunra t' Ksctenve t' pā fai, ci i munnoin, e i castigoin m' giʒʒ far mnȣrsc; per arsȣe eʒè, ci Nee na gnitten, o na lêhen cacc scium t' kccia, n' prittoiscim me hîi nnermietz me i largue me gnat pusctet, ci Εotȣn N' a kaa ʒan « per me i goditt, e me i nrecc punt, se jò per me i ciart, e me i rrèennue.

N' kso nevoisc Papt tier nuk patne scciѳbe me punue n' mnѳr ton.

26. N' coh t' Mriis Krailizzs t' Inghilters Cardinaλit Polo i kiè vûu n' ciaf barra me paitue at ʒee me Kiscen e Roms; e Papa Giulio i Treti n' lettr, ci i cioi me nân dit t' Marzit 1554, i ʒà ɛen m' u marr-vesct, e m' u goditt, per pun t' frѳtvet, e per pun t' rrobevet, me atà, ci e patne ɛaptue pā giѳg giân e Kiscs, e ci t' iscin nkʒʒѳe prei Fejes son. E psè per me crѳe at pun beldà u mùer-vesct, se atii Cardinaλit i kiene ʒan hѳccmet teper pak, Papa Giulio i Treti, me gni tieter lettr sckrue me 28 dit n' Ciersciuur 1554, i ʒà tan hѳccmet m' u nrecc, m' u goditt, giʒʒsesi me raa n' uidii me c' dò far gìndsc t' assai Regnii, ci i patne ɛaptue si rrobet, asctù tokt e Kiscvet, per t' zilt Krailizza vet t' iscte lutt, e me i ʒan ɛen atѳne me i mmait pā vesvesse t' mcatit, e me i baa hѳccm per vetvedi. E ai Cardinaaλ, «ci mâ mos t' iscin neɛ, e perɛie gindt per kso punsc, prei s' luttunasc t' Mʒaivet kiè scterngue m' emen, e m' pusctet t' Paps me i vûu mbѳr lettrs, e me calzue, ci atà, ci i patne sckell ato tok, e ɛaptue ato rrobe, iscin giʒʒ t' ɛghiʒun, e ci gni her e per giʒʒmon t' kiscin nnei pā scciѳbe, ci Kiscia cùr s' kiscte per t' i traɛue.» Ksctù sckrùen Spondani, e ktii i percraben Sanderi, e Davanzati: t' ziλt giʒʒ eʒè e levdoin at Cardinaaλ, ci me scium menn, e me t' maʒe urtii gni pun cacc t' vsctiir diiti me marue pā i lân marre cunn Kiscs.

27. Schmalzgrueber n' Libr t' vet hiin me tereɛit punen e gni Krailit, i zili tui ken Luterâa, scnrit prei Ɛotit vien n' Fee Kattolik: e pvet, c' rugh dò t' marrin kѳ n' hak t' giânavet t' Kiscs, ci i kaa nnen hѳccm n' virtѳt, e n' forz t' sѳλevet t' Vestfalies, ci Kiscia nuk i kaa n' hatter? Ai gevapin e kput cisctù: «Âsct me borg nò me i nkʒʒѳe, nò me i baa rigiaa Scêitit At Pap, ci me i ʒan

iɛen me i mmait. » Ai biè scemλtʚren e Volfangut. Vilhelmit Duks t' Neoburgut, e t' Birit tii, e ɀɀot, ci permî gnata, ci vin n' Fee Scêite « kaa ɛaacon me ken cacc e miscriirscme Selia Apostolik (Scêiti At Pap), ci, por t' jeet gni arsʚe e mir, ep atʚne iɛen me i mmait tokt e Kiscs.

28. Ne-mram Clementi Papa i Gnimɀetti me ɀet dit t' moit Novembrit 1712 i sckroi gni lettr Augustit Krailit t' Polonies per me e zee, ci t' kiscte ciaλtiss me sciummue Feen Kattolik nner ʚlcie t' veta t' Sassonies, e i foli n' ket mnʚr: « Maɀnia jote bessen e kee prei Nesc, e » kercunn vesvesse mos t' keesc, ci as prei tejet, as prei » Krailave Kattolik, ci mas tejet kan me hʚpp n' taft, » as prei tieter cũi, ci t' keet per t' arɀ n' Scêiten Fee » ton. Na s' ciohena me i lʚp, e me i kercuc ato tescia, » e tok, ci heret kan ken t' Kiscvet t' Sassonies; bilè per » me i rahatue ɛemrat e atʚne, ci i kan ato tescia, e » ato tok, n' arɀscin n' Fee Kattolik, sot e per giɀɀmon » kena per t' j-ù fall t' giɀɀa sicur i kan; e kto pun » kena per t' i liɀ n' mnʚr, ci as Papt, ci kan me ken » mas dekes son, nuk kan per t' i ciart. » Ket premtim, ci bâni ai Pap, e mmaiti Clementi Papa i Dʚmɀetti n' Ferman t' vet, ci fiλon *Selia Apostolik;* psè atʚne nierɛve t' Sassonies, ci t' Kiscin arɀ, nò ci kiscin per t' arɀ n' Fee Scêite, ù ɀà iɛen, ci t' kiscin muit me i mmait ato sene, e tok t' Kiscvet, ci iscin nnen hʚccm tʚne, e ci t' kiscin muit me cief t' vet me i urɀnue, e me i sunnue, sicur t' iscin taman t' ɛot e atʚne tokvet; j-ù falli eɀè giɀɀ frʚtet, ci i patne marr nderi m' at dit.

29. Na scioffim vet, ci kto scemλtʚr, ci i prùeme, gnimen giɀɀ-cunn per fiie, e per pêe nuk i pergiegin essapit ton; psè cu folme per Inglis, e per nierɛ t' Sassonies, kercohei mnʚra me i sbut atà gind, ci discroiscin me arɀ n' Fee ton; e scka i nalte? i nalt mos me arɀ n' Fee Scêite giâja e Kiscvet, ci e patne ɛaptue: por

ktù jena tui fol mî nierɛ, ci jan prei anes son, e ci mmahen me hen t' Kscten Kattolik. T' jeet si t' jeet: Neve na duket, se giʒʒ gni âsct temelli i arsȣes hem n' ato scemλtȣr, ci i prùeme, hem n' ket essapin ton; due me ʒʒan, ci n' pun fort t' mʒaja t' gni vilajetit, e fort t' nevoiscme, t' ziλavet miaſt nuk i bihet mrapa me pusctet, ci âsct baa adet, dò t' dallin n' meidan puscteteia e maʒnùescmia Apostolik, ci Criscti j-a kaa psctett Vicarit t' vet Paps t' Roms. Me i nall, per saa t' munnena, ci mos t' rrzohen, e mos t' bin n' scpeλ t' pā funn, atà, ci kiscin me muit m' u sctȣȣ prei tunnimit me dall jascta Fejet, n' mos kioft giʒʒ gni, sicur me j-a-ù sctrue rughen atȣne, ci discroin me arʒ n' Fee Scêite, Nee na bâhet, se kto dȣȣ pun s' kan gnimen nnermiet scium ferk. Kto pàtme per t' i calzue tȣȣ, e tȣȣ̆, o Biir, i Dasctun, po t' a appim Bèekimin ton Apostolik.

Sckrue n' Rom me 19 dit t' Marzit 1752, t' dȣmʒetten viet t' Papλekut ton.

IPESCKVIVE T' SCCIȢPNIIS

DIFTOHET MNȢRA, ME T' ZILEN, PER SAA T' MUNNEN, T' BAAIN, CI T' KSCTENT E ATII ʑÈUT TOKT E VETA T' I NKʑʑEIN KISCVE, NO BARÈ M' NNEGN MNȢR PER PUN T' ATȢNE TOKVET T' GODITTEN ME KISC; E N' MOS MUISCIN ME MARUE AS GNENIN AS TIETRIN ESSAAP, Ù EPPET HȢCCMI PREI SCÊITIT AT PAP ME I LSCIUE TOKT, E FRȢTET ATȢNVE, CI I KAN, E ME I ƐGHIʑ PREI MAλKIMESC.

T' Nnèerscmit Vλàut Col Lercarit Arcipesckvit t' Rodit, Mhȣrdarit t' Cuvenit t' Propagands.

BENEDETTI PAPA XIV

VLLAA I NNÈERSCM, SCNET KEE PREI NESC, E BÈEKIMIN APOSTOLIK.

1. Ti, sicur Na t' urʑnùeme, e sicur kiè mennia e Cuvenit t' Propagands, sckrue ù kee Ipesckvive t' Scciȣpniis, ci jan Arcipesckvi i Tivarit, Ipesckvi i Sckodrs, i Ɛadrims, i Lescs, e i Pultit, aboλà t' dihet prei tȣne, ci me hîi Kisct me i lȣp, e me i kerkue tokt e veta, e frȣtet, ci jan marr nderi sot, prei t' Ksctenvet, ci, massi kiene ɛaptue prei Turcvet, i blene prei ktȣne, nò atȣne ù kan met prei Blessvet per miraaɛ, o per c' dò arsȣe tieter; me hîi me i kerkue ato tok prei t' Ksctenvet, ci psè metne si sckret i ɛaptuene, e i bâne per vedi; t' dihet prei atȣne Ipesckvive, a âsct per t' u drasct, ci me voit Turcve n' vesc kio pun, se neɛen fialt, e bâhet gaλaat; se ù cillet ruga Turcve m' u ciue pèesc cunra o Fejet, nò me i munnue t' Ksctent me nnogni haracc, o pagh fort t' rânn; nò se nnocusc ciorrue prei lakmimit t' giâs,

m' inaat t' Kiscs per mos me i lsciue ato tok, e ato frȣte, ci i kaa marr, dell Fejet, e bahet Turk.

2. E atà Ipesckvi, massi i scikiùene nevoit e Dioccsevet, giʓʓ m' gni fial u gietne tui calzue, ci âsct per t' u drasct, uh eʓè teper fort! ci nò Turcit ciohen n' kam cunra Fejet, e i travajoin t' Ksctent, nò ci nnocusc ʓanun me misc, e me scpyrt mas giâjet t' ksai jet, per mos m' e bierr, nrron mâ par Feen, e ci nnegn her munnen m' u drasct dȣȣ t' εeεat basck: prannei na ksciλùene, ci t' j-a giêim nnogni derman ktȣne haλeve, tui pass diit atà mir, se saa her ci t' iscte duk kio nevoj, jena ken gadi me j-a giet illacin me t' scpeit. Na tui pelciȣe, scka iscte pelciȣe eʓè prei Cuvenit t' Propagands, t' iscin ken arsȣet e foorta, e tui pelciȣe scka na ksciλùene Ipesckvit e Scciȣpniis, gikoim, se permî tiere kio mnȣr âsct per t' u mmait per me i raa mrapa nevoivet.

3. I duhet praa giʓʓ-t-ziλit Ipesckv, nò prei vetvedit, nò m' crah t' Rfȣessvet, e t' Mesctarvet t' urt, e t' rrahun, m' u munnue n' Dioces t' vet me fial t' amla e t' buta, e me msime, ci t' Ksctent, ci kan tokt e Kiscvet, t' a gnoffin borgin, ci ù ri me i nkʓʓȣe ato tok, e frȣtet, ci i kan marr; ci t' a gnoffin vetvehten, se n' c' t' εii haλ ginnen me scpyrt, tui ken liʓ prei maλkimesc, ci Kiscia ù Iscion atȣne, ci i εaptoin, e i mmain t' mirat e ssai. E ksctù n' u giett cusc scnritun prei rreεiet t' Scpirtit Scêit m' u pèennue per scka kaa baa, Ipesckvi, nò ai, ci t' jeet scegnue prei ksi, nuk dò t' prittoin me j-a musc mennen; ci t' nkʓʓein, n' mos giʓʓ giân e Kiscs, barè gni hisse asso giâjet; nò eʓè, ci n' e nalt tann giân, t' j-a vêen scpirtit vet barren me i pague Kiscs per viet càa gni sen; por n' mos nnighioft as me j-a nkʓʓȣe token Kiscs, as me i pague per viet càa gni sen, ather t' munnohet, ci barè t' i nkʓʓein giʓʓ frȣtet, ci kaa marr, o si dò kecc gni piess t' atȣne frȣtvet. Por saa her ci t' ciλoin nnocusc, ci mos

BKSH

t' nnighioin me baa as gni ksosc, a psè nuk i muscet mennia, a psè nuk âsct passanik, a psè âsct i kecc n' εemer, e nuk kaa gaile per scpyrt, e tieter s' di me ʒʒan vec: « sicur nderi sot giân e kam pass, asctù eʒè mas sotit due me e pass, asctù eʒè giʒʒ massulin due me e nall per vedi, sicur perparannei; » Na me ket letter ton giʒʒ-t-ziλit Ipesck per Dioces t' vet i appim iεen, e hȣccm (ci munnet giʒʒ–i–ziλi ket hȣccm me j-a ʒan eʒè tierve, sicurse ʒʒame par), me i lyrue atà, ci kan giân e Kiscs, prei borgit me j-a nkʒʒȣe tokt, e massulin, e atà vet me i εghiʒ prei maλkimesc, prei t' ziλasc jan liʒ. Ksctù t' punoin hem me gnata, ci cailissen me nkʒʒȣe nnegni hisse t' assai giâa, nò m' u goditt me Kisc, ci me i pague per viet càa gni sen; hem me gnata tier, ci cailissen me i ʒan Kiscs, o tann massulin, o barè gni hisse; hem nemram me gnata tier, ci nuk kan mennen me i nkʒʒȣe as gni sen, as tokt, as massulin. Kuitoim, se nuk ban idiεaja me porossit, ci mos t' happet nneper ʒee haberi i ktii lyrimit, ci e ʒame; psè bessa nuk âsct fsctiir m' u marr vesct, ci tuk t' nnihet nneper haλk kio pun, beldà jò giʒʒ, por e sciumma nuk bâin niet aspak me nkʒʒȣe as gni sen, tui diit mirfiλit, se kan per t' u εghiʒ si prei borgit, ci kan me nkʒʒȣe, asctù prei maλkimesc.

4. Kȣ soi testirit, ci ʒame me i lyrue prei borgit me nkʒʒȣe giân e Kiscs, rieʒ prei pusctets son; psè Papa i Roms, sicur i Pari i giʒʒ Kiscvet t' dȣrgnâs, âsct, n' mos i εoti i t' miravet t' Kiscs, i pari vecil i tȣne pò se pò: « Giâja e Kiscs âsct e Paps, sicur i pari vecil, e jò sicur i εoti e urʒnuesi i ssai: » ʒʒot Scêiti Sc' Tom. Knei dihet, ci Na gnimen nuk munnena me scpyrt me i sdesc Kisct per c' dò arsȣe, o per me i baa passanik illacāt ton me giâa t' Kiscvet; por saa her ci t' jeet gni arsȣe fort e maʒe, sicurse pā scciȣbe âsct me baa, ci Turcit mos t' egherzohen cunra Fejet, e cunra Ksctenimit, me baa, per

BKSH

saa t' munnena, ci t' Ksctent t' mmahen n' Fee t' Crisctit, e ci nner ta mos t' ginnen assisc me j-a vùu kamen; e me baa, ci t' pagiohen ɛemrat, ci s' kan puscim, dihet eȥè, ci Na munena me scpyrt me urȥnue, sicurse tasc po urȥnoim, ci per scnet, e rahatii t' ȥeut, per t' mir, e dobii t' Fees t' barin Kisct m' u sdesc prei t' mirave t' veta, ci nuk i kan per hȣccm, e ci ù kiene grabit ciȣsc m' dit, ci e miera Scciȣpnii vuni futen n' crȣe. N' ket mnȣr flet Cardinaaλ Cajetani, e saa, e saa tier. Kte eȥè e diim fort mir, ci scium t' Dìiscm ȥȥon, ci Papa s' âsct vec vecil, por eȥè ɛot' i giȥȥ t' mirave t' Kiscs. Por à âsct ksctù, a s' âsct, ket davaa po e laam n' kam si âsct; psè per tasc, scka na duhet me diit, mmaston kio vec, ci Papa âsct i pari vecil' i giâs Kiscs.

5. Ajo mnȣr ȥanun prei Nesc, ci gni her mâ par Ipesckvit, e Priftnit scegnuem prei tȣne, t' munnohen me fial t' mira me baa, ci t' Ksctent, ci i kan tokt e Kiscvet, t' nkȥȥein nnegn hisse asso toksc, nò barè nnegni hisse assi massulit, ci e ziirin prei tokve t' Kiscvet, para se t' j-ù fallin, e t' i ɛghiȥin prei maλkimesc, ajo mnȣr forzohet jò vec me arsȣe, por eȥè me scemλtȣr, ci na kan lân Papt. N' Arkivii t' Vaticanit hasme m' gni letter, ci Kraili Karoli i Pêsti i pat sckrue Paalit Paps t' Tretit, n' t' zilen ai i pat baa rigiaa, ci t' kiscte paa me uȥ me i ciue n' Germanie Elciit e vet, ktȣne t' ù kiscte ȥan huccmin m' u vennue me atà, ci e patne ɛaptue giân e Kiscvet; ciȣnci puna e t' kȥȥȣemit t' assai giâa fort i nalte per m' u nkȥȥȣe n' Fee t' Crisctit, e per m' u paitue me Kisc t' Roms. Na knoim nner lettra, ci sebetet e atii ksciλit kiene baa Cardinait Elciit e Paps, ci u mloȥne n' Conciiλ Tridentin, n' at vakt, ci Ipesckvit ginnescin mleȥun n' sceher t' Bologns nner ȣ̀lce t' Paps, cu atà Cardinai doiscin me ȥan hȣccmin m' u l'yrue atà nierɛ, ci n' Germanie i patne ɛaptue t' mirat e Kiscvet, prei borgit

ci me i nkϟϟве; por me at scpness, ci Ipesckvit, e Priftnit vecilat e tвne, t' kiscin diit m' u prûu mî ket pun me menn, e me urtii. Na ne-mram e diim eϟè at Ferman, ci pat baa Paali Papa i Treti, n' t' zilin kв Pap tui ciue n' Germanie Elciit e vet, ci kiene Ipesckvi i Fanit, i Verons, e i Ferentinit, ù ϟà puscteen, por jò fort t' lyrùescme, m' u goditt me Luterai n' hak t' frвtvet vec, se jò n' hak t' tokvet, ci perpara ù iscte dasct me i nkϟϟве. Me coh mrapa m' u mùer vesct mir, ci jò tui scterngue, por tui lyrue nnogn sen mâ teper, i tokote Fees heir scium, psè n' Germanie viscin per dit ι' u sctue atà, ci s' nnighioscin m' u nkϟϟве n' Fee ton, saa her ci t' iscin scterngue me hiek dor prei tokvet, ci i sunnoiscin: Papt nuk nghiatne me i baa me diit, ci por t' kiscin arϟ n' Fee Scêite, se coλai ù kiscin fall ato tok. Jò nrвscei u baa puna n' Inghilterr, cuur Cardinaaλ Polo n' coh t' Mriis Krailizzs iscte tui ciaλtiss me vûu perserii n' kam n' at ϟee Feen Cattolik. Giulio Papa i Treti gnimen ne par atii Cardinaλit i ϟà hвccmin m' u goditt me atà Protestai, ci i patne єaptue t' mirat e Kiscvet, vec per pun t' frвtvet, ci hainìsct i patne marr prei sosc; por massanuei me t' scpeit i ϟà hвccmin eϟè m' u goditt per pun t' basctinevet, atвne eϟè ugnii me j-ù lsciue ato tok, vec t' iscin nkϟϟве n' Fee Kattolik. Kte eϟè scioffim me uϟ me calzue, ci Neve na raa me lezue gni letter sckrue prei Pieter Alagonet Gesuit, ci kiè Rfвess n' Kisc t' Vaticanit n' Rom. Kв ban ispaat, ci n' coh t' Clementit Paps t' Tetit u ngreh davaja, « a kan iєen t' Ksctent Kattolik me blee prei Luteraisc, e Protestaisc tokt, e t' mirat, ci kien t' Cuvenevet; » e ci Cuveni Scêit i « Penitenzieriis » pergiegi me letter, ci n' kioft gni arsвe e dreit, Papa munnet me e ϟan ket iєen. Se praa Papa, tui ken gni arsвe e dreit, munnet me i ϟan iєen t' Ksctenit me i blee prei Luteranit tokt e Kiscs, gnasctù giϟϟ gni munnet eϟè, por t'

jeet gni arsȣe e dreit, me i ȥan iɛen t' Ksctenit me i nall per vedi tokt e Kiscs, ci i kaa blee prei t' pā–Feùt.

6. Na scioffim vet, ci ato scemλtȣr, ci na i kan lân Papt, perkassin gnata, ci, massi duelne prei Fejes son, kercoiscin mnȣren me arȥ prap n' Fee Scêite, ci e patne braktiss, e tieter giâa nuk i pritte m' u paitue me Kisc t' Roms, vec puna e t' nkȥȥȣemit t' miravet t' Kiscvet, ci càaditt i patne marr per vedi. Na diim eȥè, se jena tasc tui fol permî gnata, t' ziλt nonsè càa Feja mmahen prei nesc, gienè âsct per t' u drasct, ci mos t' dallin Fejet, n' u scterngoiscin me i nkȥȥȣe basctinet e frȣtet, ci i kan nnen kȣccm, nò psè i kan blee prei Turcvet, nò psè vet i kan ɛaptue n' vakt, ci u psctieλùene punt, e u perɛiine nierɛt prei luftvet. Munnet nnocusc, ci dò me tierr hoλ me ȥȥan, ci basckà âsct me fol per Luterai, ci i kan ɛaptue tokt e Kiscs, e basckà me fol per Kattolik; psè atà kan dall prei Fejes son, e kta m'mahen me nee. Gienè Na tui i pass pesciue mir giȥȥ punt si jan, gikùeme, e gikoim, se fort âsct per t' u scikiue friga, ci mos t' j-a vêen kamen Crȣgit, sicurse scium kiscin me j-a vûu, cuur t' scterngohen me t' kecc, e me t' egher me i nkȥȥȣe tokt, e frȣtet. Per dit vêem-o-rôe, ci ligt bâamun prei Kiscet nuk scterngoin acc fort, e nuk tiiren acc hoλ n' dò pun, e sidomos n' essape t' Martessvet, saa her ci nnocusc kercon nnegni iɛen, e ai ri n' ȥee scefitaar me ȥee t' Schievet, o t' Luteraivet, nò ri n' miedis tȣne, per frigh, ci ai, marrun-mecc mas nnegni vaiɛet, mos t' dallin prei Fejes son, e gnat Martese, ci n' ȥee t' Kattolikvet nuk munnet me e bâa pā iɛen, mos t' a crȣein gneti tui ik nner Sckiee, o nner Luterai, cu, pā scikiue punen e iɛnes, munn t' a bâin ciefin e vet. N' ket masλahatin ton âsct per t' u vûu-o-rôe eȥè gni tieter sen. Gnimen friga, ci t' Ksctent mos t' bâhen Turc, na munnon ɛemren ton; por na ȥȥeer ɛemren eȥè cuidessi, ci Turcit

BKSH

me diit, se lȣpen, e kercohen giânat e Kiscvet, t' ziλat s' lȣpen asctù fort coλai pā u baa gaλaat, knei atà mos t' marrin sebet m' u terbue cunra Ksctenimit, e me i castigue saa e saa t' Kscten t' vorfn t' pā fai: e nder cu t' pā-Feet sctȣhen m' inaat t' Fees, nuk munnet cusc fort coλai me e blee me menn.

7. Por massi erȥme nder ktu, na bâhet, se t' ziλitdò i perket coλai me marr vesct, se scka jena tui punue, punohet me rugh, e me giȣg, eȥè se tasc nuk kena masλahat me t' perjasctunit, ci t' mennohen me arȥ perserii n' Fee ton, por me assisc, t' ziλt nonsè mmahen prei nesc, gienè jò pak scegne diftoin, se na psctoin doret tu' u bâamun Turc, n' hiscim me i nghâa n' hak t' nkȥȥȣemit t' giâs, ci kena puscteen me j-a-u, lsciue. Bukur mir i ghiet puns son iεna ȥanun prei Mertinit Paps t' Pêstit ȥeut t' Germanies n' Conciiλ t' Costanzs. Calzon Karduini, ci smunna e murtaissun e *Simoniis* p t ken happ, e sctrii n' catter ânt e Germanies; ciȣnci fort scium Kisctaar iscin, ci me rusciate, e me pare i patne marr urȥnat e Priftniis, e me rusciate e me pare patne hii nner Famuλii, e i patne blee rrobet e Mesctariis; prei ksi lnghimit t' nȣȣt iscin gadi giȥȥ perlȣe; scpirtnat ginnescin nkatrruem nner mcate, e maλkime; por me pass bâa, ci cusc i pat marr t' mirat e Kiscs n' at mnȣr, ai t' kiscte hiek dor prei atȣne, e ci mâ mas t' kiscte muit me i pass, e ci eȥè t' i kiscte nkȥȥȣe frȣtet giȥȥ marrun nderi m' gnat dit, mrapa cùr giâa tieter s' iscte fitue, pos me j–a pass ȥan εiarmin mâ fort ȥeut t' Germanies. Ksctù praa punt iscin psctieλue eȥè mâ εii, e iscte nkatrrue lâsci eȥè mâ fort. Prannei ai Pap, εotnii taman, tui mennue mir me menn t' vet; se kiscin arȥ vaktet, ci me citt per fusc puscteen e vet per t' mir t' saa scpirtnavet, ȥà hȣccm plot Rfȣessve me i εghiȥ faitort prei maλkimesc tui i bâam t' εott, ci me muit

hem me i ghεue ato t' mira t' Kiscvet, ci i patne zierr pā rugh, hem me gεue mrapa eʓè tiera, e tui i lyrue eʓè prei borgit me i nkʓʓȣe frȣtet marrun nder ather pā giȣg, cuur t' nkʓʓȣemit t' iscte baa sebet per ta me raa n' skam, me bierr erεin n' facie t' scecuλit, e me i ʓan cūi sckannuλ. Por ket niess ai e falli per scka u baa perparannei per me i nall t' kcciat, ci iscin per t' arʓ.

8. Kiene ato εamane teper t' mira, o Vλaa i Nnèerscm, ci psè dò t' merrescin-vesct me Kraila t' Kscten, e me ràje, ci e nnèeroscin Kiscen me εemer, eʓè e droiscin, Papt e Roms sctȣȣ prei uεdajet me i crȣe punt mmar, muiscin me ciue nalt εaan, e me urʓnue, ci t' iscin mmait taman ligt e Kiscs. Ksctù bâni vakii n' coh t' Paps Scêitit Scen Coλ, n' t' ziλen, psè n' Franz, e n' Germanie tokt kiene marr Kiscve, e dò assosc kiene daa Secuλarvet prei Krailavet, e prei Dukvet, e dò Secuλār vet i patne εaptue, ai Pap sckroi gni letter kso doret, sicur calzon Karduini: «Permî ato giâa, ci gni » her kien fall, e cusctue Tenεot, e ci massannei εapto- » hen prei dissavet nnen sckaik, ci Dukt ù appin iεen, » urʓnoim ci per me nall gni pun cacc t' kecce, ci mâ » mos t' bâhet, t' gniffet perpara, e t' dihet, a u ʓane » tokt e Kiscvet, psè u ʓà iεna prei Krailit, a por psè kiè » merâmi, e mennia, ci ato tokt t' εaptohen gnimen? » N' i past fall Kraili ato tok; sicurse ajò e fallun kiè » pā giȣg, Kraili vet âsct per t' u ciortue, ci t' pèenn » ohet; por n' u marrt-vesct, se kiè merâmi, e mennia » me i εaptue, âsct per t' u castigue me maλkim, nder, » ci t' pèennohet. »

9. Prap t' barʓa kiene ato vakte, ci Krailat tui discrue me i raa mrapa nevoive t' scpirtit n' hak t' giâs t' Kiscs εaptùeme prei tȣne beldà eʓè n' gabim, s' mmastoi εemres tȣne mos me nall asgni sen asso giâjet e

giʒʒ me e daa nner vepra t' miscrierscme por u sùeλne prei Papve t' Roms t' ziλvet âsct lân n' bess vecilλeku permî giʒʒ t' mira t' Kiscvet t' dȣrgnâs, ci kta t' ù kiscin calzue, se per c' soi vepret miscrierscme t' kiscin muit me e daa at giâa. Nuk doiscin me bâa giâa n' crȣe t' vet; psè fort mir diiscin, ci nonsè, scka i patne marr Kiscve, t' a kiscin daa mir e kscteniscт, jò per ket pun i kiscin raa mrapa scpirtit, si duhet, mos t' a kiscin forzue t' bâamen me pusctet, e me bèekim t' Papvet; sicurse e ban ispaat ajò letter, ci λesci Papa i Treti j-a sckroi Enrikut Regit t' Inghilterrs, e ginnet n' Libr t' Cardinaaλ Baronit: «Por giʒʒ ato t' mira, ci jan nkʒʒȣe per essaap tan prei kso paghsc permî t' mira t' Kiscs, me i harciue tine per fukaraa, nò per tiera vepra t' miscrierscme, kisce me baa gni pun ci e pelcien εotȣn giʒʒ gni, sicur, c' dò Lteer tui met sbluem t' mloisce gni tieter, nò t' crugεoisce Pietrin per me psctue Paalin prei reεikut t' deks.» Nuk jan fort t' moccme nassihatet, ci na lâne Dukt e Neoburgut n' Germanie, ci kiene Vultfangu e Filippi i Villelmit: kta dȣ nuk desctne giâjes Kiscs t' εaptueme me nall cùr gni sen, por massi u muerne-vesct me Papt e Roms, e me iεen tȣne, tokt, e frȣtet i scegnuene per *hastahane,* per sckoλ, per bija t' vorfna, e per kso tiera vepra t' miscrierscme, sicurse perpara patne baa fialt basck me Papt.

10. Sot punt jan nrȣscei, e nevoja e εeε na ban me i scikiue per gnimen εoλumet e travait, ci munnen t' Ksctent me i pass prei Turcvet; ci e kan nnen hȣccm Scciȣpniin, na ban me vûu-o-rôe eʒè, ci na duhet me pass pun me nierε t' eger, e fort t' mier: knei vien, ci Na jena scterngue me bâa, e me begheniss scka tasc po e bâim, aboλà punt mos t' ciarten mâ kecc. Ti n' cacc me at εeeλ, ci kee giʒʒher me marue borgin tan, mos ri pā i diftue ktò t' giʒʒa Cardinaive t' Cuvenit, e me raεiiλek

*

BKSH

tȣne kee me i sckrue perserii Ipesckvive t' Scciȣpniis, t' ziλve sicur ù kee ciue gni copie t' Lettrs pār, ci tȣȣ t' a sckrueme me nânmʒett dit n' Marz 1752, ksctù kee me j-a-ù ciue copien e ksai, ci po e maroim, tui e ʒan tȣȣ Bèekimin Apostolik.

Sckrue n' Rom me 24 dit n' Mâj 1754 n' cattermʒetten viet t' Papλekut ton.

BKSH

T' KSCTENT

CI RIIN NNEN HȢCCM T' PAA-FEEVET,
PER MOS M' U GNOFT SE JAN T' KSCTEN, MOS T' I GNESSIN EMNAT
E TURCVET, E MOS T' BARIN M' U ʓʓIRR
ME ASSI EMNASC.

T' Nnèerscmve Vλaεve Arcipesckvive, e Ipesckvive, asctù t' Dasctunve Bive Priftneve, ci kan Famuλii, e Missionarve t' ʓeut t' Scciȣpniis.

BENEDETTI PAPA XIV

VLLAεEN T' NNÈERSCM, BIT E DASCTUN SCNET KENI PREI NESC, E BÈEKIMIN APOSTOLIK.

Gnat urʓnim, ci Conciλi i Arbniis ʓeut tuj mleʓun n' viet 1703 n' coh t' Clementit Paps t' Gnimʓettit, e pat bâamun sceitnisct n' crȣe t' tret, ci n' Paghεim emnat e Turcvet mos t' i gnitten cūi, as fmiive, as t' mʓaive, e ci t' Ksctent mos t' barin m' u ʓʓirr me emna Turcisc, ci atȣne nuk ù kiene vûu cùr, as ci t' librohen prei paghsc, e prei haraccesc, as ci munn t' a bâin rescperiin pā frigh, as ci t' psctoin prei munnimesc, e prei travaisc: gnat urʓnim, nner saa tiera sene, Na eʓè tui e levdue, e temellùeme, e urʓnùeme m' u mmait, sicur ispaat e ban Lettra jon, ci fiλon me kto fial. « Nner t' εeεa giʓʓ far sojesc, » e kie sckrue t' dȣten dit t' Frorit 1744 n' catterten viet t' Papλekut ton per Serbii, e per ʓena scefitaar. Kȣ urʓnim praa cacc i mir, e cacc i scnetcm bâamun prei t' Parve tuj me caa die, e âsct porsi gni scemλtȣr e scnritcme e Fees Kattolik, e e diovozio-

nit tuj, ci nuk kaa hille; urᶎnim, ci Na kena urᶎnue tiervet me e mmait ugnii: kɤ urᶎnim i Parvet tuj n' u mmait prei jusc si duhet, sicur mâ fort e sbarᶎ Scciɤpniin tuei, e cill rughen scpirtnave me fitue mâ coλai jeten e pa-sosme; ksctù n' bâft vakii per taksiraat, ci m' u harrue, e m' u citt, posct, duket se hem mâ scium ᶎûun i tokon Scciɤpniis suei, se hem ruga mâ coλai i cillet scpirtnavet m' u bierr.

1. Por Na, ci n' at Lettr ton ᶎᶎame, ci ai adet' i mrapsct m' u ᶎᶎirr me emna Turcisc vien sicur me msceh Feen e Crisctit, e sicur me e muhue: me t' maᶎᶎ iᶎnim t' ɛemres son muerme-vesct, ci fort scium t' Kscten t' assai Scciɤpnii, tui e citt mas scpinet essapin e scpirtit, alaa jan tui marr atâ emna Turcisc, jò vec ci t' psctoin prei haraccesc, e prei atɤne paghve, ci jan vûu t' Ksctenve me i pague, nò ci scpesc ban vakii, ci atɤne ù vêhen ma i pague, psè jan t' Kscten: por eᶎè ci mos t' kuitohet cusc, se atà vet, e cuscrit e tɤnve j-a kan vûu kamen Turcnimit, e ci per ket pun Turcit mos t' ù vin hakut tu' i munnue. Bessa ai, ci i ban kto, nonsè Feen e Crisctit t' a mmain n' ɛemer, duket n' sɤɤ t' haλkut sicur me ken bestari i Muhametit, e sicur me i pass maghbuλ rrênat e tia, e nuk daan dogri, se âsct i Kscten: e psè ai ksctù tu' u sctii Turk rrêen n' pun t' maᶎe fort, e vien sicur me i raa mohit Fees t' Crisctit; prannei ban gni mcat t' maᶎᶎ, psè fort asctù i fɤen Tenɛot, e scioccit me sckannuλ, ci i ep. N' ket mnɤr Turcve eᶎè ù eppet sebeti accik me i mmait t' Ksctent, si niers t' sctiim e dɤ faciesc, e renzak, e prannei me i munnue me hak, e me giɤg.

2. Nee ɛemra na mùer iᶎnim eᶎè mâ t' foort, cuur nnìime, se dissaa jusc vet, o Vλaɛen t' Nnèeruescm, e dissaa jusc vet eᶎè, o Bit e Dasctun Priften, e Missionaar, nuk i ciortoin, e nuk i castigoin atâ, ci ᶎᶎirren

me emna Turcisc, bilè i lâan vet m' u ʒʒirr me asso emnasc, e sctȣȣ prei dò arsȣesc, ci s' kan temel aspak, munnohen me ù dall–ɛot mcatnorve n' mcate tȣne, e ksctù dissaa jusc pā drasct, se i vêen barr t' rânn scpirtit, e se i appin sckannuλ t' Ksctenve t' mir, atȣne *laramanave* ù appin Sacramenet, barabar sicur t' Ksctenve tier.

3. Prannei, Na, ci na duhet me pass cuidessin e giʒʒ Kiscvet t' dȣrgnâs, jena me borg me i sctii tann t' Ksctent n' drom t' Parriɛit, e me i citt perpara Tenɛot t' dliir, t' paster, e pā cùr far t' perlȣemit; massi u ksciλùeme mî ket pun me t' Nnèerscmit Vλaɛnit ton Cardinait e ksai Scêites Kiscs t' Roms, ci jan vûu me i kciȣr essapet e Fees cunra anmiccve ton, me kscìiλ t' ktȣne, mâ par dona, ci ai Urʒnim hâamun prei Conciλit tuj t' keet forz n' Sceiȣpnii tuj, e me pusctet ton Apostolik me ket Lettr at Urʒnim Scêit po e forzoim, e po urʒnoim, ci t' mmahet taman; asctù dona, ci Urʒnimet, ci mmahen n' Lettr ton sckrue 2 dit n' Fruur 1744, t' keen forz eʒè n' Scciȣpnii tuj, e po urʒnoim me pusctet ton Apostolik, ci t' ruhen giʒʒ-ugnii: Ne-mram po bâim jassak, ci asgni nner t' Ksctent per cùr far arsȣjet, per cur far essapit mos t' guzoin m' u ʒʒirr me emna Turcisc per m' u duk, se jan Turc.

4. Tasc praa, o Vλaɛen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, po ju lussim, e po ju ciortoim, ci tui e mennue ju me giʒʒ menn barren e Mesctariis, e giȣgin, ci keni per t' bâa me t' Parin e giʒʒ Ciobanvet Jeɛu Crisctin Giȣgtarin ton, per dele, ci jan ʒan n' bess giʒʒ-t-zilit jusc, t' munnoheni per sebet t' veprave t' mira tuja m' u bâa Scêiten e ci mos t' prittoni (kio far prittesset nuk munnet me ken pā mcat murtaar) t' Ksctent e Scciȣpniis sùei me i msue, me i ciortue e me i bertitt me giʒʒ durim, e me die, ci atà tui sckue motin kscteniscl, e scêitniscl nner t' pā–Fee, n' giʒʒ scka t' jeen pasgiȣra e veprave t' mira; aboλà anmicct ton t' i hattroin, e mos t' keen cu m' u cap per

me i proscmue per t' kecc, sicur t' iscin nierε faitor, ci per tamah t' dɤrgnâs tieter t' duken per jascta me goj, e tieter t' jeen me εemer. E n' u gietcin assisc, ci nuk i nnighioin ciortimeve tuja, e urʒnimeve tona; ather dò t' castigohen me ʒʒuper; e sicur urʒnon Conciλi juj, e Lettra jon sckrue me 2 dit t' Frorit 1744, atɤne nuk dò t' eppen Sacramenet e Kiscs, saa t' jeen giāλ, e n' dekscin pā u pèennue, mas deket dò t' citten jascta Kiscet si nierε t' maλkùem. Ksctù dona, ksctù urʒnoim, e ksctù jeni me borg me bâa, sicur po ju ʒʒona. Por kɤ temihi ɤn, o Vλaεen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, askercūi mos t' i duket i rânn, e i fsctiir; psè ju n' mos kiosci scium mâ t' mir, se Sckiet, Orumt, e Luterait, nner t' ziλt gienè curgni nuk guzon me marr emna Turcisc ci m' u ʒʒirr me ta, ju nuk keni per t' hii n' Regenii t' Parriεit.

5. Atà ne–mram, ci prei Turcnimit kan arʒ n' Fee ton, nò fmiit e ktɤne, n' paccin frigh, se nuk munnen me cinnrue n' Fee t' Crisctit, e n' draccin, se, si t' bâin me i lân emnat e Turcvet, e mos m' u ʒʒirr mâ me assi emnasc, Turcit ù kzein n' scpin, se i rrahin, se i sctiin n' burgh, e n' tumruk; ju mir bâni me diit kta, ci t' ikin tinε prei ʒenasc t' veta, e t' vin nner ʒena t' Ksctenvet, cu Εotɤn m' gnen ân, ci mmâ giāλ nder scpênt, e m' tieter ân t' Ksctent me miscrier t' vet j-a-ù giêin mnɤren me jetue; e mâ fort n' kioscin perzieλ me lettra t' Ipesckvivet. N' cacc, o Vλaεen t' Nnèeruescm, o Bit e Dasctun, me giʒʒ εemer po jù appim Bèekimin Scêit Apostolik, e dona, ci n' emen ton giʒʒ–i–zili Ipesckc Vlau ɤn n' Dioces t' vet t' j-a appin t' Ksctenve Kattoliket Bèekimin ton.

Sckrue n' Rom t' paren dit t' Gusctit 1754, t' cattermʒetten viet t' Papλekut Ton.

IPESCKVIVI, CI JAN VICAAR APOSTOLIK

N' ʒEE T' INNIT, PAPA BENEDETTI Ù PAT URʒNUE, CI ATÀ, CI S' KISCIN IPESCKVIN NNIMTARIN, NO VICARIN, ME ƐGHIEʒ GNI VICAAR, E KTII, MAS DEKET T' VICARIT APOSTOLIK, I PAT ʒAN HȢCCME FORT SCIUM: KȢ PAP SCKA URʒNOI ATȢNE ME BAA, ASCTÙ URʒNON TIERVE VICARVE APOSTOLIK. VEC CU KAA KEN ADET M' U MLEʒ PRIFTINIA (VEL CANONICI, VEL PAROCHI) ME ƐGHIEʒ VICARIN CAPITULAAR, AI ADET DO T' MMAHET N' KAM. POR M' GNATO VENNE, CU S' JAN CANONIKT, NO PAROKT, NO KTA NUK MUNNEN M' U MLEʒ, GNAI VICAAR (GENERALIS), CI T' JEET SCEGNUE, E BAA PREI IPESCKVIT, T' DEKEMEN KȢ̂, GNAI VET T' MMAHET EʒÈ PER VICAAR CAPITUλAAR.

Vλaɛve t' Nnèerscmve, Byrve t' Dasctunve, Metropoλive, Arcipesckvive, e Ipesckvive, e tierve Vicarve Apostolik.

BENEDETTI PAPA XIV

O VLLAƐEN T' NNÈERSCM, E BIRT T' DASCTUN, SCNET KENI PREI NESC, E BEÈKIMIN APOSTOLIK.

Na tieter her, dùem me ʒʒan me 26 dit n' Caλnuur t' viets 1753 prei ksai s' naltet Selii Scêite, cu jena vûu, pā e meritue aspak, prei s' maʒes miscriers Tenɛot, e ksctù na duhet me bart cassavetin e rânn e giʒʒ Kiscvet t' dȢrgnâs, e meciaλtiss me i scelbue giʒʒ scpirtnat scperblȢe me Giak t' Jeɛu Crisctit, Na ather e patme marr gni rugh per nevoj t' Innit; por Na, o Vλaɛen t' Nnèerscm, o Byrt e Dasctun, scioffim, se gnajò nevoj, ci pat ken n' Inn, âsct eʒè n' ato venne, cu jeni vûu ju me ù scerbȢe scpirtnave, e cu jeni per ket pun tui hiek scium mûnn, e scium travai, e prannei ɛemra. Na hiek me i

raa mrapa ksai nevoj, sicurnese dasctnia e pa mâss e Jeɛu Crisctit t' Parit giʒʒ Ciobanvet na ban, ci saa mâ largh prei Nesc t' jeen ato ʒena, mâ me gairet t' ciaλtissim per t' mir tȣnve.

1. E psè atbot me t' maʒʒ trisctim t' ɛemres son patme marr–vesct, ci cuur nnogni Ipesckv Vicaar Apostolik i Innit, ci s' kiscte Ipesckvin Nnimtaar diste pä scegnue, e pā lân kenn n' kam t' vet me i sunnue scpirtnat me hȣccme tia; Na per ket pun patme urʒnue giʒʒ atȣne Ipesckvive Vicarve Apostolik, ci atà, ci nuk kiscin as Ipesckvin Nnimtaar, ci tuk dess gni assisc, t' urʒnoin n' kam tii; e nuk kiscin as Vicarin General ɛghieʒun nner Priften, nò nner Freten, n' at ciass, ci j-ù kiscte sckue n' vesc haberi i Assai Lettrs son, t' a kiscin scegnue gni Vicaar nò Prift, nò Frat, por t' mir e t' vievscm, e kȣ mas deket t' Vicarit Apostolik t' jeet me borg porsi Vecil' i ksai Seliis Scêite me bart barren e Vicarλekut Apostolik, nder ci t' scegnohet. Vicari Apostolik i rii, nò nder ci kio Selii t' appin t' dò tieter rugh. E Na ktii Vicarit, ci giʒʒ-i-ziλi Vicaar Apostolik kaa per t' a ɛghieʒ, e per t' a scegnue, i ʒame me pusctet ton giʒʒ hȣccmet, ci kan per t' viit per giʒʒ her, ci prei Ligiet i kan Vicart Capituλaar, cuur jèt Diocesi pā Ipesckvin e vet. Na eʒè ktii Vicarit i patme ʒan, por mas deket t' Vicarit Apostolik, giʒʒ hȣccmet, ci i pat per t' giaλ Vicari Apostolik; vec pos gnatȣnve hȣccmve, ci jan gnitt, e liʒ me Urʒn, e me Scegn t' Ipesckviis, nò ci nuk bâin pun pā u perdorue Voj Scêit. Por saa her ci nevoja t' sctȣin me i sciakrue Kelscêitat, Patenat, e Ltert, ci baren, Na ktii Vicarit General j-a patme ʒan eʒè ket pusctet, por me sȣλ, ci me i sciakrue me Voj beekùem prei Ipesckvit.

2. Por ciȣnci, sicur prap mùerme–vesct, ci nner gnato ʒena, cu munnoheni me marue essapin tuj, bâin vakii bȣtȣn ato nevoj; e ci eʒè nner dissaa venne ginnen dò

Vicaar Apostolik pā ken Ipesckvi, por vec me Lettra t' Papvet jan emnue, e ɛghieẕ me bâa essapin e ktii soi Vicarit Apostolik, mas deket t' ziλvet munnen me ken gnato arsȣe, e gnato nevoj: Na prannei ato hȣccme, ci i ẕame me pusctet ton Vicarve Apostolik t' Innit, m' gnat mnȣr, e ȣrnek, e jò nrȣscei, po i appim giẕẕ Vicarve Apostolik t' atȣne ẕeneve; si me ken kta Vicaar Ipesckvi, si mos me ken Ipesckvi, por vec Mesctaar, giẕẕ gni hȣccmet i kan prei Nesc; e ksctù eẕè ktȣne Mesctarve, ci jan Vicaar Apostolik, urẕnoim, ci giẕẕ-i-zili, massi deken e kaa hak, t' jeet me borg me scegnue Pro–Vicarin, por t' jeet i mir, e i vievscm, t' zilit mas deket me urẕnue e me bait barren e Vicariis Apostolik, e me nnei n' at kam, e me punue me gnato hȣccme vec, ci i pat per t' giaλ Vicari i dekun, me gnato dò t' punoin, nder ci Vicari Apostolik i rii scegnne prei ksai Scêites Selii Apostolik t' keet marr hȣccmin e sunnimin e assai Vicarii.

3. Tasc von eẕè tui pass marr–vesct, ci n' Irland, n' Scciȣpnii, n' Macedonii, n' Serbii, n' Buλgarii, nner Ada t' Mores, n' Persii (Agemistan), n' Mesopotamii (Kurdistan), sicurse belcim gneti, ginnen dissaa t' Nnèerscm Vλaɛen Arcipesckvi, e Ipesckvi, ci jan t' sceherevet, o t' vennevet, cu riin, t' ziλt gni pall kan Capituλin e Canonikvet, e gni pall jan pā ate; Na prannei me pusctet Apostolik urẕnoim, ci me dek gni ksisc Ipesckvisc, me t' scpeit t' bâhet Vicari Capituλaar, sicurnese t' jeet adeti mmaitun nder n' ket coh: dona me ẕẕan, ci cu t' jeet Capituλi i Canonikvet, Vicari Capituλaar dò t' bâhet nò prei atȣne vec, n' kioft bâa ksctù adet, ci à mmait, nò dò t' bâhet prei Canonikvet basck me Priften tier, n' kioft ken ksctù giẕẕmon, ci m' u mleẕ eẕè Priftnit tier me ɛghieẕ Vicarin Capituλaar, e m' u pvet, e me ẕan eẕè kta giȣgin e vet. Cu mos t' jeet Capituλi i Canonikvet, Priftnit e Famuλiivet, nò kta vetum, nò basck me Priftnet

tier, prap si t' jeet ken adeti mmaitun nder sot, t' mliȥen me ɛghieȥ Vicarin Capituλaar. Por cuur t' mliȥen me i ɛghieȥ, e me i bâa kta Vicaar Capituλaar, urȥnoim, ci t' i mmain taman temihet e Conciλit t' Trentit, sidomos gnato, ci jan n' t' Mleȥun 24, n' crȣe 16.

4. Na dona eȥè, e urȥnoim, ci nner gnato venne, cu Ipesckvit, t' atȣne vennevet nuk kan n' scekere e n' Diocese t' veta as Capituλin e Canonikvet, as Priftnit e Famuλiivet, por ginnen vec dò Mesctaar, e Missionaar scperdaam anei e knei nneper fuscia, o male, e nneper catune, t' ziλt, me dek gni ksisc Ipesckvisc, nuk munnen fort coλai m' u mleȥ basck; ather Vicari General bâamun prei Ipesckvit, ci dicc, n' at ciass t' dihet, t' jeet, e t' mmahet n' sckam t' Vicarit Capituλaar me giȥȥ hȣccme, ci Ligia ù ep Vicarve Capituλarve, e t' a mmain essapin e ktii soi Vicarit Capituλaar, nder ci Ipesckvi i rii scegnuem prei ksai Scêites Selii Apostolik t' keet sckue n' Dioces t' vet; e t' keet marr hȣccmin me e urȥnue. Por Na tui diit mirfiλit, ci nner ato venne nuk ginnen fort coλai Mesctaar, ci t' keen knue m' nnegni Sckoλ, ci i ȥȥon *Università*, e atȣ t' jeen daa me niscian, sicurse ksctù urȥnon Kanûni i Kiscs, atȣne, ci dùen me ken, nò bâhen Vicaar Capituλaar, o General; Na tui kciȣr me ɛemer t' ȥimscme nevoit t' atȣne vennevet, me pusctet ton Apostolik urȥnoim, e dona ci gnai, ci t' jeet bâa Vicaar Capituλaar, n' mnȣr ci ȥȥame, por t' jeet i mir, e i ɛoti me urȥnue, nder ci t' a mmain at kam, t' scikiohet giȥȥ gni, sicur t' iscte daa n' sckoλ *(Università)* me niscian t' Dottorλekut.

5. Urȥnoim, ci kio Lettra jon, me giȥȥ scka kaa mren, sot e per giȥȥmon dò t' keet t' maȥe forz, t' ziλt Lettr ascusc s' kaa per t' guzue me i cunnersctue, e kio dò t' i bâhet crah e nnim nner giȥȥ pun atȣne, per t' ziλt u fol sipri; e ksctù, e jò nrȣscei, ato essape, ci mmahen n'

ket Lettr dò t' gikohen, e dò t' kputen prei c' dò far nierit, prei Ipesckvisc, prei Veciλasc t' ksai Scêites Selii, prei Cardinaisc, prei Cuvenesc t' Cardinaivet, e prei c' dò tieter cūi, c' dò rȣbe, maȥnii, e pusctet t' keet, nò t' keet per t' a pass: e n' bâſt vakii, ci m' u ciue cunra ktȣne fialve tona nnogni nieri, cusc dò t' jeet ai, e c' dò far pusctetiet t' keet, n' c' dò mnȣr t' ciohet cunra, e a me die, a pā die, t' bâin giâa sen, urȥnoim, ci fialt e tia mos t' keen eur far virtȣtit.

6. Scka dò t' jeet bâa, o temih, o Lig, o Ferman nò prei Papve, nò prei Conciλve, nò prei Sinnodave t' Diocesevet, ci nuk biè n' uidii me scka mmahet n' ket Lettr urȥnoim ci mos t' keet cūr far forzet mas ditet soccme. Tasc mâ, o Vλaεen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, Na po ju nissim me gnato fial e ciortime, me t' zilat i nissme eȥè Vicart Apostolikt e Innit. Na praa ju ȥame mnȣren me i scikiue nevoit e atȣne ȥenavet per t' mir t' scpirtnavet, e ci ajo mnȣr t' mmahet prei jusc, ju urȥnùeme me pusctet ton Apostolik. Ju prei assai vêni mir o-rôe, se saa e rânn âsct barra e εannatit t' Apostuiete, ci j–a keni nkarkue vedit; e prannei mos puscioni as gni her, por pā daa kciȣrni, e munnoniu, tui ken ju Ciobant e Scpirtnavet, ci mos t' biiret cusc nner t' Kscten ȥanun juve n' bess, per t' ziλt t' Parit Ciobanvet Crisctit Giȣgtarit keni per t' ȥan arsȣe: por munnoniu mâ fort, ci giȥȥ t' Ksctent t' fitoin jeten e pā-sosm, e ci haku i mûnnit, e i dierscvet tuja t' ju paguhet n' Cieλ prei Ɛotit, ci nuk j-a hà cūi hakun, por bilè gni cin fisc j–a pagùen. Per scegn, ci Na ju discroim t' miren, me giȥȥ εemer, o Vλaεen t' Nnèerscm, o Birt t' Dasctun, po ju appim Bèekimin Apostolik, t' ziλin t' a keen eȥè t' Ksctent e Diocesevet, nò t' ȥenavet, tuja.

7. Por dona, ci ato copie, o lettra zierrun prei ksai Lettrs son, eȥè psè t' jeen sctampue, por n' funn t' atȣne

lettravet t' i keen vûu duurt e veta hem Cardinaλi Prefeti, o i Pari i Propagands, hem *Secretari,* e t' jeen forzue me mbɤr t' Cuvenit t' Propagands, ato lettra t' keen gi‡‡ gni forz, e gni bess, ci kiscte me pass vet kio Lettra jon, m' u citt jasct, nò m` u diftue.

Sckrue n' Rom nnen Unâε t' Pesckaciis me teton dit n' Gùsct 17755, t' cattermǂetten viet t' Paplλekut ton

Cajetan Amato.

TEMIHI

I CUVENIT SCÊIT T' PROPAGANDS, ME T' ZILIN BAHEN (JASSAK) ADETET, CI I KAN MARR T' KSCTENT, CI SCTIHEN TURC N' SȢȢ T' SCECUλIT.

Cuveni u mlèϩ me 31 dit n' Caλnuur 1774.

Ciȣnci kȣ Cuveni Scêit i Propagands nnieù, e mùervesct ci n' dissaa Diocese t' Scciȣpniis, e n' tiera ϩena scefitaar, alaa jan dò t' Kscten, t' ziλt tui citt mas scpinet Urϩnimin e scnetcm t' Conciλit t' Arbniis, e Fermanet e Benedettit Paps t' Cattermϩettit, dona me ϩϩan Fermanin, ci fiλon me ato fial: «Nner t' εeεa giϩϩ far sojesc,» e tietrin, ci fiλon: «Gnat Urϩnim, ci Conciλi i Arbniis ϩeut tuj;» atà t' Kscten tui bâa n' asgiâa at Urϩnìm, e ato Fermane, alaa marre kan me sblue emnin e Jeεu Crisctit, e me marr mrapa urϩnimet e tia, e prannei per jascta sctîhen, sicur t' iscin Turc taman, e i bâin dò pun, ci jan cunra Fejes son: kta Cuveni tu' i diit, i diftoi me 6 dit n' Fruur 1774 Scêitit At Pap Clementit t' Cattermϩettit, e me fial t' Ktii paa me uϩ me calzue, ci adetet e atȣne t' Kscteuvet, ci ktù posct po sckruhen, jan t' mrapscta e ci nuk dò t' baren aspak.

Mâ par praa kȣ Cuven po calzon, ci nuk munnen m' u laa prei leciet t' Turcnimit atà t' Kscten facie-εeε, t' ziλt n' dit mâ t' mϩaja tui sckue n' Kiscs me paa Mesc, tui drasct Turcit, ci nnoϩin atȣ me paa per seri, curgni her nuk e hiekin fessin, nò capizzen o ksulet, as nuk bâin Crȣg, e ruhen prei tiera essapesc t' Fees Kattolik, ci tiert, ci gnehen t' Kscten taman, kan εàacon me i punue ascicciare. Ksctù atà bâin me gnat menn, ci t' mma-

BKSH

hen Turc prei Turcve, e ci ginia t' kuitoin ci jò per tieter kan voit n' Kisc, nò n' Cuven, e riin atɤ, vec per seri, nò per mirakâne.

E psè nuk mungoin assisc, ci leftoin me laa fain e vet tui ʓʓan, ci cisctù, e jò nrɤscei, punoin, cuur sckoin me paa Mesc, e ginnen nner tiera essape t' Fees, eʓè se nuk soiffen Turc me sɤɤ: prannei Cuveni i Propagands calzon, ci ato fial jò vec nuk i lyroin prei fait, po mâ fort diftoin, se jan t' pîit, e t' ftoft n' essape t' Fees, e t' Tenɛot, nò ci c' ather ù kaa hîi n' crɤe mennia e ɛeɛ, ci munnen m' u sctîi Turc, si t' bin puna, e t' vin ɛamani.

Asctù nuk dahen pa mcat murtaar atà t' Kscten t' mluem, t' ziλt, cuur riin n' sofer t' Turcvet, nò n' Creɛcm, nò n' dit mgniλe, nò ne Prênne, e ne Sctùne haan misc e diaʓʓ me ta, jò se sctîhen me ngran kto gieλ bâam jassak prei Kiscet. Por t' dreit fort mir munnet m' u blee me menn, ci jò per tieter sctîhen n' ket mnɤr, por ci t' sciffen, ci nuk jan liʓ urʓnimeve t' Kiscs, si t' Ksctent tier, e ci n' sɤɤ Turcvet t' mmahen Turc taman.

Nuk fitoin giâa, se ʓʓon: na m' u pvet n' hak t' Fees prei Ɛabitit, sicur me ʓʓan, prei Pasciet, prei Kadiet, prei Segerdiet, prei Bɤlɤkbascit, o prei ksi tiersc, ci urʓnoin, na ascicciare kiscim me discmue Feen Kattolik; ket discmii per t' vertet nuk kan ciaire pā e bâa: por prap ù duhet atɤne m' u ruit eʓè nner sɤɤ tiervet prei gnasso punsc t' kccia, prei t' zilasc per jascta duken sicur me i pass raa sccielm Fees t' Crisctit, e me i mmait crah Fees sctrempt t' Muhametit.

Kɤ Cuven me mâ pā sccɤbe paa me uʓ me braktiss mnɤren e gnatɤnet, t' zilt, psè drùen m' u prisc me Turc hîn nner Giamia t' ktɤne, e sctîhen me marr *avdes*, e m' u fall, si kaa adetin Turcnimi: bessa puna vet flet, e calzon accik, ci sctîhen per jascta, porsi me ken t' pā-Fee, eʓè psè t' ruhen prei caidesc, e essapesc tiera t' *Dinit* maλkùem.

Prap kȣ Cuven paa me uȥ me braktiss essapin e gnatȣnet, ci ȥȥrrassin Hogen n' dit, ci vorrohen t' dekunit, kin t' sciffen, se nò atà, nò t' dekunit nuk kan hiek dor prei Turcnimit. Prasctù praa n' u marrt-vesct, se ȥȥirret Hogia per vuλness, o per fial t' dèkunvet, ci para se kan dek nuk kan dasct me paa, e me calzue gabimin e vet, Cuveni Scêit urȥnon, ci kta t' dekun mos t' sctîhen n' Venn t' Bèekuem, as mas t' keen hisse, e piess n' urat, e n' t' mira t' Kiscs: por n' u ȥȥirrt Hogia vec per vuλnet t' mrapsct t' giaλvet, ather sicurse t' dekunit nuk kan pass far fait, asctù atà fain e t' giaλvet s' dò t' a hiekin, e dò t' vorrohen n' Venn t' Bèekuem; por ȥȥot kȣ Cuven, ci t' gieλt, ci u bâne faitor, jan per t' u castigue, si duket, prei Kiscet. Sicurse kȣ adet i nȣȣt, e tierat, ci pār i gnehme, e i vûm-o-rôe (beldà jan eȥè tiera, ci nderi sot kȣ Cuven nuk mrriti me i diit) diftoin m' gni mnȣr, sicur atà t' Kscten me i pass n' hatter rrênat e Dinit maλkuem t' Muhametit; ksctù fort i fȣein Crisctit εotit ton, e scioccit me sckannuλ, ci i appin.

Tasc me-mram Cardinait e Cuvenit Scêit po i ciortoin m' Tenεon Arcipesckvìt, Ipesckvìt, e t' Part e Missionevet t' Scciȣpniis, t' Serbiis, e t' tieravet ȥenavet, ci jan nnen hȣccm t' Turcvet, ci t' keen εeeλ per Scêiten Fee, e t' munnohen me giȥȥ forz me i largue prei t' Ksctenve, ci i kan amanet, ato adete t' maλkueme; ci me gnat εeeλ n' εemer, e me dasctnii, ci dò t' keen per scpirtna laa me Giak t' Jeεu Crisctit, t' ciaλtissin atà t' Kscten, ci i nniekin ato adete t' kccia, me i msue, e me ù berditt, ci t' i bâin *lanet,* tui calzue giȥȥ-t-ziλit, ci m' cur-gni pun nuk munnet i Kscteni me mlue emnin e Crisctit, e m' u sctîi bestari i Muhametit t' εii, per pā bierr scpnessen e jets pā-sosme. T' j-a ù ciessin perpara sȣȣsc scemλtȣren e Eleazarit, i ziλi tui ken scterngue prei nierεve t' kccii me prisc ligien e Moyseit tui hangher

BKSH

asso gieλsc curbanit bâam jassak prei ligiet, e psè t' pā-Feet nuk muitne me j-a nkʒʒʊe mennen, i patne ʒʒan: sctîju n' sʊʊ t' haλkut sicur me i hangher, n' dò me psctue jeten tane, jò se nrʊscei kena me t' mʊt, Eleazari nuk u tùtt aspak, as s' u rreit prei fialsc tʊne, por dèsct mâ par me dek me nnèer, e me facie t' barʒ, se me jetue n' scecuλ me marre, e me facie t' ɛeɛ tui e ciart ligien ʒan prei Moyseit, e dùelne prei gojes tii citò fial, ci jan per t' u sckrue me lettra arit: « Une nonsè sot t' librohem prei gaɛepesc t' nierɛvet, por dors Ɛotit Pusctùescm, as giāλ, as dekun, nuk kam per t' i ik, as s' kam me pass psctim. »

E n' bâft vakii per *taksiraat,* ci cunra msimeve, e ciortime t' Parvet t' Fees alaa ginnen gnassisc ci cinnroin n' cienii t' vet, t' zilt pā pass gaile per scpyrt dùen me ezz nneper giurm t' nierɛvet t' kccii tui marr mrapa ato adete t' maλkùeme, atbot Arcipesckvìt, Ipesckvìt, e t' Part e Missionevet kan per t' calzue, ci atà, saa t' jeen giāλ, s' kan me ken t' ɛot me i marr Sacramenet e Kiscs, e ci n' dekscin pā ʒan scegn pèennimit, s' kan me ken t' dêgn m' u vorrue n' Venn t' Bèekuem, as s' kan me pass prei Kiscet cùr far nnimet per scpyrt tʊne.

Sckrue n' Rom prei sctpiet t' Cuvenit Scêit t' nânmʒetten dit t' Frorit 1774.

Cardinaaλ Castelli Prefeti i Propagands
Sctiefn Borgia Mhʊrdari.

TEFTERI

I PIESSAVET, E TE CRENEVET, NDO TE CAPITUJIET, CHI JANE PER FIIλ VUM NDE KETE LETTRE

Scêitit At Pap Clementit t' Gnimȥettit Vincenz Zmajevichu . . . . pag. VII

Lettra, ci sckroi Vincenz Zmajevichu per me i mleȥ Ipesckvit e Scciȣpniis n' Cuven, o n' Sinnod. » X

Fialt, ci n' Conciiλ i foli, per me i zee sciokt Vincenz Zmajevichu Arcipesckvi i Tivarit . . » XIII

PIESSA E PARE

Creu i pari. Se Bessuemit e Feese . . . . » 1

Creu i dȣiti. Se Reneguemisc . . . . » 5

Creu i treti. Se kersctenisc, te ziite endè se nuk kane reneguem Feene, prò mbe facchie te ȥeut bagnene essapin e Muhamettit, e tineɛisct mbahen me essapit te kersctenevet . . . . . » 7

Creu i katterti. Per cisc kane meu gnoffune te feescimit prej se paa Feescimisc . . . . . » 8

Creu i pesti. Se Mpsuemi se Feese . . . , . » 10

Creu i giascti. Se Predikimit e fiallese Hȣit . » 12

Creu i sctatti. Se mbaitunit e Festavet, ò Cremmavet. » 13

Creu i tetti. T' agninimevet, e se mbaitunit e tȣne. » 15

Creu i nandi. T' agninimit se Kerescmese . . » 17

Creu i ȥietti. Bee se rreescime. . . . . . . » 18

BKSH

PIESSA E DȢITI

Creu i pari. Te Scecramentavet . . . . . pag. 19
Creu i dȣiti. Te Paghesimit . . . . » 20
Decreti i Cunvendit Scind nderecchiune Upesckupit e Ɛatrimese, chi mos te pagheɛohen Turit . » 24
Decreti i Cunvendit Scind . . . . » 25
Creu i tretti. Se Kresmuemit . . . . » ibi.
Creu i katterti. Se Peendessese . . . . . . » 27
Creu i pesti. Se Eucaristiese . . . . » 31
Creu i giascti. Se Voivemit Scind se voni . . » 33
Creu i sctatti. Te sciacramentit urȥnit . . . » 34
Creu i tetti. Te Sciacramentit e Martessese . . » 38
Creu i nandi. Se Fajievet, chi rrieȥene prej Martessesse se paa lighie. . . . . » 41

PIESSA E TRETA

Creu i pari. T' Upesckupignevet . . . . . » 44
Creu i dȣiti. Te Viɛitimit . . . . » 48
Creu i tretti. T' Arreseut sì kane me caλeɛuem Cunvendit Scind te Propagandese te ndoȥunit e Diocesese. . . . . » 50
Creu i katterti. Te Cunfingnevet e Diocesevet te Sciatit, te Lescese, e t' Albanit . . . . . . » 54
Creu i pesti. Te Cunfingnevet t' Upesckupiise se Puλatit . . . . » 55
Creu i giascti. Te ȥeut sse Posterippese. . . . » 56
Creu i sctatti. Te Sctepiavet e Feescimevet, chi sckognene me zane vend mbe tietere Diocese . » 57
Creu i tetti. Te Kisciavet, e hateri se tȣne. . » 59
Creu i nandi. Te Lterevet . . . . » 61
Creu i ȥietti. Sse Mescese e Parochiese . . . » 62
Creu i gnimiȥietmi. Te Robbevet e Kiscese . . » 63

BKSH

Creu i dsmbeȥietmi. Te Cimiterievet, ò Vissevet e beecueme cu jane Vorret . . . . . . pag. 64

PIESSA E KATERTA

Creu i pari. Te Parochiet . . . . » 66
Creu i dsiti. Te Fitimit e Parochiet, e te guvernuemit, ò sundi te dereiti te cafsciavet e Sctepii se tsne . . . . » 72
Creu i tretti. T' Aiumnevet e Cunvendit Sciacri te Propagandese . . . . » 74
Creu i katterti. Te Patrevet Missionarevet . . » 76
Creu i pesti. Te Sckole se Curbinit, e te Lescise.» 81
Creu i giascti. Si mundet meu proȥuem nevojavet e Provinziese . . . . » 83
Te mparuemit, o te ncrsemit . . . . » 85

DISSAA EMERNAAME

Dallun prei Romet mas Conciλit, ci perkassin Kiscve t' Sccispniis . . . . » 87
Msimi, ci kiè ȥanun n' viet 1729 Missionarve t' Orientit n' hak t' perεiemit t' Kattolikvet n' pun t' Fees me Sckiee, me Orum, e me gind tier daam prei Kisces son. . . . . » 89
Temihet e Cuvenit t' Scêitit Offiz permî dò sccisbe, permî t' ziλat gni Missionaar t' sceherit t' Tines lspte gevapin prei Cuvenit t' Propagands . » 95
Urȥniment e Benedettit Paps t' Cattermȥettit permî scium msime Fejet per atà, ci riin n' Serbii, e n' ȥena scefitaar . . . . » 99
Permî t' mirat e Kiscvet, ci gni her Turcit i εaptùene, e prei tsne t' Ksctent i blene, e erȥne nnin hsccm t' ktsne Papa Benedetti etc. . . . » 114
Ipesckvive t' Sccispniis diftohet mnsra prei Papet Benedettit t' Cattermȥettit, se si atà m' u regu-

ʎue me t' Ksctent e ktii ẓèut n' hak t' tokvet t' Kiscvet, ci nò i patne blee prei Turcve, nò ci i patne ɛaptue. Lettra i kie sckrue prei atii Papet Col Lercarit Arcipesckvit t' Rodit Mhɤrdarit t' Cuvenit t' Propagands . . . pag. 139
T' Ksctent, ci riin nnen hɤccm t' pā-Feevet, per mos m' u gnoſt se jan t' Kscten, mos t' i gnessin emnat e Turcvet, e mos t' barin m' u ẓẓirr me assi emnasc. . . . . » 149
Ipesckvive, ci jan Vicaar Apostolik n' Ẓee t' Innit Papa Benedetti ù pat urẓnue, ci atà, ci s' kiscin Ipesckvin Nnimtarin, nò Vicarin, me ɛghieẓ gni Vicaar, e ktii, mas deket t' Vicarit Apostolik, ai Pap i pat ẓan hɤccme fort scium: kɤ Pap vet scka urẓnoi atɤne me baa, asctù urẓnon tierve Vicarve Apostolik scperdaam nneper dɤrgnâ. Vec cu t' jeet adeti nrɤscei me bâa, adeti dò t' mmahet . . . . , ... » 153
Temihi i Cuvenit Scêit t' Propagands, me t' zilin bâhen (jassak) adetet, ci i kan marr t' Ksctent, ci sctîhen Turc n' sɤɤ t' ɛcecuʎit . . . » 159

IMPRIMATUR

Fr. Raph. Arch. Salini Ord. Praed. S. P. A Mag. Socius.

IMPRIMATUR

Ioseph Angelini Vicesgerens.

BKSH

T/10473

BKSH

BKSH

EDIZIONI RECENTI

BASILE (Vinc.) Via del Paradiso proposta ai Cristiani di Albania. 1845 in–18. . . . . *L.* » 60

BELLARMINO (V. Rob. C. di S. R. C.) Dottrina Cristiana tradotta in lingua Albanese dal P. Giuseppe Guagliata. 1857, in-18. . . » 1 »

— Dottrina Cristiana tradotta in lingua Albanese dal R. D. Pietro Budi da Pietra Bianca. III Edizione nuovamente corretta. 1868, in-16. » 1 25

BRUSCHI (P. Gaet.) Mese Mariano. 1864, in-16.» » 80

BUCCIARELLI (Mons. Luigi) Via Crucis, ed altre divote pratiche, tradotte in albanese. 1862, in-16. . . . . » 2 »

Confessione pratica, in Ital. ed Epir. per uso dei novelli Missionari dell' Epiro. 1863, in-16. » » 75

LIGUORI (S. Alfonso M. de) Le verità eterne, ed altre divote pratiche, e documenti tradotti in lingua Albanese da un Sacerdote Scutarino. 1867, in-16. . . . . » 1 50

MARCOZZIT (P. Tommaso dell' Ord. Francesc.) Orazioni da dirsi nella Novena per la festa di S. Francosco. trad. in Albanese. 1867, in-16. . . . . » » 60

Regole Grammaticali della Lingua Albanese, compilate dal P. Fr. Rossi da Montalto Ligure Min. Osserv. Rif. Ex-Prefetto Apostolico delle Missioni in Servia. 1866, in-8. . . . . . . » 5 »

Vocabolario Italiano-Epirotico con tavola sinottica compilato dal P. Francesco Rossi da Montalto Ligure, Min. Oss. Rif. Ex-Prefetto Apost. delle Miss. in Servia. 1866, in-8. gr. . . » 15 »